

4 (92) 2022

ISSN 1897-7146
e-ISSN 2719-4264

STUDIA PRAWNICZE KUL

KATOLICKI
UNIwersytet
LUBELSKI
JANA PAWŁA II

KUL 1918

WYDZIAŁ PRAWA,
PRAWA KANONICZNEGO
I ADMINISTRACJI

**STUDIA
PRAWNICZE KUL**

KATOLICKI UNIWERSYTET LUBELSKI JANA PAWŁA II
WYDZIAŁ PRAWA, PRAWA KANONICZNEGO I ADMINISTRACJI

RADA NAUKOWA

Adam BŁAŚ, Remigio BENEYTO BERENGUER,
Ewelina CAŁA-WACINKIEWICZ, Janina CIECHANOWICZ-MCLEAN,
František ČITBAJ, Antoni DĘBIŃSKI, Andrzej DZIĘGA, Giorgio FELICIANI,
Miroslaw GRANAT, Miomira KOSTIĆ, Józef KRUKOWSKI,
William N. LAFORGE, Wojciech ŁĄCZKOWSKI, Barbara MIKOŁAJCZYK,
Carmen PARRA RODRÍGUEZ, Anna PRZYBOROWSKA-KLIMCZAK, Marek SAFJAN,
Stanisław SAGAN, Hesi SIIMETS-GROSS, Piotr STANISZ, Marian STASIAK,
Adam STRZEMBOSZ, Hanna SUCHOCKA, Péter SZABÓ, Renata SZAFARZ,
Andrzej SZAJKOWSKI, Miruna TUDORASCU, Krzysztof WIAK, Mustafa YASAN,
Marian ZDYB, Andrzej ZOLL

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

Redaktor naczelny – Joanna MISZTAL-KONECKA

Zastępcy redaktora naczelnego:

Beata KUCIA-GUŚCIORA, Wojciech Sz. STASZEWSKI

Członkowie redakcji:

o. Wiesław BAR

Andriy BOYKO

Anne FORNEROD

Stanisław WRZOSEK

Redaktorzy tematyczni:

Małgorzata GAŁĄZKA

Anna KOSIŃSKA

Iryna KOZAK-BALANIUK

Izabela LERACZYK

Paweł WIDERSKI

Grzegorz WOJCIECHOWSKI

Michał ZAWIŚLAK

STUDIA PRAWNICZE KUL

4 (92) 2022

Wydawnictwo KUL
Lublin 2022

Opracowanie redakcyjne

Ewelina Fatyga
Emilia Melon

Opracowanie komputerowe

Zuzanna Guty

Tłumaczenia streszczeń na j. ukraiński:

Iryna Kozak-Balaniuk

Tłumaczenia streszczeń na j. rosyjski:

Małgorzata Wideł-Ignaszczak

ISSN 1897-7146
e-ISSN 2719-4264

Adres Redakcji
Studia Prawnicze KUL
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
Al. Raclawickie 14, 20-950 Lublin, tel.: 81 445 37 12

Wydawnictwo KUL, ul. Konstantynów 1H,
20-708 Lublin, tel. 81 740-93-40,
e-mail: wydawnictwo@kul.lublin.pl, <http://wydawnictwo.kul.lublin.pl>

Studia i artykuły

One-tier model in the cooperative operating under general rules of Polish Law as one of the options of governance of this cooperative, proposed for the law as it should be

System monistyczny w spółdzielni działającej na zasadach ogólnych polskiego prawa spółdzielczego jako jedna z opcji zarządzania tą spółdzielnią *de lege ferenda*

Монистическая система в кооперативе, действующем по общим правилам польского кооперативного законодательства, как один из вариантов управления этим кооперативом *de lege ferenda*

Моністична система в кооперативі, що діє на загальних принципах польського кооперативного права як один із варіантів управління цим кооперативом *de lege ferenda*

GRZEGORZ KOZIEL

Dr. habil., Professor of University of Maria Curie-Skłodowska
e-mail: grzegorz.koziel@mail.umcs.pl, <https://orcid.org/0000-0002-7226-908X>

Summary: The article proposes to start in some areas, or to continue (resume) in other ones, the discussion on the reasonableness of introducing the one-tier model of governance as one of the options for a cooperative operating under general provisions of Polish law on cooperatives, specifically the Act – Law on Cooperatives of 1982 (consolidated text: Journal of Laws 2021 item 648 as amended), which is an option not yet provided for in these provisions. At the same time, this option is currently not available to cooperatives operating under special provisions on the operation of specific types of cooperatives (for example, cooperative banks, housing cooperatives, social cooperatives or credit unions), which for matters not regulated in these special provisions refer to the general provisions of the above-mentioned Act. Therefore, the article starts with the question of whether the time has come for the introduction of the one-tier model in cooperatives operating under general rules (on the basis of general regulations) of the Polish law on cooperatives and, in its conclusions, the discussion aims to indicate a number of arguments allowing to answer this question in the affirmative (and therefore supporting the introduction of the one-tier governance model in the cooperative) and the author's original specific proposals for the law as it should be in this regard (concerning the method of introducing this model into the provisions of the law on cooperatives), including in particular the methods of normative regulation (referred to as models of regulation) of the one-tier model in individual entities under Polish law, together with the names of these models proposed by the author. The article also outlines a synthetic comparison of these models, with the main advantages and disadvantages of each of them, above all from the perspective of lawmaking methods, including the coherence and clarity of the legal regulation, which has a fundamental and very important influence on the application of individual regulations.

Key words: cooperative under Polish law, one-tier model of governance, proposals for the law as it should be

Streszczenie: Artykuł proponuje w niektórych obszarach rozpoczęcie lub też w innych obszarach – kontynuację (powrót do) dyskusji na temat zasadności wprowadzenia w spółdzielni działającej na podstawie przepisów ogólnych polskiego prawa spółdzielczego, tj. ustawy – Prawo spółdzielcze z 1982 r. (tekst jednolity: Dz. U. z 2021 r. poz. 648 z późn. zm.) jako jednej z opcji do wyboru – nieprzewidzianego dotychczas w tych

przepisach – monistycznego systemu zarządzania tą spółdzielnią, z uwzględnieniem ich zastosowania do szeregu spółdzielni działających na zasadach szczególnych, jak to jest aktualnie przewidziane w przepisach szczególnych dotyczących działania szczególnych rodzajów (typów) spółdzielni (przykładowo banków spółdzielczych, spółdzielni mieszkaniowych, spółdzielni socjalnych czy spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych), które odsyłają w zakresie w nich nieuregulowanym do przepisów ogólnych polskiego prawa spółdzielczego zawartych w wymienionej ustawie. W związku z tym na wstępie artykułu postawione jest pytanie o to, czy nadszedł czas na wprowadzenie systemu monistycznego w spółdzielni działającej na zasadach ogólnych (na podstawie przepisów ogólnych) polskiego prawa spółdzielczego. Zawarte w niniejszym studium rozważania zmierzają do wskazania szeregu argumentów pozwalających na pozytywną odpowiedź na postawione pytanie (a zatem argumentów za wprowadzeniem w spółdzielni prawa polskiego monistycznego systemu zarządzania) oraz konkretnych autorskich propozycji *de lege ferenda* w tym zakresie (dotyczących sposobu wprowadzenia tego systemu do przepisów prawa spółdzielczego), w tym w szczególności wskazują na dotychczasowe sposoby regulacji normatywnej (określane jako modele regulacji) systemu monistycznego w poszczególnych jednostkach organizacyjnych w prawie polskim wraz z oryginalną, autorską propozycją nazw tych modeli. Dokonano przy tym zarysu ich syntetycznego porównania, ze wskazaniem m.in. podstawowych zalet i wad (a zatem tzw. mocnych oraz słabych stron każdego z nich), przede wszystkim z perspektywy techniki legislacyjnej, w tym spójności i jasności regulacji prawnej, która ma podstawowy, a zarazem bardzo istotny wpływ na stosowanie poszczególnych unormowań.

Słowa kluczowe: spółdzielnia prawa polskiego, monistyczny system zarządzania, propozycje *de lege ferenda*

Резюме: В статье предлагается в некоторых областях начать, а в других - продолжить дискуссию о правомерности введения в кооператив действующий в соответствии с общими положениями польского кооперативного законодательства, т.е. закона – Кооперативное право от 1982 года (консолидированный текст: Законодательный вестник 2021 года, поз. 648, с изм.) в качестве одного из вариантов выбора – до сих пор не предусмотренного в этих положениях – монистической системы управления этим кооперативом, учитывая их применение к ряду кооперативов, действующих по специальным правилам, как это в настоящее время предусмотрено в специальных положениях, касающихся деятельности специальных типов (видов) кооперативов (например, кооперативных банков, жилищных кооперативов, социальных кооперативов или кооперативных сберегательных и кредитных союзов), которые отсылают, в части не урегулированной в них, к общим положениям польского кооперативного законодательства, содержащимся в вышеупомянутом Законе. Поэтому в начале статьи ставится вопрос о том, пришло ли время для введения монистической системы в кооперативе, действующем по общим правилам (согласно общим положениям) польского кооперативного законодательства. Соображения, содержащиеся в настоящем исследовании, направлены на указание ряда аргументов, позволяющих положительно ответить на поставленный вопрос (и, таким образом, аргументов в пользу введения монистической системы управления в кооперативе согласно польскому законодательству), а также конкретных авторских предложений *de lege ferenda* в этом отношении (относительно способа введения этой системы в положения кооперативного законодательства), включая, в частности, указание существовавших до сих пор методов нормативного регулирования (именуемых моделями регулирования) монистической системы в конкретных организационных единицах согласно польскому праву, вместе с оригинальным авторским предложением названий этих моделей. Одновременно проведено их синтетическое сравнение с указанием, в частности, основных преимуществ и недостатков (т.е. так называемых сильных и слабых сторон каждого из них), прежде всего с точки зрения законодательной техники, включая последовательность и четкость правового регулирования, оказывающего основное и, в то же время, весьма существенное влияние на применение конкретных нормативных предписаний.

Ключевые слова: кооператив в польском законодательстве, монистическая система управления, предложения *de lege ferenda*

Резюме: Стаття пропонує в одних або інших областях почати – продовження (повернення до) дискусії щодо правомірності запровадження в кооперативі, що діє на основі загальних положень польського кооперативного права, тобто Закону – Кооперативне право 1982 року (уніфікований текст: Журнал законів 2021 року, п. 648 зі змінами) як один із варіантів для вибору – моністична система управління цим кооперативом, яка досі не була передбачена цими положеннями, враховуючи їх застосування до ряду кооперативів, що діють на особливих принципах, як в даний час передбачено в окремих положеннях про

діяльність конкретних типів кооперативів (наприклад, кооперативних банків, житлових кооперативів, соціальних кооперативів або кооперативних ощадно-кредитних спілок), які, у сфері неврегульованій нормативно-правовими актами, відсилають до загальних положення польського кооперативного права, які містяться у зазначеному Законі. Тому на початку статті ставиться питання про те, чи настав час запровадити моністичну систему в кооперативі, що діє на загальних принципах (на основі загальних положень) польського кооперативного права. Міркування, що містяться в цьому дослідженні, мають на меті вказати низку аргументів, які дозволяють дати позитивну відповідь на поставлене запитання (і, отже, аргументи для запровадження польської моністичної системи управління в кооперативі), а також конкретні авторські постулати *de lege ferenda* з цього приводу (щодо способу введення цієї системи в норми кооперативного права), включаючи, зокрема, поточні методи нормативного регулювання (які називають моделями регулювання) моністичної системи в окремих організаційних одиницях у польському праві, разом із оригінальною пропозицією назв цих моделей. Проведено схему їхнього синтетичного порівняння, вказавши, серед іншого, основні переваги та недоліки (а отже, так звані сильні та слабкі сторони кожного з них), насамперед з точки зору законодавчої техніки, у тому числі узгодженості та чіткості правового регулювання, яке має принциповий і, водночас, дуже важливий вплив на застосування окремих нормативних актів.

Ключові слова: кооператив польського права, моністична система управління, пропозиції *de lege ferenda*

Introduction

The subject of this article has been deliberately formulated to encourage, inspire, or provoke (in certain areas the beginning of, and in others – possibly the continuation of) reflection, or even scientific discussion about the model (actually, possible models) of governance of a cooperative operating under the general principles of the Polish law on cooperatives¹ – based on the currently applicable Act – the Law on Cooperatives, which are in their unregulated scope applicable (usually *mutatis mutandis*) to the operation of specific types of cooperatives (operating under special provisions).² This seems justified not only from the perspective of the current trends in governance that draw attention towards the one-tier (or monistic) model of governance which is in opposition to the traditional two-tier (dualistic) model of governance³ in this

¹ Act of 16 September 1982 Law on cooperatives, consolidated text: Journal of Laws 2021 item 648 as amended (hereinafter referred to as ALC).

² Which refers, e.g., primarily to cooperative banks that operate under the Act of 7 December 2000 on the Functioning of Cooperative Banks, their Affiliation and Affiliating Banks (consolidated text: Journal of Laws 2021 item 102 as amended), housing cooperatives that operate under the Act of 15 December 2000 on housing cooperatives (consolidated text: Journal of Laws 2021 item 1208 as amended), social cooperatives operating under the Act of 27 April 2006 on social cooperatives (consolidated text: Journal of Laws 2020 item 2085 as amended), or on credit unions, operating under the Act of 5 November 2009 on credit unions (consolidated text: Journal of Laws 2021 item 1844 as amended).

³ The one-tier model of governance, whose origins refer to the legal solutions provided for in common law systems, most frequently occurs as an option (variant) in the area of management next to the so-called two-tier model of governance and consists mainly in the fact that the powers for running

area – found especially in continental European legal systems. First of all, it is justified because more than a hundred years have passed since the adoption of the first law on cooperatives in the post-partition Poland in the early twentieth century (i.e. the Act on Cooperatives⁴) in the context of looking into the past, but also at the present and future, of Polish cooperative law. Should therefore the one-tier model be one of the options of governance for a cooperative operating under general provisions of the Polish cooperative law as a proposal for the law as it should be? Is it time to introduce the option of a one-tier model of governance in cooperatives operating under the general provisions of Polish law on cooperatives? The term ‘relating to the law as it should be’ (*de lege ferenda*), or the question “Is it time...” indicates that the subject of this article is first of all a question about the future of the cooperative law in Poland, a question that should, of course, be asked with deference for its past and present.

The article uses mainly the formal-dogmatic method (in its context, virtually all methods of interpretation, including in particular the linguistic and systemic interpretation), but also, to a limited extent, the legal comparative method.

1. One-tier models provided for in Polish regulations

When trying to look at the Polish law (including the law adopted by the Polish legislature) as closely as possible, one can arrive at a simple conclusion that currently in Polish law there are two, or rather three, ways of regulating the normative system of

---

current affairs, representation and supervision over the activity of a specific organisational unit having legal personality (a legal person), and thus acting through governing bodies, are vested jointly in one body called the administering authority, including, in the case of specific legal persons, e.g. the administrative board (as in the case of a *Societas Europaea* [SE] and a *Societas Cooperativa Europaea* [SCE] based in Poland) or, for example, the board of directors (as in the case of a Polish simple joint-stock company with its registered office in Poland). This solution differs from the above-mentioned two-tier model of governance, typical of the so-called positive law system (continental system), where the powers related to running current affairs and representation (but not supervision over the activity) of a particular legal person are vested in a single body called the governing body, including, in the case of particular legal persons – usually the management board, whereas the powers related to the supervision over the activity of this legal person are vested in another body, referred to as the supervisory body, including, in the case of particular legal persons, usually the supervisory board, without the possibility of conversion into the above-mentioned one-tier model – as it is, e.g., in the cooperative under Polish national law covered by this article, in the Polish limited liability company, or in the Polish joint-stock company – for more detail, see G. Kozieł, *Prosta spółka akcyjna. Komentarz do art. 300¹–300¹³⁴ KSH*, Warszawa 2020, pp. 216–220, 325–328 and the studies referred to therein.

⁴ Act of 29 October 1920 on Cooperatives, Journal of Laws 1934 no. 55, item 495 as amended.

the one-tier model, i.e. as the author shall formulate it, the models of its regulation, which are proposed to refer to as follows:

- 1) “European corporate (company) model”,
- 2) “National corporate (company) model”,
- 3) “European cooperative model”.

Re: 1. The “European company (corporate) model” appears as one of the options in managing a *Societas Europaea* (SE) based in Poland. It is regulated in the Act on the European Economic Interest Grouping (EEIG) and the *Societas Europaea* (SE)⁵ (in 21 provisions of Articles 27–47 of this Act) which, in relation to SEs, in the unregulated scope refers to the relevant EU regulation – on the Statute for a European Company⁶ (Article 27 AEEIGSE) and, particularly, fairly broadly to the provisions of the Code of Commercial Partnerships and Companies (CCPC)⁷ on the Polish joint-stock company, including the provisions on its management board (Articles 368–380 CCPC) or the supervisory board (Articles 381–392 CCPC) and members of these bodies (Article 29 (1) sentence 1 AEEIGSE⁸). At the same time, it constitutes a) a general reference together with granting, in case of doubts as to the application of provisions, primacy (priority) to the provisions on the management board (Article 29 (1) sentence 2 AEEIGSE⁹), combined with an indication of specific provisions of the CCPC which do not apply (Article 29 (2) AEEIGSE¹⁰), b) a specific reference to strictly defined and clearly indicated provisions in this area (contained e.g. in Article 43 (2) AEEIGSE or Article 47 AEEIGSE).

Re: 2. The “National company (corporate) model”, similar to the one above, is present in the Polish simple joint-stock company (SJSC) as one of the governance options. It is entirely regulated in the provisions of Articles 300⁵² to 300⁶¹ CCPC,

⁵ Act of 4 March 2005 on the European Economic Interest Grouping (EEIG) and the *Societas Europaea* (SE), consolidated text: Journal of Laws 2018 item 2036 (hereinafter referred to as AEEIGSE).

⁶ Council Regulation (EC) No 2157/2001 of 8 October 2001 on the Statute for a European Company (SE), OJ L 294, 10.11.2001 (hereinafter referred to as RSE).

⁷ Act of 15 September 2000 Code of Commercial Partnerships and Companies, consolidated text of the Journal of Laws 2020 item 1526 as amended (hereinafter referred to as CCPC).

⁸ Pursuant to Article 29 (1) sentence 1 of the AEEIGSE, unless otherwise provided for by law, the provisions of the Code of Commercial Partnerships and Companies and the separate laws on the management board and supervisory board and their members apply *mutatis mutandis* to the administrative board of the SE and its members.

⁹ Pursuant to Article 29 (1) sentence 2 of the AEEIGSE, where doubts arise as to whether the rules on the management board or the rules on the supervisory board should apply to the administrative board or its members, the rules on the management board and its members shall apply.

¹⁰ Pursuant to Article 29 (2) AEEIGSE, Articles 378, 381 to 384, Article 385 (1) to 385 (2), Articles 386 to 387, Article 388 (1) and 388 (4), and Articles 389 to 391 CCPC shall not apply to the administrative board and its members.

that is in ten general provisions on SJSC bodies and in the provisions of Articles 300⁷³ to 300⁷⁹ CCPC (in seven special provisions regarding solely the board of directors, which is specific to the one-tier model in the SJSC). These 17 provisions of the CCPC do not comprise references to national regulations other than the provisions on the PSA (and references to other provisions on the PSA are relatively few, they have been included, for example, in Article 300⁵⁶ (6) CCPC, Article 300⁶⁷ (3) CCPC, Article 300⁶⁹ (3) CCPC and Article 300⁷⁰ (3) CCPC). These provisions do not refer to EU regulations either.

Re: 3. On the other hand, the “European cooperative model” of governance may be chosen for a European cooperative society (SCE) established in Poland. It is governed by the Act on the European Cooperative Society,¹¹ which – as a very short and concise regulation (comprising only 7 short provisions of Articles of 19–25 ASCE) – refers in this regard at length in Article 19 ASCE¹² to the relevant EU regulation on the statute of the SCE¹³), and also, as regards cooperatives operating under Polish national law, refers fairly broadly in Article 21 (1) ASCE to the provisions of the Law on cooperatives (ALC), including the provisions on its management board (Articles 48 to 55 ALC) or supervisory board (Articles 44 to 46a ALC) and members of these bodies (Article 21 (1) sentence 1 ASCE¹⁴), including presumably to the provisions that are common to the supervisory board and the management board contained in Chapter 4 of Section 4 of the Law on Cooperatives (Articles 56 to 58 ALC). This is, in principle, a general reference related to the priority granted, in the event of doubt as to the application of the rules, to the provisions on the management board (Article 21 (1) sentence 2 ASCE¹⁵). It is, at the same time, related to pointing out the specific non-applicable provisions of the law on cooperatives (Article 21 (2) ASCE¹⁶).

---

¹¹ Act of 22 July 2006 on European cooperative society, consolidated text: Journal of Laws 2018 item 2043 as amended (hereinafter referred to as ASCE).

¹² According to Article 19 ASCE, if the one-tier model is adopted, pursuant to Article 36 RSCE, the provisions of the RSCE and this chapter (Chapter 2 of the ASCE “One-tier model” [note by G.K.]) shall apply. In such a situation, an administrative board is to be established for the SCE.

¹³ Council Regulation (EC) No 1435/2003 of 22 July 2003 on the Statute for a European Cooperative Society (SCE), OJ L 207, 18.08.2003, p. 1 (OJ, hereinafter: RSCE).

¹⁴ Pursuant to Article 21 (1) sentence 1 ASCE, unless otherwise provided by law, the provisions of the Law on Cooperatives and separate acts on the management and supervisory board of cooperatives and their members shall apply *mutatis mutandis* to the administrative board of the SCE and its members.

¹⁵ Pursuant to Article 21 (1) sentence 2 ASCE, in the event of doubt as to whether the provisions on the management board or on the supervisory board should be applied to the administrative board or its members, the provisions on the management board and its members shall apply.

¹⁶ Pursuant to Article 21 (2) ASCE, the provisions of Article 45 (1), 45 (4) and 45 (5), Article 46 (1) (8), Article 48, Article 49 (1), 49 (2), 49 (4) and 49 (5), Article 50, Article 56 (1) and Article 57 ALC shall not apply to the administrative board and its members.

A specific reference – to a clearly defined provision in this area – is contained only in Article 25 sentence 2 ASCE.¹⁷

2. An outline of the key elements of comparative characteristics of the “Polish” one-tier models

Each of the one-tier models of governance noted in the provisions of Polish law and listed in this paper as item 2 has certain very characteristic features, and therefore there are certain differences between these models but, nevertheless, significant similarities (elements common for all of them) should also be noted.

This article is not designed to present detailed (thorough) comparative characteristics of these three models of one-tier systems, as they can often be found (whether as a description, table, diagram or schema) in many different sources for this issue which are purely cognitive (educational), including, for example, in textbooks or monographs in commercial law.¹⁸ It rather undertakes, as stated above, a preliminary, general reflection aimed at initiating or continuing research on whether there is room for the one-tier model in the legal structure of a cooperative governed by the national law, particularly under general rules of Polish law on cooperatives and, therefore, whether this system should be a prospective option for managing this cooperative, whether the time for this has come, what are arguments for this, and also which of the above-mentioned normative models would be most suitable, or whether another, hybrid model, should be adopted. The article also aims to inspire the researchers who are interested in this matter to continue to exchange views in this regard.

In the context of the difference concerning the manner and scope of legal regulation of the one-tier model, which has already been discussed above, it may be stated that in the area of provisions of Polish law (enacted by the Polish legislature – after all, in accordance with the principle of direct application of EU law, EU regulations also constitute a legally binding part of the national law of Poland as an EU member state), the shortest regulation of the one-tier model is contained in the regulations on SCE based in Poland (only 7 relatively short provisions, and at the same time the most extensive reference to EU regulations), while a longer

---

¹⁷ According to Article 25 (2) ASCE, in those acts (between the SCE and a member of the administrative board or legal acts carried out by the SCE in the interest of a member of the administrative board – Article 25 sentence 1 ASCE), including in the acts referred to in Article 52 (1) ALC, the SCE shall be represented by a representative appointed by the general meeting.

¹⁸ See e.g. A. Kidyba, *Prawo handlowe*, Warszawa 2016, especially pp. 671-676.

regulation (21 average-length and longer provisions, and at the same time a much narrower reference to EU regulations and provisions of the CCPC on the joint-stock company) is found in the provisions on SEs based in Poland. On the other hand, this model has the only fully autonomous regulation (as far as Polish law in the strict sense is concerned, without references to the EU regulations, or to Polish regulations on companies other than the SJSC) in the provisions on the simple joint-stock company¹⁹ (specifically in seven provisions of Articles 300⁷³ to 300⁷⁹ CCPC referring only to the board of directors) since this regulation is, in the author's opinion, the best arranged and most skilfully drafted and linguistically intertwined with the general regulations on the bodies and operations of the company (in the form of ten provisions of Articles 300⁵² to 300⁶¹). These regulations include a total of 17 provisions (ten general and seven specific ones).

From this perspective, the regulations concerning the one-tier model in the SJSC can be assessed as, on the one hand, the most comprehensive and, on the other hand, the most orderly, simple and understandable of the legal regulations mentioned above. The advantages of the provisions of the Act on the European cooperative society relating to the one-tier model of the SCE based in Poland (even though less orderly than the provisions on this model in SJSC) include their synthetic approach and brevity which, from the perspective of their application to a national-law cooperative operating under general principles, may constitute a specific, although apparent (due to the extensive reference to other regulations contained therein) technical and legislative facilitation. The clear indication by the legislature of those provisions of the Law on cooperatives which do not apply to the one-tier model in an SCE based in Poland (in the above-mentioned provision of Article 21 (2) ASCE),²⁰ also typical of the provisions of the AEEIGSE on the one-tier model in the SE based in Poland (and specifically for the aforementioned provision of Article 29 (2) of the said Act²¹ from the perspective of this type of SEs in relation to the provisions of the CCPC on the joint-stock company) can also be considered as facilitation. It should be noted that the above-mentioned "less orderly" nature of the provisions of the ASCE on the one-tier model (including the lack of separation of general provisions on bodies in the on-tier and two-tier models – as is the case with the provisions of the CCPC on the SJSC) may stem from the reference in this regard in Article 19 ASCE to the provisions of the relevant EU Regulation on the Statute for a European Cooperative Society of 2003. This last-mentioned regulation,

¹⁹ In more detail, see G. Kozieł, *Prosta spółka akcyjna...*, pp. 214–266, 322–368.

²⁰ See the provision of Article 29 (2) AEEIGSE referred to above in footnote 10.

²¹ See the provision of Article 21 (2) ASCE referred to above in footnote 16.

in turn, contains such general provisions regarding SCE governing bodies in each of these systems (i.e. Articles 45–51 of Council Regulation (EC) No 1435/2003), unlike in the case of an SE based in Poland, for which the provisions of the RSE of 2001, applicable pursuant to Article 27 AEEIGSE, do not contain such general (common) provisions.

Apart from the above, the main differences are related to the fact the one-tier model is “embedded” (applied, used) in different legal forms: in companies (SE and SJSC) and cooperatives (SCE), which in turn have some influence on the type (or rather subtype) of the legal person within the type of company.²² Companies are referred to as mixed-type legal persons with the predominance of corporate elements, i.e. legal persons of the corporate-establishment type, or so-called capital corporations,²³ while cooperatives, although this explicitly refers particularly to cooperatives under Polish law covered by this paper and not to SCEs (in which the one-tier model appears as one of the options of governance) – are referred to as mixed-type legal persons with the predominance of establishment elements, i.e. legal persons of the establishment-corporate type.²⁴ In fact, an SCE, in addition to elements typical of a cooperative society, has elements typical of companies, and – from the perspective of Polish national law on companies – particularly elements typical of the Polish limited-liability company (e.g. share capital), which brings them structurally closer to companies as the so-called capital corporations.²⁵ The above leads to basic differences in the terminology used in individual one-tier models. In SEs and SCEs based in Poland, instead of the managing authority

²² Legal persons (as well as organisational units without legal personality, with a statutorily granted legal capacity) are traditionally divided into corporations, whose basic substratum determining the granting of subjective separateness and legal existence are legal entities, including primarily individuals (e.g. in associations or partnerships), as well as establishments whose substratum is property (e.g. foundations or state-owned enterprises) – see especially R. Longchamps de Berier, *Wstęp do nauki prawa cywilnego*, Lublin 1922, p. 108; F. Zoll, *Prawo cywilne w zarysie*, part I, vol. 1, Kraków 1946, p. 104; S. Grzybowski, *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 1985, p. 177; A. Wolter, *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 1986, p. 191; Z. Radwański, *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2003, p. 191, or a much later study on incorporated entities only, by K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Korporacja. Elementy konstrukcji prawnej*, Warszawa 2019, p. 27 et seq.

²³ In this regard, see apt comments presented by A. Szajkowski, *Prawo spółek handlowych*, Warszawa 2000, p. 73.

²⁴ See G. Koziół, *Przeniesienie ogółu praw i obowiązków w handlowych spółkach osobowych. Uwagi na gruncie regulacji art. 10 k.s.h.*, Warszawa 2006, pp. 21–22 and the literature referred to therein.

²⁵ See H. Cioch, *Spółdzielnia europejska jako nowy rodzaj spółdzielni szczebla podstawowego*, Rejent 2006, no. 12, pp. 10–12; A. Koniewicz, *Spółdzielnia Europejska – European Corporation Society*, *Przeгляд Prawa Handlowego* 2007, no. 4, pp. 35–38; G. Koziół, *Prawo członka spółdzielni do przeniesienia udziału. Zagadnienia wybrane*, in: *Prawa i obowiązki wspólników w spółce, spółdzielni europejskiej i spółce europejskiej*, ed. A. Witosz, Katowice 2012, pp. 41–43.

(management board) and supervisory authority (supervisory board), the administering authority is the administrative board, whereas the SJSC is administered by the board of directors.

The basic similarities are related to the essence (legal and organisational nature) of the one-tier model, its basic functions, advantages and structural elements (combination of competences in governance: running current affairs, management and representation and supervision within the responsibility of one body, separation of so-called committees, e.g. supervisory committee, executive committee, etc., which, on a delegated competence basis, involve members with different status, including, for example, executive directors, by entrusting them with the exercise of specific powers in the preparation and/or implementation in various areas of these competences).

Conclusion, arguments and proposed applications of the conclusion

Answering, in conclusion, the fundamental question (or questions) asked at the outset and repeated at the beginning of the third paragraph of this article, which at the same time constitutes its main research problem, it should be stated: yes, the time has come to thoroughly consider the optional adoption of a one-tier model of governance in the cooperative operating under national law on general principles of the Polish Act – Law on Cooperatives of 1982 (ALC), and this is supported by the following arguments.

First, the one-tier model was introduced in the Polish legal system for the first time at the beginning of 2005 – in the AEEIGSE – as one of the options of governance for an SE established in the territory of Poland.

Second, several months later – in July 2006, the one-tier model was introduced in the Polish legal system also in the ASCE as one of the governance options in an SCE established in the territory of Poland.

Third, in July 2021, the one-tier model finally “reached” also companies incorporated under the Polish Code of Commercial Partnerships and Companies, because it was provided for in 2020 for one of them, namely the SJSC finally introduced as of July 2021.

Fourth, the introduction of the one-tier model in other companies established under Polish law (limited liability company and joint-stock company) has been for a long time considered and discussed in practice, literature, or even at the initial

stage of the legislative work concerning the Code of Commercial Partnerships and Companies.²⁶

Fifth, certain elements of the one-tier model have been applied in the practice of companies and cooperatives as the so-called “joint meetings” of the management and supervisory bodies (supervisory boards) or rather of supervisory board meetings with the participation of management boards (or rather their members), which in many cases facilitate or also make the exercise of supervision more efficient by allowing for much faster, timely and detailed information to be obtained by members of the supervisory bodies (e.g. answers given by the members of the managing body to the questions of supervisory body members), or also explanations in response to their supervisory concerns – while the law does not expressly provide for this, it does not forbid it either.

Sixth, it seems that there are no significant institutional or normative obstacles preventing the one-tier model from being introduced in a cooperative established under Polish law according to the regulatory model adopted for:

- 1) an SCE based in Poland – which seems to be the legal solution to be considered first, because this model concerns the area of management and not the area of property assets in which a cooperative governed by Polish law differs from an SCE (e.g. with regard to its variable assets – share fund – as opposed to the more stable, or even fixed (as in companies) share capital of an SCE), while in other areas there are more similarities between a cooperative under national law and an SCE than in comparison with an SE or SJSC. Furthermore, the introduction of the one-tier model in a cooperative established under Polish law relates directly to the area of management and does not have negative effects on other internal and external relations of this cooperative while improving (or potentially improving) its governance. From the perspective of lawmaking, this may be realised e.g. by reference to selected provisions of the ASCE (including all the

---

²⁶ See in particular the statements, including comments, contained in the literature referred to on pages 216 to 220 of the paper cited in note 3; as well as in W. Zych, L. Kozioł, *Dualistyczny i monistyczny system nadzoru i zarządzania w przedsiębiorstwie*, *Zeszyty Naukowe Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Tarnowie* 2009, vol. 12, no. 1, pp. 273-303; K. Reszczyk-Król, *Reforma holenderskiego prawa spółek: System monistyczny i wiele innych zmian*, *Korporacyjnie.pl*, 23.06.2013, <https://korporacyjnie.pl/reforma-holenderskiego-prawa-spolek-system-monistyczny-i-wiele-innych-zmian/> [access: 1.11.2021]; M. Wierzbicki, *System monistyczny organów w spółce akcyjnej*, 5.07.2013, <https://koniecznywierzbicki.pl/system-monistyczny-organow-w-spolce-akcyjnej/> [access: 1.11.2021]; I. Jarosz, *One-Tier Board Structure in Polish Corporate Law? The Simple Joint Stock Company and Its Board Model*, *Przegląd Prawno-Ekonomiczny* 2019, no. 48, pp. 46-64; P. Piniór, *Monistic System in the Simple Joint-Stock Company*, *Business Law Journal* 2020, no. 2, pp. 2-7.

provisions of this Act on the one-tier model, relatively few), or/and according to the regulatory model adopted for

- 2) an SJSC – which seems a legal solution for further consideration – for the reasons indicated above in paragraphs 2 and 3 of this article, but on the other hand, due to the very coherent and transparent legislative method adopted in the SJSC, provisions on the management of this company (including e.g. the distinguishing of general provisions concerning all governing bodies and then separate provisions referring to the board of directors), it is not altogether pointless and could be very interesting from the theoretical and legal perspective, and useful in the practice of legal and economic transactions. It should also be borne in mind that in the area of property relations (including, in particular, share capital detached from shares), the SJSC differs from classic Polish companies, which may constitute an element of similarity with a cooperative operating under the general rules of Polish law in the perspective of comparing the SJSC and this cooperative with the SCE, SE or other companies established under Polish national law (limited liability company and joint-stock company) and may also constitute an auxiliary argument for referring in the process of making regulations of the one-tier model in cooperatives under national law operating pursuant to the provisions of the Law on cooperatives also to the Polish regulations on the SJSC as these have the advantages mentioned above (including, inter alia, orderliness, comprehensiveness and clarity).

Seventh, in view of the above, as regards also companies governed by national law in which it is now impossible to opt for a one-tier model (and thus in relation to a limited liability company and joint-stock company), the need for including such a legal possibility as a governance option for those companies under relevant provisions in the articles of association is more and more seen and expressed in business practice.²⁷

Eighth, it should be noted that if the one-tier model was introduced as one of the options in the area of governance in a joint-stock company, this option would relate *mutatis mutandis* under Article 161 of the Act on Insurance and Reinsurance Activities²⁸ also to mutual insurance (and mutual reinsurance) companies. It would additionally, as if automatically extend the scope of the one-tier model of governance in the Polish legal system.

Ninth, it should be borne in mind that in the above-mentioned case of the introduction of the one-tier model as one of the options of governance in a joint-stock

---

²⁷ See *ibidem*, as well as comments presented in note 29.

²⁸ Act of 11 September 2015 on insurance and reinsurance activities, consolidated text: Journal of Laws 2021 item 1130 as amended (hereinafter AIRA).

company, this option could potentially also apply *mutatis mutandis* to the limited joint-stock partnership (LJSP) which, as in the above-mentioned case could, to some extent automatically, extend the range of application of the one-tier model of governance in the Polish legal system. This refers to the implementation by the legislature of the hypothetical legislative assumption of a “parallel” (in relation to the regulation of Article 97 CCPC concerning the professional partnership [PP]) introduction into the LJSP – as a result of the reform of its organisational structure providing for the situation in which the supervisory board is established in this partnership (by operation of law or under the articles of association, pursuant to Article 142 CCPC) – of the possibility of establishing the management board, similarly as for the management board in a professional partnership (pursuant to Article 97 CCPC), to which provisions on the management board in a joint-stock company would apply *mutatis mutandis*.

Tenth, it is also quite obvious that the one-tier model, although primarily in the area of operation of companies, operates successfully in other countries of the world, including Western European countries, or is used with even greater enthusiasm in countries whose legal systems are based on the Anglo-American model, where this management system originates from, e.g. in the UK or USA.²⁹

---

²⁹ Analyses carried out by foreign researchers show that apart from its application in the area of operation of the *Societas Europaea* and the European Cooperative Society, the one-tier model is provided for as one of the governance options in some foreign legal systems, not only for companies under national law (see, for example, the official government press release of the Ministry of Justice and Security of the Netherlands of 28 September 2012 – *The Business Community Benefits from the One-Tier Model*, <https://www.government.nl/latest/news/2012/09/26/the-business-community-benefits-from-the-one-tier-model> [access: 1.11.2021], as well as the provisions of the Dutch Civil Code (*Burgerlijk Wetboek*”), <http://www.dutchcivillaw.com/civilcodebook022.htm> [access: 1.11.2021] but also in relation to cooperatives established under national law, excluding, for example, the German legal system and legal systems strongly derived from the Germanic culture (tradition) of national cooperative law (as opposed in particular to the legal systems of Great Britain, the United States and those based on their elements, including the structure of legal systems, as well as the legal systems of France and those directly derived from the Romanic culture (tradition) of national cooperative law – in this regard, see especially the examples of legal regulations relating to the operation of cooperatives under national law in selected different foreign legal systems presented in a comparative legal study entitled *International Handbook of Cooperative Law*, eds. D. Cracogna, A. Fici, H. Henry, New York 2013 including, in particular, the rules provided for in the cooperative law of Austria (authors of the fragment): G. Miribung, E. Reiner, pp. 231-250; Belgium (author of the fragment): A. Coates, pp. 251-269; France (author of the fragment): D. Hiez, pp. 393-411; Germany (author of the fragment): H.H. Münkner, pp. 413-429, Italy (author of the fragment): A. Fici, pp. 479-501; the Netherlands (author of the fragment): G.J.H. van der Sangen, pp. 541-561; Portugal (author of the fragment): R. Namorado, p. 635-652; Spain (author of the fragment): I. Gemma Fajardo García, pp. 701-718; the United Kingdom (author of the fragment): I. Snaith, pp. 735-757, or the United States (authors of the fragment): B. Czachorska-Jones, J. Gary Finkelstein, B. Samsami, pp. 759-778.

Eleventh, it should also be borne in mind that since in the area of admissibility of application and legal structure for the introduction of the possibility of using means of remote communication, including means of electronic communication in a cooperative established under Polish national law (in the area of its activities conducted through governing bodies), the legislature made it convergent to commercial partnerships and companies as a result of the introduction of so-called facilitation (improvement) of action (which can also be described as “new options of action” during the time of constraints imposed on operation due to the COVID-19 pandemic³⁰), it seems that this “convergence” should also be implemented in the context of the one-tier governance model, all the more so since, from the perspective of such constraints (of action), this one-tier model in governance can also be seen as a specific, very important improvement (facilitation) of action that can reduce the risk of spread of the COVID-19 pandemic in its various mutations.

Twelfth, in reference to the previous argument, it seems that it may be reasonable to “attach” the issue of introducing the regulation of the one-tier model as one of the governance options for a cooperative operating under general rules (on the basis of the regulations provided for in the Law on Cooperatives of 1982) to the “package” of provisions constituting the so-called anti-crisis shield introduced and extended (by way of an amendment) in connection with the COVID-19 pandemic, with the reservation of the possibility of applying these regulations also after the pandemic. It would also seem reasonable to add the issue of introducing the regulation of the one-tier model in a limited liability company and joint-stock company to that “package”, thus combining the legal reform of cooperatives and companies in this respect, which would be an expression of a certain consistency in the legislature’s

---

³⁰ Improvements or new possibilities of action provided for in the acts introducing the so-called ‘anti-crisis shield’ (a package of laws proposed by the Government of the Republic of Poland, adopted by the Parliament of the Republic of Poland and signed by the President of the Republic of Poland in March 2020, which allows the implementation of special solutions and a set of actions aimed at counteracting the negative economic and social effects of the COVID-19 pandemic caused by SARS-CoV-2, including in the activities intended to be analysed, evaluated and supplemented on a permanent basis – see Explanatory note to the bill of 16 April 2020 on special support instruments in relation to the spread of SARS-CoV-2, [Sejm papers no. 330, p. 1]), i.e. primarily in the Act of 31 March 2020 amending the Act on Special Solutions Related to Preventing, Counteracting and combating COVID-19, Other Infectious Diseases and Crisis Situations Caused by Them and Some Other Acts (Journal of Laws 2020 item 568 as amended) as well as the Act of 16 April 2020 on Special Support Instruments in Relation to the Spread of SARS-CoV-2, consolidated text: Journal of Laws 2021 item 737 as amended. For more detail on this issue, see e.g. G. Kozieł, *New Possibilities of Operation for Entities Other than Commercial Partnerships/Companies Provided for in the So-Called Anti-Crisis Shield*, Teka Komisji Prawniczej PAN - Oddział w Lublinie 2021, vol. 14, no. 2, pp. 249–271 and the papers referred to therein.

action, despite taking legislative action at a considerable pace resulting from the need to adapt the law to the pandemic situation.

From a legislative perspective, the one-tier model in a cooperative established under national law may be introduced, taking into account the above specific considerations, by:

- 1) a reference to the Polish regulations on the one-tier model in the SCE contained in the Act on the SCE (ASCE) as indicated above;
- 2) drafting an autonomous regulation of the one-tier model in a cooperative governed by national law based on the EU and Polish legislation on the SCE,
- 3) drafting an autonomous regulation of the one-tier model in a cooperative governed by national law based on the EU and Polish legislation on the SJSC,
- 4) drafting an autonomous regulation of the one-tier model in a cooperative governed by national law based partly on the EU and Polish legislation on the SCE and partly on the Polish regulation on the SJSC.

Any of the four variants mentioned above may be the subject of discussion on how to apply the proposed change. In the author's view, however, based on the considerations and arguments set out above, three of these variants deserve particular attention: the first, second and fourth one.

Bibliography

- Cioch H., *Spółdzielnia europejska jako nowy rodzaj spółdzielni szczebla podstawowego*, Rejent 2006, no. 12.
- Grzybowski S., *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 1985.
- International Handbook of Cooperative Law*, eds. D. Cracogna, A. Fici, H. Henry, New York 2013.
- Jarosz I., *One-Tier Board Structure in Polish Corporate Law? The Simple Joint Stock Company and Its Board Model*, Przegląd Prawno-Ekonomiczny 2019, no. 48.
- Kidyba A., *Prawo handlowe*, Warszawa 2016.
- Koniewicz A., *Spółdzielnia Europejska – European Corporation Society*, Przegląd Prawa Handlowego 2007, no. 4.
- Kopaczyńska-Pieczniak K., *Korporacja. Elementy konstrukcji prawnej*, Warszawa 2019.
- Koział G., *New Possibilities of Operation for Entities Other than Commercial Partnerships/ Companies Provided for in the So-Called Anti-Crisis Shield*, Teka Komisji Prawniczej PAN – Oddział w Lublinie 2021, vol. 14, no. 2.
- Koział G., *Prawo członka spółdzielni do przeniesienia udziału. Zagadnienia wybrane*, in: *Prawa i obowiązki wspólników w spółce, spółdzielni europejskiej i spółce europejskiej*, ed. A. Witosz, Katowice 2012.

- Kozieł G., *Prosta spółka akcyjna. Komentarz do art. 300¹-300¹³⁴ KSH*, Warszawa 2020.
- Kozieł G., *Przeniesienie ogółu praw i obowiązków w handlowych spółkach osobowych. Uwagi na gruncie regulacji art. 10 k.s.h.*, Warszawa 2006.
- Longchamps de Berier R., *Wstęp do nauki prawa cywilnego*, Lublin 1922.
- Pinior P., *Monistic System in the Simple Joint-Stock Company*, *Business Law Journal* 2020, no. 2.
- Radwański Z., *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2003.
- Reszczyk-Król K., *Reforma holenderskiego prawa spółek: System monistyczny i wiele innych zmian*, *Korporacyjnie.pl*, 23.06.2013, <https://korporacyjnie.pl/reforma-holenderskiego-prawa-spolke-system-monistyczny-i-wiele-innych-zmian/> [access: 1.11.2021].
- Szajkowski A., *Prawo spółek handlowych*, Warszawa 2000.
- Wierzbicki M., *System monistyczny organów w spółce akcyjnej*, 5.07.2013, <https://konieczny-wierzbicki.pl/system-monistyczny-organow-w-spolce-akcyjnej/> [access: 1.11.2021].
- Wolter A., *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 1986.
- Zoll F., *Prawo cywilne w zarysie*, part I, vol. 1, Kraków 1946.
- Zych W., Kozioł L., *Dualistyczny i monistyczny system nadzoru i zarządzania w przedsiębiorstwie*, *Zeszyty Naukowe Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Tarnowie* 2009, vol. 12, no. 1.

Legal effects of concluding contracts for the purchase of residential buildings from housing cooperatives by cooperative members and a non-members

Skutki prawne zawarcia umów związanych z nabyciem budynku mieszkalnego od spółdzielni mieszkaniowej przez jej członka oraz osobę nieposiadającą statusu członka spółdzielni

Правовые последствия заключения договоров на приобретение жилых домов у жилищных кооперативов членом кооператива и лицом, не являющимся членом кооператива

Правові наслідки укладення договорів купівлі житлового будинку від житлового кооперативу його членом та особою, яка не має статусу члена кооперативу

AGNIESZKA MALAREWICZ-JAKUBÓW

Prof. Dr. habil., University in Białystok

e-mail: malarewicz@uwb.edu.pl, <https://orcid.org/0000-0001-5964-4546>

Summary: The motivation for writing this article was that I, as a solicitor, have conducted 18 court cases on behalf of persons who had actions brought against them by housing cooperatives aiming to terminate residential construction contracts concluded in 2010 and 2011 by and between the cooperatives and my clients. A common factor for all my clients was that they were not members of the housing cooperatives at the time they entered into these contracts. After becoming housing cooperative members in 2012, my clients concluded the contracts in the form of notarial deeds: first preliminary and then final contracts. All clients paid the agreed-upon price for house construction. This is because, at the time, residential construction contracts could only be concluded with cooperative members and my clients only acquired membership later in 2012. Between 2015 and 2016, the housing cooperatives brought actions against my clients, demanding that the contracts they concluded with the clients be declared void. The validity and relevance of the problem I have researched are evidenced by the fact that some of the court proceedings have not resulted in a final decision to this day. The research aims to determine the validity of the contracts entered into by my clients in connection with their purchases of buildings from housing cooperatives. The most significant problem was the 'commencement' of the acquisition process without being a cooperative member. To this end, I used the method of dogmatic analysis of the law and interpreted the legal provisions and court decisions in force throughout the period (from 2010 until today), as well as the most important decision of the Constitutional Tribunal on this issue, i.e. that of 5 February 2015. I have answered the question of whether the lack of cooperative member status at the time of concluding a building construction contract could render the contract null and void, and therefore, whether the claims of housing cooperatives deserve to be dismissed or admitted.

Key words: membership, cooperative, contract validity

Streszczenie: Pretekstem do napisania tekstu było prowadzenie przeze mnie jako adwokata 18 spraw sądowych na rzecz osób, przeciwko którym spółdzielnie mieszkaniowe wytoczyły powództwa o unieważnienie umów zawartych w 2011 i 2012 r. w formie pisemnej ze spółdzielniami mieszkaniowymi o wybudowanie i przyzręczenie ustanowienia odrębnej własności domu jednorodzinnego. Osoby te w chwili zawierania umów nie były członkami spółdzielni mieszkaniowej. Po uzyskaniu statusu członków spółdzielni (w 2011 i 2012 r.) moi klienci zawarli umowy w formie aktu notarialnego: najpierw umowy przedwstępne, a potem umowy przyzręczone. Wszyscy zapłacili za wybudowanie domów. Ze względu na to, że w spornym okresie umowy o wybudowanie domów mogły być zawierane tylko z członkami spółdzielni (moi klienci uzyskali je w 2012 r.), w latach 2015 i 2016 spółdzielnie mieszkaniowe

wytoczyły powództwa o stwierdzenie nieważności zawartych umów. Celem podjętych badań było udzielenie odpowiedzi na pytanie o skuteczność prawną zawartych umów, związanych z nabyciem budynku mieszkalnego od spółdzielni mieszkaniowej przez osoby, które „rozpoczęły” proces nabywania, nie będąc członkami spółdzielni mieszkaniowej. W artykule posłużyłam się metodą dogmatyczną. Dokonałam wykładni obowiązujących w całym okresie (od 2010 r. do chwili obecnej) przepisów prawa, orzecznictwa sądowego, kluczowego w tej sprawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 lutego 2015 r. Udzieliłam odpowiedzi na pytanie, czy brak statusu członka spółdzielni w chwili zawierania umowy o budowę domów mógł powodować nieważność zawieranych umów.

Słowa kluczowe: członkostwo, spółdzielnia, ważność umów

Резюме: Предлогом для написания настоящей статьи послужил факт, что Автор, как адвокат, провела 18 судебных дел от имени лиц, против которых жилищные кооперативы подали иски о признании недействительными договоров, заключенных в 2011 и 2012 годах в письменной форме с жилищными кооперативами на строительство и обещание установить отдельное право собственности на многоквартирный жилой дом. На момент заключения договоров эти лица не являлись членами жилищного кооператива. После получения статуса членов кооператива (в 2011 и 2012 годах), клиенты заключили договоры в форме нотариального акта: сначала предварительные, а затем основные договоры. Все они оплатили строительство домов. В связи с тем, что в указанный период договоры на строительство домов могли заключаться только с членами жилищных кооперативов (мои клиенты получили их в 2012 году), в 2015 и 2016 годах жилищные кооперативы подали иски о признании заключенных договоров недействительными. Цель проведенного исследования заключалась в том, чтобы ответить на вопрос о юридической силе заключенных договоров, связанных с приобретением жилого помещения у жилищного кооператива лицами, которые «начали» процесс приобретения, не являясь членами жилищного кооператива. В статье используется догматический метод. Автор истолковывала правовые положения, действовавшие в течение всего периода (с 2010 года по настоящее время), судебную практику, ключевое решение Конституционного суда от 5 февраля 2015 года по данному вопросу. Автор ответила на вопрос, могло ли отсутствие статуса члена кооператива на момент заключения договора на строительство домов сделать заключенные договоры недействительными.

Ключевые слова: членство, кооператив, действительность договоров

Резюме: Приводом для написания текста послужило то, что я, как адвокат, вела 18 судебных дел против лиц, против которых жилищные кооперативы подали иски о признании недействительными договоров, заключенных в 2011 и 2012 годах в письменной форме на строительство и обещание установить отдельную собственность на многоквартирный жилой дом. Эти лица на момент заключения договоров не входили в состав жилищного кооператива. После приобретения статуса членов кооператива (в 2011 и 2012 годах) мои клиенты заключили договоры в форме нотариального акта: сначала предварительные, а затем основные. Каждый оплатил строительство своего дома. В связи с тем, что в спорный период договоры на строительство домов могли заключаться только с членами кооператива (мои клиенты получили этот статус в 2012 году), в 2015 и 2016 годах жилищные кооперативы подали иски о признании заключенных договоров недействительными. Методом исследования было исследование на предмет юридической силы заключенных договоров купли-продажи жилья у жилищного кооператива лицами, которые «начали» процесс приобретения, не будучи членами жилищного кооператива. В статье использован догматический метод. Я провела толкование нормы закона, что действовало в течение всего периода (с 2010 года по настоящее время), судебных решений, ключевого решения Конституционного Трибунала от 5 февраля 2015 года. В статье дан ответ на вопрос, могла ли отсутствие статуса члена жилищного кооператива привести к признанию заключенных договоров недействительными.

Ключові слова: членство, кооператив, чинність договорів

Introduction

The following considerations focus on the determination of legal consequences ensuing from the conclusion of written construction contracts and final contracts

for the establishment of separate ownership of a single-family residential building, under the Act on Housing Cooperatives of 15 December 2000 (based on its wording as of 6 April 2000),¹ which were concluded by and between housing cooperatives and individuals who were not cooperative members at the time.²

In practice, it was often the case that construction contracts and final contracts to establish separate ownership of single-family residential houses were concluded with non-members of housing cooperatives before the Act on Housing Cooperatives, in the wording valid as of 9 September 2017, came into force. Subsequently, the 'purchasers' were granted cooperative membership and concluded a preliminary contract, in the form of a notarial deed, for the transfer of the right of perpetual usufruct of the land and establishment of separate ownership of the building, under which the cooperative (pursuant to the provisions of the Act on Housing Cooperatives of 15 December 2000) undertook to transfer to the 'purchaser' the right of perpetual usufruct together with the ownership of the residential building constituting a separate property, and the 'purchaser' undertook to acquire these rights. Then, while performing the preliminary contract, the parties concluded another notarial deed contract for the transfer of the right of perpetual usufruct and share in the property, establishment of separate ownership of the building and a *quoad usum* agreement, under which the cooperative transferred to the 'purchaser' the ownership of the residential building constituting a separate property along with the right of perpetual usufruct to the land on which the building was located. While this sequence of events seems logical and consistent, unfortunately, it evokes numerous legal issues.³

1. The influence of the membership relationship on the validity of concluded contracts

The key point is that this relationship between the 'purchaser' and the housing cooperative began when the 'purchaser' was not yet a member of the housing cooperative.

---

¹ Journal of Laws [Dziennik Ustaw] 2001 no. 4, item 27 as amended.

² To learn more about cooperative member status, see: K. Pietrzykowski, *Charakter prawny stosunku członkostwa*, in: *System Prawa Prywatnego*, vol. 21. *Prawo spółdzielcze*, ed. K. Pietrzykowski, Warszawa 2020, pp. 100 ff.

³ A. Stefaniak, *Prawo spółdzielcze. Ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych. Komentarz*, Warszawa 2018 [LEX database], Commentary on Article 3.

Pursuant to Article 3 (1) of the Act on Housing Cooperatives of 15 December 2000, in the wording valid from 6 April 2010 to 9 September 2017, i.e. the period during which the construction contract, preliminary contract and final contract were concluded, a natural person could be a cooperative member even if he or she had limited or no legal capacity. During the above period, this provision did not specify the moment in which a person is granted cooperative membership. In the wording in force after 9 September 2017, Article 3 (1) (4) of the aforementioned Act indicates that a cooperative member is a natural person who is entitled to the claim to establish separate ownership of premises, hereinafter referred to as the 'expectancy right', even if he or she does not have legal capacity or has limited legal capacity. Moreover, Article 3 (3²) (2) stipulates that cooperative membership arises at the moment of acquisition of the expectancy right. This effect arises by virtue of law.

In its wording valid when the construction contract, preliminary contract and final contract were concluded, Article 18 (1) provided that the cooperative concludes a residential construction contract with a cooperative member applying for the establishment of separate ownership of the premises. In contrast, the Article's wording after 9 September 2017 indicates that a residential construction contract is concluded with a person applying for the establishment of separate ownership of premises. The consequences of concluding the contract set out in Article 18 are regulated by Article 19, according to which the above-mentioned expectancy right arises at the moment of concluding this contract.

Bearing the above in mind, it should be noted that before 9 September 2017 a residential construction contract could only be concluded with a member of a housing cooperative. Since the above-mentioned date, this contract may be concluded not only with a cooperative member but also with any non-member who simply applies for the establishment of separate ownership of premises.⁴ At the same time, it is assumed that at the time the parties concluded the construction contract under consideration, it was necessary for anyone applying for membership to be approved by the resolution of the cooperative's assembly in order to become a cooperative member. The less restrictive approach assumes that it was enough for a prospective member to apply for cooperative membership, with the simultaneous conclusion of the residential construction contract.⁵ If the above reasoning is deemed acceptable, it remains undisputed that the 'purchaser' was not a cooperative member at the time the construction contract was concluded, and as such, it was concluded with a person who was not entitled to it.

---

⁴ *Komentarze Prawa Prywatnego*, vol. 6B. *Prawo spółdzielcze i mieszkaniowe. Komentarz*, ed. K. Osajda, Warszawa 2018 [Legalis database], Commentary on Articles 3, 18, 19.

⁵ K. Pietrzykowski, *Spółdzielnie mieszkaniowe. Komentarz*, Warszawa 2018 [Legalis database], Commentary on Articles 3, 18, 19.

In the wake of the above, it is necessary to consider the consequences of entering into a residential construction contract with a person who is not formally a cooperative member. At first glance, it appears that such a contract may be considered free from legal defects only if the acquirer of the rights arising from the contract was a cooperative member when the contract was concluded or at least signed a membership declaration concurrently with the conclusion of the contract. It should be noted, however, that in light of Article 3 of the Act on Housing Cooperatives, amended as a result of the Constitutional Tribunal's judgment of 5 February 2015 (K 60/13), a person who has the right to a claim arising from a residential construction contract for the establishment of separate ownership of the premises – the so-called 'expectancy right' – acquires the status of a housing cooperative member by virtue of law. This rule has been applied retroactively to anyone who had been entitled to expectancy right before the amended Act on Housing Cooperatives came into force. Thus, due to the constitutional and civil law principle of the protection of property and other proprietary rights, it may be assumed by analogy that 'purchasers' legally became cooperative members already at the time of conclusion of the construction contracts. This is since they acquired the expectancy right mentioned in Article 3 of the Act on Housing Cooperatives as early as that moment. Their subsequent admission as cooperative members by means of a resolution of the cooperative assembly was, in such a case, merely a confirmation of their cooperative member status. Acceptance of the above argumentation leads to the conclusion that the construction contracts under consideration were concluded in compliance with the law and thus shall be deemed valid and effective. In the justification of its judgement of 5 February 2015 (K 60/13), the Constitutional Tribunal indicated that the legislator, within the binding constitutional framework, has considerable freedom to shape the content of subjective rights at the level of ordinary legislation. At the same time, it is not constrained in its ability to make the effect of the acquisition of a subjective right conditional on the potential buyer being admitted as a housing cooperative member. Nonetheless, the legislature's freedom is by no means absolute and unlimited. Its limit is the protection of constitutionally guaranteed freedoms and rights. The legislator may not arbitrarily shape the content and limits of individual property rights. It cannot introduce provisions which, in practice, will lead to purchasers committing significant financial resources without a guarantee of acquiring specific property rights. The acquisition of a vital property right cannot be derived from cooperative membership.⁶

---

⁶ Based on the statement of reasons for the judgement of the Constitutional Tribunal of 5 February 2015, K 60/13, Journal of Laws 2015 item 201 and 30 March 2004, K 32/03, Journal of Laws 2004 no. 63, item 591.

Moreover, taking into account the legal structure of the residential construction contract and its exclusively preparatory (development) character, it should be stated that this contract, if concluded with a non-member of a cooperative, is not burdened with absolute nullity. Even if we assume that the 'purchasers' were not cooperative members at the time when the construction contracts were concluded, the only result of this in the cases I have analysed would be that the 'purchasers' would have acquired a claim within the scope of the contract, which would then be transformed into a full expectancy right of separate ownership of premises no later than on the date of acquiring cooperative membership. Thus, the moment its defects have been removed, the construction contract would become fully valid and effective.

Even if the above argumentation were to be rejected, what is brought to the fore is that a residential construction contract, due to its specificity, cannot be treated as a preliminary contract, let alone a final one. Thus, preliminary and final contracts concluded by and between the parties should be treated as separate contracts, independent of the construction contract. The effects of their conclusion should thus be considered separately from the construction contract's validity or otherwise not as ones arising from it. By concluding a preliminary contract, the parties, in a way, sanctioned any potential deficiencies in the construction contract. Thus, even if we assume that the construction contract was indeed concluded with a non-member of a cooperative, then at the time the preliminary contract was concluded, i.e. after the 'purchaser' had already formally acquired cooperative member status, the parties reaffirmed their intentions and produced legal effects by creating an obligation to transfer the perpetual usufruct right to the land and establish separate ownership of the building. Therefore, both the preliminary contract and the final contract are valid. It should thus be acknowledged that the cooperative effectively transferred to the 'purchaser' the ownership of the residential building, constituting a separate property, together with perpetual usufruct to the land on which the building was located.

In light of the amended Article 3 of the Act on Housing Cooperatives, a person entitled to the claim for the establishment of separate ownership of premises, the so-called 'expectancy right', which arises from a residential construction contract, shall acquire the status of a housing cooperative member by virtue of law.⁷ Due to the constitutional and civil law principle of the protection of ownership and other proprietary rights, it may be assumed that the 'purchaser' legally became a cooperative member as early as the conclusion of the construction contract. The construction contract has been concluded in accordance with the law and is therefore valid and effective.

---

⁷ K. Pietrzykowski, *Charakter prawny członkostwa...*, p. 104.

Even if we assume that the ‘purchaser’ did not have the status of a cooperative member at the time of entering into the construction contract, the only effect of the contract was that the purchaser acquired the claim to the extent covered by it; at the same time, no later than on the date of acquiring cooperative membership, the claim transformed into the full expectancy right of establishing separate ownership of the premises.

Preliminary contracts and final contracts concluded by and between the parties should be treated as separate contracts, independent of the construction contracts. The effects of their conclusion should be considered separately from the construction contract’s validity or otherwise not as ones arising from it. By concluding a preliminary contract, the parties, in a way, sanctioned any potential deficiencies in the construction contract. Both the preliminary contract and the final contract are valid.

Conclusions

In business practice, cooperatives claim that contracts concluded with non-members of cooperatives shall be void, raising the argument of the so-called non-retroactivity of the amended Article 3 of the Act on Housing Cooperatives. I would like to stress that in line with the argumentation raised above, the assumption that the ‘purchasers’ legally became cooperative members as early as the time of concluding the construction contract may, by analogy, result not from the retroactive application of Article 3 itself, but rather from the constitutional and civil law principle of the protection of property and other proprietary rights. As stated in Article 21 (1) of the Polish Constitution, the Republic of Poland protects ownership.⁸ Further, pursuant to Article 64 of the Polish Constitution, everyone has the right to ownership. The Constitution of the Republic of Poland also states that everyone shall enjoy the equal legal protection of ownership.⁹ At the same time, ownership may only be limited by statute but only to the extent that this does not violate the essence of the right of ownership. This results explicitly from the above-mentioned principles that the right of ownership, as a fundamental right of every Polish citizen, is subject to special protection guaranteed by the legal act of the highest rank. Therefore, evoking the constitutional principles indicated above, one could formulate the following thesis: the legislator’s omission resulting in the lack of an appropriate

---

⁸ The Constitution of the Republic of Poland of 2 April 1997, Journal of Laws 1997 no. 78, item 483.

⁹ Compare: judgment of the Constitutional Tribunal of 5 February 2015.

interim provision that would also regulate, in accordance with the amendments introduced by the Constitutional Tribunal's judgement, the situation of persons who acquired the expectancy right, housing cooperative membership, and ultimately the ownership right before the amendments came into force, cannot constitute grounds for treating them unfairly and differently from persons for whom the Act provided the relevant interim provisions. The view that 'purchasers' should be deemed to have become cooperative members upon entering into a construction contract with their cooperatives is based on compliance with constitutional principles and not directly on the literal wording of the Act on Housing Cooperatives.

It should be further emphasized that pursuant to Article 5 of the Civil Code, one may not make use of his or her right in a way that would be contrary to the socio-economic purpose of this right or the principles of social co-existence. Pursuant to the provisions of law, such action of the entitled person shall not be considered the exercise of his or her right and shall not be protected. Actions of housing cooperatives that aim to deprive persons of the right of ownership to the real estate that the latter have paid the agreed-upon price for could be deemed an abuse of the natural right by such cooperatives. However, the arguments presented herein would need to be elaborated further to use this thesis in a trial.

Translated by Ewa Wyszczelska

Bibliography

- Komentarze Prawa Prywatnego*, vol. 6B. *Prawo spółdzielcze i mieszkaniowe. Komentarz*, ed. K. Osajda, Warszawa 2018 [Legalis database].
- Pietrzykowski K., *Charakter prawny stosunku członkostwa*, in: *System Prawa Prywatnego*, vol. 21. *Prawo spółdzielcze*, ed. K. Pietrzykowski, Warszawa 2020.
- Pietrzykowski K., *Spółdzielnie mieszkaniowe. Komentarz*, Warszawa 2018 [Legalis database].
- Stefaniak A., *Prawo spółdzielcze. Ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych. Komentarz*, Warszawa 2018 [LEX database].

The impact of housing cooperative bankruptcy on the status of persons entitled under ownership rights to premises. Selected comments on a change in the Supreme Court's position

Wpływ upadłości spółdzielni mieszkaniowej na sytuację osób uprawnionych z tytułu własnościowych praw do lokali. Uwagi o zmianie stanowiska Sądu Najwyższego

Влияние банкротства жилищного кооператива на статус лиц, имеющих право собственности на помещения. Комментарии к изменению позиции Верховного суда

Вплив банкрутства житлового кооперативу на статус осіб уповноважених з титулів власності на приміщення. Коментар щодо зміни у висновку Верховного Суду

JOANNA MISZTAL-KONECKA

Prof. Dr. habil., The John Paul II Catholic University of Lublin
e-mail: joanna.misztal-konecka@kul.pl, <https://orcid.org/0000-0001-8849-5447>

Summary: The article presents an extremely important shift in the judicature by Poland's Supreme Court as regards the assessment of the consequences of the transformation of the cooperative ownership right to a residential unit into the right of independent ownership of a residential unit in the wake of the housing cooperative's bankruptcy proceedings. Originally, the Supreme Court held that a mortgage that encumbered the cooperative's real estate at the time of the transformation encumbers *ex lege* the resulting right of the independent ownership of a residential unit. Not until 2019 did the Supreme Court abandon this controversial position, and the ultimate change in its judicature is supported with a wide array of critical underlying motives. The author approves of the recently adopted judicial trajectory, yet with a proviso that the resolution of problems it pertains to be not left to the judicature only, as it requires the definitive intervention of the legislator.

Key words: Supreme Court, mortgage, housing cooperative bankruptcy, ownership rights to premises

Streszczenie: Artykuł prezentuje niezwykle istotną zmianę w orzecznictwie Sądu Najwyższego odnoszącą się do oceny skutków przekształcenia własnościowego prawa do lokalu w prawo odrębnej własności lokalu w trakcie postępowania upadłościowego spółdzielni mieszkaniowej. Pierwotnie Sąd Najwyższy uznawał, że hipoteka, która w chwili przekształcenia obciążała nieruchomości spółdzielni, z mocy prawa obciąża powstałe prawo odrębnej własności lokalu. Dopiero w 2019 r. Sąd Najwyższy odstąpił od tego kontrowersyjnego stanowiska, podnosząc szereg ważkich racji w tym zakresie. Autorka aprobuje najnowszą linię orzecniczą, zastrzegając jednak, że rozstrzyganie tego rodzaju problemów nie powinno być pozostawione judykaturze, lecz wymaga jednoznacznej interwencji ustawodawcy.

Słowa kluczowe: Sąd Najwyższy, hipoteka, upadłość spółdzielni mieszkaniowej, własnościowe prawa do lokalu

Резюме: В статье представлено чрезвычайно важное изменение в судебной практике Верховного суда, касающееся оценки последствий преобразования права собственности на помещения в право отдельной собственности на помещения в ходе процедуры банкротства жилищного кооператива. Первоначально Верховный суд постановил, что ипотека, обременяющая имущество кооператива на момент преобразования, обременяет возникшее право отдельной собственности на помещения в силу закона. Только

в 2019 году Верховный суд отошел от этой противоречивой позиции, выдвинув в этой связи ряд важных обоснований. Автор одобряет последнюю линию судебной практики, оговаривая, однако, что решение подобных проблем не должно быть оставлено на усмотрение судебной власти, а требует прямого вмешательства законодателя.

Ключевые слова: Верховный суд, ипотека, банкротство жилищного кооператива, права собственности на помещение

Резюме: У статті представлено надзвичайно важливу зміну судової практики Верховного Суду щодо оцінки наслідків трансформації права власності на приміщення в окреме право власності на приміщення під час провадження у справі про банкрутство житлового кооперативу. Спочатку Верховний Суд постановив, що іпотека, яка на момент перетворення обтяжувала майно кооперативу, в силу закону обтяжує виникле право окремої власності на приміщення. Лише у 2019 році Верховний Суд відійшов від цієї спірної позиції, висуваючи з цього приводу низку вагомих причин. Авторка схвалює новітню судову практику, але з застереженням, що вирішення подібних проблем не повинно бути покладено на суд, а потребує однозначного втручання законодавця.

Ключові слова: Верховний Суд, іпотека, банкрутство житлового кооперативу, право власності на приміщення

Introduction. Bankruptcy of the housing cooperative

The provisions of the Constitution of the Republic of Poland address the fundamental role of dwelling for every human being. On the one hand, dwelling ensures the satisfaction of the basic existential needs; on the other, it preconditions the pursuit of higher-level needs.¹ The public authorities' concern in this respect is regulated under Article 75 (1) of the Constitution,² according to which the authorities shall pursue a policy conducive to satisfying the citizens' needs for a dwelling. In particular, they shall counteract homelessness, support the development of social (community) housing and support citizens' actions aimed at securing their own dwelling.

The law offers an unusually wide array of measures that the state can use to meet the citizens' housing needs. However, it cannot go unnoticed that despite the changes taking place in how ownership functions in Poland, and irrespective of the growing popularity of independent ownership of residential units (apartments), housing cooperatives remain a key player on the Polish real estate market. Hence, the legal forms of entitlement to ownership, usage and disposal of cooperative residential units, in particular the cooperative right to residential units and the cooperative ownership right to residential units, constitute a vital part of Poland's legal framework. These ownership rights do not constitute ownership *per se* as they are

¹ For an extensive elaboration of this issue, see: M. Bednarek, *Prawo do mieszkania w konstytucji i ustawodawstwie*, Warszawa 2007, along with the literature cited therein.

² Constitution of the Republic of Poland, act of 2 April 1997, Journal of Laws [Dziennik Ustaw] no. 78, item 483 as amended.

closely dependent on the legal powers of the housing cooperative. In fact, these ownership regulations are only applicable *because* these cooperatives operate.

Notwithstanding the above, cases are known in which a housing cooperative goes bankrupt – for a variety of reasons – with far more significant consequences than lost profits.³ Therefore, the question arises as to whether the current legal regulations sufficiently implement the standard outlined in Article 75 (1) of the Constitution⁴ in the event of bankruptcy of this type of entity.

1. Effects of the bankruptcy of a housing cooperative on the rights to residential units

To achieve the protective purpose of the right to a dwelling, the legislator provided special solutions for cases when a housing cooperative sells a premise, or a share in a premise, during bankruptcy proceedings. In the case of the cooperative right to a residential unit, the solutions depend on who the purchaser of a premise, or of the share in a premise, is. If the land together with a premise is purchased by a housing cooperative, the legal status of the entitled persons practically does not change: they remain entitled to the cooperative right to a residential unit, except that they become a member of the new cooperative, which has acquired the right to the land together with the ownership right to the premise, or a co-ownership share in the premise. Granting the cooperative right to a residential unit, or accepting claims for creating this right, is vested in the buying cooperative (Article 16 (2) of the Act on Housing Cooperatives – hereinafter: AHC⁵).⁶ However, if the purchaser of a premise, or a share in a premise, is an entity other than a housing cooperative,⁷ the cooperative

³ P. Księżak, *Losy hipoteki obciążającej nieruchomości spółdzielni mieszkaniowej w razie upadłości spółdzielni – glosa – II CSK 541/13*, Monitor Prawniczy 2015, no. 16, p. 882.

⁴ The importance of Articles 75-76 of the Constitution of the Republic of Poland for the interpretation of the provisions of the Act on Housing Cooperatives is noted by J. Pisuliński, *Glosa do postanowienia [Sądu Najwyższego] z 26.6.2014 r. II CSK 543/13*, Państwo i Prawo 2015, no. 6, pp. 129-130.

⁵ Act of 15 December 2000 on Housing Cooperatives, i.e., Journal of Laws of 2018 item 845 as amended (hereinafter: AHC).

⁶ As rightly pointed out by K. Pietrzykowski, *Spółdzielnie mieszkaniowe. Komentarz*, 9th ed., Warszawa 2018, p. 184, the legal effect described in Article 16 (2) of the AHC ensues in each case when a land with a premise is transferred to another housing cooperative, thus not only in the case of the cooperative's liquidation, bankruptcy, or enforcement proceedings. An apparently contrastive view is held by E. Bończak-Kucharczyk, *Spółdzielnie mieszkaniowe. Komentarz*, 4th ed., Warszawa 2018, pp. 463-464.

⁷ The judicature recognizes that the transfer of the developed real estate of a housing cooperative in which the cooperative right to a residential unit is in force is only permissible in the wake of liquidation,

right to a residential unit is transformed into the tenancy right under the provisions of the Act on the Protection of Tenants' Rights, the Communal Housing Resource, and the amendment to the Civil Code (Article 16 (1) AHC). As rightly pointed out in the jurisprudence, this latter solution raises considerable doubts, given the significantly lower durability of the tenancy rights in comparison with the cooperative right to a residential unit.⁸ Equally controversial is that under this status quo the interests of the cooperative's creditors and the purchaser of the premise are secured at the expense of persons holding the cooperative right to residential units.⁹

The legal status of persons who hold the cooperative ownership rights to residential units in the case when their cooperative's real estate is under liquidation, bankruptcy or enforcement proceedings is regulated by Article 17¹⁸ of the AHC. This provision also differentiates between the legal consequences of the sale of a premise, or a share in a premise, depending on the legal status of the purchaser. If the buyer of the premise or its share is another housing cooperative, each shareholder is still entitled to the cooperative ownership right to a residential unit, but they need to file a claim to be admitted to the buying cooperative as shareholders (Article 17¹⁸ (2-3) of the AHC).¹⁰ A different case emerges when a purchaser of

---

bankruptcy, or enforcement proceedings (also see Judgment of the Administrative Court in Gdańsk of 19 November 2015, V ACa 490/15, LEX no. 2041881). This standpoint is advocated for by A. Stefaniak, *Prawo spółdzielcze. Ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych. Komentarz*, 14th ed., Warszawa 2018, p. 457; P. Hoffman, M. Tabor-Gruszfeld, *Spółdzielnie mieszkaniowe. Komentarz do nowelizacji*, Warszawa 2018, p. 191. In contrast, E. Bończak-Kucharczyk, *Spółdzielnie mieszkaniowe...*, pp. 462-463 cautiously expresses doubts as to whether a cooperative can enforce a transfer of a premise with residential units to which it previously granted cooperative rights to the shareholders. An overtly different standpoint is represented by B. Swaczyna, *Hipoteka umowna*, Warszawa 2007, pp. 127-128.

⁸ A. Jedliński, *Lokatorskie prawo do lokalu (nowe elementy konstrukcji prawnej)*, Przegląd Sądowy 2004, no. 3, p. 134; S. Gurgul, *Zakończenie upadłości spółdzielni mieszkaniowej*, Monitor Prawniczy 2006, no. 19, p. 1021; P. Zakrzewski, *Status prawny członka spółdzielni mieszkaniowej w spółdzielczych stosunkach lokatorskich*, Warszawa 2010, pp. 475-476.

⁹ S. Gurgul, *Upadłość spółdzielni mieszkaniowej – przekształcenie spółdzielczego prawa do lokalu (domu) – cz. I*, Monitor Prawniczy 2011, no. 7, pp. 351-352; idem, *Upadłość spółdzielni mieszkaniowej, dewelopera i towarzystwa budownictwa społecznego. Komentarz*, Warszawa 2012, pp. 119-120; K. Pietrzykowski, *Spółdzielnie mieszkaniowe...*, p. 183.

¹⁰ In the context of enforcement proceedings, it is true that Article 1000 (4.2) of the Code of Civil Procedure (hereinafter: CCP) rules that the cooperative rights and cooperative ownership rights to residential units are – upon the final adjudication of ownership – transformed into the right of tenancy, the right of independent ownership of a residential unit or ownership of a single-family house, respectively. However, the legal effects of Article 2 of the CCP does not apply if the purchaser (through enforcement) is a housing cooperative. For this view, see especially S. Gurgul, *Upadłość spółdzielni mieszkaniowej, dewelopera...*, p. 126; P. Hoffman, M. Tabor-Gruszfeld, *Spółdzielnie mieszkaniowe. Komentarz...*, pp. 192-197. Also see highly insightful explorations of the legal regulations in force until 15 January 2003 by I. Kunicki, *Wpływ egzekucyjnej sprzedaży nieruchomości spółdzielni mieszkaniowej na spółdzielcze prawa do lokali*, Rejent 1997, no. 2, pp. 57-70.

a premise or its share is an entity other than a housing cooperative. In this case, the cooperative ownership right to residential units is *ex lege* transformed into the right of independent ownership of each residential unit, or ownership of a single-family house (Article 17¹⁸ (1) of the AHC).¹¹ In all these cases, the purpose of the regulation is to guarantee that the legal status of a person holding the ownership right to a residential unit is not subject to pejoration in the wake of the property transfer.¹² This is primarily so because the scope of privilege under the cooperative right to a residential unit approximates that of the property owner.¹³ This fact cannot remain without influence on the adopted legal solutions, nor on the interpretation of the provisions – an issue to be addressed later in this article.

In addition, it should be noted that Article 541 of the AHC makes it possible to submit applications for conversion of the weaker rights to the cooperative residential units into the stronger rights, also during liquidation or bankruptcy proceedings,

¹¹ Resolution of the Supreme Court of 21 December 1974, III CZP 31/74, OSNC 1975, no. 9, item 128; Resolution of the Supreme Court of 9 December 2010, III CZP 100/10, OSNC 2011, no. 6, item 70; Decision of the Supreme Court of 27 February 2014, II CSK 353/13, LEX no. 1477435. A. Sikorska-Lewandowska, *Powstanie odrębnej własności lokalu z mocy prawa*, Rejent 2019, no. 7, pp. 101-103 argues that creating independent ownership of a residential unit requires a recorded declaration in the land and mortgage register. The register entry of the purchaser of the property or its share enables the court competent in the land and mortgage registry to accept a request for making a relevant land and mortgage register entry for the right of the independent ownership of a residential unit acquired pursuant to Article 17¹⁸, or for a relevant amendment in the current register in the case of the limited property right.

It must be kept in mind that the legislator does not regulate legal consequences of a case in which, despite bankruptcy proceedings, no one acquires a premise in which there are residential units encumbered with cooperative ownership or other cooperative rights of the shareholders. For more on this issue, see K.P. Sokołowski, *Los spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu po likwidacji spółdzielni mieszkaniowej*, Rejent 2012, no. 9, pp. 104-114; E. Bończak-Kucharczyk, *Spółdzielnie mieszkaniowe...*, pp. 52-539; K. Pietrzykowski, *Spółdzielnie mieszkaniowe...*, pp. 253-254; K. Królikowska, in: *Komentarze Prawa Prywatnego*, vol. 6a. *Prawo spółdzielcze i mieszkaniowe. Komentarz*, ed. K. Osajda, Warszawa 2018, pp. 1080-1081; A. Sikorska-Lewandowska, *Powstanie odrębnej własności...*, p. 99. These authors suggest that in such a case the cooperative ownership right to a residential unit be transformed *ex lege* into the right of independent ownership of a residential unit, or into the ownership of a single-family house.

¹² M. Bednarek, *Dobijanie spółdzielczych własnościowych praw do lokali*, Dziennik Gazeta Prawna, 26 June 2015, <https://prawo.gazetaprawna.pl/artykuly/879389,dobijanie-spoldzielczych-wlasnosciowych-praw-do-lokali.html> [access: 1.08.2022], p. D6; P. Księżak, *Losy hipoteki...*, p. 882; R. Strzelczyk, *Komentarz [do postanowienia Sądu Najwyższego z 27 lutego 2014 r., II CSK350/13, Lex nr 1683584]*, Rocznik Orzecznictwa i Piśmiennictwa z Zakresu Prawa Spółdzielczego 2016, vol. 6, pp. 299-300 (though this latter author does not seem consistent in his standpoint); J. Kaczmarek, *Komentarz [do postanowienia Sądu Najwyższego z 27 lutego 2014 r., II CSK 349/13, Lex nr 1477433]*, Rocznik Orzecznictwa i Piśmiennictwa z Zakresu Prawa Spółdzielczego 2016, vol. 6, p. 313.

¹³ A. Jedliński, *Własnościowe prawo do lokalu jako ograniczone prawo rzeczowe. Zagadnienia konstrukcji prawnej*, Państwo i Prawo 1998, no. 4, p. 45.

addressed respectively, to the cooperative property's receiver or trustee. Consequently, persons with cooperative rights or cooperative ownership rights may acquire residential ownership before the liquidation or bankruptcy proceedings are complete (Article 17¹⁴ (1) of the AHC).¹⁴ Therefore, in this respect, the status of the holders of cooperative rights was ameliorated *vis-à-vis* the cooperative's creditors' legal status.

2. Mortgages on the cooperative property and the transformation of the cooperative ownership right to a residential unit pursuant to Article 17¹⁸ of the AHC

The discussion held above serves as an introduction, necessary for outlining the context for explorations of an extremely interesting, and at the same time, highly socially significant legal problem. This problem surfaces in the jurisprudence of the Supreme Court issued in relation to transformations of cooperative ownership rights to residential units into stronger rights, effected through the course of a housing cooperative bankruptcy proceedings in such specific circumstances as mortgage on the land and a premise encumbered with ownership rights to its residential units.

For the past few years, the jurisprudence of the Supreme Court has repeatedly expressed the view that both in the case of the transformation of the cooperative ownership right to a residential unit into the independent ownership right to this unit pursuant to Article 54¹ of the AHC in conjunction with Article 17¹⁴ of the AHC and in conjunction with Article 86(2) of the Bankruptcy Law (hereinafter: BL¹⁵),¹⁶ as well as pursuant to article 17¹⁸ of the AHC,¹⁷ the mortgage which at the

---

¹⁴ E. Bończak-Kucharczyk, *Spółdzielnie mieszkaniowe...*, pp. 464-465; K. Królikowska, in: *Komentarze Prawa Prywatnego*, vol. 6a, pp. 912-913.

¹⁵ Act of 28 February 2003 – Bankruptcy Law, consolidated text: Journal of Laws of 2019 item 498 as amended (hereinafter: BL).

¹⁶ Decisions of the Supreme Court: of 14 January 2011, II CSK 361/10, LEX no. 1027166; of 27 February 2014, II CSK 350/13, LEX no. 1683584; II CSK 351/13, LEX no. 1477434; II CSK 355/13; II CSK 356/13. This view is shared by R. Strzelczyk, *Komentarz [do postanowienia Sądu Najwyższego...*, pp. 298-302; E. Bończak-Kucharczyk, *Spółdzielnie mieszkaniowe...*, pp. 465-466; R. Dżiczek, *Spółdzielnie mieszkaniowe. Komentarz. Wzory pozwów i wniosków sądowych*, 8th ed., Warszawa 2018, pp. 379-380; A. Stefaniak, *Prawo spółdzielcze...*, p. 492.

¹⁷ Decisions of the Supreme Court: of 27 February 2014, II CSK 349/13, LEX no. 1477433; II CSK 353/13, LEX no. 1477435; II CSK 354/13; II CSK 357/13; II CSK 358/13; II CSK 359/13, LEX no. 147558; II CSK 360/13; of 26 June 2014, II CSK 530/13; II CSK 531/13; II CSK 532/13; II CSK 533/13; II CSK 534/13; II CSK 535/13; II CSK 536/13; II CSK 537/13, LEX no. 1678859; II CSK 538/13; II CSK 540/13; II CSK 541/13, LEX no. 1491324; II CSK 542/13; II CSK 543/13, LEX no. 1745609; II CSK 544/13;

moment of the transformation encumbered the cooperative's real estate, shall by law encumber the resulting right of independent ownership of a residential unit. The Supreme Court has argued that the transformation does not concern the sale of a component, or of the entire enterprise of a bankrupt cooperative in exchange for payment of its equivalent, but the expiry of the ownership right to a residential unit. The purpose of the transformation is not to monetize the bankrupt cooperative's assets and provide funds to satisfy its creditors, nor does the mortgagee enjoy the right to satisfy the value of the expired right from the price obtained from the sale of the encumbered real estate. At the same time, the Supreme Court held that in such circumstances the regulations of the bankruptcy law concerning the acquisition of rights during bankruptcy proceedings - that is without encumbrances (Article 313 (1-2) of the Bankruptcy Law, Article 317 (2) of the Bankruptcy Law) - do not apply.

The position presented consistently in dozens of Supreme Court's judgements been met with widespread criticism from the jurisprudence¹⁸ and evoked scarce voices of support.¹⁹ In this context, it is necessary to observe with satisfaction that there has been a significant shift in the Supreme Court's position on the matter, evident in its jurisprudence of 2019. Starting from the Decision of 21 March 2019,²⁰ a different judicature trajectory began to emerge for cases when the transformation of the cooperative right to a residential unit into the ownership right takes place in connection with the acquisition of a premise or its share by an entity that is not a housing cooperative (Article 17¹⁸ of the AHC).²¹ It is therefore worthwhile to systematize the argumentation used to support the claim that for the cases under analysis, the adjudicated *ex lege* ownership right to a residential unit is not encumbered with mortgage (or more precisely that no blanket mortgage is created both on the parent property and the new one).²²

II CSK 545/13; II CSK 546/13; II CSK 547/13; II CSK 549/13; II CSK 550/13, LEX no. 1487086; of 26 October 2017, II CSK 869/16, LEX no. 2419013.

¹⁸ A. Damasiewicz, *Glosa do postanowienia SN z dnia 26 czerwca 2014 r., II CSK 550/13*, 2013 [LEX database]; J. Pisuliński, *Glosa do postanowienia...*, pp. 123-131; P. Książak, *Losy hipoteki...*, pp. 882-884. This criticism was endorsed by K. Pietrzykowski, *Spółdzielnie mieszkaniowe...*, p. 255.

¹⁹ See especially R. Strzelczyk, *Losy hipoteki na nieruchomości spółdzielni mieszkaniowej w przypadku zbycia jej przedsiębiorstwa w postępowaniu upadłościowym*, Nowy Przegląd Notarialny 2014, no. 4, pp. 32-33.

²⁰ Decision of the Supreme Court of 21 March 2019, II CSK 77/18, LEX no. 2652241.

²¹ Also see the following Decisions of the Supreme Court: of 3 April 2019, II CSK 91/18, OSNC 2020, no. 1, item 1; of 18 April 2019, II CSK 137/18, LEX no. 2650245; of 19 June 2019, II CSK 298/18; of 21 March 2019, II CSK 77/18; of 8 October 2020, II CSK 769/18; of 28 January 2021, II CSK 445/20; of 19 April 2021, II CSK 493/20.

²² In order to clarify the context for our discussion, it is necessary to point out that the previously expressed viewpoint that the transformation of ownership rights to residential units pursuant to Articles 17¹⁴ and

In its Decision of 21 March 2019, the Supreme Court pointed to a few arguments supporting its position. Firstly, the Court reminded that the precondition for blanket mortgage is that there is a previously set mortgage encumbering the property at the time of its partition due to transfer.²³ At the same time, the Court pointed out that, pursuant to Article 17¹⁸ of the AHC, if a premise or its share is transferred in the course of bankruptcy proceedings to an entity that is not a housing cooperative, the cooperative ownership right to a residential unit shall be transformed into the right of independent ownership of a residential unit or into ownership of a single-family house. Therefore, as it was rightly pointed out in the jurisprudence, the acquisition of property by a purchaser who is not a housing cooperative must logically precede the transformation of the cooperative ownership right to a residential unit into the right of independent ownership of a residential unit. These events are separated by a “logical (juridical) second”²⁴: they do not occur simultaneously. As evident from the overt content of Article 313 (1-2) and Article 317 (2) of the BL, in the case of transfer of a property component of the bankrupt entity, or of an entity under bankruptcy proceedings, the mortgage encumbering that entity’s parent property expires.²⁵ This expiry occurs a “logical second” earlier than the legal effect in the form of the transformation of the cooperative ownership right to a residential unit into the right of independent ownership of a residential unit.²⁶ Thus, the ownership of a residential unit is established on a component of the “partitioned”, unencumbered property. Adopting a contrary view would lead to the conclusion that blanket mortgage encumbers only the transferred, partitioned property elements, yet it expires for the parent property as a whole.²⁷

17¹⁸ of the AHC is not an acquisition understood pursuant to Article 313 (1-20) or Article 317 (2) of the BL - which would guarantee the acquisition of the ownership right to a residential unit without encumbrances - deserves unconditional recognition. This viewpoint seems in line with numerous rulings by the Supreme Court, e.g., Decisions listed in footnotes 16 and 17 herein; Decisions of the Supreme Court of 21 March 2019, II CSK 77/18, LEX no. 2652241; of 3 April 2019, II CSK 91/18, OSNC 2020, no. 1, item 1; of 18 April 2019, II CSK 137/18, LEX no. 2650245; of 19 June 2019, II CSK 298/18. For a contrastive view, see: S. Gurgul, *Upadłość spółdzielni mieszkaniowej, dewelopera...*, p. 126.

²³ Decision of the Supreme Court of 21 March 2019, II CSK 77/18, LEX no. 2652241.

²⁴ J. Pisuliński, *Glosa do postanowienia...*, p. 125. The jurisprudence features opinions that the construction of the “juridical second” leads to a peculiar curiosity when applied in practice (T. Nowakowski, *Hipoteka łączna na nieruchomościach lokalowych powstałych w wyniku przekształcenia spółdzielczego prawa do lokalu – glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z 18.04.2019 r.*, II CSK 137/18, *Glosa* 2020, no. 2, p. 64). Nonetheless, this objection is hardly tenable since the foundations of legal reasoning behind the concept of “juridical second” as serving to correctly determine temporal succession have successfully been applied in practice since Roman law.

²⁵ J. Pisuliński, *Glosa do postanowienia...*, p. 126. For a similar view, see: P. Książak, *Losy hipoteki...*, p. 883.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ *Ibidem*.

The wording of Article 241 (2) of the LMRA cannot be ignored in this case, either.²⁸ According to this regulation, in cases of where the cooperative ownership right to a residential unit is transformed into the ownership right to property in the form of a residential unit, a mortgage registered in the land and mortgage register becomes a mortgage on the residential unit. Thus, the legislator provides for a certain permanence of mortgage encumbrance, but not as regards the mortgage encumbering the housing cooperative's property, but the one encumbering the cooperative ownership right to a residential unit. Consequently, the jurisprudence indicates that *prima facie* it is not possible that the mortgage on the housing cooperative's property can at the same time begin to encumber the newly partitioned residential unit.²⁹ Moreover, one cannot exclude a case in which the property was previously encumbered with cooperative ownership rights to residential units, and only later mortgage was created. In a parallel way, it is conceivable that the mortgage encumbering the cooperative ownership right to a residential unit was created earlier than the mortgage encumbering the parent property. Approval of the original standpoint adopted by the Supreme Court would lead to the conclusion that the property right created later (mortgage) encumbers the right created as a result of the transformation of the right created earlier (cooperative ownership right to a residential unit), without any participation of persons who were entitled to the unencumbered cooperative ownership rights to a residential unit.³⁰

Moreover, it should be kept in mind that a key principle of cooperative law is that a cooperative shareholder cannot be held liable for the cooperative's liabilities (Article 19 (3) of the AHC).³¹ This principle implies that a cooperative's creditor may not execute any enforcement on the assets of the cooperative shareholder, while the cooperative's liabilities may be covered by the shares declared by the members. The consequence of the latter option is that the members may not (until the expiry of their membership) demand the return of the amounts paid for the shares, and if these payments were used to cover the liabilities of the cooperative, the members have no right to claim them back under any circumstances.³² Accepting the assumption that a person who had their unencumbered cooperative ownership right

²⁸ Act of 6 July 1982 on Land and Mortgage Registers, consolidated text: Journal of Laws of 2019 item 2204 (hereinafter: LMRA).

²⁹ P. Książak, *Losy hipoteki...*, p. 883. For a similar view, see: M. Bednarek, *Dobijanie spółdzielczych własnościowych praw...*, p. D6.

³⁰ P. Książak, *Losy hipoteki...*, p. 883.

³¹ A. Damasiewicz, *Glosa do postanowienia SN...*; J. Pisuliński, *Glosa do postanowienia...*, p. 127.

³² Judgments of the Supreme Court: of 23 November 2004, I CK 198/04, LEX no. 358823; of 9 May 2012, V CSK 234/11, LEX no. 1232629.

to a residential unit transformed into a mortgaged independent ownership right to a residential unit would lead to encumbrerment of other entities (not only the cooperative shareholders) with the cooperative's liabilities, though no explicit legal basis for such an action can be indicated.³³

Finally, it is impossible to ignore an extremely important argument relating to the symmetry of legal solutions. It is difficult to provide a good reason to explain why in cases where the parent real estate is purchased by a housing cooperative, the cooperative ownership rights to residential units remain unencumbered (and the mortgage encumbering the parent real estate expires), while in cases where the purchaser is not a housing cooperative, the mortgage encumbering the parent real estate expires, but the independent ownership rights to residential units created in place of the cooperative ownership rights remain encumbered. As a result of the transfer of the cooperative property, an entity that previously held the unencumbered cooperative ownership right to a residential unit acquires a formally stronger right - the independent ownership right of the residential unit. Yet, this transformed right is encumbered with the mortgage previously created on the cooperative real estate. Economically speaking, adopting this interpretative approach would imply numerous cases of lost rights to residential units.³⁴ Endorsing the previously highlighted *ratio legis* behind Article 17¹⁸ (1) of the Act on Housing Cooperatives, which prevents a pejoration of the legal status of the entity holding the cooperative right to a residential unit, eliminates this kind of incomprehensible differentiation.³⁵

Nonetheless, when justifying the position adopted in its Decision of 21 March 2019, the Supreme Court emphasised that Article 76 (1) of the LMRA is applicable in the event of partition of the mortgaged real estate property, so it applies in cases where the rights to the property components, as derivative of the right to the whole property, are extracted from the previous, non-partitioned right to the property as a whole. Meanwhile, Article 17¹⁸ (1) of the AHC does not rule that the existing right to the parent property is partitioned, but that the cooperative ownership rights to residential units are transformed into the independent ownership rights to residential units.³⁶ The acquisition of the ownership right to the entire property by those entitled to its residential units is, in this case, primary in nature, in the sense that it is independent of the rights to which the previous owner of the property was entitled. The independent ownership rights to residential units are derived from the existing cooperative ownership rights to these units, and from the ownership rights

³³ Decision of the Supreme Court of 21 March 2019, II CSK 77/18, LEX no. 2652241.

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ A. Damasiewicz, *Glosa do postanowienia SN...*; P. Książak, *Losy hipoteki...*, p. 884.

³⁶ For a similar view, see: K. Królikowska, in: *Komentarze Prawa Prywatnego*, vol. 6a, p. 1077.

of the cooperative in general.³⁷ This analytical pathway was pursued by the Supreme Court in its Decision of 18 April 2019,³⁸ where it is argued that the transformation referred to in Article 17¹⁸ of the AHC is a case of transformation of subjective rights. In place of the limited property rights, a new right with a different content is created. In other words, the cooperative right does not expire but is transformed. If so, this legal solution cannot be qualified as a partition of real estate property, as regulated under Article 76 of the LMRA.

Noteworthy is another important argument supporting the new judicial trajectory, featured in the Supreme Court's Decision of 3 April 2019.³⁹ Investigating the legal status of a creditor of the bankrupt cooperative, the Court emphasised that a creditor obtaining the mortgage encumbering a cooperative property is aware that the value of that property, and consequently the value of the collateral, is decreased by the value of the cooperative ownership rights to residential units, which enjoy legal priority over the rights of the creditor. For this reason, the actual value of a security interest in a housing cooperative's property encumbered by the cooperative ownership rights is hard to determine.⁴⁰

Summing up, it is more than justifying in endorsing⁴¹ the view expressed by the Supreme Court in its recent judgements, which emphasizes that the role of Article 17¹⁸(1) of the AHC is to ensure that in cases of transfer of the housing cooperative's parent property through liquidation, bankruptcy or enforcement proceedings, the

³⁷ Decision of the Supreme Court of 21 March 2019, II CSK 77/18, LEX no. 2652241. For similar views in the literature of the subject, see: A. Damasiewicz, *Glosa do postanowienia SN...*; S. Gurgul, *Upadłość spółdzielni mieszkaniowej, dewelopera...*, p. 127. However, this position is critically approached by T. Nowakowski, *Hipoteka łączna...*, pp. 64-65, who argues that in the analysed cases, residential units are extracted from the partitioned property, while the division provisioned under Article 76 (1) of the LMRA applies to *any and all* changes in the substance of the real estate property leading to the partition of its constitutive components.

³⁸ Decision of the Supreme Court of 18 April 2019, II CSK 137/18, LEX no. 2650245.

³⁹ Decision of the Supreme Court of 3 April 2019, II CSK 91/18, OSNC 2020, no. 1, item 1.

⁴⁰ S. Rudnicki, *Hipoteka jako zabezpieczenie wierzytelności*, 2nd ed., Warszawa 2006, p. 42; S. Gurgul, *Zakończenie upadłości...*, p. 1022; B. Swaczyna, *Hipoteka...*, pp. 124-125; S. Gurgul, *Upadłość spółdzielni mieszkaniowej - przekształcenie...*, p. 352; idem, *Upadłość spółdzielni mieszkaniowej, dewelopera...*, p. 124; A. Sikorska-Lewandowska, *Powstanie odrębnej własności...*, p. 98.

⁴¹ This view has found recognition in the jurisprudence as manifest in the following works (among others): M. Kučka, *Hipoteka w przypadku upadłości spółdzielni mieszkaniowej. Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z 3 kwietnia 2019 r. (II CSK 91/18)*, Monitor Prawa Bankowego 2020, no. 4, pp. 56-68; K. Królikowska, *Komentarz do art. 17¹⁸*, in: *Ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych. Komentarz*, ed. K. Osajda, 5th ed., Warszawa 2021 [Legalis database]; M. Sekuła-Lelono, *Hipoteka obciążająca nieruchomości spółdzielni mieszkaniowej w razie upadłości spółdzielni - glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z 8.10.2020 r., II CSK 769/18*, Glosa 2021, no. 2, pp. 52-55. For a contrastive view, see T. Nowakowski, *Hipoteka łączna...*, pp. 62-67.

legal standing of a person who is entitled to a cooperative ownership right to a residential unit cannot undergo pejoration.⁴²

3. Mortgages on the cooperative property and the transformation of the cooperative ownership right to a residential unit pursuant to Article 17¹⁴ in conjunction with Article 54¹ of the AHC

The analysis of the judicature of the Supreme Court as regards the transformation of the cooperative ownership right to a residential unit into the independent ownership right to a residential unit under circumstances set out in Article 17¹⁸ of the AHC cannot be automatically extrapolated to the assessment of transformations under Article 17¹⁴ in conjunction with Article 54¹ of the AHC. This state of affairs was explicitly indicated in the Supreme Court's Decision of 21 March 2019, stating that "the analysed case may be evaluated differently from the cases regulated by Article 17¹⁴ of the AHC, pursuant to which a person entitled the cooperative ownership right to a residential unit may, in accordance with the wording used by the legislator, demand the transfer of their ownership of the residential unit, instead of the transformation of their right in to the independent ownership right [...]. Opposite viewpoints may also be affected by the observation that the acquisition of the independent ownership of a residential unit pursuant to Article 17¹⁴ of the AHC results from a legal transaction to which the entitled person is a party and is not instituted by law."⁴³ This observation demarcates a wide area for further considerations.

The procedure specified in Article 17¹⁴ (1) of AHC provides the entity holding the cooperative ownership right to a residential unit with a on option to submit (on meeting the conditions specified in the Act) a claim for the transfer of ownership of a residential unit. One is justified in sharing the view that the entitled persons obtained a statutory right of option to acquire ownership of a residential unit as a formative power, the exercise of which gives rise to a claim for the transfer of the ownership of a residential unit.⁴⁴

In order to clarify the context for further discussion, it should be noted that the view expressed repeatedly in the Supreme Court's judicature that the creation of the

---

⁴² Decision of the Supreme Court of 21 March 2019, II CSK 77/18, LEX no. 2652241.

⁴³ Ibidem.

⁴⁴ A. Bieranowski, *Realizacja uprawnienia z art. 17¹⁴ ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych a małżeńska wspólność majątkowa*, Rejent 2008, no. 12, pp. 21-23; K. Królikowska, in: *Komentarze Prawa Prywatnego*, vol. 6a, p. 1045.

independent ownership of a residential unit, which is part of the housing cooperative's assets, and then its transfer to a person who previously held the cooperative ownership right to a residential unit, or more precisely the transformation of the cooperative ownership right to a residential unit into the independent ownership right, does not represent a form of sale of the bankrupt's assets under bankruptcy proceedings. First of all, asset sale under bankruptcy proceedings requires payment of a price for the object or right that is transferred to the purchaser, and the proceeds obtained thereby are used to satisfy the bankrupt's liabilities.⁴⁵ Obviously enough, in the case of exercising the right provisioned by Article 17¹⁴ of the AHC, the equivalent of the cooperative right to a residential unit or the independent ownership of a residential unit is not transferred to the bankruptcy assets, and the resultant payments, if any, are practically ignorable.

The above remark allows us to verify the adequacy of the statutory definition of the essence of the agreement specified under Article 17¹⁴ (1) of the AHC. For in this case, the legislator uses the term *transfer of the ownership of a residential unit*, which could suggest that factually it is only about the creation of the independent ownership of a residential unit and its consequent transfer to the entitled party. However, this interpretation would be incomplete, to say the least. In essence, what happens in these cases is that the cooperative ownership right to a residential unit, the cooperative right to a utility property unit or to a single-family house in a housing cooperative is *transformed into the right to independent ownership of a residential or (other property) unit or of a single-family house*. The execution of the claim results in the expiry of the cooperative right that originally encumbered the cooperative's property, and in the creation in its place of a right with more intense content, and then its consequent transfer to the holder of the right that expired.⁴⁶

The interpretation of the case at hand in terms of rights transformation is further supported not only by the overt content of Article 17¹⁴ of the AHC, which refers only to cases in which the entitled person holds the cooperative ownership right to a residential unit but also by the wording of the already mentioned Article 24¹ (2) of the LMRA in conjunction with Article 45 (3) of the AHC, according to which in cases of the transformation of the cooperative ownership right to a residential unit into the property ownership right, the land, and mortgage register

⁴⁵ See e.g., Decisions of the Supreme Court: of 14 January 2011, II CSK 361/10, LEX no. 1027166; II CSK 364/11, LEX no. 785547; of 27 February 2014, II CSK 349/13, LEX no. 1477433; II CSK 361/13, LEX no. 1475159; of 21 March 2019, II CSK 77/18, LEX no. 2652241; of 3 April 2019, II CSK 91/18, OSNC 2020, no. 1, item 1; of 18 April 2019, II CSK 137/18, LEX no. 2650245; of 19 June 2019, II CSK 298/18.

⁴⁶ Decisions of the Supreme Court of 14 January 2011, II CSK 361/10, LEX no. 1027166; II CSK 364/11, LEX no. 785547.

kept for the cooperative ownership right to residential units is transformed into the land and mortgage register for the real estate property. Consequently, the mortgage entered in the land and mortgage register for the cooperative ownership right to a residential unit encumbers the real estate property in the form of a residential unit. Article 45 (1) of the AHC expressly provides that upon the conclusion of an agreement on the transfer of the ownership of a residential unit to which a shareholder, or a person who is not a shareholder, holds the cooperative ownership right to a residential unit, or the cooperative right to a utility property unit, including the cooperative right to a garage (parking lot), the mortgage created on such limited property rights shall encumber the real estate arising on concluding the agreement on the transfer of the ownership of the property item.

From the point of view adopted in this article, the difference outlined above is far more than just a semantic nuance. As already mentioned, from the legal and economic points of view, the transformation of the ownership right to a residential unit into the independent ownership right to a residential unit is a completely different legal transaction if compared to a (typical) creation of the independent ownership of a residential unit and its consequent transfer to another person in circumstances where the property is not encumbered with the ownership rights to residential units. The value of the property encumbered with the independent ownership right to a residential unit is significantly lower (and from the market point of view it is virtually none) than the value of unencumbered property. This observation returns us to the issue of whether the transformation of the cooperative ownership right to a residential unit into the independent ownership right constitutes a case of partition of the real estate property as provisioned by Article 76 LMRA, regardless of whether it occurs *ex lege* (as already discussed), or results from agreement.

Until recently, the judicature⁴⁷ and the literature of the field⁴⁸ have recognized that the creation of the independent ownership right to residential units represents a typical case of the real estate partitioning, and this qualification applies to both its legal and economic dimensions. For that reason, pursuant to Article 76 (1) of the LMRA, it was assumed that each partition of real estate by establishing independent

⁴⁷ First and foremost, see the following Resolutions of the Supreme Court: of 21 December 1974, III CZP 31/74, OSNC 1975, no. 9, item 128; of 25 June 1991, III CZP 55/91, OSNC 1992, no. 3, item 40; of 8 December 2017, III CZP 77/17, OSNC 2018, no. 12, item 113; Decisions of the Supreme Court: of 13 April 2005, IV CK 469/04, LEX no. 277376; of 9 December 2015, II CSK 22/15, LEX no. 197719; of 20 May 2016, II CSK 527/15, LEX no. 2052447.

⁴⁸ Among others, see: G. Bieniek, *Odrębna własność lokali w budynkach spółdzielni mieszkaniowych po 31 lipca 2007 r. (cz. II)*, Rejent 2007, no. 12, p. 19; T. Czech, *Księgi wieczyste i hipoteka. Komentarz*, Warszawa 2014, p. 965; Ł. Przyborowski, in: *Księgi wieczyste i hipoteka. Komentarz*, ed. J. Pisuliński, Warszawa 2014, p. 857; J. Pisuliński, *Glosa do postanowienia...*, p. 126.

ownership on at least one property unit within the mortgaged parent property previously owned by a cooperative, and consequently, transferring the ownership of this unit to another person results in creation of blanket mortgage on the extracted property and its non-partitioned part.⁴⁹ If, according to *opinio communis*, the regulation under Article 76 (1) of the LMRA concerns an act of physical partitioning of real estate property,⁵⁰ interpreting the creation of the independent ownership of a property unit in terms of real estate partitioning must lead to the corollary conclusion that this partitioning leads to the creation of the blanket mortgage that encumbers this independent ownership of an extracted property unit.

This interpretation is supported directly by the wording of Article 76 (4) the LMRA, according to which *in the event of partitioning of real estate that consists in the creation of the independent ownership of property units* or extraction from the real estate property of an independent real estate with a single-family house, the purchaser of the extracted real estate property unit may demand that the mortgage be divided in proportion to the value of the real estate unit created through the partition. However, if the method of mortgage partitioning has been specified in the mortgage deeds, and recorded in the land and mortgage register, the partitioning takes place according to the provisions of the mortgage deeds.⁵¹ Thus, the quoted provision explicitly assumes that the creation of the independent ownership of a residential unit constitutes a partition of the real estate, which justifies the conversion of the mortgage encumbering the parent property into the blanket mortgage encumbering the parent property and the extracted property item. Moreover, Article 76 (5) of the LMRA rules that in the case of partitioning of real estate property, the mortgage encumbering the real estate shall not encumber the real estate created by the partitioning, when the new property items are extracted through a claim filed in the land and mortgage register prior to the creation of mortgage.

⁴⁹ See the judicature cited in footnotes 16 and 17 above.

⁵⁰ Among others, see: J. Wasilkowski, *Hipoteka łączna*, *Demokratyczny Przegląd Prawniczy* 1947, no. 9, p. 11; A. Oleszko, *Podział nieruchomości obciążonej a wpis hipoteki łącznej z urzędu*, *Rejent* 2004, no. 5, pp. 11-12.

⁵¹ The above mentioned wording of the regulation was enforced as of 20 February 2011 by the Act of 26 June 2009 amending the Act on Mortgages, Land and Mortgage Registers and certain other acts (Journal of Laws no. 131, item 1075). Originally, it was assumed that successively extracted property units become subject to blanket mortgage; for more details, see: J. Ignatowicz, *Glosa [do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 28 października 1993 r., III CZP 145/93]*, *Orzecnictwo Sądów Polskich* 1994, no. 7-8, pp. 362-363. For more detail on the partitioning of mortgage under Article 76 (4) of the LMRA, see: K. Pałka, *Podział zabudowanej nieruchomości obciążonej hipoteką (uwagi na tle znalezionego art. 76.4 u.k.w.h.)*, *Monitor Prawa Bankowego* 2011, no. 4, pp. 48-55.

However, the literal interpretation of the regulation at hand raises serious reservations. It is worth reminding that mortgage covers the real estate together with its appurtenances and remains on the real estate as a whole until the debt it secures expires (Article 84 of the LMRA). Further changes to the property do not affect the legal position of the mortgagor.⁵² Hence, pursuant to Article 76 (1) (1) of the LMRA, in the event of the partitioning of real estate property, the mortgage encumbering the real estate shall encumber all the property items created through the partitioning (*ex lege* blanket mortgage).⁵³ As underlined by the Supreme Court, in the case of mortgage, there is no change in its content, but only – as dictated by the creditor’s interest – a transformation consisting in the legal adaptation of the collateral to the situation after the partitioning of the mortgaged real estate.⁵⁴ In such cases, the mortgage previously encumbering a given property item is transformed into the mortgage which, encumbering new items created through the partitioning, serves to secure the same interest as *ex lege* blanket mortgage. The institution of a statutory blank mortgage is intended to protect the mortgagor against actions connected with the partitioning of the real estate under the mortgage that would not require the mortgagor’s direct consent. Taking into consideration the above *ratio legis* behind blanket mortgage, it is pointed out that the legal event that leads to the creation of blanket mortgage is the partitioning of the mortgaged real estate property, i.e. a physical partition of the real estate made through an agreement, court judgment or by law, which results in the creation of two or more real estate property items out of the original real estate property previously mortgaged.⁵⁵

When we apply the above mentioned qualities and characteristics of *ex lege* blanket mortgage to cases where the cooperative ownership right to a residential unit is transformed into the independent ownership right (both in the case of transformation provided for under Article 17¹⁸ of the AHC as well as in the case of claim enforcement under Article 17¹⁴ (1) of the AHC), it becomes obvious that in such cases the rights to the particular property items are not derivable from the previously applicable right to the property as a whole. On the contrary, in such cases the

⁵² Among others, see Resolution of the Supreme Court of 20 March 2003, III CZP 1/03, OSNC 2004, no. 1, item 3.

⁵³ It is worth noting here that the regulation provisioned under Article 76 (1) of the LMRA does not apply to cases where real estate property is encumbered with the cooperative right to a residential unit; this view is also advocated for by T. Czech, *Księgi wieczyste...*, p. 968.

⁵⁴ Resolution of the Supreme Court of 14 July 1994, III CZP 85/94, OSNC 1995, no.1, item 3.

⁵⁵ *Ibidem*; Decisions of the Supreme Court: of 8 March 2007, III CSK 356/06, LEX no. 278687; of 11 February 2016, V CSK 375/15, LEX no. 2004221; of 19 October 2016, V CSK 128/16, LEX no. 2166390; of 23 February 2017, V CSK 382/16, LEX no. 2661752; of 24 January 2018, I CSK 230/17, LEX no. 2483683; of 3 April 2019, II CSK 91/18, OSNC 2020, no. 1, item 1.

cooperative ownership right to a residential unit is subject to transformation into the independent ownership right to a residential unit. A potential legal continuity of the collateral is to be sought not in the relation between the whole property and the independent ownership of a particular property item, but between the cooperative ownership right to a residential unit and the independent ownership of a residential unit. This continuity is provided for directly by the land and mortgage laws already mentioned. In turn, the property and the mortgage partitioning resulting from Article 17¹⁴ of the AHC has its roots not in the property ownership rights, but in the encumbrance of the property with a limited property right in the form of the cooperative ownership right to a residential unit. The encumbrance of the cooperative property with the cooperative ownership right to a residential unit, on the one hand, and with mortgage, on the other, represents independent, but in fact convergent encumbrances on the property. Hence, undoubtedly, the mortgage encumbering the parent property is not the mortgage encumbering the cooperative ownership right to a residential unit. However, pursuant to Article 24¹ of the LMRA, only the latter kind of mortgage may encumber the newly created property ownership.

Moreover, it cannot go unnoticed that treating the transformation of the right to a residential unit pursuant to Article 17¹⁴ of the AHC in terms of the real estate property partitioning, as provisioned under Article 76 (1) of the LMRA, leads to an economic and legal differentiation in the status of persons who transformed their rights by means of an agreement concluded with a receiver against those persons whose rights were transformed pursuant to Article 17¹⁸ of the AHC, even if these events were separated in time by only a factual second. Moreover, this interpretation deprives persons with the cooperative ownership rights of legal protection, as it imposes on them the burden of obligations secured by the mortgage on the cooperative property, even though a creditor obtaining security interest on property encumbered by cooperative ownership rights to residential units must possess awareness of the illusory value of this security. If the cooperative ownership right to a residential unit is entered into the land and mortgage register before the mortgage, there can be no doubt that the mortgage cannot be exercised to the detriment of this right (*argumentum ex* Article 249 (1) of the Civil Code in conjunction with Article 12 (1) of the LMRA). From the wording of Article 11 of the LMRA - which rules that a limited property right to real estate recorded in the land and mortgage register has a priority over a right not recorded in the register - it could be inferred that the holder of the cooperative ownership right to a residential unit who failed to record his right in the register is deprived of protection. However, this is not the case, because numerous procedural regulations prove a completely opposite status

of persons entitled to the cooperative ownership right to residential units (Article 1000 (4) of the Code of Civil Procedure, Article 17¹⁸ of the AHC). Finally, the *ratio legis* of the regulation set forth in Article 17¹⁴ in conjunction with Article 54¹ of the AHC in conjunction with Article 86 of the BL cannot be ignored. Similarly, to the institution under Article 17¹⁸ of the AHC, the purpose of this latter provision is to protect the rights of persons entitled to the cooperative right to a residential unit when their housing cooperative is subject to bankruptcy proceedings: it is to guarantee that their legal status will not undergo pejoration. This fact becomes particularly conspicuous when one realizes that should the receiver be not notified of a claim to create the independent ownership of a residential unit, and to transfer it to the person who was entitled to the cooperative ownership right to a residential unit, and in the course of bankruptcy proceedings a sale of the real estate from the cooperative's assets encumbered with cooperative ownership rights to residential units to an entity other than a housing cooperative took place, the cooperative ownership right to a residential unit would have been *verba legis* transformed under Article 17¹⁸ (1) of the AHC into the independent ownership of a residential unit devoid of mortgage encumbrance.

To conclude, in the case under analysis, priority should be given to the systematic and teleological interpretation of law and judicature over the literal one. The former interpretation leads to a conclusion that the provisions of Article 76 (1) of the LMRA refer to cases where mortgage is established on property that is not encumbered with limited property rights, and then the property is subject to partitioning, e.g. by establishing separate ownership of at least one residential unit. Consequently, the exercise of the claim under Article 17¹⁴ of the AHC does not exhaust the conditions for the partitioning of property as provisioned under Article 76 (1) of LMRA, and therefore, there are no grounds for registering blanket mortgage to encumber the ownership right to a residential unit as created under Article 17¹⁴ of the AHC together with the parent property.

Conclusions

The social significance of housing cooperatives and the constitutional guarantee of the right to a dwelling requires that the interpretation of the provisions of the Bankruptcy Law, the Code of Civil Procedure, the Act on Housing Cooperatives, and other regulations consider the need to balance the interests of the housing cooperatives' creditors and the persons entitled to the cooperative ownership rights to residential

(and related property) units. The tension evident in the Supreme Court's judicature demonstrates that it is possible to effectively defend each of the solutions outlined and discussed above. Nonetheless, it is argued here that satisfactory results are available using a handful of interpretative approaches, yet the key vitality of the problems under scrutiny lends support to the conclusion that solving them should not be left solely to the judicature but requires a definitive intervention of the legislator.

Translated by Konrad Klimkowski

Bibliography

- Bednarek M., *Dobijanie spółdzielczych własnościowych praw do lokali*, Dziennik Gazeta Prawna, 26 June 2015, <https://prawo.gazetaprawna.pl/artykuly/879389,dobijanie-spoldzielczych-wlasnosciovych-praw-do-lokali.html> [access: 1.08.2022].
- Bednarek M., *Prawo do mieszkania w konstytucji i ustawodawstwie*, Warszawa 2007.
- Bieniek G., *Odrębna własność lokali w budynkach spółdzielni mieszkaniowych po 31 lipca 2007 r. (cz. II)*, Rejent 2007, no. 12.
- Bieranowski A., *Realizacja uprawnienia z art. 17¹⁴ ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych a małżeńska wspólność majątkowa*, Rejent 2008, no. 12.
- Bończak-Kucharczyk E., *Spółdzielnie mieszkaniowe. Komentarz*, 4th ed., Warszawa 2018.
- Czech T., *Księgi wieczyste i hipoteka. Komentarz*, Warszawa 2014.
- Damasiewicz A., *Glosa do postanowienia SN z dnia 26 czerwca 2014 r., II CSK 550/13*, 2013 [LEX database].
- Dziczek R., *Spółdzielnie mieszkaniowe. Komentarz. Wzory pozwów i wniosków sądowych*, 8th ed., Warszawa 2018.
- Gurgul S., *Upadłość spółdzielni mieszkaniowej – przekształcenie spółdzielczego prawa do lokalu (domu) – cz. I*, Monitor Prawniczy 2011, no. 7.
- Gurgul S., *Upadłość spółdzielni mieszkaniowej – przekształcenie spółdzielczego prawa do lokalu (domu) – cz. II*, Monitor Prawniczy 2011, no. 8.
- Gurgul S., *Upadłość spółdzielni mieszkaniowej, dewelopera i towarzystwa budownictwa społecznego. Komentarz*, Warszawa 2012.
- Gurgul S., *Zakończenie upadłości spółdzielni mieszkaniowej*, Monitor Prawniczy 2006, no. 19.
- Hoffman P., Tabor-Gruszfeld M., *Spółdzielnie mieszkaniowe. Komentarz do nowelizacji*, Warszawa 2018.
- Ignatowicz J., *Glosa [do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 28 października 1993 r., III CZP 145/93]*, Orzecznictwo Sądów Polskich 1994, no. 7–8.
- Jedliński A., *Lokatorskie prawo do lokalu (nowe elementy konstrukcji prawnej)*, Przegląd Sądowy 2004, no. 3.
- Jedliński A., *Własnościowe prawo do lokalu jako ograniczone prawo rzeczowe. Zagadnienia konstrukcji prawnej*, Państwo i Prawo 1998, no. 4.

- Kaczmarek J., *Komentarz [do postanowienia Sądu Najwyższego z 27 lutego 2014 r., II CSK 349/13, Lex nr 1477433]*, Rocznik Orzecznictwa i Piśmiennictwa z Zakresu Prawa Spółdzielczego 2016, vol. 6.
- Komentarze Prawa Prywatnego*, vol. 6A. *Prawo spółdzielcze i mieszkaniowe. Komentarz*, ed. K. Osajda, Warszawa 2018. *Księgi wieczyste i hipoteka. Komentarz*, ed. J. Pisuliński, Warszawa 2014.
- Księżak P., *Losy hipoteki obciążającej nieruchomości spółdzielni mieszkaniowej w razie upadłości spółdzielni – glosa – II CSK 541/13*, Monitor Prawniczy 2015, no. 16.
- Kučka M., *Hipoteka w przypadku upadłości spółdzielni mieszkaniowej. Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z 3 kwietnia 2019 r. (II CSK 91/18)*, Monitor Prawa Bankowego 2020, no. 4.
- Kunicki I., *Wpływ egzekucyjnej sprzedaży nieruchomości spółdzielni mieszkaniowej na spółdzielcze prawa do lokali*, Rejent 1997, no. 2.
- Nowakowski T., *Hipoteka łączna na nieruchomościach lokalowych powstałych w wyniku przekształcenia spółdzielczego prawa do lokalu – glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z 18.04.2019 r., II CSK 137/18*, Glosa 2020, no. 2.
- Oleszko A., *Podział nieruchomości obciążonej a wpis hipoteki łącznej z urzędu*, Rejent 2004, no. 5.
- Pałka K., *Podział zabudowanej nieruchomości obciążonej hipoteką (uwagi na tle znowelizowanego art. 76 ust. 4 u.k.w.h.)*, Monitor Prawa Bankowego 2011, no. 4.
- Pietrzykowski K., *Spółdzielnie mieszkaniowe. Komentarz*, 9th ed., Warszawa 2018.
- Pisuliński J., *Glosa do postanowienia [Sądu Najwyższego] z 26.6.2014 r., II CSK 543/13*, Państwo i Prawo 2015, no. 6.
- Rudnicki S., *Hipoteka jako zabezpieczenie wierzytelności*, 2nd ed., Warszawa 2006.
- Sekuła-Leleno M., *Hipoteka obciążająca nieruchomości spółdzielni mieszkaniowej w razie upadłości spółdzielni – glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z 8.10.2020 r., II CSK 769/18*, Glosa 2021, no. 2.
- Sikorska-Lewandowska A., *Powstanie odrębnej własności lokalu z mocy prawa*, Rejent 2019, no. 7.
- Sokołowski K.P., *Los spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu po likwidacji spółdzielni mieszkaniowej*, Rejent 2012, no. 9.
- Stefaniak A., *Prawo spółdzielcze. Ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych. Komentarz*, 14th ed., Warszawa 2018.
- Strzelczyk R., *Komentarz [do postanowienia Sądu Najwyższego z 27 lutego 2014 r., II CSK350/13, Lex nr 1683584]*, Rocznik Orzecznictwa i Piśmiennictwa z Zakresu Prawa Spółdzielczego 2016, vol. 6.
- Strzelczyk R., *Losy hipoteki na nieruchomości spółdzielni mieszkaniowej w przypadku zbycia jej przedsiębiorstwa w postępowaniu upadłościowym*, Nowy Przegląd Notarialny 2014, no. 4.
- Swaczyna B., *Hipoteka umowna*, Warszawa 2007.
- Ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych. Komentarz*, ed. K. Osajda, 5th ed., Warszawa 2021 [Legalis database].
- Wasilkowski J., *Hipoteka łączna*, Demokratyczny Przegląd Prawniczy 1947, no. 9.
- Zakrzewski P., *Status prawny członka spółdzielni mieszkaniowej w spółdzielczych stosunkach lokatorskich*, Warszawa 2010.

A century of codification of the cooperative law in Poland

Stulecie kodyfikacji prawa spółdzielczego w Polsce
Столетие кодификации кооперативного права в Польше
Століття кодифікації кооперативного права в Польщі

KRZYSZTOF PIETRZYKOWSKI

Prof. Dr. habil., University of Warsaw
e-mail: k.pietrzykowski@wpia.uw.edu.pl, <https://orcid.org/0000-0001-6295-1344>

Summary: This article aims to present the evolution of Polish cooperative law, primarily using the historical method. The Act on cooperatives was passed on 29 October 1920 and entered into force on 1 January 1921. Its provisions concerning the auditing of cooperatives, audit associations and the Cooperative Council were substantially amended by the Act of 13 March 1934, which began the process of subordinating cooperatives and audit associations to state authorities. Further changes, which increased this subordination to an even greater extent, were introduced after the Second World War and led to the outright nationalisation of Polish cooperatives. The Act on cooperatives was repealed by the Act of 17 February 1961 on cooperatives and their associations. In turn, the Act on cooperatives and their associations was repealed by the Act of 16 September 1982 – Cooperative Law, which saw several amendments. The provisions of the Cooperative Law were amended by the Act of 7 July 1994 amending the Cooperative Law and certain other acts. The Act of 3 June 2005 amending the Act on Housing Cooperatives and certain other acts introduced significant changes to the Cooperative Law as well.

Key words: Act on cooperatives 1920, Act on cooperatives and their associations 1961, Cooperative Law Act of 1982, cooperative law

Streszczenie: Celem artykułu jest przedstawienie ewolucji polskiego prawa spółdzielczego. Na potrzeby podjętych rozważań odwołano się do metody historycznej. Ustawa o spółdzielniach została uchwalona 29 października 1920 r., zaś weszła w życie 1 stycznia 1921 r. Przepisy ustawy o spółdzielniach o rewizji spółdzielni, związkach rewizyjnych i Radzie Spółdzielczej zostały istotnie zmienione przez ustawę z dnia 13 marca 1934 r., która rozpoczęła proces podporządkowania spółdzielni i związków rewizyjnych organom państwa. Kolejne zmiany, które w znacznie większym stopniu podporządkowały spółdzielnie i związki rewizyjne organom państwa, zostały wprowadzone po II wojnie światowej i prowadziły faktycznie do upaństwowienia polskiej spółdzielczości. Ustawa o spółdzielniach została uchylona przez ustawę z dnia 17 lutego 1961 r. o spółdzielniach i ich związkach. Ustawa o spółdzielniach i ich związkach została uchylona przez ustawę z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze. Ustawa Prawo spółdzielcze była wielokrotnie nowelizowana. Przepisy ustawy Prawo spółdzielcze zostały zmienione przez ustawę z dnia 7 lipca 1994 r. o zmianie ustawy – Prawo spółdzielcze oraz o zmianie niektórych ustaw. Ustawa z dnia 3 czerwca 2005 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz niektórych innych ustaw wprowadziła bardzo istotne zmiany w ustawie Prawo spółdzielcze.

Słowa kluczowe: ustawa o spółdzielniach z 1920 r., ustawa o spółdzielniach i ich związkach z 1961 r., ustawa Prawo spółdzielcze z 1982 r., prawo spółdzielcze

Резюме: Цель данной статьи – представить эволюцию польского кооперативного права. Для целей проведенного анализа был использован исторический метод. Закон о кооперативах был принят 29 октября 1920 года и вступил в силу 1 января 1921 года. Положения Закона о кооперативах, о ревизии кооперативов, ревизионных союзов и Кооперативного совета были существенно изменены Законом от 13 марта 1934 года, который начал процесс подчинения кооперативов и ревизионных союзов государственным

органам. Последующие изменения, которые в гораздо большей степени подчинили кооперативы и ревизионные союзы государственным органам, были введены после Второй мировой войны и фактически привели к национализации польских кооперативов. Закон о кооперативах был отменен Законом о кооперативах и их союзах от 17 февраля 1961 года. Закон о кооперативах и их союзах был отменен Законом от 16 сентября 1982 года – Кооперативное право. В Закон Кооперативное право неоднократно вносились поправки. Положения закона Кооперативное право были изменены Законом от 7 июля 1994 года о внесении изменений в Закон Кооперативное право и внесении изменений в некоторые законы. Закон от 3 июня 2005 года о внесении изменений в Закон о жилищных кооперативах и некоторые другие законы внес очень существенные изменения в закон Кооперативное право.

Ключевые слова: Закон о кооперативах от 1920 года, Закон о кооперативах и их союзах от 1961 года, Закон Кооперативное право от 1982 года, кооперативное право

Резюме: Метою статті є представити еволюцію польського кооперативного права. Для цілей міркувань використано історичний метод. Закон про кооперативи був прийнятий 29 жовтня 1920 р. і набув чинності 1 січня 1921 р. Положення закону про кооперативи про ревізію кооперативів, ревізійних спілок і кооперативної ради були суттєво змінені актом від 13 березня 1934 р., який започаткував процес підпорядкування кооперативів і ревізійних спілок державним органам. Подальші зміни, які значно більше підпорядковували кооперативи та спілки органом держави, були запроваджені після Другої світової війни і фактично призвели до націоналізації польського кооперативного руху. Закон про кооперативи був скасований законом від 17 лютого 1961 р. про кооперативи та їх об'єднання. Закон про кооперативи та їх спілки був скасований законом від 16 вересня 1982 р. – Кооперативне право. Закон про кооперативне право неодноразово змінювався. Положення Закон – Кооперативне право був змінений Законом від 7 липня 1994 року про внесення змін до Закону – Кооперативне право та деяких актів. Закон від 3 червня 2005 року про внесення змін до закону про житлові кооперативи та деякі інші акти вніс значні зміни до закону – Кооперативне право.

Ключові слова: Закон про кооперативи з 1920 р., Закон про кооперативи та їхні спілки з 1961 р., Закони – Кооперативне право з 1982 р., кооперативне право

Introduction

Reborn after the First World War, the Polish Republic inherited its legal systems from its former rulers. This inevitably applied to civil law as well. A great task of unifying the national law, including civil law, was thus laid before the state authorities and lawyers. Cooperative law was the first division of civil law in which the legal systems of the partitioning states were replaced by uniform Polish law.

1. Codification of the cooperative law in Polish law

Poland's eastern provinces were subject to Russian law, namely Volume X of the *Zvod zakonov* (A set of laws). In the western provinces, the Prussian *Landrecht* (since 1794) was initially in force, followed by the German Civil Code (BGB) starting

from the year 1900. In the southern provinces, the Austrian Civil Code (ABGB) was in force since 1812; it was preceded by the Josephine Code (in force since 1786), and the West Galician Code (in force since 1798). The central provinces, i.e. the Duchy of Warsaw and later the Kingdom of Poland, were governed based on the French Civil Code, known as Napoleonic Code, starting from 1808. From 1825 onward, this Code was applied in a partly changed version known as the Civil Code of the Kingdom of Poland, which regulated the issues of personal law and family law. In 1836, titles V and VI of this Code were replaced by the Marriage Law. Other issues, including property law, contract law and inheritance law, were still regulated by the Napoleonic Code. The area of Spisz and Orawa, incorporated into Poland in 1920, was subject to the Hungarian Civil Code. Based on the Act of 26 October 1921,¹ the Hungarian law was maintained, but the Council of Ministers was nonetheless authorised to enact Polish laws. Pursuant to this Act, the Council of Ministers regulation of 14 September 1922² introduced the applicable Austrian law in Spisz and Orawa.

Before the state authorities and lawyers laid an enormous task of unifying Polish law, including civil law. The 1919–1920 period saw the introduction of several legislative acts in the field of civil law, including three decrees of the Head of State: the Act of 4 February 1919 on patents for inventions, drawing design and model protection and trademark protection,³ the Act of 28 June 1919 on the protection of tenants⁴ and the Act of 24 March 1920 on the acquisition of real estate by foreigners,⁵ which remains in force to this day. However, these were not legislative acts, as they did not repeal the normative acts of the partitioning states. Besides, they did not regulate specific areas of civil law but only amended some parts of it. Nonetheless, it should be noted that cooperative law was the first division of civil law in which the legal systems of the partitioning States were replaced by uniform Polish law. The Act on cooperatives was passed on 29 October 1920⁶ and entered into force on 1 January 1921, whereas the provisions of Section III on the Cooperative Council came into force on 11 December 1920. Stanisław Wróblewski's remark on this was as follows: "Among some of the laws that have so far formed a uniform Polish law, the act on entrepreneurship and economic association, i.e. cooperatives, is certainly the most momentous for social life, because it introduces into the law all these

¹ Journal of Laws [Dziennik Ustaw] 1921 no. 89, item 657.

² Journal of Laws 1922 no. 90, item 833.

³ Journal of Laws 1919 no. 13, items 137, 138 and 139.

⁴ Journal of Laws 1919 no. 15, item 201.

⁵ Journal of Laws 1920 no. 31, item 178; now Journal of Laws 2017, item 2278.

⁶ Journal of Laws 1920 no. 111, item 733.

symptoms of life, which are called the cooperative movement. The meaning of this movement cannot be defined with complete accuracy today, because we are only at the beginning of its development; the fact is, however, that it has created a number of powerful organisations in Poland, that it covers more and more areas of economic life, and finally, in today's difficult times for Poland, society has high – perhaps too high – hopes for its further development.”⁷

The Act on cooperatives was one of the most outstanding achievements of Polish legislation during the era of the Second Polish Republic and was likely the best cooperative act in the world at the time. The Act on cooperatives consisted of 131 articles in six sections. It contained regulations on general principles (Articles 1–4), establishing cooperatives (Articles 5–6), the register of cooperatives and announcements (Articles 7–10), cooperatives' business names (Article 11), branches (Article 12), cooperative members (Articles 13–32), the authorities (bodies) of cooperatives (Articles 33–51), accounting (Articles 52–59), audit, which is commonly referred to as 'lustration' in today's Poland (Articles 60–65), audit associations (Articles 66–70), amending the Articles of Association (Articles 71–74), cooperative dissolution, including liquidation and bankruptcy (Articles 75–106), the State Cooperative Council (Articles 107–109) and penalties (Articles 110–116), as well as transitional provisions (Articles 117–129), and provisions on the entry into force and implementation of the Act itself (Articles 130 and 131). The merger of cooperatives was initially regulated by the Act of 7 April 1922 on the merger of cooperatives.⁸ It was repealed by Article 6 of the Act of 13 March 1934 amending the Act on cooperatives, and its provisions, with minor amendments, were incorporated into the Act on cooperatives and designated as Articles 106a–106i, and according to the 1934 consolidated text, as Articles 107–115. The Act on cooperatives was amended four times during the Second Polish Republic's existence: by the Act of 4 December 1923 on the partial amendment of the Act on cooperatives of 29 October 1920,⁹ the Regulation of the President of the Republic of Poland of 14 April 1924 on the change of the monetary system,¹⁰ the Act of 28 May 1924 on introducing the Act on cooperatives of 29 October 1920 and subsequent acts concerning the cooperative movement in the Upper Silesian part of the Silesian Province,¹¹ and the Act of

---

⁷ S. Wróblewski, *Przedmowa*, in: *Ustawa o spółdzielniach*, Kraków 1921 [*Foreword to the Act on Cooperatives*].

⁸ *Journal of Laws* 1922 no. 33, item 265.

⁹ *Journal of Laws* 1920 no. 135, item 1119.

¹⁰ *Journal of Laws* 1924 no. 34, item 351 as amended.

¹¹ *Journal of Laws* no. 50, item 504.

13 March 1934 on the amendment of the Act on cooperatives.¹² The consolidated text of the Act on cooperatives was promulgated in 1934.¹³

The Act on cooperatives was highly appreciated by the commentators at the time.¹⁴ It provided cooperatives with a significant degree of autonomy and independence from state authorities. Cooperatives were obliged to undergo an audit, now commonly called lustration, but this did not significantly limit their independence. The audit was carried out by a competent auditor appointed by the cooperative union or by the Cooperative Council (in non-associated cooperatives, i.e. the so-called non-union cooperatives). The Cooperative Council could also entrust the audit of non-union cooperatives to audit associations or other organisations and institutions (Articles 60–62 of the Act on cooperatives). The establishment of and membership in audit associations were voluntary for cooperatives. The primary task of a cooperative union was to carry out audits. The Cooperative Council was set up as a body attached to the Minister of the Treasury with a view to working with the Government on cooperative matters. The Minister of the Treasury appointed the members of the Cooperative Council for two-year terms, selecting them from among candidates proposed by the cooperative associations while taking into account all branches of the cooperative movement as far as possible. In addition, the Council was composed of delegates from seven ministries. The members appointed from among the candidates proposed by the associations had to account for at least two-thirds of the total number of Cooperative Council members. The Chairman of the Cooperative Council was selected by the Minister of the Treasury from among the officials of his Ministry (Article 107 of the Act on cooperatives, Article 116 of the Act on cooperatives of 1934).

The Act on cooperatives provisions which concerned the auditing of cooperatives, audit associations and the Cooperative Council were substantially amended by the Act of 13 March 1934, which began the process of subordinating cooperatives and audit associations to state authorities. Associations were obliged to submit their articles of association for approval to the Minister of the Treasury. The Minister of the Treasury could grant a union the right to carry out audits and could make the granting of such right conditional upon the union's compliance with his demands as to the narrowing or expansion of the union's activities. If the union failed to

¹² Journal of Laws 1920 no. 38, item 342.

¹³ Journal of Laws 1934 no. 55, item 495.

¹⁴ S. Wróblewski, *Przedmowa...*; W. Jenner, *Kodeks spółdzielczy. Zbiór ustaw i rozporządzeń dotyczących spółdzielni*, Lwów 1926; J. Dzierżanowski, *Ustawa o spółdzielniach. Rozporządzenie o własności lokali*, Warszawa 1938. See also K. Pietrzykowski, *Prawo spółdzielcze*, in: *Prawo handlowe i gospodarcze II Rzeczypospolitej*, eds. R. Jastrzębski et al., Warszawa 2019, pp. 121–157.

comply with the audit obligation, expanded its activities for purposes not covered by the articles of association and Article 66 of the Act, or failed to comply with the provisions of the law and the orders issued thereunder, the Minister of the Treasury, after hearing the opinion of the Cooperative Council, could revoke its right of audit. The activities of the audit associations were supervised by the President of the Cooperative Council and the costs of supervision were covered by the unions as designated by the Minister of the Treasury. By means of the Act of 13 March 1934, many competencies held by the Cooperative Council were allocated to its Head.

Subsequent changes that further subordinated cooperatives and cooperative associations to the state authorities were introduced after the Second World War and led to the nationalisation of Polish cooperatives.¹⁵ Under the decree of 24 August 1945 amending the 1920 Act on cooperatives,¹⁶ the Council of Ministers was authorised to order, by way of resolution, a merger of cooperative unions 'for the benefit of the cooperative movement' (Article 70a of the Act on cooperatives). Subsequently, a unified Cooperative Audit Union of the Republic of Poland was established, which had a monopoly on auditing all cooperatives. The Council of Ministers was also able to order a merger of cooperatives and simultaneously confer articles of association on the acquiring cooperative in exceptional economic circumstances 'for the benefit of the cooperative movement' (Article 115a of the Act on cooperatives). Under the Decree of 28 October 1947 on the amendment of the Act on Cooperatives,¹⁷ the Association of cooperatives of the Republic of Poland was authorised to carry out administrative and economic activities that it commissioned based on specific provisions. The Act of 21 May 1948 on the Central Cooperative Union and Cooperative Headquarters¹⁸ made it possible to establish the Central Cooperative Union, which legally brought together all cooperative and state cooperative headquarters along with the cooperatives belonging to them. The Central Cooperative Union and the cooperative centres, with which cooperatives of particular types were obligatorily affiliated, had sovereign powers in relation to the affiliated cooperatives, including the right to adopt model articles of association for cooperatives and repeal resolutions of general meetings of cooperatives and supervisory boards on the grounds that they were illegal and 'for other important reasons.' The Council of Ministers granted the Central Cooperative Union its first articles of association and appointed the Supreme Cooperative Council (one of the

---

¹⁵ K. Pietrzykowski, in: *System Prawa Prywatnego*, vol. 21. *Prawo spółdzielcze*, ed. K. Pietrzykowski, Warszawa 2020, pp. 15–16.

¹⁶ *Journal of Laws* 1945 no. 34, item 205.

¹⁷ *Journal of Laws* 1947 no. 66, item 401.

¹⁸ *Journal of Laws* 1948 no. 30, item 199 as amended.

bodies of the Central Cooperative Union). The Central Cooperative Union took over the assets of the previous State Cooperative Council and the previous Cooperative Review Union of the Republic of Poland.¹⁹ Many provisions of the Act on cooperatives were amended by the Act of 20 December 1949 on the amendment of the Act on cooperatives of 29 October 1920 and the Act of 21 May 1948 on the Central Cooperative Union and Cooperative Headquarters,²⁰ which laid the foundations for a central, top-down system of cooperative management by state authorities. Cooperatives were reduced to the role of executors of national economic plans for the benefit of the People's State (amended Article 1 of the Act on cooperatives). In 1950, a consolidated text of the Act on cooperatives was promulgated,²¹ though it was largely a caricature of the original 1920 Act.

The Act on cooperatives was repealed by the Act of 17 February 1961 on cooperatives and their associations,²² which contained not only provisions applicable to all cooperatives and concerning the cooperative associations and the Supreme Cooperative Council, but also special provisions for agricultural production cooperatives, labour cooperatives and housing cooperatives – unlike the 1920 Act on Cooperatives. As it continued to be developed in the 1945–1949 period, the Act on cooperatives and their associations established a cooperative model and the authorising powers of cooperative associations over cooperatives. The cooperative association headquarters became local central cooperative associations (Article 188), whereas the Central Cooperative Association was dissolved and all its property rights and obligations were transferred by force of law to the Supreme Cooperative Council (Article 189 Section 3). The sovereign powers of the Central Cooperative Union and the Supreme Council over cooperatives were strengthened. This included such things as the right to dismiss the members of cooperative management boards (Article 45 Section 4), the right to determine the provisions of the articles of association (Article 3 Section 3), the right to issue declarations stating the advisability of establishing a cooperative (Article 4 Section 3), the right to request the convening of a general meeting of cooperatives (Article 35 Section 3), the obligation to notify the competent central association of the time, place and agenda of the general meeting (Article 36 Section 1), the right to revoke or suspend a resolution of the general meeting (Article 39 Section 1 and 2) or of the supervisory board (Article 43 Section 1), and the powers of vetting of cooperatives, liquidation

---

¹⁹ For more information, see K. Pietrzykowski, *Prawo spółdzielcze. Komentarz do zmienionych przepisów*, Warszawa 1995, pp. 211–212.

²⁰ Journal of Laws 1948 no. 65, item 524 as amended.

²¹ Journal of Laws 1950 no. 25, item 232.

²² Journal of Laws 1961 no. 12, item 61 as amended.

of cooperatives and bankruptcy of cooperatives (Article 61 et seq., Article 72 et seq., Article 87 et seq.). For these reasons, the Act in question was sometimes jokingly referred to as ‘the law on unions and their cooperatives.’

According to Article 33 Section 1 item 4 of the original Civil Code,²³ cooperatives and their unions were units of the socialist economy. Ownership and other property rights, among other things, were the property of cooperative organisations as workers’ social organisations (Article 44 of the original Civil Code), while the social property was either socialist national (state) property, cooperative property or property of other workers’ social organisations (Article 126 of the original Civil Code).

The Act on cooperatives and their associations was repealed by the Act of 16 September 1982 – Cooperative Law,²⁴ which also contained provisions common to all cooperatives and provisions on cooperative unions and the Supreme Cooperative Council, as well as special provisions for agricultural production cooperatives, farmers’ agricultural cooperatives, labour cooperatives and housing cooperatives. The cooperatives’ activity was guided by such things as the objectives set out in central and local social and economic plans (Article 1 of the original Act). While cooperatives carried out their activities independently, local authorities could issue laws and decisions that were binding for them; the basis and scope of such laws and decisions were provided for in the law (Article 2 of the original Act; see Article 71 Section 1 and 2 of the original Act as well). Every cooperative was a member of a central cooperative union that it could choose on its own (former Article 4). However, it should be emphasised that the sovereign powers of the central cooperative unions and the Supreme Cooperative Council over cooperatives were partly relaxed and limited at that time. For example, the central association could no longer repeal a resolution of the general meeting or the supervisory board of a cooperative, though it could still challenge it in court (former Article 43 Section 1 and Article 47). The central association’s management board could dismiss a member of a cooperative’s management board but this could be challenged in court either by the cooperative itself or the dismissed member (former Article 51). Lastly, it could also adopt a resolution to put the cooperative into liquidation yet a resolution in this matter could be challenged in court by the cooperative as well (Article 114).

The Cooperative Law was amended several times. It should be emphasised that the process of restoring authentic cooperative activity in Poland began along with the entry into force of the Act of 23 October 1987 amending some acts regulating

---

²³ Journal of Laws 1964 no. 16, item 93.

²⁴ Journal of Laws 1982 no. 30, item 210.

the principles of functioning of the national economy,²⁵ which abolished the obligatory membership of cooperatives in central cooperative associations and made it voluntary, as well as abolished the obligation to obtain a declaration from the central cooperative association on the advisability of establishing a cooperative. The subsequent Act of 23 December 1988 on economic activity²⁶ proclaimed the principles of freedom to undertake and conduct economic activity and equality of the so-called economic entities before the law, among other things.

The Cooperative Law was further amended after the political transition in Poland. At first, the Act of 20 January 1990 on Changes in the Organisation and Activity of Cooperative Societies²⁷ was passed, putting into liquidation all cooperative associations, cooperatives of legal persons and cooperatives of legal and natural persons, which took over the assets of the respective associations in part or in whole due to the cooperatives' transformation. The Act also temporarily banned the formation of new cooperative associations and contained two regulations directly affecting cooperatives. The first enabled the division of cooperatives at the request of a minority (Article 9), and the second ordered that cooperatives must hold elections to their bodies by 31 March 1990 or else be put into liquidation (Article 19 Section 4 and 4a).

Significant changes regarding cooperatives were also introduced into the Constitution²⁸ and the Civil Code,²⁹ in particular, the provisions concerning socialised economic units and social property were repealed or amended. Mention should also be made of the Act of 30 August 1991 on the revaluation of membership shares in cooperatives and amendments to certain acts.³⁰

The provisions of the Cooperative Law were amended by the Act of 25 October 1991 amending the Civil Code, the Land and Mortgage Register Act, the Cooperative Law, the Civil Procedure Code and the Local Law,³¹ which introduced the possibility of establishing separate land and mortgage registers for cooperative rights to premises and securing these rights with a mortgage.

²⁵ Journal of Laws 1987 no. 33, item 181.

²⁶ Journal of Laws 1988 no. 41, item 324 as amended.

²⁷ Journal of Laws 1990 no. 6, item 36 as amended.

²⁸ Act of 29 December 1989 amending the Constitution of the People's Republic of Poland (Journal of Laws 1989 no. 75, item 444 as amended.); Act of 8 March 1990 amending the Constitution of the Republic of Poland (Journal of Laws 1990 no. 16, item 94 as amended.).

²⁹ Act of 28 July 1990 amending the Civil Code, Journal of Laws 1990 no. 55, item 321 as amended.

³⁰ Journal of Laws 1991 no. 83, item 373 as amended.

³¹ Journal of Laws 1991 no. 115, item 496.

The provisions of the Cooperative Law were later amended by the Act of 7 July 1994 amending the Cooperative Law and certain other acts.³² At that time, a new definition of a cooperative was introduced (Article 1), Article 3 set out the economic definition of cooperative property ('the property of a cooperative is the private property of its members'), Article 4 was repealed and many other provisions of the Act were amended. However, further changes that would have led to the restoration of authentic cooperatives were omitted.³³

Among other changes, the Act of 15 December 2000 on Housing Cooperatives³⁴ introduced Article 108a of the Cooperative Law on the division of cooperatives at the request of a minority, which was modelled after Article 9 of the Act of 20 January 1990 on changes in the organisation and operation of cooperatives.

The Act of 3 June 2005 amending the Act on Housing Cooperatives and certain other acts³⁵ introduced substantial changes to the Cooperative Law as its Article 18 regulated the rights and obligations of cooperative members in detail. This included amendments to provisions on the suspension or expulsion of cooperative members (Article 24) and intra-cooperative proceedings (Article 32, with Article 33 being repealed). Members have been granted broader rights in terms of participating in the general meeting (Article 36 Section 2a and Article 37 Section 4). The provisions on sanctions for defective resolutions of the general meeting have been radically amended (Article 42). Certain provisions concerning the management board and the supervisory board have been amended (Articles 49, 56 and 59), as have those pertaining to lustration (Articles 91, 93 and 93a) and appealing against resolutions of the board of the audit association (Article 257 Section 1). Criminal provisions have also been introduced (Articles 267a, 267b, 267c and 267d).³⁶

In recent years, repeated attempts have been made to enact a new law in the area of general cooperative law. Two parliamentary drafts were submitted to the Sejm (Polish Parliament) in 1999, i.e. the Act on cooperatives³⁷ and the Cooperative Law Act.³⁸ However, the Cooperative Law Act of 25 July 2001 was not signed by the

---

³² Journal of Laws 1994 no. 90, item 419 as amended. For more information, see K. Pietrzykowski, *Prawo spółdzielcze. Komentarz...*

³³ K. Pietrzykowski, *Spółdzielczość mieszkaniowa de lege ferenda. Siedem grzechów głównych ustawy*, *Gazeta Sądowa* 1996, no. 4, p. 9.

³⁴ Journal of Laws 2001 no. 4, item 27 as amended.

³⁵ Journal of Laws 2005 no. 122, item 1024.

³⁶ K. Pietrzykowski, *Zmiany w prawie spółdzielczym*, *Monitor Prawniczy* 2005, no. 21, pp. 1047–1053.

³⁷ Third parliamentary term paper, no. 1265; K. Pietrzykowski, *Projektowane zmiany w prawie spółdzielczym*, *Przegląd Legislacyjny* 1999, no. 3, pp. 11–28.

³⁸ Third parliamentary term paper, no. 1426.

then President Aleksander Kwaśniewski,³⁹ who then proceeded to set up a team of experts under my leadership, which prepared the draft of the Cooperative Law Act that was submitted to the Sejm on 28th September 2004.⁴⁰ The Extraordinary Committee of the Sejm established after the first reading prepared a report, which was not, however, directed to the second reading by the Marshal of the Sejm. Given the expiry of the term of the Sejm, the project in question failed to bear any fruit. Subsequently, President Lech Kaczyński appointed a team of experts (also under my leadership and with a composition closely matching that of the initial team), which prepared a draft Law on Cooperatives, submitted to the Sejm on 17 April 2008.⁴¹ This project was rejected by the Sejm on 25 July 2008 after the first reading. The parliamentary draft Law on Cooperatives,⁴² which was submitted to the Sejm on 11 July 2008 and which referred to the first presidential draft from 2004, shared its fate. On 9 October 2008, the Sejm Economy Committee prepared a report in which it requested the rejection of the draft.⁴³ Subsequently, the parliamentary draft Law on Cooperatives⁴⁴ was rejected by the Sejm after the third reading on 30 August 2011. Yet another parliamentary draft of the Act on cooperatives⁴⁵ was withdrawn on 27 May 2014 following more than 2 years of work in the Sejm. The 7th-term Sejm failed to complete the work on two parliamentary drafts of the Law on Cooperatives.⁴⁶

The drafts⁴⁷ included such things as a definition stating that a cooperative is an autonomous and independent association with variable composition and a variable participation fund, with its purpose being to raise the standard of living of its members and their families by doing business through the members' personal or property-based interaction. They also indicated that cooperatives may carry out economic activity on a non-profit basis (housing cooperatives, cooperative savings and credit unions and social cooperatives) and noted that the articles of association regulate the

---

³⁹ Third parliamentary term paper, no. 3437. Some of the solutions contained in this Act were later used in the parliamentary bill amending the Act on housing cooperatives and certain other acts (Fourth parliamentary term paper, no. 4087), based on which the Act of 3 June 2005 amending the Act on housing cooperatives and certain other acts was enacted.

⁴⁰ Fourth parliamentary term paper, no. 3415. H. Cioch, *Prawo spółdzielcze w świetle prezydenckiego projektu ustawy*, Kraków 2005.

⁴¹ Sixth parliamentary term paper, no. 657.

⁴² Sixth parliamentary term paper, no. 1035.

⁴³ Sixth parliamentary term paper, no. 1116.

⁴⁴ Sixth parliamentary term paper, no. 3493.

⁴⁵ Seventh parliamentary term paper, no. 515.

⁴⁶ Seventh parliamentary term papers, no. 980 and 1005.

⁴⁷ K. Pietrzykowski, *Projektowane zmiany w prawie spółdzielczym*, Przegląd Prawa Handlowego 2011, no. 3, pp. 31–37.

organisation, the way cooperatives operate and the relationships between cooperatives and their members within the limits set by the Act. It was suggested that any legal provisions that are contrary to the act should be invalidated. One new solution was the possibility of adopting the statute of limited transferability of shares. The complicated procedure for leaving a cooperative was also simplified. Intra-cooperative proceedings were modified in a way that would strengthen the rights of cooperative members who would be able to decide for themselves whether to pursue their claims in court or first seek redress before the cooperative bodies. The amendment to the provisions on cooperative bodies was aimed primarily at tidying up the procedure for adopting resolutions. It provided for enabling the invalidation of legal transactions made without the required resolution of the general meeting or the supervisory board, e.g. in cases where no such resolution exists. It also clarified the premises for challenging a resolution of the general meeting in court and limited the possibility for court resolutions to be annulled or declared invalid for formal reasons. The rules for the representation of a cooperative by the management board were modified. As regards the supervisory board and the administrative board, it was proposed that anti-competitive legislation should be included alongside existing anti-corruption legislation. The rules governing the liability of members of the supervisory board or of the management board for damage caused to cooperatives were clarified. An amendment was proposed to allow cooperatives to decide on their own whether they should have an authorised lustration expert carry out a lustration process. The current rules on the bankruptcy of cooperatives were omitted as it was assumed that this matter should be governed solely by insolvency law. At present, the National Cooperative Council represents the Polish cooperative movement both at home and abroad, but it operates on an ex-lege basis and no cooperative belongs to it. It was therefore proposed to establish the National Cooperative Council as a corporate organisation that should bring together all Polish cooperatives.

Thus, all previous attempts by the Sejm to pass a new law on cooperatives have failed. Recent years have seen no further attempts at changes in this regard. The cooperative law is still awaiting a new act.

Conclusion

The Act on cooperatives was one of the most outstanding achievements of Polish legislation during the era of the Second Republic of Poland and probably the world's best cooperative act at the time. On 1 January 1983, the Act of 16 September 1982 –

Cooperative Law entered into force. The Cooperative Law was amended several times and recent years have seen repeated attempts to enact a new law in the area of general cooperative law. Previous attempts by the Sejm to pass a new cooperative law have so far failed. No further attempts have been made in this regard, and as such, Poland's legal system is yet to gain its new cooperative act.

Bibliography

- Cioch H., *Prawo spółdzielcze w świetle prezydenckiego projektu ustawy*, Kraków 2005.
- Dzierżanowski J., *Ustawa o spółdzielniach. Rozporządzenie o własności lokali*, Warszawa 1938.
- Jenner W., *Kodeks spółdzielczy. Zbiór ustaw i rozporządzeń dotyczących spółdzielni*, Lwów 1926.
- Pietrzykowski K., in: *System Prawa Prywatnego*, vol. 21. *Prawo spółdzielcze*, ed. K. Pietrzykowski, Warszawa 2020.
- Pietrzykowski K., *Prawo spółdzielcze*, in: *Prawo handlowe i gospodarcze II Rzeczypospolitej*, eds. R. Jastrzębski et al., Warszawa 2019.
- Pietrzykowski K., *Prawo spółdzielcze. Komentarz do zmienionych przepisów*, Warszawa 1995.
- Pietrzykowski K., *Projektowane zmiany w prawie spółdzielczym*, *Przegląd Legislacyjny* 1999, no. 3.
- Pietrzykowski K., *Projektowane zmiany w prawie spółdzielczym*, *Przegląd Prawa Handlowego* 2011, no. 3.
- Pietrzykowski K., *Spółdzielczość mieszkaniowa de lege ferenda. Siedem grzechów głównych ustawy*, *Gazeta Sądowa* 1996, no. 4.
- Pietrzykowski K., *Zmiany w prawie spółdzielczym*, *Monitor Prawniczy* 2005, no. 21.
- Wróblewski S., *Ustawa o spółdzielniach*, Kraków 1921.

Agricultural Producers Cooperatives in the years 1920–2022 – selected legal issues

Spółdzielnie producentów rolnych w latach 1920–2022 – wybrane zagadnienia prawne

Сельскохозяйственные производственные кооперативы в 1920–2022 годах –
отдельные правовые вопросы

Сільськогосподарські виробничі кооперативи у 1920–2022 рр. –
вибрані правові питання

ANETA SUCHOŃ

Dr. habil., Professor of Adam Mickiewicz University in Poznań
e-mail: aneta.suchon@amu.edu.pl, <https://orcid.org/0000-0002-5410-7853>

Summary: Firstly, this article aims to outline the development of cooperatives of agricultural producers from 1920 to 2022 and assess the factors that influenced it. Secondly, it seeks to determine whether and to what extent the legislation supported the development of agricultural cooperatives and consider potential directions of their development after 2022. The scope outlined for consideration is extensive; therefore, this article only addresses selected issues. The primary research method was the dogmatic analysis of normative texts. The article's topic also references the historical method and statistical data. In summary, the author shows that, among other things, cooperatives in the interwar period after 1920 developed on many levels, particularly in terms of legislation, research and publication, and practice. If it had not been for the socialist period, many cooperatives of agricultural producers from the interwar period would still be operating. For several years, the Polish legislator has been trying to revive cooperatives and encourage agricultural producers to establish them. Examples include the passing of the Act on farmers' cooperatives and legal regulations concerning energy cooperatives.

Key words: cooperative, agricultural producers, agricultural cooperative, cooperative movement, cooperative groups of agricultural producers, agricultural producer organisations, agricultural production cooperatives

Streszczenie: Celem artykułu jest po pierwsze próba określenia tendencji rozwoju spółdzielni producentów rolnych od 1920 do 2022 r. oraz oceny czynników wpływających na ten proces, po drugie zaś ustalenie, czy i na ile ustawodawstwo sprzyjało bądź sprzyja rozwojowi tych podmiotów oraz jakie mogą być kierunki ich działalności po 2022 r. Zakreślona tematyka jest szeroka, dlatego artykuł porusza jedynie wybrane kwestie. Podstawową metodą badawczą jest dogmatyczna analiza tekstów prawnych. Wykorzystano także metodę historyczną oraz posłużono się danymi statystycznymi. W podsumowaniu autorka stwierdziła m.in., że spółdzielczość w okresie międzywojennym po 1920 r. rozwinęła się na wielu płaszczyznach, zwłaszcza w aspekcie legislacji, doktryny, ale również w praktyce. Gdyby nie okres socjalizmu, wiele spółdzielni producentów rolnych z okresu międzywojennego nadal prowadziłoby działalność. Od kilku lat polski ustawodawca stara się zachęcać rolników do zakładania spółdzielni, poszerzając legislację z zakresu prawa spółdzielczego i zrzeszania się producentów rolnych. Przykładem jest uchwalenie ustawy o spółdzielniach rolników czy regulacji prawnych dotyczących spółdzielni energetycznych.

Słowa kluczowe: spółdzielnia, producenci rolni, spółdzielnia producentów rolnych, spółdzielczość, spółdzielcze grupy producentów rolnych, organizacje producentów rolnych

Резюме: Целью статьи является, во-первых, попытка определить тенденцию развития сельскохозяйственных производственных кооперативов с 1920 по 2022 год и оценить факторы, влияющие на этот процесс, а во-вторых, определить, способствовало ли и в какой степени законодательство развитию сельскохозяйственных производственных кооперативов и каковы могут быть направления их развития после 2022 года. Охват изложенного широк, поэтому в статье затронуты лишь отдельные вопросы. Основным методом исследования

является догматический анализ юридических текстов. Также использовался исторический метод и применялись статистические данные. В заключение автор, среди прочего, заявляет, что кооперация в межвоенный период после 1920 года развивалась на многих уровнях, особенно в плане законодательства и доктрины, но также и на практике. Если бы не период социализма, многие сельскохозяйственные производственные кооперативы межвоенного периода продолжали бы работать. В течение последних нескольких лет польский законодатель пытается поощрять земледельцев к созданию кооперативов, расширяя законодательство о кооперативном праве и ассоциациях сельскохозяйственных производителей. Примером может служить принятие закона о сельскохозяйственных кооперативах или нормативных актов об энергетических кооперативах.

Ключевые слова: кооператив, сельскохозяйственные производители, сельскохозяйственный производственный кооператив, кооперация, кооперативные группы сельскохозяйственных производителей, организации сельскохозяйственных производителей

Резюме: Метою статті є, по-перше, спроба визначити тенденції розвитку сільськогосподарських виробничих кооперативів з 1920 по 2022 рр. та оцінити чинники впливу на цей процес. По-друге, визначити, чи і в якій мірі законодавство сприяло та надалі сприяє розвитку сільськогосподарських виробничих кооперативів та які напрями можуть бути їх розвитку після 2022 р. Обсяг аналізу є досить широким, тому в статті розглядаються лише окремі питання. Основним методом дослідження є догматичний аналіз правових текстів. Також використовувалася історичний метод і статистичні дані. У підсумку автор зазначив, між іншим, що кооперативний рух у міжвоєнний період після 1920 р. розвивався на багатьох рівнях, особливо в законодавчому та доктринальному плані, але також і на практиці. Якби не соціалістичний період, багато сільськогосподарських виробничих кооперативів міжвоєнного періоду продовжували б працювати. Польський законодавець уже кілька років намагається заохотити фермерів до створення кооперативів шляхом розширення законодавства у сфері кооперативного права та об'єднання сільгоспвиробників. Прикладом може бути прийняття закону про фермерські кооперативи або законодавчих актів щодо енергетичних кооперативів.

Ключові слова: кооператив, сільськогосподарські товаровиробники, кооператив сільськогосподарських товаровиробників, кооперативи, кооперативні групи сільськогосподарських товаровиробників, організації сільськогосподарських товаровиробників

Introduction

Cooperatives have a rich history on Polish soil, and the legal, economic and social forms of their organisation and operation have changed over the years. Cooperation is necessary at various stages of farming: purchase of means of production, use of agricultural machinery, sale of crops, consultancy and processing.¹ Cooperation reduces agricultural activity costs, allowing higher prices for agricultural products and increasing their competitiveness in the market.² The attribute that distinguishes a cooperative from other businesses is that it brings together financial

¹ For more, see e.g., A. Suchoń, *Prawna koncepcja spółdzielni rolniczych*, Poznań 2016, pp. 8 ff. and the literature cited therein.

² A. Nowak, T. Kijek, A. Krukowski, *Polskie rolnictwo wobec wyzwań współczesności*, vol. 1. *Wymiar ekonomiczno-strukturalny*, Lublin 2019, pp. 24 ff.; *Wielofunkcyjność rolnictwa. Kierunki badań, podstawy metodologiczne i implikacje praktyczne*, ed. J. Wilkin, Warszawa 2010, pp. 12 ff.

means (capital) and, above all, people.³ Additionally, cooperatives have a long-term business perspective and a life span of generations, which is extremely important in agriculture.

Cooperatives of agricultural producers developed during the partitions of Poland and the interwar period. Their development was fostered by the Act of 29 October 1920 on cooperatives.⁴ Agricultural cooperatives, popular at that time, provided seeds and fertilisers and organised sales of goods produced on the farms of their members, while grocery cooperatives furnished their members with staple products.⁵ Diametrical changes in the running of farms and the development of agricultural cooperatives occurred after the Decree of the Polish Committee of National Liberation on implementing the agrarian reform of 6 September 1944 came into force.⁶ A significant area of farmland was converted into state ownership by this law. In the following years, state farms and agricultural production cooperatives gained considerable importance. Though private farms were not popular in other countries of the Eastern Bloc, the activity of farms owned by agricultural producers who were natural persons should be assessed favourably in Poland. However, the chances for development were limited (such units could not exceed the area indicated in the regulations). The political transformation and Poland's accession to the European Union introduced new rules for agricultural activity and cooperatives created by agricultural producers.

Legislation on the establishment and operation of agricultural cooperatives has undergone significant changes over the years. It is worth mentioning the Act of 29 October 1920 on cooperatives, the Act of 17 February 1961 on cooperatives and their associations,⁷ the Act of 16 September 1982 on cooperative law⁸ and the Act of 4 October 2018 on farmers' cooperatives.⁹ The situation is somewhat different in Germany, where the *Genossenschaftsgesetz* Act¹⁰ has been in force since the end of

³ M. Zuba, *Spółdzielnie mleczarskie trwałą formą agrobiznesu*, *Zeszyty Naukowe WSEI. Seria Ekonomia* 2009, no. 1, pp. 167–175.

⁴ *Journal of Laws [Dziennik Ustaw]* 1920 no. 111, item 733 as amended.

⁵ See: P. Zakrzewski, *Cel spółdzielni*, *Kwartalnik Prawa Prywatnego* 2005, vol. 1, pp. 69 ff. and the literature cited therein, including a reference to the justification of the Act on cooperatives of 1920.

⁶ *Journal of Laws* 1945 no. 3, item 13 as amended, hereinafter referred to as the PKWN (Polish Committee of National Liberation) decree of 6 September 1944. See: W. Góra, *Reforma rolna PKWN*, Warszawa 1969, pp. 15 ff.

⁷ *Journal of Laws* 1961 no. 12, item 61.

⁸ Consolidated text: *Journal of Law* 2021 item 648 as amended.

⁹ *Journal of Laws* 2018 item 2073.

¹⁰ *Gesetz betreffend die Erwerbs und Wirtschaftsgenossenschaften*, promulgated on 1 May 1889 (RGBl. S. 55 as amended), entered into force on 1 October 1889.

the 19th century, though amended several times. While in France, the Rural Code regulates agricultural cooperatives.¹¹

The subject of agricultural cooperatives merits consideration for several reasons, but the main arguments are cognitive and practical.¹² In Poland, there are currently over 3,000 cooperatives in rural areas. Some have been operating for many years and are generally created by agricultural producers. A few can trace their origins to the turn of the 19th and 20th centuries, e.g. dairy or bank cooperatives.¹³ The 100th anniversary of the passing of the 1920 Act on cooperatives makes it possible to look at cooperatives of agricultural producers as a socio-economic phenomenon and determine the evolution of these entities in terms of the development of agriculture and rural areas between 1920 and 2022. Such reflections may be useful in planning changes to legal regulations.¹⁴ Cooperatives operate in agriculture, which has various functions. Social and economic changes, environmental degradation and civilisation development present new challenges for agriculture.

Engaging in a discussion on the possible directions in which agricultural cooperatives may develop seems justified also due to the entry into force on 1 January 2023 of new regulations concerning the Common Agricultural Policy, i.e. Regulation (EU) 2021/2115 of the European Parliament and of the Council of 2 December 2021 establishing rules on support for strategic plans to be drawn up by Member States under the common agricultural policy (CAP Strategic Plans) and financed by the European Agricultural Guarantee Fund (EAGF) and by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD).¹⁵ These new regulations, combined

---

¹¹ Decree Nos. 55–667 of the Rural Code of 20 May 1955 unified the regulations relating to agricultural cooperatives. This Code has been modified and supplemented, inter alia, by Decrees Nos. 59–286 of 4 February 1959 and Nos. 61–867 of 5 August 1961 relating to the legal status of agricultural cooperatives. See more: A. Suchoń, *Prawna koncepcja spółdzielni...*, pp. 82 ff.

¹² A. Suchoń, *Spółdzielnie jako podmioty istotne dla społeczeństwa oraz gospodarki – aspekty prawne i ekonomiczne*, in: *Przedsiębiorstwo, gospodarka i społeczeństwo w kręgu zainteresowania ekonomistów*, ed. R. Kamiński, Poznań 2020.

¹³ Some dairy cooperatives are over 100 years old, or were established in the inter-war period. For more see: A. Piechowski, *Spółdzielcze stulatki. Rzecz o wiekowych polskich spółdzielniach*, Bydgoszcz 2008, pp. 3–4; A. Domagalski, *Wyzwania stojące przed spółdzielczością w III RP*, in: *Spółdzielczość w budowie społeczeństwa obywatelskiego – historia i współczesność*, ed. T. Skoczek, Warszawa 2013, pp. 23 ff.

¹⁴ Following the decision of the Minister of Agriculture and Rural Development, on 16 December 2021, the Team for the development of legal regulations concerning incentives for agricultural cooperatives was appointed. The tasks of the Team include: preparation of proposals for legislative changes aimed at facilitating the functioning of agricultural cooperatives on the market – Official Journal the Ministry of Agriculture and Rural Development 2021 item 98.

¹⁵ OJL 435, 6.12.2021, pp. 1–186.

with the European Green Deal,¹⁶ create new challenges for agricultural producers. Their implementation is often easier when agricultural producers work together in cooperatives. There are also provisions concerning cooperatives in the Polish Deal (Polski Ład). This programme states, among other things, that “a system of incentives will be created for agricultural cooperatives in various areas – from environmental protection, through building law, to further tax incentives.”¹⁷

Firstly, this article aims to outline the development of agricultural cooperatives from 1920 to 2022 and assess the factors that influenced it. Secondly, it seeks to determine whether and to what extent the legislation supported the development of agricultural cooperatives and consider potential directions of their development after 2022. The scope outlined for consideration is extensive; therefore, the article will only address selected issues.

1. Agricultural cooperatives in the interwar period

The precursor of the cooperative movement on Polish soil was Stanisław Staszic, who founded the Hrubieszów Farmers’ Mutual Aid Society (Towarzystwo Rolniczego Ratowania się Wspólnie w Nieszczęściach) in 1816.¹⁸ Members of the Society, peasants who cultivated their land individually, paid rent and a fixed fee for the Society’s common goals. It was mainly involved in providing mutual assistance to those in need (e.g. the reconstruction of a building or household after a fire, helping and caring for the victims of natural disasters, the elderly, the disabled or orphans).

---

¹⁶ Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, The European Green Deal, COM/2019/640 final, Brussels, 11.12.2019, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019DC0640> [access: 2.09.2022]; Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, A Farm to Fork Strategy for a Fair, Healthy and Environmentally-Friendly Food System, COM/2020/381 final, Brussels, 20.5.2020, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0381> [access: 2.09.2022]; Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, ‘Fit for 55’: Delivering the EU’s 2030 Climate Target on the Way to Climate Neutrality, COM/2021/550 final, Brussels, 14.07.2021, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021DC0550> [access: 2.09.2022].

¹⁷ *Polska – nasza ziemia*, <https://www.gov.pl/web/polski-lad/polska-nasza-ziemia> [access: 2.09.2022].

¹⁸ *Krajowa Rada Spółdzielcza*, http://krs.org.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=27&Itemid=283 [access: 2.09.2022]; S. Staszic, *Przestrogi dla Polski*, Warszawa 1960, pp. 25 ff.

The Society operated for many years but was dissolved by the communist authorities in 1952 when its assets were nationalised.¹⁹

The cooperative movement, popular in Poland during the partitions, performed various functions. Among other things, it was a form of association and an education provider for peasants, also benefiting the landowners. Furthermore, it allowed the horizontal consolidation of agricultural production, giving rise to producer associations and improved local supply by creating simple agricultural processing and craftsmanship.²⁰ In the Poznań Province and Pomerania, the first cooperatives appeared between 1861 and 1865. They were organised within farming circles, which then played an important role in spreading agricultural education in rural areas, teaching peasants rational land cultivation and farming. At the same time, they initiated the creation of agricultural and commercial cooperatives.²¹ Apart from people's banks and cooperatives created by agricultural producers like 'Rolnik' (Farmer), parcel cooperatives operating in some rural areas of the Poznań Province and Pomerania played an important role.

Just before the First World War outbreak, there were about 3,400 cooperatives of different kinds in all partitioned Polish territories, with almost 1.2 million members. In Galicia, there were 1,670 cooperatives of various types, bringing together nearly 700,000 members (however, this number included 1,400 Stefczyk's credit unions, with a total of 320,000 members). In the Kingdom of Poland (Russian Partition), there were more than 1,400 cooperatives with almost 400,000 members; in the Prussian Partition, there were more than 300 cooperatives with almost 200,000 members.²²

Poland was strongly polarised in the agrarian structure on the threshold of independence. The process of land concentration led to a situation where manors with an area greater than 50 hectares covered 47,3% of the land area. However, there were only 30,000 such estates for a total of 3,262,000 farms. At the same time, there were over 2,111,000 farms with an area not exceeding 5 hectares.²³ With such

---

¹⁹ Ibidem. See also: A. Suchoń, *Legal Aspects of the Organization and Operation of Agricultural Co-Operatives in Poland*, Poznań 2019, pp. 7 ff.

²⁰ *Krajowa Rada Spółdzielcza*, <http://krs.org.pl> [access: 2.09.2022].

²¹ See: J. Mroczek, *Początki rozwoju spółdzielczości w Polsce*, Przegląd Prawniczy, Ekonomiczny i Społeczny 2012, no. 1, pp. 29–40.

²² A. Piechowski, *Historyczny kontekst uchwalenia ustawy z 29 października 1920 r.*, in: *Biuletyn Instytutu Stefczyka, 90 lat prawa spółdzielczego. Materiały pokonferencyjne*, Warszawa 2010, pp. 17 ff.

²³ Cf. M. Mieszczankowski, *Struktura agrarna Polski międzywojennej*, Warszawa 1960, pp. 17 ff.; see also: Instytut Ekonomiki Rolnej, *Wieś w liczbach w Polsce kapitalistycznej i w Polsce Ludowej*, Warszawa 1952, pp. 7–9.

a dispersed agrarian structure, it was essential for agricultural producers to work together in cooperatives.

Immediately after the re-establishment of Polish statehood following the end of the First World War, work began to prepare legislation on cooperatives. Even if cooperatives functioned well in the partitioned Polish territories, they operated under different legal frameworks.²⁴ Finally, on 29 October 1920, the Act on cooperatives²⁵ was passed – at the time, a very modern and progressive law. It created a kind of cooperative constitution in Poland, as is rightly emphasised in the literature “since it was based on a wealth of historical experience drawn from various legal systems (especially the Austrian and German ones, where the conditions for the development of this form of activity were favourable).”²⁶

From 1919 to 1920, Stanisław Wojciechowski (one of the founders of ‘Społem’ – a consumers’ cooperative of grocery shops) was Minister of the Interior of reborn Poland and later President of the Republic of Poland (1922–1926).²⁷ It is worth emphasising that Wojciechowski was very much involved in developing cooperatives in the period under consideration. He researched cooperatives and was also the author of many books on this issue. It is worth mentioning some of the titles, as they are indicative: *Spółdzielnie rolnicze. Jakie być mogą i powinny w Polsce według wzorów zagranicznych* [Agricultural Cooperatives. What they Can and Should be in Poland According to Foreign Models], Poznań 1936; *Historia spółdzielczości polskiej do 1914 roku* [History of Polish Cooperatives until 1914], Warszawa 1939; *Kooperacja w rozwoju historycznym* [Cooperation – its Historical Development], Warszawa 1923; *Ruch spółdzielczy w Anglii* [The Cooperative Movement in England], Warszawa 1918.

The Act of 1920 contained only a general framework and did not regulate particular types of cooperatives, allowing the free creation of their different types.²⁸ Article 1 expressed the principle of an open door. Membership was open to all, and in addition to economic activities, the cooperative was also to carry out educational activities, i.e. improving the cultural level of its members. Such principles favoured the establishment of agricultural cooperatives. The founders had to be at least ten

²⁴ A. Jedliński, *Ustawa z 1920 r. na tle ówczesnych regulacji europejskich*, in: *Biuletyn Instytutu Stefczyka, 90 lat prawa spółdzielczego. Materiały pokonferencyjne Krajowej Rady Spółdzielczej*, Warszawa 2010, pp. 21 ff.

²⁵ Journal of Laws 1920 no. 111, item. 733 as amended.

²⁶ See: A. Piechowski, *Historyczny kontekst...*, pp. 17 ff.

²⁷ Stanisław Wojciechowski was the second President of independent Poland from 1922 to 1926.

²⁸ Cf. A. Piechowski, *Historyczny kontekst...*, pp. 17 ff.

natural persons or three legal entities. In turn, the democratic system principle (1 member, 1 vote) was contained in Article 45 (3) of the 1920 Act.²⁹

As already noted, the 1920 Act contained no separate regulations concerning cooperatives of agricultural producers. Hence in the interwar period, these cooperatives continued to develop (e.g. dairy cooperatives, agricultural services cooperatives, purchasing and marketing of agricultural products, purchasing and marketing of cattle and pigs, egg cooperatives, poultry cooperatives, sales of farming tools, grazing cooperatives, grain purification cooperatives and processing cooperatives, such as distilleries, bakeries, sugar factories, etc.).³⁰ Milk producers were often members of dairy cooperatives. In 1938, there were 1,475 dairy cooperatives in Poland, with approximately 700,000 members.³¹ The activities of cooperatives were influenced by legal regulations related to agriculture. For example, laws on agrarian reform influenced the enlargement and creation of agricultural holdings. Agricultural producers with medium-sized farms were often members of cooperatives.

In accordance with the Act of 15 July 1920 on the implementation of agrarian reform,³² the principles of this implementation concerned, inter alia, the compulsory purchase of large-scale land with an area below a certain statutory maximum.³³ The owner of an estate or estates subject to compulsory purchase was entitled to retain only one manor on which he or his family operated a farm. Land acquired by the state from large landowners was then sold. In turn, Article 1 of the subsequent Act of 28 December 1925 on the implementation of agrarian reform³⁴ indicated that the agricultural system of the Republic of Poland would be based on strong and healthy privately owned farms capable of efficient production and different types and sizes. The introduction of the new system involved, inter alia, the creation of independent farms, the enlargement of existing mini-farms to the size of independent economic units and the formation of small farms for horticultural and vegetable production.

---

²⁹ See: R. Cioch, *Zasady rocdzelskie i ich realizacja w praktyce*, Teka Komisji Prawniczej – Oddział PAN w Lublinie 2009, vol. 2, pp. 33 ff.

³⁰ *Spółdzielczość wiejska jako jedna z głównych form wspólnego gospodarczego działania ludzi*, ed. W. Boguta, Warszawa 2011, p. 28; M. Brodziński, *Oblicza polskiej spółdzielczości wiejskiej. Geneza, rozwój, przyszłość*, Warszawa 2014, pp. 53 ff.

³¹ *Spółdzielczość przetrwała próbę czasu*, <https://finanse.wp.pl/spoldzielczosc-przetrwala-probe-czasu-6114271812368513a> [access: 2.09.2022].

³² Journal of Laws 1920 no. 70, item 462 as amended.

³³ Cf. M. Stanulewicz, *Reforma rolna jako próba regulacji stosunków agrarnych w Polsce. Koncepcje i próby ich realizacji w latach 1918–1944*, in: *Reformy rolne w Polsce międzywojennej i powojennej. Prawo, realizacja, skutki, problemy reprivatyzacyjne*, eds. E. Borkowska-Bagieńska, W. Szafrński, Poznań 2008, pp. 11 ff.

³⁴ Journal of Laws 1926 no. 1, item 1 as amended.

2. Agricultural cooperatives after the Second World War, until European Union Membership

During the socialist period, cooperatives developed mainly in the countryside, but group interests were subordinated to the general interest of the socialist country. On 20 December 1949, the Act of 29 October 1920 on cooperatives was amended.³⁵ As P. Zakrzewski rightly points out, the fundamental change was that a cooperative functioning within the central economy was to conduct its activity not only in the interest of its members but also in the state's interest.³⁶ On 17 February 1961, the Act on cooperatives and their associations was adopted.³⁷ From the 1950s onwards, agricultural production cooperatives became increasingly popular. Article 95 stipulated that the objective of their agricultural economic activity was to run a joint agricultural holding based on the personal work of their members. In addition to its primary activity, such a cooperative could operate processing and service plants. As regards the establishment or expansion of a production unit, i.e. an agricultural holding, the articles of association of a agricultural production cooperatives had to stipulate that a member in possession of the land was obliged to contribute it to the cooperative.

This obligation could apply to all the land owned by members or to a specific part of it. In turn, Article 98 of the Act stated that it could be stipulated that members were entitled to retain part of the land for their personal holdings as allotments. Thus, agricultural production cooperatives were formed by producers who contributed farmland to the cooperative as land contributions. The problem was that only some took such a decision freely. There were many cases where agricultural producers were forced to join cooperatives and make land contributions.

The next piece of legislation pertaining to cooperatives was the Act of 16 September 1982 on the law on cooperatives. Despite many amendments, it is still in force. The 1982 legislation paid more attention to agricultural production cooperatives. For many years, specialised cooperatives operated in the Polish legal system. According to Article 173 of the Act, their objective was to run a collective agricultural holding engaged in a specific type of production in connection with the individual agricultural holdings of their members and cooperation in developing specialised agricultural production on these holdings. The member was obliged to make a monetary contribution in the amount established in the statutes. In addition, the latter could stipulate the member's obligation to contribute part of

³⁵ The consolidated text was promulgated by the announcement of the Chairman of the State Economic Planning Commission on 20 May 1950, Journal of Laws 1950 no. 25, item 232.

³⁶ P. Zakrzewski, *Cel spółdzielni...*, p. 74.

³⁷ Journal of Laws 1961 no. 12, item 61.

his/her land that would be useful for the collective agricultural holding. It was also supposed to lay down rules on the interaction between the farm collective and the individual farms of the members.

After 1989, i.e. after the political transformation, many cooperatives were abolished, and their role in rural areas and agriculture was weakened. Farmers viewed the cooperative movement as a relic of the previous era. Moreover, the Act of 20 January 1990 on changes in the organisation and operation of cooperatives had a very negative impact on the development of cooperatives.³⁸ However, dairy cooperatives and 'Samopomoc Chłopska' cooperatives continued to operate.

At the same time, special provisions of cooperative law specify the requirements to be met by members of agricultural production cooperatives. These may be farmers who are owners or natural holders of agricultural land, tenants, users or other dependent holders of agricultural land and may also include other persons with qualifications helpful in working in a cooperative.

3. Agricultural cooperatives after Poland's accession to the European Union

Poland's accession to the European Union marked a new stage in the development of cooperatives. First of all, we can observe the emergence of agricultural producer groups organised in cooperatives.³⁹ On 25 July 2008, the amendment to the Act of 16 September 1982 on cooperative law entered into force,⁴⁰ and cooperative agricultural producers' groups could be established by a minimum of five entities (agricultural producers). A cooperative member intending to form an agricultural producer group could be any entity running an agricultural holding within the meaning of the provisions on agricultural tax or performing agricultural activities within the scope of special divisions of agricultural production. In the first stage, the producers must select a legal form with a legal personality. The Act of 15 September 2000 on agricultural producer groups and their associations and amendments to other acts also enables forming such producer groups based on already existing cooperatives. Article 3a of the Act stipulates that a cooperative may also operate as a group if it comprises at least five producers of a single product or group of products that meet the requirements set out in Article 2 and elsewhere in the Act

³⁸ Journal of Laws 1990 no. 6, item 36 as amended.

³⁹ A. Suchoń, *Wpływ polityki i prawa Unii Europejskiej na rozwój spółdzielni rolniczych w wybranych krajach członkowskich*, Przegląd Prawa Rolnego 2015, no. 1, pp. 95–120.

⁴⁰ Journal of Laws 1982 no. 163, item 1014.

on agricultural producer groups. The provision's wording allowed agricultural cooperatives or 'Samopomoc Chłopska' cooperatives to establish groups.

Cooperatives forming agricultural producer groups can be compared to the agricultural cooperatives that operated in the interwar period. The objective of cooperative agricultural producer groups is closely linked to the farming activities of their members. These are activities of a farming nature (types of activity); in other words, they are considered agricultural because of the connection with the farming activity conducted by the cooperative members.

We should also mention cooperatives of producers of agricultural products registered as Protected Designations of Origin, Protected Geographical Indications and Traditional Specialities Guaranteed, in which agricultural producers have a predominant share. As defined in the Regulation (EU) no. 1151/2012 of the European Parliament and of the Council of 21 November 2012 on quality schemes for agricultural products and foodstuffs,⁴¹ a 'group' denotes any association, regardless of its legal form, bringing together predominantly food producers or food processors whose activity is connected with the same product. These groups play a key role in the application process for the registration of designations of origin and geographical indications, as well as traditional specialities guaranteed and in amendments to specifications and requests for revocation of the registration.⁴²

Agricultural producer organisations operate on similar principles to groups. In the light of EU Common Agricultural Policy legislation, producer organisations are to contribute to the empowerment of farmers in the food supply chain, farm development and agricultural markets.⁴³ Section 131 of the Preamble of Regulation (EU) no. 1308/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 establishing a common organisation of the markets in agricultural products and repealing Council Regulations (EEC) no. 922/72, (EEC) no. 234/79, (EC) no. 1037/2001 and (EC) no. 1234/2007⁴⁴ stipulates that: "Producer organisations and their associations can play useful roles in concentrating supply, in improving the marketing, planning and adjusting of production to demand, optimising production costs and stabilising producer prices, carrying out research, promoting best

⁴¹ OJ L 343, 14.12.2012, pp. 1–29.

⁴² A. Suchoń, A. Kapała, *Z prawnej problematyki oznaczeń geograficznych produktów rolnych oraz środków spożywczych w Polsce i we Włoszech*, in: *Wybrane problemy prawa materialnego i procesowego. Teoria i praktyka*, vol. 4, eds. K. Knopek, J. Mucha, Poznań 2016, pp. 20 ff.

⁴³ European Commission, *Study of the Best Ways for Producer Organisations to be Formed, Carry out Their Activities and be Supported*, 2019, http://real.mtak.hu/105490/1/report-producer-organisations-study_en.pdf [access: 2.09.2022].

⁴⁴ OJ L 347, 20.12.2013, pp. 671–854 as amended, hereinafter referred to as Regulation (EU) no. 1308/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013.

practices and providing technical assistance, managing by-products and risk management tools available to their members, thereby contributing to strengthening the position of producers in the food chain.”

The Polish legislator intends to encourage the creation of organisations, which is why regulations have been amended and issued in recent years. For example, on 20 May 2020, the Regulation of the Minister of Agriculture and Rural Development of 27 April 2020 took effect, amending the Regulation concerning the detailed conditions and procedure of granting, disbursement and return of financial aid as part of the activity entitled “Establishment of groups of producers and producer organisations” covered by the Programme of Rural Areas Development for the years 2014–2020.⁴⁵

In some countries, the dynamic growth of agricultural producer organisations can be observed. For example, in early 2020, France had a total of 633 producer organisations and 25 associations of recognized producer organisations in all sectors.⁴⁶ In Germany there were already 904 agricultural producer organisations in 2012.⁴⁷ In turn, across the European Union, by mid-2017, there were 3434 agricultural producer organisations and 71 associations, 50% of which were co-operatives.⁴⁸ When discussing the evolution of legal regulations regarding cooperatives established by agricultural producers, reference should be made to the Act of 4 October 2018 on farmers’ cooperatives. Article 4 provides that a farmers’ cooperative is a voluntary association of natural or legal persons who: 1) run an agricultural farm within the meaning of agricultural tax regulations or conduct an agricultural activity referring to special branches of agricultural production, which are the producers of agricultural products or of groups of these products or which breed fish, 2) are not farmers and conduct an activity related to storing, sorting, packing or processing agricultural products or groups of these products or fish produced by the farmers referred to in point 1, or provide services supporting agriculture, including those referred to in point 1, services using machines, tools or devices for the production of agricultural products by these farmers or groups of these products or fish.⁴⁹ The persons

⁴⁵ Journal of Laws 2020 item 799.

⁴⁶ C. Del Cont, A. Macé, *Les organisations de producteurs en France: état des lieux et réflexions*, in: *The Legal and Economic Aspect of the Association of Agricultural Producers in Selected Countries of the World*, ed. A. Suchoń, Poznań 2020, pp. 45–60; A. Suchoń, *Introductory Remarks*, in: *The Legal and Economic Aspect...*, pp. 17–19.

⁴⁷ Ch. Busse, *Quo vadis Agrarorganisationenrecht? – Eine kurze Betrachtung in sechs Kapiteln*, in: *The Legal and Economic Aspect...*, pp. 81–105.

⁴⁸ European Commission, *Study of the Best...*

⁴⁹ For more about the Act on farmers’ cooperatives, see e.g., A. Suchoń, *Nowa ustawa o spółdzielniach rolników – wybrane zagadnienia*, *Studia Prawnicze KUL* 2020, no. 3, pp. 261–290; idem, *Legal Aspects...*, pp. 7 ff.

indicated above who are farmers may be establishers of farmers' cooperatives. Thus, the cooperative must have at least ten members who are farmers unless the statute calls for a different number. It is worth noting that members, but not establishers, of the cooperative may also be persons who are not agricultural producers.

This Act provides that the subject of activity of a farmers' cooperative is running a business activity for the benefit of its members is wide, relating to such matters as planning by the farmers their production of products or groups of products and adjusting it to market conditions, especially considering their quantity and quality; concentration of supply and handling the sales of products or groups of products produced by the farmers; concentration of demand and handling the purchase of necessary means for the production of products or groups of products.

The farmers' cooperative, in addition to the above activity, can also run a business relating to, for example: storing, packaging and standardising the products or groups of products produced by the farmers; processing the products or groups of products produced by the farmers and the marketing of those processed products; providing services for the benefit of the farmers connected with the production of products or group of products by the farmers; selling the products or groups of products produced by the farmers; promoting among its members environmentally friendly cropping techniques, production technology or waste management methods.

Discussing the evolution and new development opportunities for cooperatives of agricultural producers, it is worth referring to energy cooperatives. Under the Act of 20 February 2015 on renewable energy sources⁵⁰ (amended in 2019), an energy cooperative is a cooperative within the meaning of the Act of 16 September 1982 on cooperatives or the Act of 4 October 2018 on farmers' cooperatives, the object of which is the production of electricity or biogas or heat in renewable energy source installations and balancing the demand for electricity or biogas or heat, exclusively for own needs of the energy cooperative and its members, connected to an area-defined electricity distribution network with a nominal voltage lower than 110 kV or a gas distribution network or a district heating network (Article 2 [33a]).

The energy cooperative must meet all of the following conditions: 1) operate in the area of a rural or urban-rural commune within the meaning of the regulations on public statistics or in an area of no more than three such communes directly neighbouring each other; 2) the number of its members has to be less than 1000; 3) if the object of its activity is the production of: a) electricity, then the total installed electric power of all installations of a renewable energy source must cover at least 70% of

---

⁵⁰ Journal of Laws 2015 item 478 as amended.

the annual own energy needs of the cooperative and its members and cannot exceed 10 MW, b) heat, then the total available thermal capacity cannot exceed 30 MW, c) biogas, then the annual capacity of all installations cannot exceed 40 million cubic metres (Article 38e Act of 20 February 2015 on renewable energy sources).

4. Agricultural cooperatives facing the challenges of the European Green Deal and the New EU Regulations of December 2021

Within the framework of these deliberations, it is worth referring to the European Green Deal, Regulation (EU) 2021/2115 of December 2021 on strategic plans and Regulation (EU) 2021/2117 establishing a common organisation of the markets in agricultural products.⁵¹ On the one hand, the challenges arising from the EU regulations and the indicated documents of the European Green Deal will influence the directions in which the agricultural producer cooperatives and rural areas will develop, and, on the other hand, how cooperatives can contribute to meeting the challenges within the framework of their current activities. This issue is broad and will be presented in a separate study; here, it will suffice to highlight a few key points.

In the European Green Deal, for example, the activities concerning the circular economy are important. The ‘farm to fork’ strategy for a fair, healthy and environmentally friendly food system⁵² rightly points out that the circular economy still qualifies as an untapped potential for farmers and their cooperatives. It is easier for an association of agricultural producers, including cooperatives acting as single legal entities, to build and run biorefineries producing biofertilisers, protein feedstocks, bioenergy and biochemicals than for a single farmer. Such activities are associated with high costs. Joint investments also have the potential to create new jobs. Such actions could be undertaken by farmer cooperatives or cooperative

---

⁵¹ Regulation (EU) 2021/2117 of the European Parliament and of the Council of 2 December 2021 amending Regulations (EU) No 1308/2013 establishing a common organisation of the markets in agricultural products, (EU) No 1151/2012 on quality schemes for agricultural products and foodstuffs, (EU) No 251/2014 on the definition, description, presentation, labelling and the protection of geographical indications of aromatised wine products and (EU) No 228/2013 laying down specific measures for agriculture in the outermost regions of the Union, OJ L 435, 6.12.2021, pp. 262–314.

⁵² Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, A Farm to Fork Strategy for a Fair, Healthy and Environmentally-Friendly Food System, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0381> [access: 2.09.2022].

agricultural producer groups. Such entities could also engage in the development of organic farming.

One of the challenges arising from the European Green Deal is the need to increase the share of organic farming to 25% by 2030. It is worth mentioning that in Poland, the share of organic agriculture is only a little over 3,7%, even though the opportunities related to this type of farming were already introduced in 2001. The actions resulting from the European Green Deal are in line with the new legal solutions contained in Regulation (EU) 2018/848 on organic production and labelling of organic products.⁵³ In Article 36, it indicates that each operator group is to be composed exclusively of members who are farmers or operators producing algae or aquaculture animals. Groups of agricultural producers may operate in different legal forms, including cooperatives.

The 2021 EU regulations stipulate that the organisation of agricultural producers (often run in the form of cooperatives) is one of the key instruments for developing agricultural markets and rural areas. It was stressed that the activity of agricultural producer associations allows for joint planning of production, use of appropriate seeds and plant protection products and planning of the production and supply of food in appropriate quantities and quality.

The EU regulation of 2 December 2021, containing provisions for the support of strategic plans, provides financial support for cooperation between agricultural producers (Article 77 – Cooperation programme). Accordingly, Member States may grant support for cooperation under the conditions laid down in this Article and further specified in their CAP strategic plans to support producer groups, producer organisations and inter-branch organisations.

Conclusions

In the interwar period after 1918, cooperatives developed on many levels, particularly in legislation, research, book publications and practice. Legal regulations, a favourable approach to cooperatives and the tradition of cooperatives in the interwar period contributed to the emergence of many well-functioning agricultural cooperatives. Undoubtedly, the fact that Poland regained independence and subsequently adopted the Act on cooperatives in 1920 contributed to the development of the cooperative movement and cooperatives. Cooperatives started to enjoy a period

---

⁵³ OJ L 150, 14.06.2018, pp. 1–92.

of prosperity, which extended to include cooperatives that brought together agricultural producers.⁵⁴ Legal regulations concerning agriculture also influenced their operations. Agrarian reforms influenced the enlargement of farms interested in becoming members of cooperatives.

The outbreak of the Second World War and then the entry into force of the Decree of the Polish Committee of National Liberation resulted in the liquidation of most cooperatives of agricultural producers. The vast majority of agricultural land became the property of the state. As a result, a large number of farms were liquidated. In the period after the Second World War, the most significant development was seen in cooperatives conducting the agricultural activity, i.e. cooperatives of agricultural producers. The popularity of such entities resulted from the fact that at that time, Poland was a socialist state described by the collectivisation of agriculture. Agricultural producers created these entities, but farmers were often forced to become their members. Cooperative principles were not, in fact, respected in the cooperatives. For these reasons, there is still a negative attitude towards cooperatives in Poland and the former post-socialist countries. During the socialist period, individual farmers could create specialist cooperatives, but they were not popular. After the political transformation, many cooperatives were dissolved. Nevertheless, agricultural cooperatives still functioned, of course in a reduced number. New challenges and opportunities for developing agricultural cooperatives came with Poland's accession to the European Union, although some normative changes had occurred earlier. Therefore the author of this paper assumes that by agricultural cooperatives is meant cooperative entities engaged in agricultural production (agricultural holdings) and other entities operating in the agricultural sector, which take on at least one stage of such activities, or, operating more broadly in this sector. The members of such a co-operative are mainly agricultural producers.⁵⁵

Undoubtedly, if it had not been for the socialist period, many cooperatives of agricultural producers from the interwar period would still be operating. Currently, dairy cooperatives and cooperative banks can, as a rule, demonstrate the continuity of their activities. Some are over 100 years old. For several years, the Polish legislator has been trying to revive cooperatives and encourage agricultural producers to establish them. An example is the passing of the Act on farmers' cooperatives or regulations concerning energy cooperatives. The provisions relating to establishing agricultural producer organisations have also been amended. However, legislative changes have not led to the development of such entities. There are many reasons

⁵⁴ *Spółdzielczość wiejska...*, p. 28; M. Brodziński, *Oblicza polskiej spółdzielczości...*, pp. 53 ff.

⁵⁵ See: A. Suchoń, *Prawna koncepcja spółdzielni...*, p. 8 ff.; idem, *Legal Aspects...*, pp. 6 ff.

for this, but first and foremost, many people have a negative attitude towards the cooperative movement, and entities lack interest or willingness to cooperate.

There is no doubt that Poland's accession to the European Union contributed to forming cooperative groups of agricultural producers, social cooperatives and the development of some processing cooperatives. The fundamental feature of cooperative groups of agricultural producers is the link between the activity of the enterprise termed a 'cooperative' and the economic activity of its members, which is very clear. The cooperative has been given an auxiliary shape, as it is supposed to support its members directly.⁵⁶ Financial assistance is one of the instruments encouraging the formation of cooperative groups of agricultural producers or social cooperatives. This is connected with the necessity to fulfil legal requirements and sometimes complicated regulations concerning state aid. Both the development of agricultural cooperatives and the legislation regulating the form of their organisation and operation were strongly influenced by political and historical factors as well as socio-economic needs. A cooperative is a complex legal entity and simultaneously a dynamic entity in the context of taking into account changes in CAP and EU policies. The growing impact of regulations related to the development of agricultural law and food law on the activities of agricultural cooperatives should be noted.⁵⁷

Joint operations of agricultural producers are very much needed nowadays. They may contribute to achieving the objectives of the European Green Deal and the Common Agricultural Policy after 2022. Therefore, in the author's opinion, further legislative measures are necessary to simplify the establishment and functioning of agricultural cooperatives, with the promotional action encouraging the establishment of cooperatives. Undoubtedly, the cooperatives of agricultural producers established in the interwar period are a good model (mainly dairy cooperatives). The best development direction, especially after 2022, would be farmers' cooperatives, which would then be established agricultural producer organisations and energy cooperatives.

---

⁵⁶ P. Zakrzewski, *Cel spółdzielni...*, pp. 69 and 72.

⁵⁷ For more on the expansion of agricultural law, see R. Budzinowski, *Współczesne tendencje rozwoju prawa rolnego*, *Studia Iuridica Agraria* 2009, vol. 7, pp. 17 ff; P. Czechowski, A. Niewiadomski, *Tendencje rozwoju polskiego prawa rolnego w związku z uzyskaniem członkostwa Polski w Unii Europejskiej*, *Studia Iuridica Agraria* 2009, vol. 7, pp. 30 ff.

Bibliography

- Brodziński M., *Oblicza polskiej spółdzielczości wiejskiej. Geneza, rozwój, przyszłość*, Warszawa 2014.
- Budzinowski R., *Współczesne tendencje rozwoju prawa rolnego*, *Studia Iuridica Agraria* 2009, vol. 7.
- Busse Ch., *Quo vadis Agrarorganisationenrecht? – Eine kurze Betrachtung in sechs Kapiteln*, in: *The Legal and Economic Aspect of the Association of Agricultural Producers in Selected Countries of the World*, ed. A. Suchoń, Poznań 2020.
- Cioch R., *Zasady roczdelskie i ich realizacja w praktyce*, TeKa Komisji Prawniczej – Oddział PAN w Lublinie 2009, vol. 2.
- Czechowski P., Niewiadomski A., *Tendencje rozwoju polskiego prawa rolnego w związku z uzyskaniem członkostwa Polski w Unii Europejskiej*, *Studia Iuridica Agraria* 2009, vol. 7, DOI: 10.15290/sia.2009.07.03.
- Del Cont C., Macé A., *Les organisations de producteurs en France: état des lieux et réflexions*, in: *The Legal and Economic Aspect of the Association of Agricultural Producers in Selected Countries of the World*, ed. A. Suchoń, Poznań 2020.
- Domagalski A., *Wyzwania stojące przed spółdzielczością w III RP*, in: *Spółdzielczość w budowie społeczeństwa obywatelskiego – historia i współczesność*, ed. T. Skoczek, Warszawa 2013.
- European Commission, *Study of the Best Ways for Producer Organisations to be Formed, Carry out Their Activities and be Supported*, 2019, http://real.mtak.hu/105490/1/report-producer-organisations-study_en.pdf [access: 2.09.2022].
- Góra W., *Reforma rolna PKWN*, Warszawa 1969.
- Instytut Ekonomiki Rolnej, *Wieś w liczbach w Polsce kapitalistycznej i w Polsce Ludowej*, Warszawa 1952.
- Jedliński A., *Ustawa z 1920 r. na tle ówczesnych regulacji europejskich*, in: *Biuletyn Instytutu Stefczyka, 90 lat prawa spółdzielczego. Materiały pokonferencyjne Krajowej Rady Spółdzielczej*, Warszawa 2010.
- Krajowa Rada Spółdzielcza, http://krs.org.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=27&Itemid=283 [access: 2.09.2022].
- Mieszczankowski M., *Struktura agrarna Polski międzywojennej*, Warszawa 1960.
- Mroczek J., *Początki rozwoju spółdzielczości w Polsce*, *Przegląd Prawniczy, Ekonomiczny i Społeczny* 2012, no. 1.
- Nowak A., Kijek T., Krukowski A., *Polskie rolnictwo wobec wyzwań współczesności*, vol. 1. *Wymiar ekonomiczno-strukturalny*, Lublin 2019.
- Piechowski A., *Historyczny kontekst uchwalenia ustawy z 29 października 1920 r.*, in: *Biuletyn Instytutu Stefczyka, 90 lat prawa spółdzielczego. Materiały pokonferencyjne Krajowej Rady Spółdzielczej*, Warszawa 2010.
- Piechowski A., *Spółdzielcze stulatki. Rzecz o wiekowych polskich spółdzielniach*, Bydgoszcz 2008.
- Polska – nasza ziemia*, <https://www.gov.pl/web/polski-lad/polska-nasza-ziemia> [access: 2.09.2022].
- Spółdzielczość wiejska jako jedna z głównych form wspólnego gospodarczego działania ludzi*, ed. W. Boguta, Warszawa 2011.

- Stanulewicz M., *Reforma rolna jako próba regulacji stosunków agrarnych w Polsce. Koncepcje i próby ich realizacji w latach 1918–1944*, in: *Reformy rolne w Polsce międzywojennej i powojennej. Prawo, realizacja, skutki, problemy reprivatyzacyjne*, eds. E. Borkowska-Bagieńska, W. Szafranski, Poznań 2008.
- Staszic S., *Przestrogi dla Polski*, Warszawa 1960.
- Suchoń A., *Introductory Remarks*, in: *The Legal and Economic Aspect of the Association of Agricultural Producers in Selected Countries of the World*, ed. A. Suchoń, Poznań 2020.
- Suchoń A., *Legal Aspects of the Organization and Operation of Agricultural Co-Operatives in Poland*, Poznań 2019.
- Suchoń A., *Nowa ustawa o spółdzielniach rolników – wybrane zagadnienia*, *Studia Prawnicze KUL* 2020, no. 3.
- Suchoń A., *Prawna koncepcja spółdzielni rolniczych*, Poznań 2016.
- Suchoń A., *Spółdzielnie jako podmioty istotne dla społeczeństwa oraz gospodarki – aspekty prawne i ekonomiczne*, in: *Przedsiębiorstwo, gospodarka i społeczeństwo w kręgu zainteresowania ekonomistów*, ed. R. Kamiński, Poznań 2020.
- Suchoń A., *Wpływ polityki i prawa Unii Europejskiej na rozwój spółdzielni rolniczych w wybranych krajach członkowskich*, *Przegląd Prawa Rolnego* 2015, no. 1.
- Suchoń A., Kapała A., *Z prawnej problematyki oznaczeń geograficznych produktów rolnych oraz środków spożywczych w Polsce i we Włoszech*, in: *Wybrane problemy prawa materialnego i procesowego. Teoria i praktyka*, vol. 4, eds. K. Knopek, J. Mucha, Poznań 2016.
- Wielofunkcyjność rolnictwa. Kierunki badań, podstawy metodologiczne i implikacje praktyczne*, ed. J. Wilkin, Warszawa 2010.
- Wojciechowski S., *Historia spółdzielczości polskiej do 1914 roku*, Warszawa 1939.
- Wojciechowski S., *Kooperacja w rozwoju historycznym*, Warszawa 1923.
- Wojciechowski S., *Ruch spółdzielczy w Anglii*, Warszawa 1918.
- Wojciechowski S., *Spółdzielnie rolnicze. Jakże być mogą i powinny w Polsce według wzorów zagranicznych*, Poznań 1936.
- Zakrzewski P., *Cel spółdzielni*, *Kwartalnik Prawa Prywatnego* 2005, vol. 1.
- Zuba M., *Spółdzielnie mleczarskie trwałą formą agrobiznesu*, *Zeszyty Naukowe WSEI. Seria Ekonomia* 2009, no. 1.

Power of attorney to participate in the general meeting of a cooperative according to Polish law

Pełnomocnictwo do uczestnictwa w walnym zgromadzeniu spółdzielni
według prawa polskiego

Доверенность на участие в общем собрании кооператива в соответствии
с польским законодательством

Довіреність на участь у загальних зборах кооперативу за польським
законодавством

PAWEŁ WIDERSKI

Dr., The John Paul II Catholic University of Lublin

e-mail: pawel.widerski@kul.pl, <https://orcid.org/0000-0002-5808-8645>

Summary: The present paper discusses the issue of the power of attorney to participate in the general meeting of a cooperative. The power of attorney in question does not constitute the power of attorney within the meaning of the Civil Code but is a separate type of substantive civil power of attorney. Within the scope not regulated by the provisions of the cooperative law, Articles 98–109 of the Civil Code apply to this type of power of attorney, however by analogy. The article uses the logical-linguistic method.

Key words: power of attorney, general meeting, cooperative

Streszczenie: W artykule została przedstawiona problematyka pełnomocnictwa do uczestnictwa w walnym zgromadzeniu spółdzielni. Pełnomocnictwo do uczestnictwa w walnym zgromadzeniu spółdzielni nie jest pełnomocnictwem w rozumieniu Kodeksu cywilnego, lecz stanowi odrębny typ pełnomocnictwa cywilnego materialnego. W zakresie nieuregulowanym w przepisach prawa spółdzielczego zastosowanie do niego znajdują art. 98–109 Kodeksu cywilnego, ale w drodze analogii. W artykule posłużono się metodą logiczno-językową.

Słowa kluczowe: pełnomocnictwo, walne zgromadzenie, spółdzielnia

Резюме: В данной статье представлен вопрос о доверенности на участие в общем собрании кооператива. Доверенность на участие в общем собрании кооператива не является доверенностью в понимании положений Гражданского кодекса, а представляет собой отдельный вид материальной гражданской доверенности. В части, не урегулированной кооперативным законодательством, к нему применяются статьи 98–109 Гражданского кодекса, однако по аналогии. В статье используется логико-лингвистический метод.

Ключевые слова: доверенность, общее собрание, кооператив

Резюме: У статті розглянуто питання довіреності на участь у загальних зборах кооперативу. Довіреність на участь у загальних зборах кооперативу не є довіреністю в розумінні Цивільного Кодексу, але є окремим видом цивільної матеріальної довіреності. В обсязі, не врегульованому кооперативним законодавством, стосується ст. 98–109 ЦК, але за аналогією. У статті використано логіко-лінгвістичний метод.

Ключові слова: довіреність, загальні збори, кооператив

Introduction

The power of attorney to participate in the general meeting of a cooperative has a long-lasting legal tradition in Polish cooperative law, dating back to the time when Poland regained its independence. It was regulated in the Act on Cooperatives of 29 October 1920.¹ Pursuant to Article 45 § 2 of that Act, a member may take part in a general meeting only in person. Any persons who cannot join a cooperative in person, participate through their statutory representatives, while legal persons take part in such a meeting through the intermediary of a proxy appointed solely and exclusively for this purpose. Thus, it constituted the principle of cooperative member's personal participation in a general meeting, and the exception to that principle was the possibility for a member to be substituted by a representative, including a proxy. A similar regulation was included in Article 32 § 2 of the Act of 17 February 1961 on Cooperatives and their Unions.² What is more, Article 36 § 2, sentence 1 of the currently applicable Act of 16 September 1982 – Cooperative Law,³ in its original wording, established the principle of personal participation of a cooperative member in a general meeting,⁴ which was the subject of criticism in the doctrine.⁵ An exception to this rule applied to legal persons who could participate in a general meeting solely and exclusively through a representative appointed for this purpose (Article 36 § 2, sentence 2 of Cooperative Law), as well as with respect to persons with limited or no legal capacity that acted through their statutory representatives (Article 15 § 3 of Cooperative Law).⁶ Hence, the power of attorney to participate in the general meeting of a cooperative was of little practical importance due to its narrow scope of application. The present shape of the power of attorney to participate in the general meeting of a cooperative was primarily influenced by the amendment to Article 36 of Cooperative Law implemented by way of the Act on the Reduction of Administrative Barriers for Citizens and Entrepreneurs dated

¹ Journal of Laws [Dziennik Ustaw] 1920 no. 111, item 733 as amended.

² Journal of Laws of 1961 no. 12, item 61 as amended.

³ Journal of Laws of 1982 no. 30, item 210.

⁴ L. Stecki, *Prawo spółdzielcze*, Warszawa 1987, p. 71; also: M. Gersdorf, in: M. Gersdorf, J. Ignatowicz, *Prawo spółdzielcze. Komentarz*, Warszawa 1985, p. 94; Z. Kuniewicz, *Pełnomocnictwo do udziału w zgromadzeniu spółki kapitałowej*, Rejent 2001, no. 12, p. 81; K. Kwapisz, *Prawo spółdzielcze. Komentarz*, Warszawa 2012, p. 100.

⁵ M. Józefczyk, *Pełnomocnictwo do udziału w walnym zgromadzeniu spółdzielni*, Rejent 2005, no. 12, pp. 81 ff.

⁶ M. Gersdorf, in: *Prawo spółdzielcze...*, p. 94; K. Krzekotowska, *Prawo spółdzielcze z komentarzem*, Bielsko-Biała 2003, p. 30; K. Pietrzykowski, *Spółdzielnie mieszkaniowe. Komentarz*, 2018 [Legalis database], Commentary on Article 36, thesis 3; A. Stefaniak, *Prawo spółdzielcze oraz ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych. Komentarz. Orzecznictwo*, Warszawa 2009, p. 52.

25 March 2011.⁷ It introduced a relatively wide possibility for a cooperative member to participate in a general meeting by proxy. In the current legal status, these two exceptions have been maintained (Article 36 § 3, sentence 2; Article 15 § 3 of Cooperative Law), with the right of each member of a cooperative to participate in the general meeting of a cooperative through a representative appointed, as a general rule, pursuant to Article 36 § 3, sentence 1 of Cooperative Law. The said right is not absolute. It may be limited or even, as it seems, completely excluded,⁸ not only by virtue of an act (e.g. Article 36 § 5 and 6 of Cooperative Law) but also by statutory provisions (Article 36 § 3, sentence 1 *in fine* of Cooperative Law).⁹ Amendment to Article 8³ of the Act of 15 December 2000 on Housing Cooperatives,¹⁰ introduced by virtue of the Act of 20 July 2017 on the Amendment to the Act on Housing Cooperatives, the Act – Code of Civil Procedure and the Act – Cooperative Law,¹¹ was also of utmost importance as it added Section 1¹ which regulates the power of attorney to participate in the general meeting of a housing cooperative. Prior to the entry into force of this amendment on 9 September 2017, a member of a housing cooperative could participate in a general meeting by proxy as stipulated in the general rules provided for in Article 36 § 3 of Cooperative Law. Currently, as far as housing cooperatives are concerned, Article 8³, Section 1¹ of Housing Cooperatives constitutes *lex specialis*, hence the general provisions on the power of attorney contained in Article 36 § 3 of Cooperative Law, but also in Articles 98–109 of the Act of 23 April 1964 – Civil Code,¹² apply to the power of attorney to participate in the general meeting of a housing cooperative only to the extent not regulated by Article 8³, Section 1¹ of Housing Cooperatives.¹³ This provision confirms the validity of the right of a cooperative member to participate in the meeting of a decision-making body by proxy. In accordance with Article 8³, Section 1¹, sentence 1 of Housing Cooperatives, a member of a cooperative may take part in a general meeting in person or by proxy. However, in the case of housing cooperatives, this rule is absolute since Article 8³, Section 1¹, sentence 5 of Housing Cooperatives states that

⁷ Journal of Laws of 2011 no. 106, item 622 as amended.

⁸ *Implicite*: K. Kwapisz, *Prawo spółdzielcze...*, p. 100; A. Zbiegień-Turzańska, in: *Prawo spółdzielcze. Komentarz*, eds. K. Osajda, B. Lackoroński, 2021 [Legalis database], Commentary on Article 36, thesis 22.

⁹ K. Pietrzykowski, *Spółdzielnie mieszkaniowe...*, Commentary on Article 36, thesis 4.

¹⁰ Consolidated text: Journal of Laws 2021 item 1208.

¹¹ Journal of Laws 2017 item 1596.

¹² Consolidated text: Journal of Laws 2020 item 1740 as amended.

¹³ K. Królikowska, in: *Ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych. Komentarz*, eds. K. Osajda, B. Lackoroński, 2021 [Legalis database], Commentary on Article 8³, thesis 38; A. Stefaniak, *Prawo spółdzielcze. Ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych. Komentarz*, Warszawa 2018, p. 421.

the statute of a housing cooperative may not limit a member's right to participate in a general meeting by proxy.¹⁴

The aforementioned amendments to the provisions of the cooperative law, introducing significant changes in the power of attorney to participate in general meetings of cooperatives, create the need to address this research problem. The purpose of this article is a legal analysis of the power of attorney to participate in the general meeting of a cooperative, discussing the issues of the legal nature, objective and subjective scope, as well as the form and expiry of this type of power of attorney. From the point of view of the issue in question, it is particularly important to define the legal nature of the power of attorney to participate in a general meeting. The author defends the thesis that it does not constitute the power of attorney within the meaning of Article 98 et seq. of Civil Code, but a separate type of power of attorney.

1. Legal nature of the power of attorney

The issue of the legal nature of the power of attorney to participate in the meeting of a decision-making body (also known as corporate power of attorney) was not analysed in depth with respect to cooperative law. On the other hand, it was considered in terms of the law of commercial companies in which it functions as a power of attorney to participate in, and exercise voting rights at, the shareholders' meeting of a limited liability company (Articles 243–244 of the Act of 15 September 2000 – Code of Commercial Companies),¹⁵ power of attorney to participate in, and exercise voting rights at, the general meeting of a simple joint-stock company (Articles 300⁹⁵–300⁹⁶ of Code of Commercial Companies) and a joint-stock company (Articles 412–413 of Code of Commercial Companies). In the literature on the law of commercial companies, this power of attorney is not perceived uniformly and two concepts can be distinguished in this regard. According to the first concept, it is the power of attorney within the meaning of Article 98 et seq. of Civil Code.¹⁶

---

¹⁴ A. Zbiegień-Turzańska, in: *System Prawa Prywatnego*, vol. 21. *Prawo spółdzielcze*, ed. K. Pietrzykowski, Warszawa 2020, p. 235; also: E. Bończak-Kucharczyk, *Spółdzielnie mieszkaniowe. Komentarz*, Warszawa 2018, p. 339.

¹⁵ Consolidated text: Journal of Laws 2020 item 1526 as amended.

¹⁶ P. Brzeziński, *Problem zaskarżalności uchwały walnego zgromadzenia w razie bezzasadnego niedopuszczenia pełnomocnika akcjonariusza do udziału w walnym zgromadzeniu*, *Monitor Prawniczy* 2008, no. 14, p. 782; K. Kopaczyńska-Pieczniak, in: *Kodeks spółek handlowych*, vol. 2. *Komentarz do art. 151–300*,

However, according to the second concept, it cannot be classified in this manner, hence it is a separate power of attorney.¹⁷ A similar problem arises under cooperative law. The practical consequence of this dispute is the problem of applying Articles 98–109 of Civil Code to the corporate power of attorney. Three standpoints can be distinguished in this respect. According to the first, Articles 98–109 of Civil Code apply to the corporate power of attorney directly.¹⁸ This viewpoint is related to the concept according to which the corporate power of attorney in companies is a substantive power of attorney referred to in Article 98 et seq. of Civil Code. The

---

ed. A. Kidyba, Warszawa 2018, p. 614; J. Krukowska-Korombel, *Pełnomocnictwo do udziału w walnym zgromadzeniu oraz do wykonywania prawa głosu*, Przegląd Prawa Handlowego 2012, no. 3, pp. 26 ff.; A. Nowacki, *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, vol. 2. *Komentarz. Art. 227–300 KSH*, 2021 [Legalis database], Commentary on Article 243, thesis 3; J. Okolski, D. Wajda, *Pełnomocnictwo do udziału w walnym zgromadzeniu*, Przegląd Prawa Handlowego 2006, no. 5, pp. 15–16; R. Pabis, in: *Kodeks spółek handlowych*, vol. 2B. *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz. Art. 227–300*, ed. A. Opalski, 2018 [Legalis database], Commentary on Article 243, thesis 6; W. Popiołek, in: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, ed. J.A. Strzępka, Warszawa 2013, p. 951; M. Rodzyńkiewicz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2018, p. 551; S. Sołtysiński, P. Moskwa, in: *System Prawa Prywatnego*, vol. 17B. *Prawo spółek kapitałowych*, ed. S. Sołtysiński, Warszawa 2016, p. 660; J. Stadnik-Jędruch, *Pełnomocnik na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy – analiza nowelizacji przepisów K.S.H.*, *Monitor Prawniczy* 2009, no. 21, p. 1149; J. Szwaja, A. Herbet, in: S. Sołtysiński et al., *Kodeks spółek handlowych*, vol. 3. *Spółka akcyjna. Komentarz do artykułów 301–490*, Warszawa 2013, pp. 1159–1160; M. Tajer, *Pełnomocnictwo do udziału w walnym zgromadzeniu*, *Prawo Spółek* 2009, no. 10, p. 25; D. Wajda, *Ochrona akcjonariuszy mniejszościowych w kodeksie spółek handlowych*, Warszawa 2007, pp. 141–142.

¹⁷ J. Jastrzębski, *Pełnomocnictwo do udziału i głosowania na walnym zgromadzeniu spółki publicznej po nowelizacji kodeksu spółek handlowych (zagadnienia ogólne z wyłączeniem konfliktu interesów)*, Przegląd Prawa Handlowego 2009, no. 9, pp. 9–10; A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych*, vol. 2. *Komentarz do art. 301–633*, Warszawa 2017, pp. 695–696; M. Korniluk, R.L. Kwaśnicki, *Praktyczne aspekty prawne pełnomocnictw do udziału w zgromadzeniach spółek kapitałowych po nowelizacji z 3.08.2009 r.*, Przegląd Prawa Handlowego 2009, no. 9, pp. 16–17; G. Kozieł, *Prosta spółka akcyjna. Komentarz do art. 300¹–300³⁴ KSH*, 2020 [Legalis database], Commentary on Article 300⁹⁵, thesis 3; A. Opalski, *Reforma walnego zgromadzenia spółki akcyjnej – implementacja do prawa polskiego dyrektywy 2007/36/WE*, Przegląd Prawa Handlowego 2009, no. 5, p. 15; K. Oplustil, *Pełnomocnictwo do występowania na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy spółki publicznej po nowelizacji kodeksu spółek handlowych ustawą z 5.12.2008 r.*, Przegląd Prawa Handlowego 2009, no. 11, pp. 4–5; M. Michalski, in: *Kodeks spółek handlowych*, vol. 3. *Komentarz do art. 300–490*, ed. A. Kidyba, Warszawa 2020, p. 653; *implicite*: J.P. Naworski, in: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, vol. 3, eds. T. Siemiątkowski, R. Potrzeszcz, Warszawa 2012, p. 853; M. Romanowski, A. Opalski, *Nowelizacja kodeksu spółek handlowych w sprawie wykonywania niektórych praw akcjonariuszy spółek notowanych na rynku regulowanym*, *Monitor Prawniczy* 2009, supplement 7, p. 13; J.A. Strzępka, E. Zielińska, in: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, ed. J.A. Strzępka, Warszawa 2013, p. 544; A.W. Wiśniewski, *Prawo o spółkach. Podręcznik praktyczny*, vol. 2. *Uzupełnienie do tomu 1, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, Warszawa 1995, p. 145.

¹⁸ J. Szwaja, A. Herbet, in: S. Sołtysiński et al., *Kodeks spółek handlowych...*, pp. 1160–1161; M. Tajer, *Pełnomocnictwo do udziału...*, p. 25; D. Wajda, *Ochrona akcjonariuszy mniejszościowych...*, p. 142.

remaining two standpoints pertain to the second concept. Based on the conviction that the corporate power of attorney is a separate type of power of attorney, they assume that Articles 98–109 of Civil Code are applicable by analogy¹⁹ or as appropriate.²⁰ It is worth adding, however, that a large part of the legal domain is limited solely and exclusively to the statement that, in unregulated matters, this type of power of attorney is governed by the provisions of Civil Code.²¹

In the author's opinion, the institution discussed in Article 36 of Cooperative Law is undoubtedly a power of attorney. However, linguistic and systemic considerations do not allow assuming that it is the power of attorney referred to in Article 98 et seq. of Civil Code. This gives rise to recognising it as a separate type of substantive power of attorney. First of all, such a conclusion can be drawn from the objective scope of the power of attorney to participate in the general meeting of a cooperative. The subject of the corporate power of attorney is limited only to factual acts and actions that are legally conventional but of no legal significance, *pro foro interno* of a civil law entity – in this particular case of a cooperative – and this will be discussed in more detail in the subsequent part of this article. The corporate power of attorney cannot, therefore, be regarded as the power of attorney stipulated in Article 98 et seq. of Civil Code. According to Article 95 § 1 of Civil Code, legal actions may be performed by a representative, including a proxy. Thus, the objective scope of the power of attorney within the meaning of Article 98 et seq. of Civil Code embraces only legal actions. This does not mean that the provisions of Civil Code do not apply to the power of attorney to participate in the general meeting

¹⁹ P. Brzeziński, *Problem zaskarżalności uchwały...*, p. 783; J. Jastrzębski, *Pełnomocnictwo do udziału...*, p. 10; A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych...*, p. 693; M. Michalski, in: *Kodeks spółek handlowych...*, pp. 653–654; M. Romanowski, A. Opalski, *Nowelizacja kodeksu spółek handlowych...*, p. 13; A.W. Wiśniewski, *Prawo o spółkach. Podręcznik praktyczny*, vol. 3. *Spółka akcyjna*, Warszawa 1994, p. 215; R. Wrzecionek, *Postępowanie notarialne w kodeksie spółek handlowych*, Warszawa 2013, p. 156.

²⁰ M. Bieniak, in: J. Bieniak et al., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, 2020 [Legalis database], Commentary on Article 412, thesis 1; J. Kita, in: *Prosta spółka akcyjna. Komentarz*, eds. R. Adamus, P. Malinowski, Warszawa 2021, p. 362; K. Kopaczyńska-Pieczniak, in: *Kodeks spółek handlowych...*, pp. 614–615; J.P. Naworski, in: *Kodeks spółek handlowych...*, p. 853; K. Oplustil, *Pełnomocnictwo do występowania...*, p. 5; S. Sołtysiński, P. Moskwa, in: *System Prawa Prywatnego...*, p. 660; J.A. Strzępka, E. Zielińska, in: *Kodeks spółek handlowych...*, p. 544.

²¹ M. Chomiuk, in: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, ed. Z. Jara, 2021 [Legalis database], Commentary on Article 243, thesis 1; L. Modzelewska, K. Reszczyk-Król, in: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, ed. Z. Jara, 2021 [Legalis database], Commentary on Article 300⁹⁵, thesis 4; W. Popiołek, in: *Kodeks spółek handlowych...*, p. 951; M. Rodzyńkiewicz, *Kodeks spółek handlowych...*, p. 552; A. Szajkowski, M. Tarska, A. Szumański, in: S. Sołtysiński et al., *Kodeks spółek handlowych*, vol. 2. *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz do artykułów 151–300*, Warszawa 2014, p. 670; P. Tracz, in: *Prosta spółka akcyjna. Komentarz ze wzorami*, eds. M. Kożuchowski, M. Macieszczyk, B. Woźniak, Warszawa 2021, p. 349.

of a cooperative. The entity discussed here is the same legal institution, hence the provisions of Article 98 et seq. of Civil Code will be binding upon this type of power of attorney, except not directly but by analogy.²² For there is no reference to “appropriate” application, unlike in the case of the corporate power of attorney in companies (Article 2, sentence 2 of Code of Commercial Companies). Thus, the thesis in question can be defended by functional arguments. Recognising the corporate power of attorney in cooperatives as a type of power of attorney also prevents a loophole in the law, by analogous application of the code provisions, it gives flexibility to the institution of the corporate power of attorney that is indispensable for its application in trading. In the event of adopting a view that the corporate power of attorney under the cooperative law constitutes the power of attorney within the meaning of Article 98 et seq. of Civil Code, the provisions of Civil Code would have to be applied directly. This would lead to a number of doubts, in particular with regard to the application of Article 108 of Civil Code, when the corporate power of attorney would be granted to a member of a cooperative.

2. Objective scope of the power of attorney

In the case of corporate power of attorney in companies, the wording of the act clearly indicates that the scope of this type of power of attorney includes two main corporate powers of a shareholder of a company, i.e. the right to participate in, and the right to vote on resolutions adopted by, a decision-making body (Articles 243 § 1, 300⁹⁵ § 1, 412 § 1 of Code of Commercial Companies). Despite the doubts that, from the point of view of formal logic, arise from the literal content of Articles 243 § 1, 300⁹⁵ § 1 and 412 § 1 of Code of Commercial Companies, the doctrine does not raise any concerns as regards the provision that the authorisation of a proxy may include both the above-mentioned powers jointly, only one of them as well as each one separately.²³ Even though Article 36 § 3 of Cooperative Law refers solely and exclusively to the participation of a cooperative member in the general meeting of a cooperative by proxy, it seems that this provision should be interpreted relatively broadly, hence it needs to be assumed that this also embraces the exercise of voting rights by proxy, as is the case with the corporate power of attorney in companies. It seems, however, that under the cooperative law there cannot be corporate power of

---

²² P. Widerski, *Pełnomocnictwo w prawie polskim*, Warszawa 2018, p. 464.

²³ R. Czerniawski, *Walne zgromadzenie spółki akcyjnej*, Warszawa 2009, p. 153.

attorney that is limited only to the exercise of voting rights, without authorisation to participate in the general meeting of a cooperative. Therefore, it should be recognised that in cooperative law, the corporate power of attorney may constitute a power of attorney to participate, in a general meeting including the right to vote, or a power of attorney to participate in a general meeting without the right to vote. This is important in the context of the new regulation contained in Article 36 § 9–13 of Cooperative Law which allows for the adoption of resolutions outside the general meeting, in writing or by means of direct remote communication, during the state of epidemic emergency or state of an epidemic. The corporate power of attorney which envisages the traditional way of adopting resolutions, i.e. at meetings, was not adapted to the new regulation which entered into force on 18 April 2020. It seems, however, that since the power of attorney to participate in a general meeting includes the right to vote, a member of a cooperative may vote by such proxy also while adopting resolutions in writing or by means of direct remote communication. However, in these cases, the corporate power of attorney with excluded right to vote will not apply.

The right to participate in a general meeting is in fact a set of further more detailed entitlements. Apart from participation itself, it entitles, for example, to take part in discussions, including the right to ask questions as well as to exercise the right to vote and stand for election to a committee at a meeting. The objective scope of the power of attorney to participate in the general meeting of a cooperative is therefore reduced to factual acts and actions that are legally conventional but of no legal significance, and do not go beyond internal relations (*forum internum*). The right to participate in a general meeting is related to the membership relationship, i.e. generally speaking, the relationship between a cooperative and its member,²⁴ and falls within the field of internal relations, while, as stated in Article 1 of Civil Code, the Code regulates civil law relations between natural persons and legal persons. Thus, in the case of legal persons, such as cooperatives, it is an external relationship (*forum externum*).

In the case of the power of attorney to participate in the general meeting of a cooperative, the full power of attorney model is implemented.²⁵ For if no other entitlements result from the content of the power of attorney, then a proxy is an alter ego of the member of the cooperative at its general meeting. In principle, a proxy may therefore exercise all the rights of the member of a cooperative vested with him or her at a general meeting. Limitations in this respect must be clearly stipulated in the

²⁴ P. Zakrzewski, *Status prawny członka spółdzielni mieszkaniowej w spółdzielczych stosunkach lokatorskich*, Warszawa 2010, p. 78.

²⁵ A. Stefaniak, *Prawo spółdzielcze. Ustawa...*, p. 97.

power of attorney. The corporate power of attorney may, however, be established as a type of power of attorney that authorises its holder to perform a specific category of activities at the general meeting of a cooperative, as well as a power of attorney to perform a specific act at the general meeting of a cooperative. This power of attorney may authorize its holder to act in substitution of a member of a cooperative at one, several or all meetings of the cooperative's decision-making body. It may be of a tie-in character if the proxy is tied in by the instructions of the cooperative member who acts as the principal, in terms of the manner of participation or exercising voting rights at a general meeting.²⁶ It may also be concluded that the specificity of the power of attorney to participate in the general meeting of a cooperative does not exclude authorising substitution under the principles set out in Article 106 of Civil Code used by analogy.²⁷

3. Subjective scope of the power of attorney

Currently, the cooperative law does not provide for any normative restrictions as to the category of civil law entities that may appoint a proxy to represent them at the general meeting of a cooperative. Therefore, a power of attorney to participate in the general meeting of a cooperative may be granted by a cooperative member who is a natural person, legal person or a statutory person (Article 33¹ of Civil Code). Nevertheless, it should be noted that when it comes to legal persons, pursuant to Article 36 § 3, sentence 2 of Cooperative Law, they may participate in the general meeting of a cooperative only by proxy. This also applies to statutory persons.²⁸ The objections raised by this regulation in the light of the theory of authorities (Article 38 of Civil Code) are justified.²⁹ However, the effects of the linguistic interpretation do not allow *de lege lata* to agree with the view that the requirement to grant a power of attorney does not refer to a situation where the principle of sole representation of a legal person applies, because in such a case the goal of the regulation is fulfilled and the granting of a special (additional) power of attorney is un-

---

²⁶ In regard to commercial companies, R. Pabis, in: *Kodeks spółek handlowych*, vol. 3B. *Spółka akcyjna. Komentarz. Art. 393–490*, ed. A. Opalski, 2016 [Legalis database], Commentary on Article 412, thesis 12.

²⁷ P. Widerski, *Pełnomocnictwo w prawie...*, p. 465.

²⁸ A. Zbiegień-Turzańska, in: *System Prawa Prywatnego...*, p. 235.

²⁹ Z. Kuniewicz, *Pełnomocnictwo do udziału...*, p. 82; A. Zbiegień-Turzańska, in: *System Prawa Prywatnego...*, p. 235.

necessary.³⁰ On the other hand, as far as natural persons are concerned, Article 15 § 3 of Cooperative Law stipulates that persons without or with limited legal capacity take part in a general meeting through their statutory representatives. Nonetheless, there are no obstacles for a statutory representative of a natural person without full legal capacity to grant a power of attorney to participate in the general meeting of a cooperative.

Pursuant to Article 36 § 3, sentence 1 of Cooperative Law, restrictions on participation in the general meeting of a cooperative may result not only from the act but also from the statute.³¹ Therefore, statutory restrictions which may refer to the category of civil law entities that may act through proxy at the general meeting of a cooperative are permissible. However, it seems that the statute cannot exclude the obligation of legal persons to participate in a general meeting by proxy, as provided for in Article 36 § 3, sentence 2 of Cooperative Law.

As regards the eligibility for being a proxy at the general meeting of a cooperative, also in the absence of normative restrictions as to the category of civil law entities, the power of attorney may be granted not only to a natural person but also to a legal and a statutory person. A natural person should possess at least limited legal capacity (Article 100 of Civil Code by analogy).³² For the sake of clarity, it needs to be mentioned that a member of the management board of a cooperative may not be a proxy at the general meeting of a cooperative, and this does not apply to cooperatives with ten or fewer members unless the statute provides otherwise (Article 36 § 5 of Cooperative Law). Moreover, the power of attorney cannot be granted to an employee of a cooperative, unless he or she is also a member of the cooperative employed based on a cooperative employment contract (Article 36 § 6 of Cooperative Law).

It seems that the specificity of the corporate power of attorney under the cooperative law does not exclude the possibility for a cooperative member to grant more than one power of attorney to participate in a general meeting of a cooperative. Moreover, the lack of normative regulation in this respect in Cooperative Law leads to such a conclusion, at the same time enabling analogous application of Article 107 of Civil Code.³³ Bearing in mind Article 107 of Civil Code, an independent pow-

---

³⁰ M. Gersdorf, in: *Prawo spółdzielcze...*, p. 94; A. Zbiegień-Turzańska, in: *System Prawa Prywatnego...*, p. 235.

³¹ A. Zbiegień-Turzańska, in: *Prawo spółdzielcze...*, Commentary on Article 36, thesis 22.

³² P. Widerski, *Pełnomocnictwo w prawie...*, p. 465. In regard to housing cooperatives differently R. Dzięczek, *Spółdzielnie mieszkaniowe. Komentarz. Wzory pozwów i wniosków sądowych*, Warszawa 2018, p. 278.

³³ P. Widerski, *Pełnomocnictwo w prawie...*, pp. 465–466.

er of attorney needs to be assumed as a rule if corporate proxies have the same scope of authorisation, unless the power of attorney states that it is cumulative. In the absence of statutory limitations, the problem of combining the authorisation of several proxies of a cooperative member should be treated liberally. First and foremost, a member may grant several powers of attorney to the effect that each of the proxies will be authorised to exercise a different power at a meeting of the decision-making body, or even a different part of the same power, e.g. one will have the right to stand for election and the other to vote in committee elections at a meeting. Secondly, it is possible to grant several powers of attorney so that all proxies will be authorised to exercise one, several or all of the shareholder's rights at a meeting. Such a solution is essentially dysfunctional and may contribute to a paralysis of the session of the body, although, in certain situations, several powers of attorney may prove useful, e.g. a member may thus minimise the risk of failure of one of the proxies to appear at the meeting.

Pursuant to Article 18 § 1 of Cooperative Law, all members of a cooperative have equal rights and obligations. A derivative of this rule is proclaimed in Article 36 § 2 of Cooperative Law according to which one member has the right to one vote.³⁴ Each member of a cooperative has one vote at the general meeting, irrespective of the number of shares held, and the statute of a cooperative whose members are only legal persons may define a different principle for determining the number of votes that particular members of the cooperative are entitled to. In this respect, the cooperative law raises the issue of non-uniform voting (i.e. split voting) by proxy. In the law of commercial companies, there is a general prohibition of non-uniform voting by shares held by a shareholder,³⁵ but *de lege lata* this principle is not absolute as split voting is allowed in the case of a joint-stock company, however under a special provision (Articles 411³, 412 § 2 of Code of Commercial Companies). The main argument in favour of the abovementioned prohibition is that the act of

³⁴ K. Pietrzykowski, in: *System Prawa Prywatnego*, vol. 4. *Prawo rzeczowe*, ed. E. Gniewek, Warszawa 2007, p. 534; A. Stefaniak, *Prawo spółdzielcze. Ustawa...*, p. 96; A. Zalcewicz, *Bank spółdzielczy. Aspekty prawne tworzenia i funkcjonowania*, Warszawa 2009, p. 106; A. Zbiegień-Turzańska, in: *System Prawa Prywatnego...*, p. 234.

³⁵ A. Herbet, in: *System Prawa Prywatnego*, vol. 17A. *Prawo spółek kapitałowych*, ed. S. Sołtysiński, Warszawa 2015, p. 454; A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych*, vol. 1. *Komentarz do art. 1–300*, Warszawa 2017, p. 1165; K. Strzelczyk, in: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, vol. 2, eds. T. Siemiątkowski, R. Potrzebszcz, Warszawa 2011, p. 467. Differently: Z. Jara, R.L. Kwaśnicki, *Dopuszczalność niejednolitego wykonywania prawa głosu z odrębnych udziałów spółki z o.o.*, *Przegląd Prawa Handlowego* 2004, no. 10, p. 27; A. Krysik, in: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, ed. Z. Jara, 2021 [Legalis database], Commentary on Article 412, thesis 13 et seq.; M. Romanowski, *Dopuszczalność niejednolitego głosowania z posiadanych akcji*, *Przegląd Prawa Handlowego* 2003, no. 6, p. 25.

voting constitutes a declaration of the shareholder since the voting right is vested with the shareholder and not with the shares.³⁶ Such reasoning becomes even more valid in the case of the cooperative law in which the provisions clearly indicate that the vote is related to a member of a cooperative (e.g. Article 36 § 2 of Cooperative Law). Therefore, it should be assumed that the prohibition of non-uniform voting also applies to the cooperative law, and if a member of a cooperative has more than one vote, its proxy cannot vote non-uniformly. In the case of companies, it is possible for several shareholders to grant corporate powers of attorney to one entity (i.e. proxy voting).³⁷ On the other hand, the legislator expressly excluded the possibility of substituting more than one member by proxy (Article 36 § 4, sentence 1 of Cooperative Law), therefore proxy voting is inadmissible when it comes to the power of attorney to participate in the general meeting of a cooperative. Such an exemption was also found in relation to housing cooperatives in Article 8³, Section 1¹, sentence 2 of Housing Cooperatives, according to which a proxy may not substitute more than one member.

It follows from the essence of the power of attorney as an authorisation that the principal is not deprived of its competences within the scope granted to the proxy. A cooperative member and its proxy may both participate in the same general meeting. It seems that if this issue is not resolved by the statute, then in the case of simultaneous exercise of a particular right, e.g. by voting, by a cooperative member and its proxy, the action of the cooperative member is valid as it is the principal. However, in the case of non-simultaneous exercise of a particular power, it is the action of the person who was the first to exercise it that is binding. In such a situation, it is possible for a member of the cooperative, who is the principal, to revoke the proxy's declaration (Articles 61 § 1, 65¹ of Civil Code).

4. Form of granting the power of attorney

As it results from Article 36 § 4, sentence 2 of Cooperative Law, the power of attorney to participate in the general meeting of a cooperative shall be granted in writing, or else shall be deemed null and void. This provision is absolutely mandatory (*ius cogens*).³⁸ This principle was expressly restated with respect to hous-

³⁶ A. Herbet, in: *System Prawa Prywatnego...*, pp. 454–455.

³⁷ A. Szajkowski, M. Tarska, A. Szumański, in: S. Sołtysiński et al., *Kodeks spółek handlowych...*, p. 668.

³⁸ A. Stefaniak, *Prawo spółdzielcze. Ustawa...*, p. 96.

ing cooperatives in Article 8³, Section 1¹, sentence 3 of Housing Cooperatives. The form required for resolutions adopted at a general meeting with the participation of a proxy acting on behalf of a cooperative member is not relevant. In the context under consideration, Article 36 § 4, sentence 2 of Cooperative Law and Article 8³, Section 1¹, sentence 3 of Housing Cooperatives constitute *leges speciales* in relation to the general rule regarding the form of granting a power of attorney under Article 99 § 1 of Civil Code.

A. Stefaniak rightly notes that the requirements going beyond the provisions of Article 36 § 4 of the Cooperative Law, stipulated with respect to the power of attorney in the statute of a cooperative are invalid (Article 58 § 1 of Civil Code).³⁹ Admittedly, bearing in mind the principle of substituting the “weaker” forms with the “stronger” (stricter) ones, which naturally follows from the fact that each “stronger” form contains elements of the “weaker” ones,⁴⁰ nothing prevents a member of a cooperative from granting a power of attorney to participate in the general meeting of the cooperative in a form more solemn than the ordinary written form. Pursuant to Article 78¹ § 2 of Civil Code, a statement of will submitted in electronic form is equivalent to a statement of will submitted in writing. Therefore, it needs to be concluded that the power of attorney to participate in the general meeting of a cooperative may also be granted in electronic form.⁴¹ To meet the requirement of this form of legal transaction, it is sufficient to submit a statement of will in the electronic form and affix it with a qualified electronic signature (Article 78¹ § 1 of Civil Code).

The power of attorney to participate in a general meeting should be attached to the minutes of the general meeting, as set forth in Article 36 § 4, sentence 2 *in fine* of Cooperative Law. This regulation was restated with respect to housing cooperatives in Article 8³, Section 1¹, sentence 3 of Housing Cooperatives. In addition, the list of proxies must be read out after the opening of the general meeting (Article 83, Section 1¹, sentence 4 of Housing Cooperatives). Failure to comply with these formalities shall not invalidate either the general meeting itself or the resolutions adopted at the general meeting.⁴² Similarly, the law of commercial companies provides for the obligation to attach a copy of the power of attorney document to the minutes (Articles 243 § 2, 300⁹⁵ § 2, 421 § 3 of Code of Commercial Companies) and the

---

³⁹ Ibidem, p. 97.

⁴⁰ P. Sobolewski, in: *Kodeks cywilny. Komentarz*, vol. 1. *Przepisy wprowadzające (art. I-LXV PWKC). Część ogólna. Własność i inne prawa rzeczowe (art. 1-352 KC)*, ed. K. Osajda, Warszawa 2013, p. 729.

⁴¹ P. Widorski, *Pełnomocnictwo w prawie...*, p. 466.

⁴² *Implicite*: R. Dziczek, *Spółdzielnie mieszkaniowe...*, p. 279.

doctrine stipulates that failure to do so does not invalidate either the meeting of the decision-making body itself or its resolutions.⁴³

The literature correctly points out that Article 8³, Section 1¹, sentence 4 of Housing Cooperatives sets forth an obligation to prepare a list of powers of attorney. The obligation for the list to be read out following the commencement of the general meeting of a housing cooperative results in the requirement that a holder of a written power of attorney to participate in a general meeting granted by a cooperative member shall appear in the meeting room in advance so as to allow sufficient time for him or her to be entered on the list of powers of attorney after prior checking the validity of the power of attorney.⁴⁴ However, the view that a proxy's arrival at the meeting room after reading out the list excludes him or her from participation in the session cannot be agreed with.⁴⁵ While not denying that a proxy's failure to appear on time destabilises the meeting of the decision-making body, it seems that the sanction in the form of exclusion from participation in the session is disproportionate to the infringement, taking into account that it would de facto violate the right of a cooperative member to participate in a general meeting resulting from its membership (Article 18 § 2, point 1 of Cooperative Law). The main argument against this view is the fact that such a sanction for appearing at the meeting after the reading out of the list of powers of attorney was not provided for by the legislator in the wording of the act.⁴⁶ In the event of a proxy's late appearance, the list ought to be supplemented and its supplemented version should be read out.

5. Expiry of the power of attorney

Expiry of the power of attorney to participate in the general meeting of a cooperative is regulated by analogy by the provisions on the power of attorney contained in Civil Code. Therefore, it needs to be concluded that the grounds for the expiry of the power of attorney include the death of the cooperative member who is the principal or the proxy (Article 101 § 2 of Civil Code) as well as the winding up of a legal person in the

---

⁴³ A. Szajkowski, M. Tarska, A. Szumański, in: S. Sołtyński et al., *Kodeks spółek handlowych...*, p. 670; R. Pabis, in: J. Bieniak et al., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, 2020 [Legalis database], Commentary on Article 243, thesis 8.

⁴⁴ A. Stefaniak, *Prawo spółdzielcze. Ustawa...*, p. 422.

⁴⁵ Ibidem.

⁴⁶ *Implicite*: R. Dziczek, *Spółdzielnie mieszkaniowe...*, p. 279.

case of legal entities.⁴⁷ The withdrawal of the power of attorney also constitutes the grounds for its expiry (Article 101 § 1 of Civil Code). It seems that the renunciation of withdrawal of the power of attorney for reasons justified by the content of the legal relationship constituting the basis for the power of attorney under Article 101 § 1 *in fine* Civil Code should be considered admissible with great caution. Additionally,⁴⁸ as indicated in the jurisprudence, the reservation that the power of attorney is irrevocable does not preclude the principal from withdrawing the power of attorney for important reasons.⁴⁹ The grounds for the expiry of the power of attorney that are not explicitly mentioned in Civil Code include circumstances indicated in the power of attorney, achievement of the purpose of the power of attorney, as well as the lapse of time or the fulfilment of the terminating condition in the case when the power of attorney was limited by term or condition.⁵⁰ The proxy's renunciation of the power of attorney shall also be deemed to be the reason for the expiry of the power of attorney.⁵¹ Furthermore, the expiry of a corporate power of attorney in a cooperative may additionally result from the principal's declaration of bankruptcy⁵² as well as the expiry of the relationship being the basis for the power of attorney in the event when the authorisation was a side effect of the power of attorney provided for by the Act, in particular, Article 734 § 2 of Civil Code.⁵³

Conclusion

The dynamics of the recent changes in the institution of the power of attorney to participate in the general meeting of a cooperative proves that the legislator has noticed the increasing practical importance of this type of power of attorney. The power of attorney to participate in the general meeting of a cooperative is of civil and substantive nature due to the fact that it results from substantive civil law regulations. At the same time, as shown in the legal analysis, it does not constitute

---

⁴⁷ Z. Radwański, *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2005, pp. 330–331.

⁴⁸ In regard to commercial companies A. Nowacki, *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością...*, Commentary on Article 243, thesis 29.

⁴⁹ Judgement of the Supreme Court of 24 January 2008, I CSK 362/07, OSNC 2009, no. 3, item. 46.

⁵⁰ M. Pazdan, in: *System Prawa Prywatnego*, vol. 2. *Prawo cywilne – część ogólna*, eds. Z. Radwański, A. Olejniczak, Warszawa 2019, p. 658; P. Sobolewski, in: *Kodeks cywilny...*, p. 804.

⁵¹ M. Pazdan, in: *System Prawa Prywatnego...*, pp. 662–663; Z. Radwański, *Prawo cywilne...*, pp. 330–331; M. Smyk, *Pełnomocnictwo według kodeksu cywilnego*, Warszawa 2010, pp. 374 ff.

⁵² Decision of the Supreme Court of 7 November 2003, I CZ 127/03, OSP 2004, no. 10, item 123.

⁵³ M. Pazdan, in: *System Prawa Prywatnego...*, p. 658.

the power of attorney within the meaning of Article 98 et seq. of Civil Code, but a separate type of power of attorney to which, within the scope not regulated by the provisions of the cooperative law, the provisions of the Code concerning the power of attorney apply by analogy (Articles 98–109 of Civil Code). Moreover, the conducted analysis indicates that a cooperative member has far-reaching freedom in configuring the content of the power of attorney, both within subjective and objective scope, which should be treated as an advantage. As for the form of granting it, *de lege ferenda* relaxation of the rigour of the ordinary written form by replacing it with a documentary form may be proposed (Article 77² of Civil Code) *ad solemnitatem*, as was the case with a simple joint-stock company (Article 300⁹⁵ § 2 of Code of Commercial Companies).

Bibliography

- Bieniak M., in: J. Bieniak et al., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, 2020 [Legalis database].
- Bończak-Kucharczyk E., *Spółdzielnie mieszkaniowe. Komentarz*, Warszawa 2018.
- Brzeziński P., *Problem zaskarżalności uchwały walnego zgromadzenia w razie bezzasadnego niedopuszczenia pełnomocnika akcjonariusza do udziału w walnym zgromadzeniu*, *Monitor Prawniczy* 2008, no. 14.
- Chomiuk M., in: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, ed. Z. Jara, 2021 [Legalis database].
- Czerniawski R., *Walne zgromadzenie spółki akcyjnej*, Warszawa 2009.
- Dziczek R., *Spółdzielnie mieszkaniowe. Komentarz. Wzory pozwów i wniosków sądowych*, Warszawa 2018.
- Gersdorf M., in: M. Gersdorf, J. Ignatowicz, *Prawo spółdzielcze. Komentarz*, Warszawa 1985.
- Herbet A., in: *System Prawa Prywatnego*, vol. 17A. *Prawo spółek kapitałowych*, ed. S. Sołtysiński, Warszawa 2015.
- Jara Z., Kwaśnicki R.L., *Dopuszczalność niejednolitego wykonywania prawa głosu z odrębnych udziałów spółki z o.o.*, *Przegląd Prawa Handlowego* 2004, no. 10.
- Jastrzębski J., *Pełnomocnictwo do udziału i głosowania na walnym zgromadzeniu spółki publicznej po nowelizacji kodeksu spółek handlowych (zagadnienia ogólne z wyłączeniem konfliktu interesów)*, *Przegląd Prawa Handlowego* 2009, no. 9.
- Józefczyk M., *Pełnomocnictwo do udziału w walnym zgromadzeniu spółdzielni*, *Rejent* 2005, no. 12.
- Kidyba A., *Kodeks spółek handlowych*, vol. 1. *Komentarz do art. 1–300*, Warszawa 2017.
- Kidyba A., *Kodeks spółek handlowych*, vol. 2. *Komentarz do art. 301–633*, Warszawa 2017.
- Kita J., in: *Prosta spółka akcyjna. Komentarz*, eds. R. Adamus, P. Malinowski, Warszawa 2021.
- Kopaczyńska-Pieczniak K., in: *Kodeks spółek handlowych*, vol. 2. *Komentarz do art. 151–300*, ed. A. Kidyba, Warszawa 2018.

- Korniluk M., Kwaśnicki R.L., *Praktyczne aspekty prawne pełnomocnictw do udziału w zgromadzeniach spółek kapitałowych po nowelizacji z 3.08.2009 r.*, Przegląd Prawa Handlowego 2009, no. 9.
- Kozieł G., *Prosta spółka akcyjna. Komentarz do art. 300¹–300¹³⁴ KSH*, 2020 [Legalis database].
- Królikowska K., in: *Ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych. Komentarz*, eds. K. Osajda, B. Lackoroński, 2021 [Legalis database].
- Krukowska-Korombel J., *Pełnomocnictwo do udziału w walnym zgromadzeniu oraz do wykonywania prawa głosu*, Przegląd Prawa Handlowego 2012, no. 3.
- Krysiak A., in: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, ed. Z. Jara, 2021 [Legalis database].
- Krzekotowska K., *Prawo spółdzielcze z komentarzem*, Bielsko-Biała 2003.
- Kuniewicz Z., *Pełnomocnictwo do udziału w zgromadzeniu spółki kapitałowej*, Rejent 2001, no. 12.
- Kwapisz K., *Prawo spółdzielcze. Komentarz*, Warszawa 2012.
- Michalski M., in: *Kodeks spółek handlowych*, vol. 3. *Komentarz do art. 300–490*, ed. A. Kidyba, Warszawa 2020.
- Modzelewska L., Reszczyk-Król K., in: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, ed. Z. Jara, 2021 [Legalis database].
- Naworski J.P., in: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, vol. 3, eds. T. Siemiątkowski, R. Potrzebny, Warszawa 2012.
- Nowacki A., *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, vol. 2. *Komentarz. Art. 227–300 KSH*, 2021 [Legalis database].
- Okolski J., Wajda D., *Pełnomocnictwo do udziału w walnym zgromadzeniu*, Przegląd Prawa Handlowego 2006, no. 5.
- Opalski A., *Reforma walnego zgromadzenia spółki akcyjnej – implementacja do prawa polskiego dyrektywy 2007/36/WE*, Przegląd Prawa Handlowego 2009, no. 5.
- Opustil K., *Pełnomocnictwo do występowania na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy spółki publicznej po nowelizacji kodeksu spółek handlowych ustawą z 5.12.2008 r.*, Przegląd Prawa Handlowego 2009, no. 11.
- Pabis R., in: *Kodeks spółek handlowych*, vol. 2B. *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz. Art. 227–300*, ed. A. Opalski, 2018 [Legalis database].
- Pabis R., in: *Kodeks spółek handlowych*, vol. 3B. *Spółka akcyjna. Komentarz. Art. 393–490*, ed. A. Opalski, 2016 [Legalis database].
- Pabis R., in: J. Bieniak et al., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, 2020 [Legalis database].
- Pazdan M., in: *System Prawa Prywatnego*, vol. 2. *Prawo cywilne – część ogólna*, eds. Z. Radwański, A. Olejniczak, Warszawa 2019.
- Pietrzykowski K., in: *System Prawa Prywatnego*, vol. 4. *Prawo rzeczowe*, ed. E. Gniewek, Warszawa 2007.
- Pietrzykowski K., *Spółdzielnie mieszkaniowe. Komentarz*, 2018 [Legalis database].
- Popiołek W., in: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, ed. J.A. Strzępka, Warszawa 2013.
- Radwański Z., *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2005.
- Rodzinkiewicz M., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2018.
- Romanowski M., *Dopuszczalność niejednolitego głosowania z posiadanych akcji*, Przegląd Prawa Handlowego 2003, no. 6.

- Romanowski M., Opalski A., *Nowelizacja kodeksu spółek handlowych w sprawie wykonywania niektórych praw akcjonariuszy spółek notowanych na rynku regulowanym*, Monitor Prawniczy 2009, supplement 7.
- Smyk M., *Pełnomocnictwo według kodeksu cywilnego*, Warszawa 2010.
- Sobolewski P., in: *Kodeks cywilny. Komentarz*, vol. 1. *Przepisy wprowadzające (art. I–LXV PWKC). Część ogólna. Własność i inne prawa rzeczowe (art. 1–352 KC)*, ed. K. Osajda, Warszawa 2013.
- Sołtysiński S., Moskwa P., in: *System Prawa Prywatnego*, vol. 17B. *Prawo spółek kapitałowych*, ed. S. Sołtysiński, Warszawa 2016.
- Stadnik-Jędruch J., *Pełnomocnik na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy – analiza nowelizacji przepisów K.S.H.*, Monitor Prawniczy 2009, no. 21.
- Stecki L., *Prawo spółdzielcze*, Warszawa 1987.
- Stefaniak A., *Prawo spółdzielcze oraz ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych. Komentarz. Orzecznictwo*, Warszawa 2009.
- Stefaniak A., *Prawo spółdzielcze. Ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych. Komentarz*, Warszawa 2018.
- Strzelczyk K., in: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, vol. 2, eds. T. Siemiątkowski, R. Potrzebszczak, Warszawa 2011.
- Strzępka J.A., Zielińska E., in: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, ed. J.A. Strzępka, Warszawa 2013.
- Szajkowski A., Tarska M., Szumański A., in: S. Sołtysiński et al., *Kodeks spółek handlowych*, vol. 2. *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz do artykułów 151–300*, Warszawa 2014.
- Szwaja J., Herbet A., in: S. Sołtysiński et al., *Kodeks spółek handlowych*, vol. 3. *Spółka akcyjna. Komentarz do artykułów 301–490*, Warszawa 2013.
- Tajer M., *Pełnomocnictwo do udziału w walnym zgromadzeniu*, Prawo Spółek 2009, no. 10.
- Tracz P., in: *Prosta spółka akcyjna. Komentarz ze wzorami*, eds. M. Kożuchowski, M. Macieszczak, B. Woźniak, Warszawa 2021.
- Wajda D., *Ochrona akcjonariuszy mniejszościowych w kodeksie spółek handlowych*, Warszawa 2007.
- Widerski P., *Pełnomocnictwo w prawie polskim*, Warszawa 2018.
- Wiśniewski A.W., *Prawo o spółkach. Podręcznik praktyczny*, vol. 2. *Uzupełnienie do tomu 1, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, Warszawa 1995.
- Wiśniewski A.W., *Prawo o spółkach. Podręcznik praktyczny*, vol. 3. *Spółka akcyjna*, Warszawa 1994.
- Wrzcionek R., *Postępowanie notarialne w kodeksie spółek handlowych*, Warszawa 2013.
- Zakrzewski P., *Status prawny członka spółdzielni mieszkaniowej w spółdzielczych stosunkach lokatorskich*, Warszawa 2010.
- Zalczewicz A., *Bank spółdzielczy. Aspekty prawne tworzenia i funkcjonowania*, Warszawa 2009.
- Zbiegień-Turzańska A., in: *Prawo spółdzielcze. Komentarz*, eds. K. Osajda, B. Lackoroński, 2021 [Legalis database].
- Zbiegień-Turzańska A., in: *System Prawa Prywatnego*, vol. 21. *Prawo spółdzielcze*, ed. K. Pietrzykowski, Warszawa 2020.

Principles of the European Cooperative Law from the perspective of Polish legislative challenges

Zasady europejskiego prawa spółdzielczego
z perspektywy polskich wyzwań legislacyjnych

Принципы европейского кооперативного права с точки зрения
польских законодательных вызовов

Принципи європейського кооперативного права з точки зору викликів
польського законодавства

PIOTR ZAKRZEWSKI

Dr. habil., Associate Professor, The John Paul II Catholic University of Lublin
e-mail: piotr.zakrzewski@kul.pl, <https://orcid.org/0000-0003-4981-1480>

Summary: The principles of European Cooperative Law (PECOL) constitute an academic project intended as a reference point for the national legislator, e.g. Polish, who is faced with the task of adopting new cooperative law. PECOL consists of five chapters: the concept and subject of a cooperative, governance of cooperatives, financial structure of cooperatives, cooperative audit and cooperation between cooperatives. It does not include division, merger and transformation of cooperatives. The main assumption of PECOL is faithfulness to the goals, values and cooperative principles of the International Cooperative Alliance. These assumptions can be seen in the regulation on two types of goals of cooperatives, the principle of open membership, the non-binding of the member's voting rights to the amount of the contributed capital, the indivisibility of capital, the cooperative audit that verifies the implementation of these assumptions and the obligation of cooperation between cooperatives, etc. PECOL regulates the key issue – transactions with members and persons who do not belong to a cooperative, together with the financial result – particularly carefully. It is the first to distinguish between the “cooperative surplus” and “profit” of cooperatives. PECOL also includes elements derived from the law of commercial companies, e.g. transferability of shares, investor members, and others. Therefore, it constitutes a valuable synthesis of traditional and modern solutions. At the same time, PECOL narrows the statutory freedom of members who cannot, for example, decide on the division of assets remaining after the liquidation of a cooperative.

Key words: cooperative, Principles of European Cooperative Law, cooperative law

Streszczenie: Zasady Europejskiego Prawa Spółdzielczego (PECOL) są akademickim projektem prawa spółdzielczego, który w założeniu ma stanowić punkt odniesienia dla ustawodawcy krajowego, np. polskiego, przed którym stoi zadanie uchwalenia nowego prawa spółdzielczego. PECOL składają się z pięciu rozdziałów: pojęcie i przedmiot spółdzielni, ład spółdzielni, struktura finansowa spółdzielni, audyt spółdzielczy oraz współpraca między spółdzielniami. Rozdziały dzielą się na sekcje, a te na punkty. PECOL nie obejmuje podziału, połączenia i przekształceń spółdzielni. Głównym założeniem PECOL jest wierność celom, wartościom i zasadom spółdzielczym Międzynarodowego Związku Spółdzielczego. Założenia te są widoczne w regulacji celów spółdzielni dwóch typów, zasadzie otwartego członkostwa, braku związania prawa głosu członka z wielkością wniesionego kapitału, niepodzielności kapitału, audycie spółdzielczym, który weryfikuje realizację tych założeń, obowiązku współpracy między spółdzielniami itp. PECOL szczególnie dokładnie reguluje kluczową kwestię transakcji z członkami i osobami, które do spółdzielni nie należą oraz wynik finansowy, który wskutek tego powstaje. PECOL jako pierwszy rozróżnia między *cooperative refund* i zyskiem spółdzielni. Zawiera także rozwiązania wywodzące się z prawa spółek handlowych, np. zbywalność akcji, członek inwestor itp. PECOL stanowi więc cenną syntezę tradycyjnych

i współczesnych rozwiązań. PECOL zawęża jednocześnie swobodę statutową członków, którzy nie mogą np. postanowić o podzielnosci majątku pozostałego po likwidacji spółdzielni.

Слова ключовые: spółdzielnia, Zasady Europejskiego Prawa Spółdzielczego, право spółdzielcze

Резюме: Принципы европейского кооперативного права (PECOL) – это академический проект кооперативного права, который призван стать ориентиром для национальных законодателей, в том числе и польского, перед которыми стоит задача принять новое кооперативное законодательство. PECOL состоит из пяти глав: понятие и объект кооперативов, управление кооперативами, финансовая структура кооперативов, кооперативный аудит и сотрудничество между кооперативами. Главы делятся на разделы, а разделы – на пункты. PECOL не охватывают вопросы разделения, слияния и преобразования кооперативов. Основной предпосылкой PECOL является верность целям, ценностям и кооперативным принципам Международного кооперативного альянса. Эти предпосылки проявляются в регулировании целей кооперативов двух типов, принципе открытого членства, отсутствии зависимости права голоса члена от размера внесенного капитала, неделимости капитала, кооперативном аудите, проверяющем реализацию этих целей, обязательстве сотрудничества между кооперативами и т.д. PECOL особенно подробно регулируют ключевой вопрос о сделках с членами и не членами кооперативов и получаемом финансовом результате. Проект PECOL первым провел различие между cooperative refund и прибылью кооператива. PECOL также включают решения, вытекающие из права о коммерческих компаниях, например, возможность передачи акций, участник-инвестор и т.д. Таким образом, PECOL представляют собой ценный синтез традиционных и современных решений. В то же время PECOL сужают уставную свободу членов, которые не могут, например, решать вопрос о разделе имущества, оставшегося после ликвидации кооператива.

Ключевые слова: кооператив, Принципы европейского кооперативного права, кооперативное законодательство

Резюме: Принципи Європейського кооперативного права (PECOL) – це академічний проект кооперативного права, який має стати орієнтиром для національного законодавця, наприклад польського, перед яким стоїть завдання прийняти новий кооперативний закон. PECOL складається з п'яти розділів: поняття та предмет кооперативу, управління кооперативами, фінансова структура кооперативів, кооперативний аудит та співпраця між кооперативами. Розділи поділяються на підрозділи, а ті – на пункти. PECOL не включає поділ, злиття та перетворення кооперативів. Основним припущенням PECOL є вірність цілям, цінностям і принципам кооперації Міжнародного кооперативного союзу. Ці припущення видно в регулюванні цілей кооперативів двох типів, принципі відкритості членства, неприв'язності права голосу члена до розміру вкладеного капіталу, неподільності капіталу, кооперативного аудиту, який перевіряє реалізацію цих припущень, зобов'язання співпраці між кооперативами тощо. PECOL регулює ключове питання операцій особливо чітко з членами та особами, які не належать до кооперативу, та кінцевий фінансовий результат. PECOL першим розрізнив кооперативне відшкодування та кооперативний прибуток. PECOL також включає рішення, що впливають із законодавства про комерційні компанії, наприклад, можливість передачі акцій, член інвестор тощо. Тому PECOL є цінним синтезом традиційних і сучасних рішень. У той же час PECOL звужує встановлену законом свободу членів, які не можуть, наприклад, прийняти рішення про поділ майна, що залишилося після ліквідації кооперативу.

Ключові слова: кооператив, принципи європейського кооперативного права, кооперативне право

Introduction

The 100th anniversary of the enactment of the Act of 29 October 1920 on Cooperatives¹ raises the question of the validity of the adoption of new legislation aimed

¹ Journal of Laws [Dziennik Ustaw] 1920 no. 111, item 733.

to replace the currently applicable Act of 16 September 1982 – Cooperative Law,² which is no longer adapted to modern times, by the Sejm of the Republic of Poland. Admittedly, for many years, this question has been positively answered in the literature.³ However, the assumptions of the new cooperative law are currently under discussion. The new act may refer to the principles and values of cooperatives that members are to observe while limiting statutory freedom or, on the contrary, assume far-reaching statutory freedom within which members will independently define the principles and structure of their cooperative.

In the context of the ongoing considerations, the Principles of European Cooperative Law (hereinafter: PECOL)⁴ deserve to be known and discussed. PECOL is a set of cooperative legal standards presented as “ideal”. They also show the most characteristic features of cooperatives. PECOL is not intended to harmonise national laws on cooperatives but rather to constitute a reference point for the national legislator regulating such matters.⁵ It reflects the current state of science in European cooperative law. The article aims to analyse solutions included in PECOL from the perspective of challenges faced by Polish legislation and the purposefulness of including PECOL solutions in the future Polish act on cooperatives.

1. The concept and statute of a cooperative

The definition of a cooperative is not focused on the variability of the composition of personnel and capital, but on the purpose of activities of a given cooperative. PECOL distinguishes two types of cooperatives whose goals differ. The purpose of the first one was defined from the negative side. Cooperatives cannot conduct activities that are primarily aimed at achieving the main objective, which is profit, understood as payment of interest, dividends, etc. On the positive side, the goal has been classified in a standard manner, as a non-profit economic activity that consists

---

² Consolidated version: Journal of Laws 2021 item 648.

³ See: K. Pietrzykowski, *Pojęcie i źródła prawa spółdzielczego*, in: *System Prawa Prywatnego*, vol. 21. *Prawo spółdzielcze*, ed. K. Pietrzykowski, Warszawa 2020, p. 27.

⁴ Study Group on European Cooperative Law (SGECOL), *Draft Principles of European Cooperative Law. Draft PECOL 2015*, <https://www.euricse.eu/wp-content/uploads/2015/04/PECOL-May-2015.pdf> [access: 6.09.2022].

⁵ See: *ibidem*; G. Fajardo, A. Fici, H. Henrÿ, D. Hiez, D.A. Meira, H.H. Münkner, I. Snaith, *The Principles of European Cooperative Law according to SGECOL*, CIRIEC-España. Revista Jurídica 2017, no. 30, p. 2.

of efforts undertaken in the interest of members acting as consumers, suppliers, or employees of a cooperative (Sections 1.1. and 3.3. point 5 of PECOL).⁶

The objective formulated in this way indirectly implies the relation between a cooperative and its members – suppliers, consumers, etc. This indicates that the purpose of cooperatives expresses the classic auxiliary function of a cooperative enterprise towards its members⁷ (see Article 3 of Statute for a European Cooperative Society,⁸ Article 1 of *Genossenschaftsgesetz*).⁹ Depending on the subject of the cooperative enterprise, it either satisfies the consumption needs (interests) of members in their households or supports their private economic activities in such a way that it collects products and goods produced in the member's farm or business. A cooperative may also operate through a commercial company if this is necessary to meet the interests of the members, who retain ultimate control of the company. There seems to be no obstacle to a cooperative bringing the entire enterprise into a commercial company and thus indirectly continuing its activities in the interest of its members. Under Polish law, the Supreme Court incorrectly ruled out such a possibility as, in its opinion, it precludes a cooperative from continuing its economic activity.¹⁰ This decision also prevented cooperatives from being “transformed” into commercial companies that would no longer pursue cooperative goals.

The definition of the purpose of a cooperative proposed in the Principles is innovative and undoubtedly interesting from the Polish perspective. In Polish law, it is necessary to narrow down the former. The current formula of the cooperative's goal as “activities carried out in the interest of members” is very general and does not reflect the specific nature of its activities (Article 1 of Cooperative Law). On the other hand, some specialised subtypes of cooperatives, e.g. retail cooperatives and cooperative banks, are profit-making. This means that *de lege ferenda*, the goal

⁶ I am quoting the PECOL text on the basis of G. Fajardo, A. Fici, H. Henrj, D. Hiez, D.A. Meira, H.H. Münkner, I. Snaith, *The Principles...*, p. 4.

⁷ See: H. Paulick, *Die eingetragene Genossenschaft als Beispiel gesetzlicher Typenbeschränkung zugleich ein Beitrag zur Typenlehre im gessellschaftsrecht*, Tübingen 1954, p. 14; A. Fici, *An Introduction to Cooperative Law*, in: *International Handbook of Cooperative Law*, eds. D. Cracogna, A. Fici, H. Hagen, Heidelberg 2013, p. 24; P. Zakrzewski, *Cel spółdzielni*, *Kwartalnik Prawa Prywatnego* 2005, no. 1, p. 49; idem, *Legalna definicja spółdzielni*, in: *Państwo, konstytucja, prawo. Księga pamiątkowa poświęcona Sędziemu Trybunału Konstytucyjnego Profesorowi Henrykowi Ciochowi*, ed. J. Przyłębska, Warszawa 2018, pp. 526–528.

⁸ Council Regulation (EC) No 1435/2003 of 22 July 2003 on the Statute for a European Cooperative Society (SCE), OJL 207, 18.08.2003, pp. 1–24.

⁹ Gesetz betreffend die Erwerbssund Wirtschaftsgenossenschaften (*Genossenschaftsgesetz – GenG*) [Act of 1 May 1889 on Industrial and Provident Cooperative Societies, as amended up to 16 October 2006 by Section 3 of the Act of 10 November 2006, *Federal Journal of Laws I*, p. 2230].

¹⁰ Resolution of the Supreme Court of 13 December 2000, III CZP 43/00, OSP 2001, no. 12, item 177.

of a cooperative must not only accurately reflect its essence, but also include cooperatives with a profit-making target. Therefore, there will be two types of cooperatives. The first one will pursue non-profit goals consisting of activities for the benefit of members who are consumers, suppliers, etc. In these cases, recourse to the solutions proposed in the Principles will be fully justified. The second type of cooperative will pursue earning goals, which means that they must be formulated in a flexible manner. It seems that a good example of such a broad understanding of the purpose of a cooperative is Article 2 of the Finnish law.¹¹

PECOL also distinguishes the second type of cooperative, referred to as a “co-operative of general interests” (Section 1.1. point 4 of PECOL). The purpose of such a cooperative is to carry out mainly economic activities in the general interest of the community. It does not work for the benefit of its members, but for the benefit of the whole society or a certain part of it. For example, it satisfies the needs of inhabitants of a commune classified as having large families, belonging to a minority, etc. This type of cooperative is a legislative novelty. It also deviates from the classic concept of a cooperative presented above. For instance, in literature, it is emphasised that a cooperative is a corporation acting only for the benefit of its members, and not for the achievement of ideal or social goals.¹² This type of cooperative is also foreign to Polish cooperative law, in which even a social cooperative primarily satisfies the interests of its members and the general goals of social and professional reintegration of members are of secondary importance (Article 2 [1–2] of Social Cooperatives).¹³ In my opinion, this type of cooperative should not be adopted under Polish law. PECOL aptly reserves the name “cooperative” or the abbreviation “co-op” only for entities established and operating based on the project (Section 1.1. point 5 of PECOL).

The basis for the operation of a cooperative is, similarly to Polish law, the law, statute and resolutions of authorities. However, Polish literature includes debates on whether it is permissible to apply, by analogy, the provisions of law of commercial companies to cooperatives. I believe that this cannot be ruled out if arguments in favour of the corporate nature of a trading company arise. PECOL has a similar view on this issue (Section 1.2. point 3 of PECOL).

---

¹¹ Osuuskuntalaki [Co-operatives Act], 1488/2001, https://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex4.detail?p_lang=en&p_isn=62984&p_classification=11 [access: 6.09.2022].

¹² P. Zakrzewski, *Cel spółdzielni...*, p. 53.

¹³ Act of 27 April 2006 on Social Cooperatives, consolidated version: Journal of Laws 2020 item 2085.

2. Cooperative members. Transactions with members and non-members of a cooperative

Modern regulations of cooperative law allow the presence of an investor member. A similar situation is outlined in PECOL. Associate members (natural and legal persons) act as suppliers, consumers, etc. in relation to a given cooperative (Section 1.3. point 2 of PECOL). In addition, non-cooperative members (natural or legal persons), such as investors, volunteers or public bodies, are distinguished. They do not engage in cooperative transactions but are interested in achieving the cooperative's goal. It is a wide group of members, including investors who invest capital in a given cooperative and are attracted by interests or dividends. PECOL does not contain a separate regulation regarding the payment of interest or dividends to investors. It treats investor members as other members who are entitled to a limited interest (Section 3.3. point 5 of PECOL). Since members and investors are interested in the highest (certain) interest rates, such solutions may discourage them from investing capital in cooperatives. In view of the above, it is necessary to consider the proposed solutions. Volunteers and public bodies are members of cooperatives of general interest (Section 1.3. point 3 of PECOL). This solution shows a special feature of this type of cooperative, whose goals are publicly useful and idealistic, which I take a critical view of. Non-cooperating members may join a cooperative only if the statute provides for such a possibility (Section 1.3. point 5 of PECOL).

PECOL excludes any discrimination against candidates who intend to join a cooperative. The statute may not artificially limit the membership (Section 1.3., p. 6). This issue is essential and complex at the same time. There are cooperatives with formally open yet in practice closed membership. It is difficult to reconcile the postulate of open membership with the principle of statutory freedom. The proposals formulated in PECOL are interesting in this regard. They assume soft pressure on cooperatives to fully implement the "open door" principle of the International Cooperative Alliance.¹⁴

PECOL defines and regulates in detail the rules of transactions between associate members and a cooperative, as well as between non-members and a cooperative. These are innovative solutions that the Polish legislator should take into account. First, they underline the importance of transactions with members to achieve the cooperative's

---

¹⁴ M. Wrzolek-Romańczuk, *Pojęcie spółdzielni*, in: *System Prawa Prywatnego*, vol. 21. *Prawo spółdzielcze*, ed. K. Pietrzykowski, Warszawa 2020, pp. 39–40; P. Zakrzewski, *Zasady Międzynarodowego Związku Spółdzielczego*, *Kwartalnik Prawa Prywatnego* 2005, no. 1, pp. 277–296.

goal (Section 1.4. point 1 of PECOL). Second, the maintenance of the correct volume of transactions with members and non-members is assessed during the cooperative audit. Unfortunately, PECOL does not specify whether the legal basis for the member's and cooperative's transactions will be the statute and resolutions of bodies based on such statute or civil law contracts.¹⁵ The principle of equal treatment of members is rightly applied in such transactions (Section 1.4. point 2 of PECOL).

PECOL also establishes a transaction obligation. The statute of a cooperative must contain provisions on the participation of members in transactions with a cooperative, with particular regard to the level of such participation (Section 1.4. point 3 of PECOL). This is a solution that fully meets the non-profit goals of cooperatives. However, from the point of view of associate members, the freedom to use services of a cooperative is more favourable. Therefore, it is appropriate to assume that a transaction obligation may be imposed on a member if the majority of members support it (Article 16 [3] of *Genossenschaftsgesetz*).

Transactions with non-members of a cooperative consist in the supply of goods and services or work of the same type as that provided to associate members. It is an apt and precise solution. Such transactions are not in line with the purpose of a cooperative. Therefore, if the statute allows them, they are admissible to a limited extent, a cooperative should primarily conclude transactions with associate members (Section 1.5. point 1–2 of PECOL). Their financial result is accounted for separately, and the profit is allocated to the indivisible reserves of a cooperative (Section 1.5. point 4–5 of PECOL). Such a solution meets the goal of the non-profit activity of a cooperative but deprives its members of the freedom to decide about this financial result. I believe that decisions in this regard should be left to the will of the members.

3. Membership acquisition and termination. Rights and obligations of members

PECOL puts a strong emphasis on the implementation of the open membership principle. The examination of a candidate's application for admission to a cooperative is to take place within a reasonable time. Refusal of admission to the cooperative

---

¹⁵ See: V. Beuthien, *Genossenschaftsgesetz. Mit Umwandlungsrecht und Kartellrecht sowie Statut der Europäischen Genossenschaft*, München 2004, p. 259; P. Zakrzewski, *Status prawny członka spółdzielni mieszkaniowej w spółdzielczych stosunkach lokatorskich*, Warszawa 2010, p. 83.

must be justified, and the candidate has the right to appeal against the negative decision to another body of this cooperative. However, PECOL does not grant such a candidate the right to be admitted to the cooperative (Section 2.2. point 1–3 of PECOL). Taking into account the entirety of PECOL, the refusal to accept an associate candidate to a cooperative is justified, especially when he or she cannot participate in transactions with this cooperative. The entity responsible for conducting the cooperative audit and/or responsible for the registration of the cooperative must, however, ensure that the membership is open. An unjustified refusal to admit new members is, therefore, an irregularity that should be communicated to the governing bodies and members of a given cooperative. It is a good combination of the principle of open membership and the autonomy of cooperatives. An introduction of such a solution to Polish cooperatives would significantly change the way they operate. It would also restrict their statutory freedom.

The statute should also establish rules for termination of the membership by a member or a cooperative. In the latter case, the member must have the right to present the case before a decision to terminate, give reasons for such a decision, and appeal the decision to another authority (Section 2.2. point 4–5 of PECOL). Polish solutions fully meet the requirements specified in PECOL (Article 24 of Cooperative Law).

PECOL briefly regulates the rights and obligations of its members. Among those that do not exist in Polish cooperative law, it is worth mentioning the participation of an associate member in transactions with a cooperative, minimum participation in the management of a cooperative, as well as participation in education and training provided to members by a cooperative. Other obligations may be imposed by law or the statute of a cooperative, in particular, the obligation of members to bear additional liability for losses borne by their cooperative.

From the perspective of Polish law, the additional liability of a member for losses incurred by his or her cooperative should be assessed negatively. Initially, it appeared in the legislation on cooperative banks (Article 10 [2] of Cooperative Banks, their Association and Affiliating Banks),¹⁶ and then in savings and credit unions (Article 26 [3] of Cooperative Savings and Credit Unions).¹⁷ On the one hand, the hopes for the strengthening of cooperative capital did not come true. These solutions proved to be burdensome for members in the event of bankruptcy of a credit union or cooperative bank, and discourage them from joining a cooperative.

---

¹⁶ Act of 7 December 2000 on the Operations of Cooperative Banks, their Association and Affiliating Banks, consolidated version: Journal of Laws 2018 item 613. The legislator then waived the additional liability of members of cooperative banks.

¹⁷ Act of 5 November 2009 on Cooperative Savings and Credit Unions, consolidated version: Journal of Laws 2021 item 1844.

Moreover, the regulation on the members' additional liability for losses of credit unions was rudimentary, which made it difficult to apply the rules in practice.¹⁸ It is, therefore, necessary to search for other instruments that will strengthen the cooperatives by capital. In this respect, the solutions provided for in PECOL are not fully satisfactory. On the one hand, they represent a critical attitude to the solutions present in the law of commercial companies, and on the other, there are no other proposals that are more suited to the specificity of cooperatives.

The obligations of investor members are regulated separately. They are to contribute the subscribed capital. However, they are deprived of any right to participate in the management of their cooperative. They must also respect the boundaries arising from the nature of their membership. This is an appropriate solution that shapes the relationship between different categories of members in a cooperative. In addition, they must accept the fact that their cooperative is controlled by its associate members (Section 2.3. point 2 of PECOL).

An associate member has the right to conclude transactions with a cooperative and receive a cooperative refund, i.e. the return of the surplus exceeding the costs of the cooperative's services (Section 2.3. point 4 of PECOL). This key law constitutes the financial complement to the principle indicating that the cooperative satisfies the interests of its members by offering them services and benefits at a "price" that includes only the cost of their production, with no "profit" margin. That is why if at the end of the year, the cooperative's balance sheet shows that its services to associate members were offered at an inflated "price", the members are entitled to an appropriate cooperative refund. This is the first in Europe, and perhaps in the world, proposal to regulate the institution of a cooperative refund, which is of key importance for cooperatives. It is a proper proposition that should be adapted to Polish cooperative law.

4. Finances of a cooperative

As a rule, a cooperative is established without the minimum capital, unless the law or its statute provides otherwise. A derogation from this rule is that the statute may

---

¹⁸ P. Zakrzewski, *Gospodarka finansowa kas*, in: *System Prawa Prywatnego*, vol. 21. *Prawo spółdzielcze*, ed. K. Pietrzykowski, Warszawa 2020, p. 972. On the contrary: J. Skoczek, *Źródła obowiązku dopłat z tytułu dodatkowej odpowiedzialności członkowskiej*, in: *Prawo prywatne w służbie społeczeństwu. Księga poświęcona pamięci Profesora Adama Jedlińskiego*, eds. P. Zakrzewski, D. Bierecki, Sopot 2019, p. 286; Resolution of the Supreme Court of 12 December 2019, III CZP 42/19, *Monitor Spółdzielczy* 2020, no. 2, p. 60.

specify the minimum share capital and the minimum amount of shares of each member. Regardless of this exception, the share capital is always varied. This means that a change in the amount of capital caused by a change in the number of members does not require a change in the statute of the cooperative or disclosure of the amount of capital in the relevant register. However, the lowering of the capital below a certain minimum may result in the dissolution of the cooperative (Section 3.2. of PECOL). In my view, the minimum share capital should also mean that, once a certain minimum level is reached, further reductions in the capital due to the withdrawal of members from the cooperative should be stopped (Article 8a of Genossenschaftsgesetz, Article 3 [4] of Statute for a European Cooperative Society). Regardless of these stipulations, an optional minimum share capital should also appear in Polish cooperative law.

Membership in a cooperative is generally acquired by the applicant's declaration of joining a cooperative and not by taking up shares (Section 3.3. point 1 of PECOL, Article 14 [2] of Statute for a European Cooperative Society). As a rule, each member contributes the same amount of shares but a cooperative may adopt a different criterion that will differentiate these amounts, e.g. in proportion to the value of transactions concluded with a cooperative. In addition, the statute may allow new members to contribute shares of higher value within reasonable limits (Section 3.3. point 2–3 of PECOL). This solution is a departure from members' solidarity and, to some extent, from the principle of equality. However, from the point of view of the existing members, who built the assets of a given cooperative, this is an appropriate solution. In Polish law, a similar function is performed by the entry fee, which is a one-off, non-returnable payment of a person joining a cooperative (Article 19, Section 1 of Cooperative Law). The maximum level of capital involvement of a member of a cooperative is determined by the statute or law (Section 3.3. point 4 of PECOL).

It has been rightly assumed that the main, non-profit objective of a cooperative does not preclude the payment of interest to members, the amount of which, however, may not exceed a reasonable rate necessary to obtain and maintain the capital required to conduct business (see Section 1.1. point 2 of PECOL). It can be concluded that a cooperative may have a secondary gainful objective of a limited extent. However, it is not clear whether the interest is to be paid from the cooperative surplus or profit (Sections 3.6.–3.7. of PECOL), for which I am advocating.

However, the interest rate on the members' capital may vary. It may depend on whether the paid-in share is mandatory or optional, as well as on the category of members who contributed the shares (Section 3.3. point 5 of PECOL). A solution that allows different amounts of interest on the capital contributed to a cooperative raises doubts (not taking into account other rules applicable to investor members),

as the interest rate on the capital is the remuneration that a given member receives in return for contributing capital to a cooperative. Therefore, the principle of remuneration should correspond to the principle of equality. Shares may only be transferable between members or candidates. This is the correct solution. The transfer of shares requires approval by a designated body, and should also meet other conditions set out in the statute of a cooperative. Shares subscribed by investor members are not transferable without the consent of an appropriate body. The shares of members may not be seized by personal creditors (Section 3.3. point 6 of PECOL). The resigning member is reimbursed the contributed share of the nominal value and part of the divisible reserves within reasonable limits specified in the statute (Section 3.3. point 7 of PECOL). This is, therefore, a logical limitation of the principle of the indivisibility of the cooperative's assets during its operation.

The challenge faced by the legislator consists in the reconciliation of the non-capital nature of a cooperative with its capital needs. Unfortunately, PECOL does not propose innovative solutions but rather adopts those that already exist in the legal orders of European countries.¹⁹

5. Reserve capital and rules for the distribution of the cooperative surplus and profit

The reserve capital is divided into compulsory and voluntary. The former includes the legal reserve and other reserve capital required by laws and the statute, in particular the reserve for cooperative education, training and information. The compulsory capital is indivisible during the operation of a cooperative and after its liquidation. Although this is consistent with the third rule of the International Cooperative Alliance, it is rarely found in the regulations of European countries, e.g. German and Polish (Article 91 of *Genossenschaftsgesetz*, Article 125 Section 5 of Cooperative Law).

Members should be free to decide on the fate of assets remaining after the liquidation of a cooperative. The legal reserve capital is similar to the Polish mandatory resource fund (Article 78 of Cooperative Law). It is also created based on a part of the cooperative's profit and, like its European counterpart, is used to cover losses

---

¹⁹ See more: H. Henry, *Trends in Cooperative Legislation. What Needs Harmonising?*, in: *Journal of Research on Trade, Management and Economic Development* 2018, vol. 5, no. 1 (9), p. 9; M.A. Andrews, *Analiza kapitału spółdzielczego*, *Pieniądze i Więż* 2015, no. 1.

incurred by a given cooperative (Article 90 of Cooperative Law). It cannot be divided during the term of the cooperative (Article 26 of Cooperative Law, Section 3.1. point 1–4 of PECOL). An example of a compulsory reserve capital is the reserve for education, training and information. It serves the education and technical training of members and bodies of a cooperative. It results from the implementation of the fifth rule of the International Cooperative Alliance. The reserve for education, training and information limits the amount of capital allocated to members of a cooperative for economic activities, thus the decision to create capital for education, training and information should be left to the discretion of the members. Voluntary reserves may be created by a resolution of the General Meeting. Such resolution may also specify the sources of capital, its purpose, liquidation procedure, and whether it is indivisible or divisible.

The literature recognises the existence of the cooperative surplus resulting from the higher amount of revenues compared to costs in transactions between a cooperative and its members. However, it is at best a statutory institution. “Profit” is understood as the advantage of revenues over the costs of a cooperative, which arises in transactions with people who do not belong to this cooperative. The law frequently regulates the financial result of a cooperative but does not deal with the source of its origin, in particular, whether it arose from transactions with its members or not. Thus, the regulations do not distinguish between two key legal institutions of cooperatives – the cooperative surplus and profit. Such a distinction is important as these cooperative surpluses do not constitute income within the meaning of tax law and, therefore, should not be subject to corporate income tax. In practice, this does not happen very regularly, which is a significant barrier to the creation of new and development of existing cooperatives. The distinction of a separate legal institution, which is the cooperative surplus, needs to be advocated. It may facilitate the introduction of necessary tax changes that will exclude cooperative refunds from the scope of income tax.

A great advantage of PECOL consists in the distinction and definition of the “cooperative surplus”, “cooperative refund” and “profit” (Section 3.6.–3.7. of PECOL). These solutions are supplemented by the rules governing the division of the cooperative surplus into a divisible or indivisible reserve fund, or a division among associate members according to the quantity or quality of their transactions within a cooperative (cooperative refund). The payment of a cooperative refund may be made in cash or by the allocation of additional shares. Losses on transactions with members are covered from reserves, starting from the voluntary reserve, in proportion to the value of the members’ transactions with a cooperative. It seems that these losses should also be covered based on the profit of a given cooperative, which would be favourable from the tax point of view. The profit is allocated to indivisible

reserves. This corresponds to the third principle of the International Cooperative Alliance. However, from the members' perspective, the allocation of profit only to indivisible reserves is a strict solution. It appears that members should be given more discretion in deciding how to allocate profit within a cooperative.

6. Audit

The cooperative audit is included in many European regulations on cooperatives. However, the audit is also subject to criticism, among other things due to the costs that a cooperative has to pay, low efficiency and partial duplication of the results of the cooperative audit and, for example, financial audit (Section 4.1. of PECOL).²⁰ Potentially, the purpose of an audit may consist in the improvement of the financial, organisational and economic efficiency of a cooperative and/or the assessment of its compliance with regulations, in particular those that define the specificity of cooperatives. The cooperative audit aims to check cooperatives' compliance with the regulations defining their identity, e.g. the achievement of their purpose, the volume of the members' and non-members' transactions with the cooperative, the participation of members in cooperative management, the origin and allocation of financial results, cooperation with other cooperatives, training and education of members (Section 4.1. point 2 and Section 4.2. point 1 of PECOL). In my opinion, the goals of the cooperative audit should be broader and focus on the assessment of the economic and organisational effectiveness of a given cooperative. The aforementioned purposes are certainly well-chosen and allow achieving the assumptions and objectives provided for in PECOL. However, they also limit the statutory freedom of members. Some of them should be optional and depend on whether the members have adopted appropriate solutions in the statute. There are three types of audit: ordinary, extraordinary and necessary. The first one is carried out at regular intervals. The necessary audit is conducted in the event of loss, change of legal form, etc. An extraordinary audit is performed at the request of a certain number of members who also bear its costs if the audit does not detect any irregularities that

---

²⁰ See: M. Wrzolek-Romańczuk, *Model nadzoru nad spółdzielniami i ich lustracja*, Zespoły Senackie 2014, no. 22, pp. 35–45; idem, *Lustracja spółdzielni*, in: *System Prawa Prywatnego*, vol. 21. *Prawo spółdzielcze*, ed. K. Pietrzykowski, Warszawa 2020, pp. 344–345; P. Zakrzewski, *Lustracja spółdzielni i kontrola jakości związków rewizyjnych de lege ferenda wraz z projektem przepisów prawnych*, in: *Prawo spółdzielcze. Zagadnienia materialnoprawne i procesowe*, eds. A. Herbet, J. Misztal-Konecka, P. Zakrzewski, Lublin 2017, pp. 151–166.

were the reason for its conduct. This is an appropriate solution. The costs of other types of audits are covered by a cooperative. The results of the audit take the form of a report that may contain guidelines as to how to deal with the detected irregularities. It is available to members (Section 4.2. point 3, Section 4.3.).

7. Cooperation between cooperatives

Cooperatives are also obliged to economically and socially cooperate with other cooperatives to achieve their goals, as well as support other cooperatives, cooperation with other cooperatives and the cooperative business model (Section 5.1. point 1–2 of PECOL). This is a response to the sixth rule of the International Cooperative Alliance, which calls for cooperation between cooperatives. PECOL also encourages national legislators to provide tax support for cooperative cooperation. Such cooperation may take place horizontally, based on contracts concluded between cooperatives, vertically, or by creating the so-called higher-level cooperatives that will work for the benefit of members of associated cooperatives and establishing cooperative groups (Section 5.2. point 1–2 of PECOL). The fulfilment of the obligation to cooperate is not subject to any sanctions. It is only assessed during the cooperative audit (Section 4.2. point 1 of PECOL).

In my opinion, these are largely idealistic solutions that will not be possible to implement in practice. For this reason, I am against including them in Polish cooperative law.

Conclusions

PECOL is a valuable and interesting point of reference for the national legislator, especially the Polish lawmaker, who is facing the task of adopting a new cooperative law. PECOL is strongly committed to the goals, values and principles of the International Cooperative Alliance. However, faithfulness to these aspects comes at a price, which sometimes constitutes a significant restriction on the statutory freedom of members deprived of the capacity to shape internal relations and the structure of their cooperative, e.g. by deciding on the distribution of profit and assets remaining after the liquidation of the cooperative, etc. PECOL refers to traditional cooperatives and new institutions, inspired by the law on commercial companies. It is, therefore, a useful and intriguing synthesis of tradition and modernity.

Bibliography

- Andrews M.A., *Analiza kapitału spółdzielczego*, Pieniądze i Więź 2015, no. 1.
- Beuthien V., *Genossenschaftsgesetz. Mit Umwandlungsrecht und Kartellrecht sowie Statut der Europäischen Genossenschaft*, München 2004.
- Fajardo G., Fici A., Henry H., Hiez D., Meira D.A., Münkner H.H., Snaith I., *The Principles of European Cooperative Law according to SGECOL*, CIRIEC-España. Revista Jurídica 2017, no. 30.
- Fici A., *An Introduction to Cooperative Law*, in: *International Handbook of Cooperative Law*, eds. D. Cracogna, A. Fici, H. Hagen, Heidelberg 2013.
- Henry H., *Trends in Cooperative Legislation. What Needs Harmonizing?*, Journal of Research on Trade, Management and Economic Development 2018, vol. 5, no. 1 (9).
- Paulick H., *Die eingetragene Genossenschaft als Beispiel gesetzlicher Typenbeschränkung zugleich ein Beitrag zur Typenlehre im Gesellschaftsrecht*, Tübingen 1954.
- Pietrzykowski K., *Pojęcie i źródła prawa spółdzielczego*, in: *System Prawa Prywatnego*, vol. 21. *Prawo spółdzielcze*, ed. K. Pietrzykowski, Warszawa 2020.
- Skoczek J., *Źródła obowiązku dopłat z tytułu dodatkowej odpowiedzialności członkowskiej*, in: *Prawo prywatne w służbie społeczeństwu. Księga poświęcona pamięci Profesora Adama Jedlińskiego*, eds. P. Zakrzewski, D. Bierecki, Sopot 2019.
- Study Group on European Cooperative Law (SGECOL), *Draft Principles of European Cooperative Law. Draft PECOL 2015*, <https://www.euricse.eu/wp-content/uploads/2015/04/PECOL-May-2015.pdf> [access: 15.03.2022].
- Wrzolek-Romańczuk M., *Lustracja spółdzielni*, in: *System Prawa Prywatnego*, vol. 21. *Prawo spółdzielcze*, ed. K. Pietrzykowski, Warszawa 2020.
- Wrzolek-Romańczuk M., *Model nadzoru nad spółdzielniami i ich lustracja*, Zespoły Senackie 2014, no. 22.
- Wrzolek-Romańczuk M., *Pojęcie spółdzielni*, in: *System Prawa Prywatnego*, vol. 21. *Prawo spółdzielcze*, ed. K. Pietrzykowski, Warszawa 2020.
- Zakrzewski P., *Cel spółdzielni*, *Kwartalnik Prawa Prywatnego* 2005, no. 1.
- Zakrzewski P., *Gospodarka finansowa kas*, in: *System Prawa Prywatnego*, vol. 21. *Prawo spółdzielcze*, ed. K. Pietrzykowski, Warszawa 2020.
- Zakrzewski P., *Legalna definicja spółdzielni*, in: *Państwo, konstytucja, prawo. Księga pamiątkowa poświęcona Sędziemu Trybunału Konstytucyjnego Profesorowi Henrykowi Ciochowi*, ed. J. Przyłębska, Warszawa 2018.
- Zakrzewski P., *Lustracja spółdzielni i kontrola jakości związków rewizyjnych de lege ferenda wraz z projektem przepisów prawnych*, in: *Prawo spółdzielcze. Zagadnienia materialno-prawne i procesowe*, eds. A. Herbet, J. Misztal-Konecka, P. Zakrzewski, Lublin 2017.
- Zakrzewski P., *Status prawny członka spółdzielni mieszkaniowej w spółdzielczych stosunkach lokatorskich*, Warszawa 2010.
- Zakrzewski P., *Zasady Międzynarodowego Związku Spółdzielczego*, *Kwartalnik Prawa Prywatnego* 2005, no. 1.

The evolution of the cooperatives' representation model. From the 1920 Act on Cooperatives to modern legislation

Ewolucja modelu reprezentacji spółdzielni. Od ustawy o spółdzielniach z 1920 r. do współczesnej regulacji

Эволюция модели представительства кооперативов. От Закона о кооперативах от 1920 года до современного правового регулирования

Еволюція моделі представництва кооперативу. Від закону про кооперативи з 1920 р. до сучасного регулювання

ANNA ZBIEGIEŃ-TURZAŃSKA

Dr. habil., University of Warsaw

e-mail: a.zbiegien@wpia.uw.edu.pl, <https://orcid.org/0000-0003-1885-0698>

Summary: This paper presents the evolution of Polish cooperative-related legislation concerning representation over the past hundred years. It discusses the relevant provisions of the Act on Cooperatives of 29 October 1920, the Act on Cooperatives and Their Unions of 17 February 1961 and the Cooperative Law of 16 September 1982. The study showcases such things as the evolution of the concept of the management board as either a collective or one-person body and the development of the rules of (joint) representation; it also shows how statutory limitations on the management board's power to represent cooperatives have changed over the last century. Yet another mentioned aspect is the evolution of cooperative law concerning (commercial) proxy. This study aimed to determine which aspects of modern legislation should be assessed positively, and which require improvement and amendments. The analysis led to some conclusions (including *de lege ferenda*) concerning the optimal representation model of cooperatives.

Key words: cooperative, representation, management board, member of the management board, supervisory board, attorney-in-fact, power of attorney, commercial proxy

Streszczenie: W niniejszym opracowaniu omówiono podstawowe kierunki rozwoju polskiego prawa spółdzielczego w obszarze reprezentacji na przestrzeni ostatnich stu lat. W tym celu uwzględniono regulacje przewidziane w ustawie z dnia 29 października 1920 r. o spółdzielniach, ustawie z dnia 17 lutego 1961 r. o spółdzielniach i ich związkach, a także ustawie z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze. Przedstawiono m.in. ewolucję koncepcji zarządu jako organu kolegiального lub jednoosobowego, omówiono zasady reprezentacji spółdzielni w ujęciu historycznym; pokazano ponadto, jak w ciągu ostatnich stu lat zmieniały się uprawnienia zarządu w zakresie reprezentacji spółdzielni i występujące w tym obszarze (ustawowe) ograniczenia. Celem niniejszego opracowania było także ukazanie ewolucji polskiej regulacji spółdzielczej w zakresie prokury. Prowadzone rozważania doprowadziły do wniosków dotyczących tego, które aspekty (obszary) nowoczesnej regulacji spółdzielczej zasługują na pozytywną ocenę, które zaś wymagają udoskonalenia, co pozwoliło na sformułowanie odpowiednich wniosków (także *de lege ferenda*) co do optymalnego kształtu przyszłej regulacji spółdzielczej w zakresie reprezentacji.

Słowa kluczowe: spółdzielnia, reprezentacja, zarząd, członek zarządu, rada nadzorcza, pełnomocnik, pełnomocnictwo, prokura

Резюме: В данной статье рассматриваются основные изменения польского кооперативного законодательства в области представительства за последние сто лет. Для этого были учтены положения, предусмотренные Законом о кооперативах от 29 октября 1920 года, Законом о кооперативах и их союзах от 17 февраля 1961 года и Законом от 16 сентября 1982 г. – Кооперативное право. Среди прочего, представлена эволюция концепции правления в виде коллегиального или единоличного органа, а также рассмотрены принципы представительства кооперативов в историческом аспекте; показано, как менялись полномочия правления по представлению кооперативов и (законодательные) ограничения в этой области за последние сто лет. Целью данного исследования было также показать эволюцию польского кооперативного регулирования в области прокуры. Проведенные рассуждения позволили сформулировать выводы о том, какие аспекты (области) современного кооперативного регулирования заслуживают положительной оценки, а какие требуют совершенствования, что позволило сформулировать соответствующие выводы (в том числе *de lege ferenda*) об оптимальной форме будущего кооперативного регулирования в сфере представительства.

Ключевые слова: кооператив, представительство, правление, член правления, наблюдательный совет, доверенное лицо (прокурис), полномочия (прокура)

Резюме: У дослідженні розглядаються основні напрями розвитку польського кооперативного права у сфері представництва за останні сто років. З цією метою були враховані норми, передбачені законом про кооперативи від 29 жовтня 1920 р., законом від 17 лютого 1961 р. про кооперативи та їх спілки, а також законом від 16 вересня 1982 р. – Кооперативний закон. Представлено серед інших, еволюцію концепції управління як колективного так одноособового органу, а також історичне представлення кооперативів; крім того, було показано, як змінилися повноваження правління щодо представництва кооперативів та (статутні) обмеження в цій сфері за останні сто років. Метою цього дослідження було також показати еволюцію польського кооперативного регулювання у сфері прокури. Проведені міркування дозволили сформулювати висновки щодо того, які аспекти (сфери) сучасного регулювання кооперації заслуговують на позитивну оцінку, а які потребують вдосконалення, що дозволило сформулювати відповідні висновки (в тому числі *de lege ferenda*) щодо оптимального майбутнього кооперативного права відносно представництва.

Ключові слова: кооператив, представництво, правління, член правління, наглядова рада, довірена особа, довіреність, прокура

Introduction

The representation model of cooperatives has evolved over the past hundred years. The issue in question, concerning submitting and receiving declarations of intent, is fundamental for the (proper) functioning of cooperatives as legal entities. The decision to raise this issue and develop an analysis related thereto is based on the observation that multiple institutions of historic and modern legislation concerning the representation of cooperatives are largely similar. This applies particularly to the regulation of declarations of intent submitted on behalf of a cooperative. Notably, the fundamental design of the cooperatives' representation model has been based on identical elements and assumptions over the last hundred years: (1) the rule of joint representation, (2) statutory limitation on the management board's power to represent the cooperative in specific areas (specified by the law) and (3) the author-

isation of the management board to appoint attorneys-in-fact. Because of that, any arising structural and theoretical problems tend to be identical as well, specifically those concerning the legal nature of joint representation, the effectiveness of (statutory) limitations of the management board's power to represent the cooperative, or interaction between mixed joint representation and general representation.

The foundations for the Polish cooperative law were established by the Act on Cooperatives of 29 October 1920¹ which entered into force in 1921. The Act provided for a regulation according to which a cooperative was obliged to establish a management board. In his commentary on the Act on Cooperatives, Professor Stanisław Wróblewski – an outstanding Polish lawyer and scientist – noted that “the main competency of the management board consists of representing the cooperative”; in his opinion, even though the management board indubitably also runs the cooperative's affairs, “the power to represent [the cooperative] remains its core feature.”² Professor Wróblewski also recalled that, in principle, the management board is exclusively authorised to represent the cooperative, and as such, other cooperative's bodies are deprived of this competency unless the law provides otherwise. The dualism of the management board's competencies and also the concept of (almost) exclusive empowerment of the management board to represent a cooperative are present in all Polish legislation concerning cooperatives adopted after the Second World War, i.e. the Act on Cooperatives and Their Unions of 17 February 1961³ and the Cooperative Law of 16 September 1982.⁴ The fundamental principles concerning the management board and the cooperative's legal structure – established in the Act on Cooperatives (1920) – determined every subsequent regulation and remained valid until modern times. Nonetheless, the Polish legislation concerning cooperatives did change over time, albeit in more detailed areas (aspects).

To begin with, one can observe an evolution of the concept of the management board as a collective or one-person body and a significant development of the rules of representation. Primarily, in the 1920 Act on Cooperatives, the legislator authorised the appointment of one-person management boards, as well as boards comprising several members. Only cooperatives accepting contributions were obliged to establish a management board consisting of two members (Article 33 Section 2 of the Act on Cooperatives). According to Article 35 Section 2 of the Act, in cases where the management board was not a one-person body, the declarations of will on behalf of

---

¹ Journal of Laws 1920 [Dziennik Ustaw] no. 111, item 733.

² See: S. Wróblewski, *Ustawa o spółdzielniach z dnia 29 października 1920 (Dz. U. Nr 111, poz. 733) wraz z rozporządzeniami wykonawczymi*, Kraków 1921, p. 51.

³ Journal of Laws 1961 no. 12, item 61.

⁴ Journal of Laws 1982 no. 30, item 210, consolidated text: Journal of Laws 2021 item 648.

the cooperative had to be made by at least two members of the management board, unless the statute required the cooperation of a greater number of management board members. In the Act on Cooperatives (1920), the legislator did not explicitly provide for rules of representation in the case of a one-person management board. Yet this provision also brought an implicit rule: if the management board had only one member, then only that board member was authorised to act on behalf of the cooperative individually. A significant change was introduced by the provisions of the Act on Cooperatives and Their Unions (1961). Pursuant to Article 45 Section 1 of the above Act, the management board had to consist of at least three members. Moreover, pursuant to Article 47 Section 1 of the Act on Cooperatives and Their Unions, declarations of will regarding property rights and obligations were to be made by at least two members of the management board or by one member of the board acting jointly with a person authorised by the management board (attorney-in-fact).⁵ The original version of the Cooperative Law (dated 1982) duplicated the aforementioned provisions. A new approach was introduced in 1995: the appointment of a one-person management board has been (once again) admissible. The law (in its current version) provides for different rules of representation depending on the size of the management board (i.e. depending on whether the management board comprises one or several members). According to Article 54 Section 1 of the Cooperative Law, declarations of will on behalf of the cooperative must be made by two members of the management board or by one member of the management board acting jointly with an attorney-in-fact. In cooperatives with a one-person management board, a declaration of will may also be submitted by two attorneys-in-fact. The above legal provision may raise doubts since, among other things, it is unclear whether the rule of joint representation (involving a management board member and an attorney-in-fact) also applies to a one-person management board. A reasonable interpretation of Article 54 Section 1 of the Cooperative Law is as follows: if a one-member management board is established, declarations of will (representations) on behalf of the cooperative shall be made by the president of the management board (acting individually) or by two attorneys-in-fact (acting jointly). On the other hand, in cases where the management board comprises several members, the cooperative shall be represented by two members of the management board or by one member of the management board acting jointly with an attorney-in-fact.⁶ The above rule of joint representation (referring to management boards comprising several members) results from mandatory provisions of the law. Therefore, the statute cannot differ from these provisions. *De lege ferenda*,

---

⁵ More on this subject: M. Gersdorf, *Zarząd spółdzielni w systemie jej organów*, Warszawa 1976.

⁶ See: A. Zbiegień-Turzańska, *Reprezentacja spółek kapitałowych i spółdzielni*, Warszawa 2018, p. 41.

the rule of joint representation that applies to management boards numbering several members shall no longer be mandatory. The legislator should make it possible to introduce the rule of individual representation (valid also for management boards comprising several members) through the statute.⁷ On the other hand, the observed evolution of the law and the reintroduction of the possibility to establish a one-person management board (and not only a board consisting of several members) should be viewed positively.⁸ In this respect, the current provisions of the Cooperative Law refer to the idea expressed in the Act on Cooperatives (1920).

1. Joint representation

Another concept that has evolved over the past hundred years is the idea of joint representation. The Act on Cooperatives (1920) provided for 'pure' joint representation involving two representatives of the same kind, i.e. two management board members. This changed upon the entry into force of the Act on Cooperatives and Their Unions (1961); its provisions regulated not only joint representation executed by two members of the management board but also introduced the so-called mixed joint representation which involves two persons of different legal status, i.e. a management board member and an attorney-in-fact. Also the current version of the Cooperative Law provides for 'pure' and 'mixed' joint representation. The mutual relation between Article 54 and Article 55 of the Cooperative Law remains unclear; among other things, it is disputed whether the concept of mixed joint representation refers to a specific type of power of attorney stipulated in Article 55 of the Cooperative Law. All doubts aside, it should be assumed that as of today the so-called

---

⁷ See also Article 205 Section 1, Article 300 (66) Section 1 and Article 373 Section 1 of the Commercial Companies Code of 15 September 2000, consolidated text: Journal of Laws 2022 item 1488 (hereinafter referred to as CCC). Commercial companies (limited liability companies, joint stock companies and simple joint stock companies) can be represented by a management board member acting individually, including in cases where the board comprises several members, if the statute provides for such a regulation. Such an approach is also present in German cooperative law. See Article 25 Section 1 of the German regulation Gesetz betreffend die Erwerbs- und Wirtschaftsgenossenschaften, Genossenschaftsgesetz, (hereinafter referred to as GenG). *Die Mitglieder des Vorstands sind nur gemeinschaftlich zur Vertretung der Genossenschaft befugt. Die Satzung kann auch bestimmen, dass einzelne Vorstandsmitglieder allein oder in Gemeinschaft mit einem Prokuristen zur Vertretung der Genossenschaft befugt sind.*

⁸ See also Article 201 Section 2, Article 300 (62) Section 2 and Article 368 Section 2 of the CCC. According to these regulations, management boards of commercial companies can consist of one or more members.

mixed joint representation involves a management board member and (preferably) an attorney-in-fact authorised (pursuant to Article 55 Section 1 of the Cooperative Law) to engage in legal actions associated with managing (running) the cooperative's day-to-day business or its organised unit. Yet given the common practice of disclosure in the National Court Register of information on attorneys-in-fact who have been issued special powers of attorney, such persons should also participate in the process of statutory representation of cooperatives. Lastly, even though such a conclusion does not directly arise from the respective provisions of the Cooperative Law, a member of the management board may also act jointly with a (commercial) proxy.

Moving on to other matters, the concept of mixed joint representation also calls for a reflection on the scope of authority extended to an attorney-in-fact engaging in legal actions jointly with a management board member. It should be assumed that the analysed phenomenon is a type of representation exercised by the management board. As a consequence of that, where mixed joint representation applies, an attorney-in-fact is empowered to engage in all legal actions, i.e. all judiciary and non-judiciary actions, except for actions reserved for the competency of other authorities. Therefore, the scope of authority granted to an attorney-in-fact who exercises mixed joint representation (provided for under Article 54 Section 1 of the Cooperative Law) exceeds the scope of the given power of attorney and corresponds to the boundaries within which a cooperative management board may take actions on the cooperative's behalf.⁹

2. Statutory limitation of the management board's power to represent the cooperative

The representation model of cooperatives has also evolved in terms of legal relations with management board members. Polish legislators noticed the potential conflict

---

⁹ Such a position was presented by the Supreme Court in a resolution of 8 October 2004, V CK 76/04, OSNC 2005, no. 10, item 175. This also applies to mixed joint representation of commercial companies. According to the Supreme Court, under circumstances of mixed joint representation, a proxy is empowered to engage in legal actions identical to those pursued by a management board member, i.e. all judiciary and non-judiciary actions by a company, except for those reserved to other authorities. Consequently, a capital company management board member and proxy, acting jointly, can dispose of an enterprise, offer it up for temporary use, or encumber or dispose of real estate; nonetheless, Article 109³ of the Civil Code derogates such actions from the scope of authority issued to a proxy.

of interest as early as 1920. Thus, according to Article 41 Section 3 of the Act on Cooperatives, the supervisory board was authorised to conclude, on behalf of the cooperative, any contracts with members of the management board and to conduct proceedings against them, unless the general assembly appointed attorneys-in-fact for this purpose. The Act on Cooperatives and Their Unions (1961) brought a new approach to special rules of representation since its Article 41 Section 1 point 7 authorised the supervisory board to adopt resolutions on any legal actions between the cooperative and management board members, as well as to represent the cooperative in these actions; the Act allowed a cooperative to be represented by two members of the supervisory board authorised to do so.¹⁰ The modern legislation concerning special rules of representation is based on the above provisions of the Act on Cooperatives and Their Unions (1961). In Article 46 Section 1 point 8 of the Cooperative Law, the legislator states that the supervisory board represents the cooperative not only when performing legal acts between the cooperative and a member of its management board, but also when carrying out legal acts in the interest of a management board member. The Cooperative Law also duplicates the mechanism of representation performed by the supervisory board which involves two authorised board members. In general, the evolution of the representation model in legal relations with management board members should be viewed positively. In Article 46 Section 1 point 8 of the Cooperative Law, much like in Article 41 Section 1 point 7 of the Act on Cooperatives and Their Unions (1961), the legislator refers to all legal acts between the cooperative and a management board member and not only contracts, as it was the case in the 1920 Act on Cooperatives (its exact wording). Therefore, when representing the cooperative, today's supervisory boards are entitled not only to conclude contracts with a management board member, but also to perform unilateral legal acts aimed at changing or terminating such contracts, and finally, to receive declarations of intent from board members, particularly declarations of resignation from the post. Notably, one should appreciate that modern legislation defines the rules of representation performed by the supervisory board; the legislator specifies that a declaration of intent on behalf of the cooperative can be expressed by two appointed (authorised) members of the supervisory board. Such regulation indubitably facilitates the conclusion of contracts with management board members. It is, however, regrettable that modern legislation does not explicitly authorise the supervisory board to represent the cooperative in court proceedings against management board members. *De lege lata*, such

---

¹⁰ More on this subject: M. Gersdorf, J. Ignatowicz, *Prawo spółdzielcze. Komentarz*, Warszawa 1966, pp. 128-132.

empowerment of the board requires a creative interpretation of Article 46 Section 1 point 8 of the Cooperative Law. *De lege ferenda*, the above-mentioned provision should be expanded and ought to also cover court (and out-of-court) proceedings involving the cooperative and its management board members.¹¹

The statutory limitation of the management board's power to represent the cooperative does not always lead to a definitive deprivation of competency in the process of submitting declarations of intent. Another possible solution could be to limit the management board's power by requiring joint representation (as discussed above) or another authority's approval (i.e. the consent of the supervisory board or general assembly). Such an obligation to obtain additional approval can be introduced either through legal provisions or by force of the statute. The Act on Cooperatives (1920) provided for a regulation according to which the management board was to comply with limitations stipulated in the statute or imposed by a resolution of the general assembly (Article 35 Section 1 of the aforementioned Act). Furthermore, as stated in Article 35 Section 3 of the Act on Cooperatives, insofar as the limitation of the scope of the management board's empowerment did not arise from the respective provisions of the law, this limitation had an effect in relation to third parties only if the limitation was included in the statute, registered and announced. The Act on Cooperatives (1920) imposed the rule of joint representation (applicable to several-members management boards) which can be seen as a limitation of the powers granted to management board members. The Act did not impose any requirement in terms of additional approval to be issued by cooperative's authorities other than the management board. S. Wróblewski raised the following argument: "embracing in the respective provisions of the law a list of activities that the management board cannot undertake on its own always carries the risk that these restrictions will be excessive for some types of cooperatives and insufficient for others."¹² A different solution was introduced by the provisions of the Act on Cooperatives and Their Unions (1961): Article 34 Section 1 point 6 and Article 41 Section 1 point 4 imposed mandatory approval of the general assembly or the supervisory board for real estate and business transactions, as well as for acts exceeding the scope of ordinary management. Furthermore, as stated in Article 7 Section 1 point 7 of the above Act, a cooperative's entry into the register had to contain the limitations of the management board's powers as provided for in the statute or in the resolutions

---

¹¹ See also Article 210 Section 1, Article 300 (67) Section 1 and Article 379 Section 1 of the CCC. According to these regulations, the supervisory board of commercial companies represents the company not only when concluding contracts with management board members, but also in disputes between the company and its management board members.

¹² See: S. Wróblewski, *Ustawa o spółdzielniach...*, p. 59.

of the general assembly, and in principle, such limitations had an effect in relation to third parties. The original version of the Cooperative Law duplicated many of the solutions imposed by the Act on Cooperatives and Their Unions. Today, pursuant to Article 38 Section 1 point 5 and Article 46 Section 1 point 3 of the Cooperative Law, real estate and enterprise-related transactions require the consent of the general assembly or the supervisory board.¹³ The fact that modern legislation no longer refers to “acts exceeding the scope of ordinary management” (see Article 41 Section 1 point 4 of the Act on Cooperatives and Their Unions) should be viewed positively since this concept is vague and unclear. Engaging in legal action without having secured the statutorily required (meaning: by force of the law) consent of an authority other than the cooperative management board may bring significant consequences. According to Article 39 Section 1 of the Civil Code, if a person executing a contract as a body of a legal person has no authorisation or exceeds its scope, the validity of the contract depends on it being confirmed by the legal person on whose behalf the contract was executed.¹⁴ The other party may give the legal person on whose behalf the contract was executed an appropriate time limit to confirm the contract and shall be free once this time limit has expired to no effect (Article 39 Section 2 of the Civil Code).¹⁵ Engaging in legal action without the consent of the supervisory board or the general assembly, as required according to Article 38 Section 1 point 5 and Article 46 Section 1 point 3 of the Cooperative, must be viewed as exceeding the scope of the given authorisation within the meaning of Article 39 of the Civil Code. Today, any other restrictions on the management board's power to represent the cooperative (i.e. ones not resulting from the respective provisions of the law) have no effect in relation to third parties. The evolution of the representation model

¹³ Similar rules apply to commercial companies. See Article 228 point 3 and 4, Article 300 (81) point 2 and 3, Article 393 point 3 and 4 of the CCC.

¹⁴ Previously, before the amendment of Article 39 of the Civil Code, the analysed issue was interpreted differently. According to the Supreme Court's resolution (7) of 14 September 2007 (III CZP 31/07, OSNC 2008, no. 2, item 14), an agreement entered into by a management board of a cooperative without having secured the resolution of a general assembly or supervisory board required for such agreement's validity shall be subject to provisions of Article 103 Section 1 and 2 of the Civil Code. A contrary view was also present in the jurisprudence, which provided that a contract concluded without the consent of the general assembly — as required by law — is invalid. See also: S. Sołtysiński, *Skutki działań piastunów wadliwego składu zarządu lub rady nadzorczej w spółkach kapitałowych oraz spółdzielniach*, in: *Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa Profesora Maksymiliana Pazdana*, eds. L. Ogiegło, W. Popiołek, M. Szpunar, Kraków 2005, p. 1367.

¹⁵ Should no confirmation be provided, the person that executed the contract as a body of a legal person must return anything he or she received from the other party as part of performance of the contract and remedy any damage which the other party suffers by executing the contract while being unaware that no authorisation has been granted or that its scope has been exceeded (Article 39 Section 3 of the Civil Code).

deserves a positive assessment in this respect. Limitations imposed by force of the statute or by resolutions of the general assembly should not affect the validity of legal acts carried out by cooperatives. As regards the development of economic relations, it is possible to identify transactions that potentially affect the interests of a (typical) cooperative, and as such, require stronger protection.

3. Other representatives

The statutory model of representation (which involves the management board) does not affect the admissibility of representation based on general provisions of the law. Regardless of the applicable rules of representation, a cooperative can be thus represented by attorneys-in-fact acting individually or jointly. This also applies to cooperatives that have established a management board comprising several members, which involves joint representation (pursuant to the mandatory legal provisions). The above concept was already present in the 1920 Act on Cooperatives. According to Article 39 Section 1 (40), the management board was authorised to appoint attorneys-in-fact either to run the entire enterprise or branch or to perform certain types of legal acts. A similar regulation was provided for in the provisions of the Act on Cooperatives and Their Unions (1961) – see Article 48 Section 1 of the said Act. A more specific approach was introduced in Article 55 Section 1 of the Cooperative Law, which stated that the management board may grant one of its members or another person (a third party) the power of attorney to engage in legal actions associated with managing (running) the cooperative's day-to-day business or its organised unit, as well as special or extraordinary powers of attorney. While the modern legislation does not explicitly refer to the concept of enterprise – as set forth in the provisions of the Act on Cooperatives (1920) and the Act on Cooperatives and Their Unions (1961) – the meaning of the analysed regulation remains the same: the power of attorney authorising one to manage the cooperative's day-to-day business must be associated with the empowerment to run the cooperative's enterprise. What seems more significant is the change in the modern approach toward the so-called double empowerment of management board members which occurs once such members have been issued powers of attorney. Considering the unambiguous content of Article 55 Section 1 of the Cooperative Law, the legislator permits the assignment of both general and special or extraordinary powers of attorney to individual members of management boards comprising several persons. The power of attorney (issued pursuant to the above provision) may authorise one

to act individually. Because of that, a single person will simultaneously be obliged to act jointly as a management board member (with another management board member or attorney-in-fact) and individually within the scope of the given power of attorney. It must be stressed that the rule of joint representation remains indubitably valid, albeit at another level – that of respective rights exercised by the cooperative's body (i.e. management board).

The cooperative's representation model has seen significant changes in terms of a (commercial) proxy over the last hundred years. The Act on Cooperatives (1920) provided for a ban on issuing such proxy powers (see Article 39 Section 2). S. Wróblewski raised the argument that “cooperatives should not engage in speculative and risky activities to the extent that other traders do.”¹⁶ The Act on Cooperatives and Their Unions (1961) did not explicitly include such prohibition since the concept of (commercial) proxy practically did not exist during the communist era, with some exceptions relating to certain forms of commercial companies. Today, Article 55 of the Cooperative Law mentions different types of power of attorney but does not explicitly refer to a (commercial) proxy. The problem must be examined from a broader perspective involving general provisions of the Civil Code. It is undisputed that a cooperative must be considered a registered entrepreneur within the meaning of Article 43¹ of the Civil Code. The omission of (commercial) proxy in Article 55 Section 1 of the Cooperative Law is a natural consequence of the legal design of representation rules applicable to cooperatives. *Verba legis*, mixed joint representation established in Article 54 of the Cooperative Law involves an attorney-in-fact, and not a proxy, as has already been noted. Thus, Article 55 Section 1 of the Cooperative Law ought to be treated as a directional regulation, which determines whether the issuing of powers of attorney is admissible; however, it fails to normalise related matters in full. Under the *status quo*, Article 55 Section 1 of the Cooperative Law requires interpretation in conjunction with general provisions of the law (i.e. Civil Code). Therefore, today's interpretation of the Cooperative Law requires the assumption that a cooperative is authorised to grant a (commercial) proxy. The evolution of law that has led to this conclusion must be assessed positively.

Another issue worth mentioning is the admissibility of granting a proxy to a management board member which, in practice, would only apply to boards comprising several members. Although Article 55 Section 1 of the Cooperative Law does not explicitly refer to such an option, it should be assumed that a management board member can be granted commercial proxy rights. As a registered

---

¹⁶ See: S. Wróblewski, *Ustawa o spółdzielniach...*, p. 63.

entrepreneur, a cooperative is authorised to grant a commercial proxy.¹⁷ The omission of this institution in Article 55 Section 1 of the Cooperative Law is a natural consequence of the actual design of representation rules applicable to cooperatives. The argument that there exist no rational reasons for granting a (commercial) proxy to a management board member who is obliged to observe the rule of joint representation is unconvincing. The motives behind such an action primarily involve the intent to avoid the requirement of group representation (performed jointly by two management board members or a board member and an attorney-in-fact). If the joint representation rule applies, a management board member who was granted an autonomous proxy may act on behalf of the cooperative alone, as opposed to its other officers. Furthermore, a ban on issuing a (commercial) proxy to office holders would undermine the status of cooperative administrators who usually enjoy the greatest trust, unlike third parties. Consequently, the modern interpretation of the Cooperative Law requires the assumption that granting a commercial proxy to a management board member (who is obliged to represent the cooperative jointly with another management board member) is admissible.

Conclusion

As noted in the introduction, some aspects of modern legislation deserve praise, whereas others still require improvement and amendment. To begin with the positives, the possibility of establishing either a single- or a multi-member management board deserves approval. Maintaining the requirement to appoint a management board comprising several members is unreasonable, given the diverse needs of cooperatives, as well as their sizes, activity types, etc. In this respect, the current provisions of the Cooperative Law refer to the idea expressed in the 1920 Act on Cooperatives. Also praiseworthy is the fact that the modern Cooperative Law explicitly regulates, and thus legalises, the granting of power of attorney to a management board member who is obliged to observe the rule of joint representation. This phenomenon is called ‘double empowerment’. It must be stressed that a power of attorney given to management board members may authorise them to act individually. As such, a single person will be obliged to act jointly as a member of the

---

¹⁷ This concept is disputed in relation to commercial companies. The Supreme Court ruled out the possibility of granting a commercial proxy to a management board member in its Resolution (7) of 30 January 2015, III CZP 34/14, OSNC 2015, no. 7–8, item 80. Earlier, in its resolution of 24 April 2014, III CZP 17/14, OSNC 2015, no. 2, item 17, the Supreme Court presented a different view.

management board while also being authorised to act individually within the scope of the granted power of attorney.

Another positive aspect of the modern legislation is also the broad representation competencies granted to the supervisory board in legal relations with management board members. Consequently, when representing cooperatives, today's supervisory boards are entitled not only to conclude contracts with management board members but also to perform unilateral legal acts aimed at changing or terminating such contracts, as well as to receive declarations of intent from board members. As regards other matters, one must also appreciate that the modern legislation defines the rules of representation by the supervisory board – the legislator specifies that a declaration of intent on behalf of the cooperative can be expressed by two appointed (authorised) members of the supervisory board. Such regulation indubitably facilitates the conclusion of contracts with management board members.

Lastly, the evolution of the concept of how to limit the management board's powers to represent the cooperative and how such limitations influence the validity of legal acts performed by the cooperative should also be viewed positively. As of today, any restrictions on the management board's empowerment to represent the cooperative that does not result from the respective provisions of the law have no effect in relation to third parties. This solution is based on the correct assumption that limitations imposed by force of the statute or by resolutions of the general assembly should not affect the validity of legal acts that cooperatives engage in. On the other hand, the modern Cooperative Law provides for a regulation under which specific types of transactions that may significantly affect the cooperative's activity (i.e. real estate and enterprise-related transactions) require the consent of the general assembly or the supervisory board. The consequences of engaging in legal action without having secured the statutorily required (meaning: by force of the law) approval of an authority other than the management board must be assessed in accordance with Article 39 of the Civil Code since doing so may be deemed to exceed the scope of the authorisation granted within the meaning of the above Civil Code provision.

The statutory model of representation requires improvement and amendment in some areas. *De lege ferenda*, the rule of joint representation (applicable to multi-member management boards) should no longer be mandatory. It ought to be possible to introduce the rule of individual representation by force of the statute (also in the case of management boards comprising several members). Maintaining the mandatory requirement of joint representation seems unreasonable, not only due to the diverse needs of cooperatives but also the fact that establishing a one-member management board is fully admissible. Further, a remodelling of the mixed joint

representation concept must be considered. *De lege ferenda*, an attorney-in-fact (acting jointly with a management board member under Article 54 of the Cooperative Law) should be replaced by a proxy. *De lege lata*, the mixed joint representation mechanism involves, above all, an attorney-in-fact and not a proxy. Nonetheless, the latter seems much more suitable for statutory representation purposes given the legal design, constant scope of empowerment and practical meaning of a (commercial) proxy. It is also regrettable that modern legislation does not explicitly authorise the supervisory board to represent the cooperative in court proceedings against management board members, an option that was provided for in the Act on Cooperatives (1920). As of today, granting such empowerment to the board would require some creative interpretation of the law. Future legal provisions should be expanded to also cover court (and out-of-court) proceedings involving the cooperative and its management board members.

Bibliography

- Gersdorf M., *Zarząd spółdzielni w systemie jej organów*, Warszawa 1976.
- Gersdorf M., Ignatowicz J., *Prawo spółdzielcze. Komentarz*, Warszawa 1966.
- Jasiakiewicz M., *Wybrane problemy stosowania przepisów o reprezentacji spółdzielni*, Gdańskie Studia Prawnicze 1999, vol. 5.
- Kuniewicz Z., *Cywilnoprawna reprezentacja spółdzielni – uwagi na tle art. 54 § 1 i art. 55 § 1 prawa spółdzielczego*, Rejent 2000, no. 2.
- Naworski J.P., *Status członków zarządu spółdzielni i spółek kapitałowych*, Monitor Prawniczy 1997, no. 1.
- Naworski J.P., *Ważność umowy zawartej przez zarząd spółdzielni*, Monitor Prawniczy 2008, no. 8.
- Sołtysiński S., *Skutki działań piastunów wadliwego składu zarządu lub rady nadzorczej w spółkach kapitałowych oraz spółdzielniach*, in: *Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa Profesora Maksymiliana Pazdana*, eds. L. Ogieńko, W. Popiołek, M. Szpunar, Kraków 2005.
- System Prawa Prywatnego*, vol. 21. *Prawo spółdzielcze*, ed. K. Pietrzykowski, Warszawa 2020.
- Wróblewski S., *Ustawa o spółdzielniach z dnia 29 października 1920 (Dz. U. Nr 111, poz. 733) wraz z rozporządzeniami wykonawczymi*, Kraków 1921.
- Zbiegień-Turzańska A., *Reprezentacja spółek kapitałowych i spółdzielni*, Warszawa 2018.

Materiały źródłowe

Epistula imperatoris Hadriani ad Gerusiam Ephesiorum. List cesarza Hadriana do geruzji Efezjan z 27 września 120 r. po Chr. Tekst, tłumaczenie, komentarz

Epistula imperatoris Hadriani ad Gerusiam Ephesiorum
Emperor Hadrian's letter to the Gerousia of the Ephesians of 27 September 120 AD
Text, translation, annotation

Epistula imperatoris Hadriani ad Gerusiam Ephesiorum
Письмо императора Адриана к эфесской герусии от 27 сентября 120 г. от Р.Х.
Текст, перевод, комментарий

Epistula imperatoris Hadriani ad Gerusiam Ephesiorum
Лист імператора Адріана до Герузії Ефеської від 27 вересня 120 р. н.е.
Текст, переклад, коментар

KONRAD TADAJCZYK

Dr, Uniwersytet Łódzki

e-mail: tktajczyk@wpia.uni.lodz.pl, <https://orcid.org/0000-0002-2487-8163>

Streszczenie: Cesarz Hadrian, podobnie jak inni principes, popierał funkcjonowanie starych instytucji greckich, takich jak geruzja, zasady ich działania oraz posiadane kompetencje. Przetłumaczony list zawiera rozstrzygnięcie wydane przez Hadriana w sprawie sporu geruzji efeskiej z niektórymi obywatelami Efezu. List opatrzony jest komentarzem.

Słowa kluczowe: Hadrian, Efez, geruzja, pożyczka, spór sądowy

Summary: Emperor Hadrian, like other principes, supported the functioning of the old Greek institutions, such as the gerousia, their rules of operation and their powers. The translated letter contains the resolution issued by Hadrian regarding the dispute of the Ephesian gerousia with certain citizens of Ephesus. The letter is annotated.

Key words: Hadrian, Ephesus, gerousia, loan, litigation

Резюме: Імператор Адриан, як і інші принцепси, підтримував функціонування старих грецьких інститутів, таких як герусія, порядок їх діяльності і повномочія. Переведене письмо содержит рішення, прийняте Адрианом по поводу спору эфесской герусии с некоторыми гражданами Эфеса. Письмо сопровождается комментарием.

Ключевые слова: Адриан, Эфес, герусия, заем, судебный процесс

Резюме: Імператор Адриан, як і інші принцепси, підтримував функціонування старих грецьких інститутів, такі як герузія, принципи їх роботи та їх компетенції. У перекладеному листі міститься рішення Адріана щодо спору про герузю ефеську з деякими громадянами Ефесу. Лист супроводжується коментарем.

Ключові слова: Адриан, Ефес, герузія, позика, судовий спір

Wstęp

Do najważniejszych i najlepiej znanych instytucji życia codziennego i politycznego starożytnej Grecji należała geruzja (gr. *γερουσία*), czyli rada starszych¹. Pełniła ona funkcje zarówno o charakterze ustawodawczym (np. przygotowując posiedzenia zgromadzenia ludowego), jak i sądowniczym². Oprócz najbardziej znanej geruzji spartańskiej istniały mniej znane, występujące w innych miastach świata greckiego, tak na terenie Grecji właściwej, np. geruzja w Atenach czy w Argos, jak i w miastach położonych w Azji Mniejszej. Jedną z nich była geruzja efeska. Efez, w którym znajdowała się słynna świątynia Artemidy, odgrywał ważną rolę jako miejsce kultu zarówno w czasach hellenistycznych, jak i rzymskich. Początki tamtejszej geruzji są nieznane³. Najstarsze odnoszące się do niej źródło literackie pochodzi z I w. przed Chr. – jest to *Geografia* Strabona. Grecki geograf, opisując rządy i reformy Lizymacha, jednego z diadochów Aleksandra Wielkiego, wspomina o geruzji⁴. Wzmianka Strabona wzbudziła liczne kontrowersje wśród uczonych. Nie wiadomo, czy Lizymach geruzję powołał czy przeorganizował i jaką miała funkcję⁵. Lizymach był wspominany jeszcze w czasach rzymskich jako odnowiciel miasta i jego powrotny założyciel⁶. Rzymianie po podboju wschodniej części basenu Morza Śródziemnego postanowili oprzeć swoje rządy na strukturach i instytucjach lokalnych. Takimi były m.in. geruzje, charakterystyczne dla miast greckich⁷.

¹ K.-W. Wel, *Gerusia*, w: *Brill's New Pauly*, t. 5, red. H. Cancik, H. Schneider, Leiden–Boston 2004, kol. 817–818.

² R. Kulesza, *Sparta w V–IV wieku p.n.e.*, Warszawa 2003, s. 94–95.

³ E. Bauer, *Gerusien in den Poleis Kleinasiens in hellenistischer Zeit und der römischen Kaiserzeit Die Beispielen Ephesos, Pamphylien und Pisiden, Aphrodisias und Iasos*, München 2014, s. 78–81.

⁴ Strb XIV 21: Λυσίμαχος δὲ τὴν νῦν πόλιν τειχίσας, ἀηδῶς τῶν ἀνθρώπων μεθισταμένων, τηρήσας καταρράκτην ὄμβρον συνήργησε καὶ αὐτὸς καὶ τοὺς ῥινοῦχους ἐνέφραξεν ὥστε κατακλύσαι τὴν πόλιν· οἱ δὲ μετέστησαν ἄσμενοι. ἐκάλεσε δ' Ἀρσινόην ἀπὸ τῆς γυναικὸς τὴν πόλιν, ἐπεκράτησε μέντοι τὸ ἀρχαῖον ὄνομα. ἦν δὲ γερουσία καταγραφομένη, τοῦτοις δὲ συνήεσαν οἱ ἐπικλητοὶ καλοῦμενοι καὶ διψκοῦν πάντα. „Lizymach otoczył miasto murami, ale ludzie nie byli przychylnie nastawieni do zmiany jego siedziby; dlatego czekał na ulewę i sam to wykorzystał, i zablokował kanały, aby zalać miasto; aby mieszkańcy byli zadowoleni, że dokonali zmiany. Nazwał miasto po [swojej] żonie Arsinoe, przeważała jednak stara nazwa. Była wyznaczona geruzja, im towarzyszyli tak zwani epikleci i zarządzali wszystkimi sprawami [tłumaczenie autora]”.

⁵ J.H. Oliver, *Gerusiae and Augustales*, Historia 1958, t. 7, s. 472–496; D. van Berchem, *La gérusie d'Éphèse*, Museum Helveticum 1980, t. 37, nr 1, s. 25–40; G.M. Rogers, *The Gerousia of Arsinoeia/Ephesus and the Celebration of the Mysteries of Artemis*, The Ancient World 2006, t. 37, nr 4, s. 108–114; A.V. Walser, *Bauern und Zinsnehmer. Politik, Recht und Wirtschaft im frühhellenistischen Ephesos*, München 2008.

⁶ R.M. Errington, *Historia świata hellenistycznego 323–30 p.n.e.*, Kraków 2010, s. 71–73.

⁷ M. Sartre, *Wschód rzymski. Prowincje i społeczeństwa prowincjonalne we wschodniej części basenu Morza Śródziemnego w okresie od Augusta do Sewerów (31 r. p.n.e. – 235 r. n.e.)*, Wrocław 1997, s. 66.

Cesarz Hadrian, wielbiciel kultury greckiej, od początku swojego panowania kontynuował politykę poprzednich cesarzy i popierał na niespotykaną wcześniej skalę utrzymywanie i dalszy rozwój instytucji społecznych, politycznych, a także kultów religijnych cywilizacji helleńskiej⁸. Geruzja efeska posiadała szereg przywilejów: mogła prowadzić działalność gospodarczą, miała własne finanse i mogła udzielać pożyczek na procent, była też zwolniona z podatków od darowizn⁹. Działalności geruzji związanej z pożyczaniem pieniędzy poświęcony jest list Hadriana z roku 120 r. po Chr., który został wysłany z Rzymu. Tekst listu wyryto na marmurowym kamieniu, który umieszczono w jednej ze ścian Wielkiego Teatru w Efezie. Odnaleziono go podczas prac wykopaliskowych prowadzonych w latach 1866–1868, a następnie wywieziono do Wielkiej Brytanii. Obecnie znajduje się w British Muzeum w Londynie¹⁰.

1. Tekst grecki

[Αὐτοκράτωρ] Κα[ῖ]σαρ [θεοῦ Τραιανοῦ Παρθικοῦ υἱός, θεοῦ Νέρουα υἱώνος, Τραιανὸς Ἀδριανὸς Σεβαστός, [ἀρχιερεὺς] μέγιστος, δημαρχικῆς ἐξουσίας τὸ δ', [ὑπατος τ]ὸ γ', Ἐφεσίων τῆι γερουσίαι χαίρειν. [Μέττιος] Μόδεστος ὁ κράτιστος εὖ ἐποίησεν τὰ δίκ[αια] [ὑμεῖν κατα]νείμας ἐν τῆι κρίσει· ἐπεὶ δὲ πολλοὺς ἐδηλ[ώσατε] σφ[ετερί]ζεσθαι χρήματα ὑμέτερα, οὐσίας τῶν δεδανισ[μέ]νω[ν κ]ατέχοντας οὐ φάσκοντας [δὲ] κληρονομεῖν, τοὺς δὲ καὶ [αὐ]τοὺς χρεώστας ὄντας, πέπομφα ὑμῶν τὸ ἀντ[ίγραφον] τοῦ ψηφίσματος Κορνηλίω Πρεῖσκωι τῶι κρατίστωι ἀνθυπάτωι, ἵνα εἴ τι τοιοῦτον εἶη, ἐπιλέξηται τινα ὅς κρινεῖ τε τὰμφισβητούμενα καὶ εἰσπράξει πάντα, ὅσα ἂν ὀφείλῃται τῆι γερουσίαι. ὁ πρεσβεύων ἦν Κασκέλλιος Π[ον]τικός, ᾧ τὸ ἐφόδιον δοθήτω, εἴ γε μὴ προῖκα ὑπέ[σχε]το πρεσβεύσειν. εὐτυχεῖτε. Πρ[ὸ] ε' Κ(αλανδῶν) Ὀκτωβρίων. [γραμματεῦοντας Πο]πλίου Ῥουτειλίου Βάσσου¹¹.

⁸ P. Veyne, *Imperium grecko-rzymskie*, Kęty 2008, s. 240.

⁹ E. Bauer, *Gerusien in den Poleis Kleinasiens...*, s. 141–176.

¹⁰ C. Curtius, *Inscripfen aus Ephesos*, Hermes. Zeitschrift für klassische Philologie 1870, t. 4, s. 174.

¹¹ Tekst grecki listu za: J.H. Oliver, *Constitutions of Early Roman Emperors from Inscriptions and Papyri*, Philadelphia 1989, s. 170–173, nr 71; po uwzględnieniu poprawki Πολιτικός na Ποντικός za: V.I. Anastasiadas, G.A. Souris, *An Index to Roman Imperial Constitutions from Greek Inscriptions and Papyri 27 BC to 284 AD*, Berlin–New York 2000, s. 205. Tłumaczenie autora.

2. Tekst polski

Imperator Cezar, syn boskiego Trajana Partyjskiego, wnuk boskiego Nerwy, Trajan Hadrian August, kapłan najwyższy, mający władzę trybuńską po raz czwarty, konsul po raz trzeci, pozdrawia geruzję Efezu. Mettiusz Modest, najdostojniejszy mąż, prawidłowo rozstrzygnął sprawę, uznając zasadność waszych roszczeń w sądzie: kiedy dowiedliście, że liczni obywatele przywłaszczyli sobie wasze pieniądze, zatrzymując majątki tych, którzy pożyczili im pieniądze na procent, wypierając się przed spadkobiercami, a oni sami są dłużnikami; posłałem kopię niniejszego reskryptu Korneliuszowi Pryskusowi, najdostojniejszemu prokonsulowi, aby jeśli coś takiego zaistnieje, on rozstrzygnie sporne kwestie i ściągnie wszystko, co należy do rady miejskiej. Posłem był Kascellin Pontyk, któremu należy dać środki na drogę, jeżeli nie podjął się posłowania na własny koszt. Żegnajcie. Piątego dnia przed kalendami listopadowymi. W sekretariacie Publiusza Ruteliusza Bassusa.

3. Komentarz

Hadrian odpowiedział na poselstwo wysłane przez geruzję efeską w sprawie, w której na korzyść geruzji orzekł Mettiusz Modest. Gaius Trebonius Proculus Mettius Modestus, o którym wspominał również Pliniusz Młodszy, nazywając go *optimus vir*, był relegowany za panowania cesarza Domicjana¹². Mettiusz pełnił urząd konsula uzupełniającego (*consul suffectus*)¹³ w 103 r. po Chr.¹⁴, zaś urząd prokonsula Azji sprawował w latach 119–120 po Chr.¹⁵

---

¹² Plin. *Ep.* I. 5.5: Nitebamur nos in parte causae sententia Metti Modesti optimi viri: is tunc in exsilio erat, a Domitiano relegatus. „W jednym punkcie sprawy oparliśmy się na wypowiedzi najzacniejszego męża Metiusa Modesta; ten wtedy żył na wygnaniu, wypędzony przez Domicjana”, *Listy Pliniusza Młodszego*, tłum. S. Patoń, do druku przygotował i notą wydawcy zaopatrzył J. Mikołajtis, Częstochowa 1964, s. 5.

¹³ Urząd konsula uzupełniającego w okresie cesarstwa był traktowany jako nagroda za zasługi dla osoby princepsa, który pełnił urząd honorowo, nie mając żadnej władzy, zwykle od kilku dni do kilku miesięcy. Por G. Alföldy, *Historia społeczna starożytnego Rzymu*, przekł. A. Gierlińska, Poznań 1991, s. 143; W. Eck, *Suffect consul*, w: *Brill's New Pauly*, t. 8, red. H. Cancik, H. Schneider, Leiden–Boston 2003, kol. 923.

¹⁴ R. Syme, *Journeys of Hadrian*, *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 1988, t. 73, s. 165; M. Fluß, s.v. *Trebanius Proculus Mettius Modestinus* 9, w: *Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*, t. XV, 2, red. W. Kroll, Stuttgart 1932, kol. 1499–1502.

¹⁵ W. Eck, *Jahres- und Provinzialfasten der senatorischen Statthalter von 69/70 bis 138/139*, Chiron 1983, t. 13, s. 152.

W sprawie chodziło o pożyczkę udzieloną przez geruzję. Po śmierci pożyczkobiorców ich spadkobiercy odmówili zwrotu przedmiotu pożyczki. Na podstawie wyroku prokonsula, Mettiusza Modesta, powinni oni jednak zwrócić geruzji pieniądze. Mimo korzystnego dla siebie rozstrzygnięcia, ta zwróciła się do cesarza. Widocznie rada spodziewała się kłopotów przy ustalaniu ważności i trwałości wyroku prokonsula i egzekucji swoich praw. Prawdopodobnie obawiano się, że czas urzędowania wydającego wyrok prokonsula dobiegł końca, a nowy namiestnik może zmienić wyrok. Wspomniany w liście Korneliusz Pryskus (Sextus Subrius Dexter Cornelius Priscus) był konsulem dodatkowym w roku 104 po Chr.¹⁶, pełnił urząd prokonsula Azji w latach 120–121¹⁷. Należał do znajomych Pliniusza Młodszeo, znany z jego korespondencji, w której m.in. poinformował swojego adresata o śmierci poety Marcjalisa¹⁸.

Hadrian potwierdził rozstrzygnięcie poprzedniego prokonsula oraz nadmieniał, że wysłał list do nowego, obejmującego urząd. Poleciał namiestnikowi, że w przypadku, gdy powstałyby jakieś nowe spory, miał wyznaczyć sędziego, aby ich wysłuchał i odzyskał wszystkie sumy należne geruzji¹⁹. A. Birley twierdzi, że cesarz, trochę poirytowany i znudzony, odpowiedział oschle²⁰.

Sprawa, którą podnosiła geruzja efeska, należała do kompetencji namiestnika, zatem nie trzeba było pisać do cesarza. Z tego samego okresu pochodzi zachowany fragment papirusu, w którym Hadrian kategorycznie odpowiada na petycję, że skoro wyrok zapadł, należy go wykonać²¹. Potwierdzają to również listy Pliniusza Młodszeo do

¹⁶ Tenze, *Cornelius II*, 39, w: *Brill's New Pauly*, t. 3, red. H. Cancik, H. Schneider, Leiden–Boston 2003, kol. 834; tenże, *Prokonsuln von Asia in der flavisch-traianischen Zeit*, *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 1982, t. 45, s. 140, przyp. 7.

¹⁷ Tenze, *Jahres- und Provinzialfasten...*, s. 154.

¹⁸ Plin. *Ep.* 3.21.1 C.: Plinius Cornelio Prisco suo s. Audio Valerium Martialem decessisse et moleste fero. Erat homo ingeniosus acutus acer, et qui plurimum in scribendo et salis haberet et fellis nec candoris minus. „Doszła do mnie wiadomość, że zmarł Waleriusz Marcjalis, ciężko to przeżywam. Był to człowiek o wielkim talencie, inteligentny, bystry, a wiersze jego są pełne dowcipu, żółci, a przy tym pełne prostoty”, L. Winniczuk, *Pliniusz Młodszy w świetle swoich listów i mów*, Warszawa 1987, s. 89.

¹⁹ G.P. Burton, *The Roman Imperial State, Provincial Governors and the Public Finances of Provincial Cities, 27 B.C. – A.D. 235*, *Historia. Zeitschrift für Alte Geschichte* 2004, t. 53, nr 3, s. 320.

²⁰ A.R. Birley, *Hadrian. Cesarz niestrudzony*, tłum. R. Wiśniewski, Warszawa 2002, s. 168.

²¹ [E]κ μέρους ἀποκρίματος θεοῦ Ἀδριανοῦ. Ἐτους Ἀδριανοῦ Καίσαρος τοῦ κυρίου Ἄθυρ ιζ Ἄ Ἀπολλωνίδης πρὸς Κλαύδιον Ἀντωνίν[ο]ν. Μεθ' ἕτερα Αἴλιος Ἀδριανός. Καὶ π[ρ]ώην σοι ἀπεφηνάμην ὅτι τὸ ἐ [π]ικριμιά μου βοηθεῖ [σ]οι καὶ τὴν Φιλωτέραν δὲ οἶμαι κρατίστην οὖσαν καὶ ἐπὶ τῷ ἀριστῷ μοι γνωρίμην οὐδὲν σε ἀδικήσειν καὶ μάλιστα εἰδ[υ]ίαν ὅτι νομῆ ἄδικος [οῦ]δὲν εἰσχύει, σὺ δὲ περὶ τῶν οὐ ζη[τ]ουμένων ἐνοχλεῖ<ν> μοι θέλεις ἔχων τὸν ἐπίτροπον [τ]οῦ του δανιστοῦ ὃς ἀποκαταστήσει σοι τὰ σώματα. Φλαύιος Ἰουγκείνος Ἀκολούθως ταῖς τοῦ κυρίου ἡμῶν ἀποφάσει τὰ σώματα καὶ τὰς ἐργασίας ἀπολήμψεται Ἀπολλ[ω]νίδης παρὰ τοῦ Ἀντωνίνου τοῦ κληρονόμου. „Z dekretu boskiego Hadriana w szóstym roku panowania Cezara Hadriana władcy 17 dnia miesiąca Athyr. W sprawie Apollonidesa z Klaudiuszem Antoninem. Poza tym co wyżej (napisane) Eliusz Hadrian: już niedawno przedwczoraj tobie ogłosiłem mój dekret, pomaga ci i sędzę, że Filotera, będąc

Trajana. Wynika z nich, że namiestnicy prowincji mieli prawo do kontroli finansów, wydatków, działalności kredytowej instytucji miast. Pliniusz zwraca się z prośbą o rozstrzygnięcie przez cesarza sporu o pierwszeństwo ściągania wierzytelności publicznych przed prywatnymi. Cesarz Trajan uchyla się od wydania ogólnej normy prawnej, powołując się na rozporządzenia namiestników, które wydali dla poszczególnych miast, kierując się także zróżnicowanym statusem każdego miasta²².

Na końcu listu Hadrian rozkazał zwrócić posłowi geruzji koszty podróży, chyba że zobowiązał się reprezentować jej interesy z pomocą własnych środków. Posłem tym był Kascellin Pontyk (Γάϊος Κασκέλλιος Ποντικός). Jego pełne nazwisko i funkcja zachowały się na bazie fragmentu posągu odkopanego w Efezie. Wiadomo, że był strażnikiem świątyni Artemidy²³, a ponieważ stał na czele poselstwa, przyjmuje się, że był też członkiem geruzji²⁴. Prawdopodobnie posłował za swoje pieniądze, aby zdobyć

---

czcigodną i bardzo dobrze znaną i naprawdę wiem, że żadne niesprawiedliwe posiadanie na nic się nie zda. Ale ty chcesz mnie niepokoić w sprawach, które nie są przedmiotem sporu; masz opiekuna wierzyciela, który zwróci ci niewolników. Flawiusz Juncinus: według dekretu naszego pana przyjął Apollinides niewolników i [ich] od Antonina spadkobiercy”, tekst grecki za: *Fontes iuris Romani anteiustiniani*, t. 3, red. S. Riccobono, Firenze 1941, s. 316–317.

²² Plin., *Ep X 108 1*: Quid habere iuris velis et Bithynas et Ponticas civitates in exigendis pecuniis, quae illis vel ex locationibus vel ex venditionibus aliisve causis debeantur, rogo, domine, rescribas. Ego inveni a plerisque proconsulibus concessam iis protopraxian eamque pro lege valuisse. 2 Existimo tamen tua providentia constituendum aliquid et sancendum per quod 777 eorum in perpetuum consulatur. Nam quae sunt ab illis instituta, sint licet sapienter indulta, brevia tamen et infirma sunt, nisi illis tua contingit auctoritas. „Odpisz mi proszę, Panie, jakie prawo, według Ciebie, powinny stosować miasta Bitynii i Pontu w kwestii ściągania należności pieniężnych, jakie należą im się z dzierżaw, sprzedaży lub z innych tytułów. Odkryłem, że większość prokonsulów nadała im pierwszeństwo przed innymi wierzycielami i przywilej ten miał moc ustawy. Uważam jednak, że w Twojej dalekowzroczności powinienś ustanowić i usankcjonować coś, co trwale zabezpieczy ich korzyści w tej materii, bo rozwiązania wprowadzone przez innych, jakkolwiek ustanowione z rozwagą, pozostają doraźne i nietrwale, dopóki nie umocni ich Twój autorytet”, *Korespondencja Pliniusza Młodszego z cesarzem Trajanem*, tekst i tłum. A. Dębiński, M. Jońca, I. Leraczyk, A. Łuka, Lublin 2017, s. 415; Plin., *Ep X 109*: Quo iure uti debeant Bithynae vel Ponticae civitates in iis pecuniis, quae ex quaque causa rei publicae debentur, ex lege cuiusque animadvertendum est. Nam, sive habent privilegium, quo ceteris creditoribus antepnantur, custodiendum est, sive non habent, in iniuriam privatorum id dari a me non oportebit. „Co do ściągania jakikolwiek kwot stanowiących należności publiczne, należy wywieść z ustaw każdego z miast Bitynii i Pontu, jakie prawo powinno być przez te miasta stosowane. Jeżeli mają bowiem przywilej, który stawia ich przed innymi wierzycielami, należy go zachować. A jeżeli nie mają, nie należy im go teraz przyznawać z pokrzywdzeniem osób prywatnych”, *Korespondencja Pliniusza Młodszego...*, s. 417. Szerzej o uprawnieniach namiestników prowincji zob. D. Sloop, *The Governor and His Subjects in the Later Roman Empire*, Leiden–Boston 2006; J. Richardson, *Roman Law in the Provinces*, w: *The Cambridge Companion to Roman Law*, red. D. Johnston, Cambridge 2015.

²³ νεοκοροῦντος Γ. Κασκελλίου Γαίου υἱοῦ Κολλίνα Πολιτικού, za: *Supplementum Epigraphicum Graecum*, t. 26, red. H.W. Pleket, R.S. Stroud, Alphen aan den Rijn–Maryland 1979, nr 1248; szerzej: J. Robert, L. Robert, *Bulletin Épigraphique*, Revue des Études Grecques 1946, t. 59–60, s. 395.

²⁴ C. Bailey, *The Gerousia of Ephesos*, British Columbia, Canada 2006, s. 175.

większą popularność w mieście i zwiększyć szanse wyboru na różne stanowiska²⁵. List kazał opublikować sekretarz Publiusz Ruteliusz Bassus, który jest znany z kilku inskrypcji zachowanych w różnym stanie²⁶. Nie wiadomo, czy pełnił on funkcję sekretarza geruzji, czy sekretarza rady miejskiej, a być może równocześnie obu instytucji²⁷. Zarówno w Rzymie, jak i w Grecji termin *γραμματεὺς* mógł oznaczać funkcję pisarza lub sekretarza odpowiedzialnego za rejestrację dokumentów administracyjnych, za ich przechowywanie lub odczytywanie na zgromadzeniach albo przed sądami. Funkcja sekretarza w greckich miastach rzymskiego Wschodu nie sprowadzała się jednak tylko do wykonywania zadań administracyjnych, lecz wiązała się także z powinnościami politycznymi oraz religijnymi. Mógł on np. podejmować decyzje dotyczące utrzymania porządku w mieście²⁸.

List Hadriana do geruzji efeskiej jest wyrazem troski cesarza o prawidłowe funkcjonowanie organów miejskich greckich miast. Świadczy o zaangażowaniu cesarza w rozwiązywanie lokalnych sporów na wschodzie państwa.

Bibliografia

- Alföldy G., *Historia społeczna starożytnego Rzymu*, przekł. A. Gierlińska, Poznań 1991.
 Augusta-Boularot S., *Les références épigraphiques aux Grammatici et Γραμματικοὶ de l'Empire romain (Ier s. av. J.-C., IVe s. ap. J.-C.)*, Mélanges de l'École française de Rome. Antiquité 1994, t. 106, nr 2.

²⁵ S. Dmitriev, *City Government in Hellenistic and Roman Asia Minor*, Oxford 2005, s. 150.

²⁶ IEph 1210: Δήμητρι Καρποφόρῳ καὶ τῇ γλυκυτάτῃ | πατρίδι | Πίο(πλιος)ῚΡουτεῖλιος Βάσσοσ || Ἰουνιανὸς ὁ ἱερεὺς | αὐτῆς, γραμματεὺ|οντος τοῦ πατρὸς |ῚΡουτεῖλιου Βάσσοσ, | τὸν τῆς Δήμητροσ || ναὸν ἐκ τῶν ἰδίων {ε} | ἐποίησεν καὶ τὰ πρὸ τοῦ | ναοῦ. „Demeter Nioszącej owoce i najśladziej ojczyźnie Publiusz Bassus karłan, kiedy jego ojciec Ruteliusz Bassus był sekretarzem, za własne środki zbudował świątynię Demeter i miejsce przed świątynią [tłumaczenie autora]”; IEph 1233: Σωπόλεωσ-ὁ δῆμοσ τὸν βωμὸν ἀποκατέστησεν γραμματεῦοντοσ Πο(πλίου)ῚΡουτεῖλιου Βάσσοσ φιλοσεβάστωσ, ἐργεπιστατήσαντοσ Ἄρτεμιδώρου Γονοτά φιλοσεβάστωσ. „Gmina Sopolis odnowiła ołtarz, kiedy Publiusz Rutiliusz Bassus był sekretarzem, a Artemidor Gonas nadzorcą robót [tłumaczenie autora]”; IEph 3217(b): Ἀρτέμιδι Ἐφεσίῳ καὶ Αὐτοκράτορι Ἀδριανῶ Καίσαρι Σεβαστῶ, γραμματεῦοντοσ Πο. ῚΡουτεῖλιου Βάσσοσ, ἡ Ἐφεσίῶν πόλισ τὸ πλάτοσ τῷ Μανθειτῇ ποταμῶ τῶν ἐξῆκοντα ποδῶν κατὰ τὴν τοῦ Σεβαστοῦ διαταγῆν ἀποκαθέστησεν τοῦ δεξιῶ χῶματοσ. „Artemidzie Efeskiej i Imperatorowi Hadrianowi Cesarowi Augustowi, kiedy Publiusz Rutiliusz Bassus był sekretarzem, miasto Efez powierzchnię szeroką na sześćdziesiąt stóp koło rzeki Manthejte według nakazu Augusta przywrócił koło prawego nasypu [tłumaczenie autora]”.

²⁷ C. Bailey, *The Gerousia...*, s. 145.

²⁸ S. Augusta-Boularot, *Les références épigraphiques aux Grammatici et Γραμματικοὶ de l'Empire romain (Ier s. av. J.-C., IVe s. ap. J.-C.)*, Mélanges de l'École française de Rome. Antiquité 1994, t. 106, nr 2, s. 656–658.

- Anastasiadas V.I., Souris G.A., *An Index to Roman Imperial Constitutions from Greek Inscriptions and Papyri 27 BC to 284 AD*, Berlin–New York 2000.
- Bailey C., *The Gerousia of Ephesos*, British Columbia, Canada 2006.
- Bauer E., *Gerusien in den Poleis Kleinasiens in hellenistischer Zeit und der römischen Kaiserzeit. Die Beispiele Ephesos, Pamphylien und Pisidien, Aphrodisias und Iasos*, München 2014.
- van Berchem D., *La gérusie d'Éphèse*, *Museum Helveticum* 1980, t. 37, nr 1.
- Birley R.A., *Hadrian. Cesarz niestrudzony*, tłum. R. Wiśniewski, Warszawa 2002.
- Burton P.G., *The Roman Imperial State, Provincial Governors and the Public Finances of Provincial Cities, 27 B.C. – A.D. 235*, *Historia. Zeitschrift für Alte Geschichte* 2004, t. 53, nr 3.
- Curtius C., *Inschriften aus Ephesos*, *Hermes. Zeitschrift für klassische Philologie* 1870, t. 4.
- Die Inschriften von Ephesos VII, 1*, red. R. Merkelbach i in., Bonn 1980.
- Dmitriev S., *City Government in Hellenistic and Roman Asia Minor*, Oxford 2005.
- Eck W., *Cornelius II*, 39, w: *Brill's New Pauly*, t. 3, red. H. Cancik, H. Schneider, Leiden–Boston 2003.
- Eck W., *Jahres- und Provinzialfasten der senatorischen Statthalter von 69/70 bis 138/139*, *Chiron* 1983, t. 13.
- Eck W., *Prokonsuln von Asia in der flavisch-traianischen Zeit*, *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 1982, t. 45.
- Eck W., *Suffect consul*, w: *Brill's New Pauly*, t. 8, red. H. Cancik, H. Schneider, Leiden–Boston 2003.
- Engelmann H., Knibbe D., Merkelbach R., *Die Inschriften von Ephesos*, cz. 4, Bonn 1980.
- Errington M.R., *Historia świata hellenistycznego 323–30 p.n.e.*, Kraków 2010.
- Fluß M., s.v. *Trebanius Proculus Mettius Modestinus* 9, w: *Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*, t. XV, 2, red. W. Kroll, Stuttgart 1932.
- Korespondencja Pliniusza Młodszego z cesarzem Trajanem*, tekst i tłum. A. Dębiński, M. Jońca, I. Leraczyk, A. Łuka, Lublin 2017.
- Kulesza R., *Sparta w V–IV wieku p.n.e.*, Warszawa 2003.
- Listy Pliniusza Młodszego*, tłum. S. Patoń, do druku przygotował i notą wydawcy zaopatrzył J. Mikołajtis, Częstochowa 1964.
- Oliver H.J., *Constitutions of Early Roman Emperors from Inscriptions and Papyri*, Philadelphia 1989.
- Oliver H.J., *Gerusiae and Augustales*, *Historia* 1958, t. 7.
- Oliver H.J., *The Sacred Gerusia. Hesperia: Supplement VI*, Athens 1941.
- Richardson J., *Roman Law in the Provinces*, w: *The Cambridge Companion to Roman Law*, red. D. Johnston, Cambridge 2015.
- Robert J., Robert L., *Bulletin épigraphique*, *Revue des Études Grecques* 1946, t. 59–60.
- Rogers M.G., *The Gerousia of Arsinoeia/Ephesus and the Celebration of the Mysteries of Artemis*, *The Ancient World* 2006, t. 37, nr 4.
- Sartre M., *Wschód rzymski. Prowincje i społeczeństwa prowincjonalne we wschodniej części basenu Morza Śródziemnego w okresie od Augusta do Sewerów (31 r. p.n.e. – 235 r. n.e.)*, Wrocław 1997.
- Slootjes D., *The Governor and His Subjects in the Later Roman Empire*, Leiden–Boston 2006.
- Supplementum Epigraphicum Graecum*, t. 26, red. H.W. Pleket, R.S. Stroud, Alphen aan den Rijn–Maryland 1979.
- Syme R., *Journeys of Hadrian*, *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 1988, t. 73.

Veyne P., *Imperium grecko-rzymskie*, Kęty 2008.

Walser V.A., *Bauern und Zinsnehmer. Politik, Recht und Wirtschaft im frühhellenistischen Ephesos*, München 2008.

Wel K.-W., *Gerusia*, w: *Brill's New Pauly*, t. 5, red. H. Cancik, H. Schneider, Leiden–Boston 2004.

Winniczuk L., *Pliniusz Młodszy w świetle swoich listów i mów*, Warszawa 1987.

Recenzje i artykuły recenzyjne

**Dawid Kostecki, *The philosophy of law by Marian Ignacy Morawski SJ*,
Wydawnictwo KUL, Lublin 2021, pp. 309**

Dawid Kostecki, *Filozofia prawa Mariana Ignacego Morawskiego SJ*,
Wydawnictwo KUL, Lublin 2021, s. 309

Давид Костецки, *Философия права Мариана Игнатия Моравского SJ*,
Wydawnictwo KUL, Люблин 2021, 309 с.

Давід Костецький, *Філософія права Маріана Ігнація Моравського SJ*,
Wydawnictwo KUL, Люблін 2021, ст. 309

MACIEJ JOŃCA

Dr. habil., Professor of University of Szczecin
e-mail: maciejjonca@usz.edu.pl, <https://orcid.org/0000-0003-4982-8936>

If anyone ever had the idea of creating a publishing series with the slogan “the grass is always greener on the other side,” this monograph would certainly fit in perfectly. Dawid Kostecki has rediscovered the person and doctrine of one of the most interesting Polish Catholic thinkers of the turn of the 19th and 20th centuries for the Polish reader. However, the title of his work is somewhat misleading. The author provides the reader with more than a dry synthesis of the thoughts of his hero.

Chapter I of the book entitled “Philosophy of law as a science” is a concise compendium, which allows us to understand what philosophy of law is and how Dawid Kostecki understands it. We can read that the “reflection on the philosophy of law in scientific terms can only make sense if we are able to describe its phenomenon precisely using the conceptual apparatus” (p. 25). In this part, the author prepares the reader to reflect on whether it is possible to create a thesis about the existence of some type of Marian Ignacy Morawski’s philosophy of law. It is necessary to remember that we are talking about a man who did not graduate from law studies, and who probably did not consider himself to be a one hundred percent philosopher either (he was rather a priest, a preacher, a scholar and a publicist referring to selected philosophical currents).

Chapter II (“Marian Ignacy Morawski SJ and his times”) reflects the meanders of the Jesuit’s life and outlines the conditions in which his intellectual profile was formed. Rightly so, as “no philosophical system is created in isolation from the reality of the epoch” (p. 59). A reminder of the leading intellectual currents of the 19th century (positivism, evolutionism, materialism, liberalism, empiricism) is of

considerable value, but an attentive reader has a chance to learn something else from this chapter. As the author notes: “after the First World War, and especially after the Second, the socio-political, economic and intellectual constellation changed to such an extent that we only rarely reach back to the world of the nineteenth century. We understand it poorly, and in the multitude of new phenomena, the problems, characters and cognitive perspectives that shaped those times disappear” (p. 91). It is extremely important to recognise that the aforementioned cognitive perspectives were present in the circle of elites that shaped the fate and image of the 20th-century world. Their at least partial understanding allows us to hope that we will be able to comprehend some of their attitudes and choices. In the subsection entitled “The causes of the decline of philosophy as a science in the view of Marian I. Morawski SJ” (pp. 96–99), I can see a charming subject for exploring the origins of the concept of the president’s responsibility before God and history, which found an excellent embodiment in the regulations of the Polish Constitution from 1935.

Chapter III is entitled “The significance of the work *Filozofia i jej zadania* in the renewal of scholasticism.” This part is not inferior to the previous ones, although here, the author tends to strike more hagiographic notes. He presents an outline of the philosophical thought of the Jesuit thinker. We can find many synthetic reflections on scholasticism and Thomistic philosophy. When we read them, another idea comes to mind. It is one thing to describe the revival of Thomistic thought in 19th-century Polish writing. But how wonderful it would be if one day someone took a broader perspective and was tempted to find an answer to the question “to what degree Morawski was present in the political, social and religious life of the Second Polish Republic?”

The author deals with the concept of the “natural law” in the following chapter. This part is devoted to reflections on the natural law, with the author reaching back to the ancient and medieval traditions. Apart from Morawski’s teaching, the views on the natural law of such thinkers as Antoni Borowski and Antoni Szymański are also summarised here. This is an interesting chapter, but in my opinion, it is also a bit “divergent.” However, I do not blame the author. Certainly, it was difficult for him to make a choice and create something similar to a synthesis of issues that are related in essence, but quite distant if you look at the title of the work.

The considerations that have begun in the previous chapter are continued in the part entitled “The natural order as the foundation of morality and law.” In this section, the author focuses exclusively on organising and describing Marian Ignacy Morawski’s views on ethical values. The reader’s attention will certainly be drawn to his arguments concerning the relations not only between law and morality, but also

between religion and morality. The discussions and summaries are set against the background of the leading currents of European thought at the time.

The penultimate chapter, "Marian I. Morawski as a philosopher of law," corresponds to the title of the whole book to the greatest extent. Traditionally, also in this section, the reader receives more than was promised. The isolation of the Jesuit's views on the problem of the will in the legal discourse appears to be a fascinating issue, if only due to the fact that during the apogee of Morawski's creative activity, the dispute between supporters of the "theory of will" and the "theory of statement" became heated in the German doctrine. Regardless of that, the author relates the Jesuit's opinions to the ideas put forward by the representatives of the evolutionary school of legal philosophy. The deliberations about instinct and legal intuition remind us that language shapes reality, even though Morawski in his works "touches the mentioned subject matter only to a limited extent" (p. 246).

The whole work concludes with a study entitled "Marian Ignacy Morawski and evolutionary philosophy of law and universal grammar of morality." It provides the synthesis of the Jesuit's philosophical and legal thought to the contemporary research discourse. A good impression is made especially by the projection of Ignacy Morawski's theories onto the background of trends, which have proved very popular in recent years. They include evolutionary psychology (pp. 240–242) and evolutionary ethics (pp. 242–244). This procedure (juxtaposition), was repeated many times in this chapter and shows that Morawski's texts contain much (if not all) of what his successors wrote about in a different language, dressing up their arguments in new clothes. An apt observation by prof. Jan Stanisław Łoś fits this narration: "artistry consists in the way of using and arranging materials that have been known for a long time, just like in the art of arranging mosaics, where one can create masterpieces out of pebbles that are still the same. Many poets before Dante wrote about hell."

The author himself set an ambitious goal. As already mentioned, Marian Ignacy Morawski did not consider himself a philosopher of law. This is not a problem, since Cicero, Seneca, St Thomas Aquinas, and many other non-lawyers, whose works are now frequently used in philosophical and legal discourse, also did not regard themselves as such. However, while the contemporary philosophy of law has no problems with the above, the thesis that Morawski can be considered a philosopher of law has yet to be proved. The author has risen to the challenge and simultaneously showed off his technical skills.

The work is written in a careful, sophisticated language. The subject matter is not the simplest, especially for someone who – like me – usually applies the rule of limited trust to philosophical and philosophical-legal texts. Dawid Kostecki shares the

opinions and views of his protagonist but does not overshadow or overwhelm him in his argumentation. He lets him speak and often allows him to express himself in quotations. He uses Morawski's archaic network of terms only when he deems it necessary. However, when he speaks in his own name, he uses modern terminological instruments.

Dawid Kostecki's monograph is a source of inspiration for people outside the circle of philosophers of law. Gustav Hugo, mentioned on p. 28, is well known also in the context of studies dedicated to *ius Romanum*. At German universities, he taught, among other things (or perhaps, above all) Roman law. The author states that the philosophy of law "is a field on the border of philosophy and law," and places the history of political and legal doctrines between history, law and political science (p. 38). The same can be said about *ius Romanum*. The danger of "getting stuck in speculative abstractions" is part of every science (cf. p. 43). I was very pleased to read the considerations devoted to the law as "a manifestation of culture" (pp. 46–47). The author's reminders relating to the delineation of chronological frameworks are valuable. He claims: "of course, precise chronological caesuras are in this case a matter of convention, if only for the reason that we find the relevant dates in one area of history – almost always political history – while trying to encompass the entirety of collective life" (p. 71). The author also recalls, among other things, the following statement by his protagonist: "the darker he explained himself, the more profound a thinker he seemed to be" (p. 97). This is, regrettably, a comment that is as important as it is timeless. In another place, we read: "theology in this epoch was almost stagnant; and philosophy, which, as a consequence of the multiplication of disputes and questions, became more and more separated from theology, instead of following the right course, rather deviated and became infected with harmful influences" (p. 105). Unfortunately, this diagnosis perfectly fits the present situation among, for example, Roman law researchers and legal historians.

The figure of Marian Ignacy Morawski and his intellectual legacy are not just mere research objects for Dawid Kostecki. First, the author gets close to the character described, then establishes a friendship with him and finally identifies with his thought. The manner in which the argument is conducted, which should be regarded as sovereign and fully conscious, proves not only the writer's erudition but also his cleverness. In an unobtrusive way, Dawid Kostecki attempts to lead the reader along the same road he himself has recently taken. I have the impression that on this occasion, he not only summarises, synthesises and contextualises but also evangelises. Marian I. Morawski would certainly have liked it very much.

Sprawozdania

Nationwide Scientific Conference
**“Centenary of the Enactment of the Cooperatives Act of 29 October 1920 –
Past, Present and Future of Cooperative Law”**
Lublin, 5 November 2021

Ogólnopolska Konferencja Naukowa
„Stulecie uchwalenia ustawy z dnia 29 października 1920 r. o spółdzielniach –
przeszłość, teraźniejszość i przyszłość prawa spółdzielczego”
Lublin, 5 listopada 2021 r.

Общепольская научная конференция
„Столетие принятия Закона от 29 октября 1920 года о кооперативах –
прошлое, настоящее и будущее кооперативного права”
Люблин, 5 ноября 2021 года

Національна наукова конференція
«Сторіччя прийняття Закону від 29 жовтня 1920 р. про кооперативи –
минуле, сучасне та майбутнє кооперативного права»
Люблін, 5 листопада 2021 р.

PAWEŁ WIDERSKI

Dr., The John Paul II Catholic University of Lublin
e-mail: pawel.widerski@kul.pl, <https://orcid.org/0000-0002-5808-8645>

On Friday, 5 November 2021, the Faculty of Law, Canon Law and Administration of the John Paul II Catholic University of Lublin hosted a nationwide scientific conference entitled “Centenary of the Enactment of the Cooperatives Act of 29 October 1920 – Past, Present and Future of Cooperative Law.” The National Cooperative Council and the John Paul II Catholic University of Lublin organised the conference. Due to the sanitary protocol associated with the epidemic, the conference had a hybrid format. Representatives of the organisers and guests were present at the Knowledge Transfer Centre of the John Paul II Catholic University of Lublin. In contrast, most presentations were delivered remotely, using the MS Teams platform.

Dr. habil. Piotr Zakrzewski, Professor at the Catholic University of Lublin (KUL), Chair of the Department of Civil Law at KUL, welcomed the conference participants. His Magnificence, Rev. Prof. Dr. habil. Mirosław Kalinowski, Rector of the Catholic University of Lublin, officially opened the conference. In his introductory speech, His Magnificence, Rev. Prof. Dr. habil. Mirosław Kalinowski expressed his joy that the conference commemorating the 100th anniversary of the enactment

of the Cooperatives Act was being held at the John Paul II Catholic University of Lublin and pointed to the presence of cooperative issues in the structure of the University's scientific and research, teaching and social activities. Then, Dr. habil. Andrzej Herbet, Professor at the Catholic University of Lublin, Dean of the Faculty of Law, Canon Law and Administration at KUL, took the floor and emphasised the high legal standard of the Cooperatives Act of 29 October 1920. The President of the Board of the National Cooperative Council, Dr. Mieczysław Grodzki, drew attention to the important role of cooperatives not only in economic activities but also in social and cultural activities.

The conference was divided into three parts. The opening paper of the first part, *Stanisław Wróblewski – the first commentator on the 1920 Cooperatives Act*, was presented by Prof. Dr. habil. Andrzej Mączyński. The paper presented a biography of the eminent jurist of the Krakow School, Professor Stanisław Wróblewski and his contribution to drafting the Cooperatives Act of 1920. On the other hand, in his paper entitled *Centenary of the codification of cooperative law*, Prof. Dr. habil. Krzysztof Pietrzykowski presented the evolution of Polish cooperative law. Dr. habil. Piotr Zakrzewski, Professor at the Catholic University of Lublin, followed with a paper entitled *The future of Polish cooperative law – legislative challenges in the context of European Cooperative Law*. He analysed against the background of the draft Principles of European Cooperative Law, the legitimacy of undertaking work on a new cooperative law and the principles and values on which it should be based. Another presentation entitled *Bankruptcy of a housing cooperative and the situation of persons with ownership rights to premises. Observations in light of Supreme Court jurisprudence* was delivered by Prof. Dr. habil. Joanna Misztal-Konecka. It was focused on changes in the Supreme Court's jurisprudence relating to the assessment of the effects of the transformation of the ownership right to premises into the right of separate ownership of premises during the bankruptcy proceedings of a housing cooperative. The first part of the conference concluded with Dr. habil. Grzegorz Kozieł, Professor at the Maria Curie-Skłodowska University, who presented a paper entitled *A monistic system in a cooperative operating under the general rules of Polish cooperative law as an option for managing the cooperative de lege ferenda*, devoted to considerations on the need to introduce into Polish cooperative law, as one of the options, a monistic system for managing cooperatives operating under the general rules.

The second part of the conference began with a presentation of the 1920 Cooperatives Act with explanatory notes by Professor Stanisław Wróblewski, whose edition was reissued by the National Cooperative Council and a commemorative medal to mark the 100th anniversary of the enactment of this Act. Another item on the agenda was the announcement of the winner of the 17th edition of the

competition for the best research paper on cooperatives. The competition results were announced by Professor Antoni Magdoń, head of the competition jury. Subsequently, Dr. habil. Anna Zbiegień-Turzańska of the University of Warsaw delivered a paper entitled *Representation of cooperatives*, in which she discussed the development of the principles of representation in Polish cooperative law. On the other hand, in a paper entitled *On the legal problem of farmers' cooperatives and energy cooperatives – past, present and future*, Dr. habil. Aneta Suchoń, Professor at the Adam Mickiewicz University in Poznań, attempted to identify trends in the development of agricultural cooperatives and energy cooperatives. President of the Management Board of the Franciszek Stefczyk Credit Union Joanna Mędrzecka delivered a paper entitled *Evolution of the legal framework for the operation of credit unions* devoted to the evolution of the legal framework for the operation of credit unions. The second part of the conference ended with a presentation by Dr. Katarzyna Królikowska of the Koźmiński University in Warsaw entitled *Post-war reforms of cooperative law in Germany*, which focused on the analysis of German solutions in the field of cooperative law, with particular emphasis on the issue of the liability of cooperative members for its debts.

The third part of the conference opened with a lecture by Dr. Mateusz Żaba of the University of Silesia in Katowice, who, in his paper entitled *On the need for amending the Polish regulations on the possibility of transferring shares in a cooperative and acquiring membership in it. Observations in light of Czech, Slovak and Slovenian solutions* confronted the issue of the amendment of Polish regulations on transferring shares in a cooperative and acquiring membership in it with the Czech, Slovak and Slovenian legal order. The presentation by Dr. Tomasz Dabrowski of the Kazimierz Pułaski University of Technology and Humanities in Radom entitled *Cooperative organs in Polish and German law: yesterday – today – tomorrow?* illustrated the evolution of the regulation of cooperative organs in Polish law compared to German solutions. This speech was followed by Dr. Paweł Widerski of the John Paul II Catholic University of Lublin, who, in his paper entitled *Power of attorney to participate in the general meeting of a cooperative*, described the legal characteristics of a power of attorney to participate in the general meeting of a cooperative. Next, Dr. Dominik Bierecki presented the paper entitled *The legal nature of cooperative action in the interests of its members*. He addressed the issue of the differences between the activities of cooperatives and those of other corporate legal persons, taking into account the historical, European and comparative perspectives of Polish legal regulation. The last paper in the third part of the conference, entitled *Objectives and effects of dairy cooperatives in Poland*, was delivered by Dr. Maria Zuba-Ciszewska of the John Paul II Catholic University of Lublin. It dealt with the

functioning of dairy cooperatives in the context of their tasks and their fulfilment of general social and economic objectives.

The conference was rounded off by discussing the cooperative issues raised during presentations. The conference chairman, Prof. Piotr Zakrzewski, thanked the participants for taking part in the conference. He gave special thanks to Prof. Andrzej Mączyński and Prof. Krzysztof Pietrzykowski. He then closed the conference.

LubLaw Day 2022 – Current Challenges of Legal Education, Lublin, 31 May 2022

LubLaw Day 2022 – Współczesne wyzwania edukacji prawniczej, Lublin, 31 maja 2022 r.

LubLaw Day 2022 – Современные вызовы юридического образования, Люблин, 31 мая 2022 г.

LubLaw Day 2022 – Сучасні виклики юридичної освіти, Люблін, 31 травня 2022 р.

PAWEŁ ZDANIKOWSKI

Dr., The John Paul II Catholic University of Lublin

e-mail: pawel.zdanikowski@kul.pl, <https://orcid.org/0000-0002-2383-5401>

On 31 May 2022, the Faculty of Law, Canon Law and Administration of the John Paul II Catholic University of Lublin (KUL) held a conference called “Contemporary Challenges of Legal Education,” which was also the inaugural edition of LubLaw Day 2022. Several hundred people participated in the event, including students, judges, prosecutors, advocates, notaries, bailiffs and academics.

The intention of LubLaw Day initiator and organiser – the Faculty of Law, Canon Law and Administration of the Catholic University of Lublin – is to make it an annual meeting of the legal community in Lublin. This community is very numerous: there are two faculties of law in Lublin (at the John Paul II Catholic University of Lublin and the Maria Curie-Skłodowska University – UMCS), common courts and general organisational units of the prosecutor’s office at all levels, a provincial administrative court, professional corporations (advocates, legal advisers, notaries and bailiffs) and the Centre for Continuous Training and International Cooperation of the National School of Judiciary and Public Prosecution. Despite that, no platform for cooperation has been created so far. LubLaw Day is supposed to fill this gap and be a space to meet and discuss common interests.

The subject of LubLaw Day 2022 was legal education. It is an issue that concerns both the academic community and institutions responsible for vocational education in legal professions.

The conference was divided into two main parts. The first one included meetings of students of the Faculty of Law of the Catholic University of Lublin with a career counsellor and representatives of various legal professions: advocates, legal advisers, notaries, bailiffs, judges and prosecutors. Career Adviser Marta Wziątek presented the offer of the KUL Career Office, which helps, among others, in choosing the right path of legal professional development, and representatives

of individual legal professions: Advocate Maciej Chorągiewicz (Lublin District Bar Council), Legal Adviser Ewa Urbanowicz (Lublin District Chamber of Legal Advisers), Notary Public Marcin Wysocki (Lublin Chamber of Notaries), Bailiff Katarzyna Ryń-Kowalska and Bailiff Wojciech Piłat (Lublin Chamber of Bailiffs), Judge Robert Pelewicz (Regional Court in Tarnobrzeg, Deputy Director of the National School of Judiciary and Public Prosecution for Judicial Training) and Prosecutor Czesław Kłak (Public Prosecutor of the Regional Public Prosecutor's Office in Rzeszów, Deputy Director of the National School of Judiciary and Public Prosecution for Prosecution Training) presented the specificity of each profession and the way to reach to them.

The second part of the conference was opened by Prof. Ewa Trzaskowska, Vice-Rector of the Catholic University of Lublin for Education. This part consisted of two discussion panels. The first one, "Challenges of University Education," was moderated by Prof. Andrzej Herbet, Dean of the Faculty of Law, Canon Law and Administration of the Catholic University of Lublin. During the discussion, Prof. Paweł Nowak (Department of Media Communication, UMCS) spoke about the need to simplify legal communication; Dr. Małgorzata Torój (Institute of Psychology, KUL) pointed out that adults learn through experience, and therefore their teaching should contain as many practical elements as possible; Dr. Piotr Mamcarz (Institute of Psychology KUL) talked about the necessity to train law students in social competences; Marcin Wojtasiński from the KUL Career Office presented the University's experience in implementing tutoring. A dozen or so people took part in the plenary discussion following this part of the conference.

After the break, the participants discussed the consistency of the legal studies curriculum with the expectations of legal training institutions. The discussion topic was "Which Study Programme to Choose? From Academic Education and Initial Training in Legal Professions." This part of the session was moderated by Prof. Anna Przyborowska-Klimczak, Dean of the Faculty of Law and Administration of UMCS, and the panel session was attended by Dr. Tomasz Kałużny and Dr. Justyna Kulikowska-Kulesza. They presented an innovative system of judicial practice developed at the University of Białystok. The conference was also attended by representatives of legal corporations (Advocate Maciej Chorągiewicz, Legal Adviser Justyna Rokita-Kasprzyk, Notary Public Marcin Wysocki, Bailiff Katarzyna Ryń-Kowalska and Bailiff Wojciech Piłat) and the National School of Judiciary and Public Prosecution (Judge Aneta Michalek). The debaters agreed that they expect more practical knowledge from legal studies graduates. The panellists also agreed that during the studies, more classes should be done using the case method. Everyone participating in the conference found the LubLaw Day initiative worth continuing in the future.

Z życia Wydziału

DIARIUSZ

**Kalendarium ważniejszych wydarzeń naukowych z udziałem pracowników
Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL
kwiecień – czerwiec 2022 r.**

DIARY

Calendar of major scientific events with the participation of academic staff of the
Faculty of Law, Canon Law and Administration of
the John Paul II Catholic University of Lublin
April – June 2022

КАЛЕНДАРЬ МЕРОПРИЯТИЙ

Главные научные события с участием сотрудников
Факультета права, канонического права и администрации
Люблинского Католического Университета Иоанна Павла II
апрель – июнь 2022 года

ЖУРНАЛ ПОДІЙ

Календар важливих наукових заходів за участю співробітників
Факультету права, канонічного права та адміністрації
Люблінського Католицького Університету Івана Павла II
квітень – червень 2022 р.

PAWEŁ BUCOŃ

Dr, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
e-mail: pawel.bucon@kul.pl, <https://orcid.org/0000-0002-4413-2588>

Kwiecień

5 kwietnia 2022 r. – dr hab. **Anna Tunia**, prof. KUL, podczas Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej nt. *Wpływ pandemii na standardy funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości*, zorganizowanej przez Akademię Sztuki Wojennej w Warszawie, wygłosiła referat pt. *Usprawiedliwienie nieobecności w sądzie z powodu choroby w czasie pandemii COVID-19*, natomiast dr **Zuzanna Gądzik** podczas III Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Praw Człowieka pt. *Tezy równości*, zorganizowanej przez ELSA Lublin, wygłosiła referat pt. *Przestępstwa popełniane z pobudek rasistowskich lub ksenofobicznych*.

8 kwietnia 2022 r. – podczas 12th Polish-Spanish Conference on the European Legal Tradition pt. *Relationship between Law and Civil Society – Historical, Comparative and Interdisciplinary Perspective*, zorganizowanej przez Instytut Prawa – SWPS Uniwersytetu Humanistycznospołecznego, Faculty of Law and Economics – University Jaume I de Castellón, Faculty of Legal Sciences – University of Las Palmas ULPGC oraz Instytut Badań Prawnoporównawczych i Interdyscyplinarnych Uniwersytetu Łódzkiego, prof. dr hab. **Joanna Misztal-Konecka** wygłosiła referat pt. *Separate opinions and their role in the democratic society*, a dr **Bożena Czech-Jeziarska** zaprezentowała wystąpienie zatytułowane *Rzymskie prawo publiczne – między ustrojem państwa a historią społeczną*.

9 kwietnia 2022 r. – dr hab. **Filip Ciepły**, prof. KUL, podczas Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej pt. *Wolność religijna wobec wyzwań i zagrożeń współczesności*, zorganizowanej przez Akademię Kultury Społecznej i Medialnej – Akademię Nauk Stosowanych w Toruniu, Ministerstwo Sprawiedliwości, Centrum Ochrony Praw Chrześcijań i Fundację Lux Veritatis, wygłosił referat pt. *Przesłanki kryminalizacji obrazy uczuć religijnych*.

11 kwietnia 2022 r. – ks. prof. dr hab. **Mirosław Sitarz** podczas Międzynarodowej Konferencji Naukowej, pod honorowym patronatem Ministra Edukacji i Nauki oraz Rektora KUL, nt. *Wartości chrześcijańskie w społeczeństwie cyfrowym*, zorganizowanej przez Wyższą Szkołę Gospodarki Euroregionalnej im. Alcide De Gasperi; Fundację Rozwoju Systemu Edukacji – Narodowa Agencja Programu Erasmus+ i Europejskiego Korpusu Solidarności; Fundację „Myśląc Ojczyzna” im. Ks. Infułata Ireneusza Skubisia; Katedrę Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego KUL oraz Stowarzyszenie Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, wygłosił referat pt. *Obowiązek przekazywania wartości chrześcijańskich przez rodziców*.

11 kwietnia 2022 r. – odbyła się publiczna obrona rozprawy doktorskiej mgr **Natalii Wójcik-Krokowskiej** pt. *Modele odrębnych postępowań przyspieszonych – nakazowego i upominawczych w procesie cywilnym*. Promotor: dr hab. Jacek Widło.

13 kwietnia 2022 r. – dr **Zuzanna Gądzik** podczas Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej pt. *Prawnokarna ochrona zdrowia*, zorganizowanej przez Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, przedstawiła referat pt. *Klauzula dobrego Samarytanina*.

20–22 kwietnia 2022 r. – dr **Ilona Grądzka** podczas XXV Seminarium Badaczy Prawa Konstytucyjnego pt. *Mity w prawie konstytucyjnym*, zorganizowanego przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego oraz Okręgową Izbę Radców Prawnych w Szczecinie, wygłosiła referat pt. *Weto prezydenta w praktyce*.

21 kwietnia 2022 r. – dr hab. **Filip Ciepły**, prof. KUL, podczas Seminarium Naukowego pt. *Prawo karne i egzorcyzmy*, zorganizowanego przez Fundację Instytut Rzeczypospolitej im. Pawła Włodkowica w Warszawie, wygłosił referat pt. *Prawo karne i egzorcyzmy*.

25 kwietnia 2022 r. – ks. prof. dr hab. **Mirosław Sitarz** podczas Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej pt. *Wielokulturowość w Norwegii w XX i XXI wieku a polskie doświadczenie historyczne*, zorganizowanej przez KUL, wygłosił referat pt. *Chrześcijańskie korzenie wielokulturowej tożsamości Europy*.

25–26 kwietnia 2022 r. – dr **Lidia Katarzyna Jaskuła** podczas XIV Międzynarodowej Konferencji Naukowej Praw Człowieka online pt. *Kompatybilność krajowych i międzynarodowych mechanizmów ochrony praw człowieka w dobie nowych wyzwań cywilizacyjnych*, zorganizowanej przez Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach (Wydział Prawa i Nauk Społecznych, Instytut Nauk Prawnych) oraz Stowarzyszenie Parlamentarzystów Polskich (Zarząd Główny), wygłosiła prelekcję pt. *Kompatybilność rozwiązań legislacyjnych dotyczących dezinformacji na temat epidemii COVID-19 proponowanych na poziomie europejskim i krajowym w Polsce*.

26 kwietnia 2022 r. – podczas Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej nt. *Prawo własności intelektualnej – „For a better Future”*, zorganizowanej przez Instytut Prawa Akademii Sztuki Wojennej oraz Konsorcjum Bezpieczeństwo Gospodarcze Polski, ks. dr hab. **Włodzimierz Broński**, prof. KUL, wygłosił referat pt. *Polubowne rozwiązywanie sporów z zakresu własności intelektualnej w spółkach Skarbu Państwa*, a dr hab. **Grzegorz Tylec**, prof. KUL, wystąpił z referatem pt. *Zbiorowy zarząd prawami autorskimi w zakresie twórczości naukowej i technicznej*.

28 kwietnia 2022 r. – dr hab. **Elżbieta Szczot**, prof. KUL, podczas XI International Ecumenical-Legal Conference pt. *Ecclesia in Europa – on the 20th Anniversary of Pope John Paul II’s Apostolic Exhortation*, zorganizowanej przez Wydział Teologiczny Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, wygłosiła referat pt. *Wizja Europy wartości Jana Pawła II w adhortacji Ecclesia in Europa*, natomiast dr **Paweł Widerski** w ramach Międzynarodowej Konferencji Naukowej online pt. *Transcarpathian legal readings. The transformation of national legal systems of Central and Eastern European countries facing modern challenges*, zorganizowanej przez Uzhhorod National University (Ukraine) Faculty of Law; John Paul II Catholic University of Lublin (Republic of Poland) Faculty of Law, Canon Law and Administration; Masaryk University (Brno, Czech Republic) Faculty of Law; Trnava University in Trnava (Slovak Republic) Faculty of Law; Charles University (Prague, Czech Republic) Hussite Theological Faculty; University of Graz (Republic of Austria) Centre for East European Law and Eurasian Studies; University of Miskolc (Hungary) Faculty

of Law; “Vasile Goldiș” Western University of Arad (Romania) Faculty of Law, wygłosił referat pt. *Legal status of the succession manager. Comments against the background of the succession management – a new institution in the Polish inheritance law.*

Maj

7–8 maja 2022 r. – dr **Artur Lis** podczas Międzynarodowej Konferencji Naukowej pt. *International Conference on Economics & Social Sciences*, zorganizowanej przez Cyprus Science University, wygłosił prelekcję pt. *Ecological safety of Poland.*

19 maja 2022 r. – dr hab. **Jadwiga Potrzeszcz**, prof. KUL, podczas VI Międzynarodowej Konferencji Naukowej pt. *Władza sądownicza a bezpieczeństwo prawne w państwach demokratycznych w procesie integracji europejskiej: Polska – Słowacja – Ukraina – Niemcy*, zorganizowanej przez Komisję Prawniczą Polskiej Akademii Nauk – Oddział w Lublinie, a współorganizowanej przez Stowarzyszenie Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL, Wydział Prawa i Administracji UMCS w Lublinie, Fundację Polskiej Akademii Nauk, Wydział Prawa Uniwersytetu Trnavskiego w Trnawie na Słowacji, Wydział Prawa Państwowego Uniwersytetu Spraw Wewnętrznych we Lwowie oraz Wydział Nauk Prawnych Towarzystwa Naukowego KUL, wygłosiła referat pt. *Zasada niezawisłości sędziów w kontekście funkcjonowania Krajowej Rady Sądownictwa.*

20 maja 2022 r. – dr **Zuzanna Gądzik** podczas Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej online pt. *Zwierzęta jako ofiary przemocy*, zorganizowanej przez Koło Naukowe Praw Zwierząt Uniwersytetu Wrocławskiego, wygłosiła referat pt. *Przemoc wobec zwierząt wykorzystywanych do celów sportowych – pespektywa prawnokarna.*

24–26 maja 2022 r. – podczas XIX Ogólnopolskiego Sympozjum Prawa Wyznaniowego pt. *Dopuszczalne i niedopuszczalne ograniczanie wolności przekonań i kultu*, zorganizowanego przez Akademię Sztuki Wojennej w Warszawie oraz Polskie Towarzystwo Prawa Wyznaniowego w Wigrach, dr **Aneta Maria Abramowicz** wygłosiła referat pt. *Prawo do diety religijnej w polskich zakładach penitencjarnych a ograniczanie wolności religii lub przekonań*, a dr hab. **Anna Tunia**, prof. KUL, przedstawiła referat pt. *Nieskuteczność ochrony kultu religijnego na płaszczyźnie przepisów karnych.*

25–26 maja 2022 r. – dr **Lidia Katarzyna Jaskuła** podczas XXI Dorocznej Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Stowarzyszenia Edukacji Administracji Publicznej pt. *Problemy w wykonywaniu zadań administracji publicznej*, zorganizowanej przez

Stowarzyszenie Edukacji Administracji Publicznej oraz Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, wygłosiła referat pt. *Problemy w wykonywaniu zadań przez Krajową Radę Radiofonii i Telewizji w kontekście utworzenia Rady Mediów Narodowych*.

25–27 maja 2022 r. – dr hab. **Dominik Tyrawa** podczas XXI Dorocznej Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Stowarzyszenia Edukacji Administracji Publicznej pt. *Problemy w wykonywaniu zadań administracji publicznej*, zorganizowanej przez Stowarzyszenie Edukacji Administracji Publicznej oraz Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, wygłosił referat pt. *O drogach niechcianych w związku z funkcjonalizmem dróg publicznych i procedurą kaskadową*.

26 maja 2022 r. – dr hab. **Elżbieta Szczot**, prof. KUL, podczas Międzynarodowej Konferencji naukowej pt. *The way to Christ through the service to a neighbour: new tendencies of the social doctrine of the Orthodox Church*, zorganizowanej przez Volyn Orthodox Theological Academy, wystąpiła z referatem pt. *Subsidiarity and solidarity as fundamental principles of social activity*. Natomiast dr **Aneta Maria Abramowicz** podczas Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej pt. *Gwarancje formalne i materialne wolności sumienia i wyznania – stan de lege lata i postulaty de lege ferenda*, która była częścią projektu badawczego realizowanego przez Instytut Wymiaru Sprawiedliwości w Warszawie na zlecenie Ministerstwa Sprawiedliwości, a współorganizatorem konferencji było Centrum Badań nad Prawami Podstawowymi Uniwersytetu Opolskiego, wygłosiła referat pt. *Prawo do ulgi podatkowej z tytułu dokonania darowizny na kościelną działalność charytatywno-opiekuńczą*.

Czerwiec

1–2 czerwca 2022 r. – dr hab. **Marzena Dyjakowska** podczas Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej pt. *Wielcy kodyfikatorzy i wielkie kodyfikacje. W 250. rocznicę urodzin Michaiła Sperańskiego*, zorganizowanej przez Instytut Nauk Prawnych Akademii Pomorskiej w Słupsku, wygłosiła referat pt. *Od Kodeksu Gregoriańskiego do Kodeksu Justyniana. Kodyfikacje konstytucji cesarskich*.

2–3 czerwca 2022 r. – dr hab. **Krzysztof Wiak**, prof. KUL, podczas Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej pt. *Bezpieczeństwo życia i zdrowia człowieka*, zorganizowanej przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie oraz Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, wygłosił referat pt. *Odpowiedzialność karna za zabójstwo w projekcie nowelizacji Kodeksu karnego z 22 lutego 2022 r. (druk nr 2024)*.

6–8 czerwca 2022 r. – dr **Paweł Bucóń** podczas Konferencji sędziów Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego nt. *Sprawy związane z Krajową Radą Sądownictwa w praktyce Sądu Najwyższego* wygłosił referat pt. *Gravamen w sprawach z odwołań od uchwał KRS*.

9 czerwca 2022 r. – podczas Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej pt. *Filantropia czy sprawiedliwy podział*, zorganizowanej na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II przez Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL oraz Instytut De Republica, prof. dr hab. **Magdalena Pyter** wygłosiła referat pt. *Karol Jaroszyński – filantropia w służbie idei uniwersytetu katolickiego*, a dr hab. **Jadwiga Potrzeszcz**, prof. KUL, wygłosiła referat pt. *Filantropia a sprawiedliwy podział z perspektywy prawnonaturalnej*.

9 czerwca 2022 r. – odbyła się publiczna obrona rozprawy doktorskiej ks. mgr. **Rafała Krawczyka** pt. *Urząd Patriarchy w postanowieniach Ormiańskiego Synodu Narodowego z 1911 roku*. Promotor: ks. dr hab. Grzegorz Wojciechowski.

10 czerwca 2022 r. – podczas Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej online pt. *Reforma prawa karnego wojskowego w kontekście aktualnych zagrożeń bezpieczeństwa narodowego*, zorganizowanej przez Akademię Pomorską w Słupsku, dr **Zuzanna Gądzik** wspólnie z dr. **Damianem Szeleszczukiem** wygłosili referat pt. *Degradacja w świetle projektowanych zmian Kodeksu karnego*.

13 czerwca 2022 r. – podczas Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej pt. *Konflikty wartości w publicznym prawie gospodarczym w ramach Zjazdu Katedr i Zakładów oraz Zespołów Badawczych Publicznego Prawa Gospodarczego*, zorganizowanej przez Katedrę Prawa Administracyjnego KUL oraz Katedrę Publicznego Prawa Gospodarczego KUL, ks. dr hab. **Włodzimierz Broński**, prof. KUL, wygłosił referat pt. *Wartości – Konflikt – Mediacje*, dr hab. **Paweł Fajgielski** wygłosił referat pt. *Jawność informacji o przedsiębiorcach a ochrona prywatności i ochrona danych osobowych*, dr **Lidia Katarzyna Jaskuła** wygłosiła referat pt. *Konflikt wartości w postępowaniu koncesyjnym na rozpowszechnianie programów radiowych i telewizyjnych*, a dr hab. **Anna Haładyj**, prof. KUL, wygłosiła referat pt. *Status jednoosobowego przedsiębiorstwa w spadku a zezwolenia i pozwolenia regulowane prawem ochrony środowiska – które wartości podlegają ochronie?*

14 czerwca 2022 r. – podczas Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej pt. *Konflikty wartości w publicznym prawie gospodarczym w ramach Zjazdu Katedr i Zakładów oraz Zespołów Badawczych Publicznego Prawa Gospodarczego*, zorganizowanej przez Katedrę Prawa Administracyjnego KUL oraz Katedrę Publicznego Prawa Gospodarczego KUL, dr **Krzysztof Dobieżyński** wygłosił referat pt. *Unieważnienie*,

sprzeciw, opozycja – problem kryteriów wyodrębnienia, a dr hab. **Dominik Tyrawa** wygłosił referat pt. *Działalność gospodarcza gminy w zakresie budownictwa mieszkaniowego. O konflikcie między samodzielnością i służbie ludziom a legalnością*.

25 czerwca 2022 r. – dr hab. **Paweł Fajgielski** podczas XIV Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej pt. *Bezpieczeństwo w Internecie. Hacking*, zorganizowanej przez Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Akademię Leona Koźmińskiego, Naukową i Akademicką Sieć Komputerową – Państwowy Instytut Badawczy oraz Naukowe Centrum Prawno-Informatyczne, wygłosił referat pt. *Naruszenie ochrony danych osobowych – zagadnienia wybrane*.

26–28 czerwca 2022 r. – dr hab. **Anna Tunia**, prof. KUL, podczas Międzynarodowej Konferencji Naukowej pt. *Realizacja zasady praworządności w ochronie statusu jednostki*, zorganizowanej przez Instytut Wymiaru Sprawiedliwości i Centrum Badań Nad Prawami Podstawowymi, wygłosiła referat pt. *Criminal-law protection of the right to have places of worship before violation of third parties [Prawnokarna ochrona prawa do posiadania miejsc kultu przed naruszeniem ze strony osób trzecich]*.

27 czerwca 2022 r. – dr hab. **Małgorzata Wąsek-Wiaderek**, prof. KUL, podczas Międzynarodowej Konferencji Naukowej pt. *ImprovEAW – Improving mutual recognition of European Arrest Warrants through Common Practical Guidelines*, zorganizowanej przez Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, wygłosiła prelekcję pt. *Proportionality in issuing EAWs with special focus on Polish practice*.

29 czerwca 2022 r. – ks. prof. dr hab. **Mirosław Sitarz** podczas Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej pt. *Misja i rola współczesnego uniwersytetu w kształtowaniu społeczeństwa obywatelskiego*, zorganizowanej przez Uczelniany Samorząd Studentów KUL, Samorząd Doktorantów KUL, Klub Uczelniany Akademickiego Związku Sportowego KUL oraz Fundację Rozwoju KUL, wygłosił referat pt. *Błogosławiony Stefan Kardynał Wyszyński autorytetem moralnym dla młodych*.

**Bibliografia pracowników naukowych
Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji
Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II za rok 2014**

Bibliography of academic staff of the Faculty of Law, Canon Law and Administration of
the John Paul II Catholic University of Lublin for 2014

Библиография научных трудов сотрудников Факультета права, канонического
права и администрации Люблинского католического университета Иоанна Павла II
за 2014 год

Бібліографія наукових працівників Факультету Права, Канонічного Права та
Адміністрації Люблінського католицького університету імені Івана Павла II
за 2014 р.

BARTOSZ KUŚ

Dr, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
e-mail: bartosz.kus@kul.pl, <https://orcid.org/0000-0002-5780-0952>

Przyjęto następującą klasyfikację: I. Opracowania książkowe; II. Artykuły i studia; III. Hasła encyklopedyczne; IV. Glosy; V. Recenzje i noty; VI. Sprawozdania; VII. Inne.

Abramowicz Aneta

II

Abramowicz A., *Wyznaniowa forma zawarcia małżeństwa cywilnego a zasada równouprawnienia związków wyznaniowych*, *Studia z Prawa Wyznaniowego* 2014, t. 17, s. 127–149.

Adamowicz Leszek

II

Adamowicz L., *Aspekt prawno-liturgiczny zawarcia małżeństwa katolików z prawosławnymi*, w: *Kanoniczno-liturgiczne aspekty zawierania małżeństw mieszanych i im podobnych*, red. U. Nowicka, Prymasowskie Wydawnictwo Gaudentinum, Warszawa 2014, s. 69–81.

Adamowicz L., *Bonum prolis w małżeństwach mieszanych*, w: *W orbicie zasady „odpowiedzialnego rodzicielstwa”. Adekwatne rozumienie pojęcia bonum prolis wyzwaniem dla współczesnej kanonistyki*, red. A. Pastwa, Księgarnia św. Jacka, Katowice 2014, s. 65–80.

Adamowicz L., *Free State Declaration of Non-Catholic Persons before Celebrating of Canonical Marriage*, *Ecumeny and Law* 2013, nr 1, s. 173–195 [publikacja w 2014 r.].

Adamowicz L., *Przynależność do Kościoła sui iuris*, w: *Przynależność do Kościoła a uczestnictwo wiernych w życiu publicznym*, red. J. Krukowski, M. Sitarz, B. Pieron, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, s. 131–150.

III

Adamowicz L., *Wikariusz sądowy*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 20, red. E. Gigilewicz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, kol. 572–573.

Bar Wiesław

II

Bar W., *El concepto del martirio canonizado en la Iglesia católica*, w: *Reddite ergo quae sunt Caesaris Caesari et quae sunt Dei Deo. Studia in honorem Prof. Josephi Krukowski dedicata. Księga Jubileuszowa dedykowana Księdzu Profesorowi Józefowi Krukowskiemu z okazji 50-lecia pracy naukowej*, red. M. Sitarz, P. Stanisław, H. Stawniak, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, s. 671–683.

V

Bar W., *Zenon Grocholewski, Uniwersytety wobec współczesnych wyzwań, Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego*, Warszawa 2013, ss. 400, *Studia Prawnicze KUL* 2014, nr 1, s. 225–228.

Barankiewicz Tomasz

II

Barankiewicz T., *Edukacja w zakresie etyki zawodów prawniczych – o potrzebie pewnej akademickiej eutopii*, *Prawo i Więź* 2014, nr 4 (10), s. 43–58.

Barankiewicz T., *Etyka urzędnicza – etyczne standardy audytu wewnętrznego*, w: *Audyt wewnętrzny w jednostkach sektora finansów publicznych*, red. J. Szczot, wyd. 2 popr. i uzup., Wydawnictwo Muzyczne Polihymnia, Lublin 2014, s. 131–145.

Barankiewicz T., *Etyka urzędnicza – funkcje, zasady i postawy*, *Metryka. Studia z zakresu prawa osobowego i rejestracji stanu cywilnego* 2014, nr 2, s. 123–140.

Barszcz Tomasz

II

Barszcz T., *On petitio principii in Legal Argumentation*, *Roczniki Nauk Prawnych* 2014, t. 24, nr 3, s. 7–20.

Bednaruk Waldemar

II

Bednaruk W., *Konstytucja marcowa w poglądach Edwarda Dubanowicza*, w: *Konstytucje polskie dwudziestolecia międzywojennego. Doświadczenia, inspiracje, instytucje*, red. P. Czernicki, B. Opaliński, Uczelnia Techniczno-Handlowa im. Heleny Chodkowskiej w Warszawie, Warszawa 2014, s. 11–26.

III

Bednaruk W., *Trybunał Koronny*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 19, red. E. Gigilewicz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, kol. 1083.

V

Bednaruk W., *Witold Filipczak, Życie sejmikowe prowincji wielkopolskiej w latach 1780–1786*, Studia Prawnicze KUL 2014, nr 2, s. 147–150.

Biskup Rafał

I

Działalność gospodarcza na obszarach chronionych, red. R. Biskup, M. Pyter, M. Rudnicki, J. Trzewik, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, ss. 375.

II

Biskup R., *Komentarz do art. 14–32 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi*, w: *Prawo rynku kapitałowego. Komentarz*, red. M. Wierzbowski, L. Sobolewski, P. Wajda, wyd. 2 popr. i poszerzone, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 663–702.

Biskup R., *Radny jako podmiot o ograniczonej wolności gospodarczej. Zagadnienia wybrane*, w: *Samorząd terytorialny z punktu widzenia nowoczesnej administracji. Księga poświęcona pamięci Jacka Dziobka-Romańskiego*, red. S. Wrzosek, M. Pyter, M. Ganczar, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 55–83.

Biskup R., Ganczar M., *Evolution of Administrative Procedure Exemplifies Informatisation of Public Administration in Poland*, *Public Policy and Administration Review*, March 2014, t. 2, nr 1, s. 75–96.

Biskup R., Wytrążek W., *Kierowanie instytucjami kultury w warunkach wolności gospodarczej*, w: *Procesy kierowania w systemie administracji publicznej*, red. J. Łukasiewicz, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa. Oddział w Rzeszowie, Rzeszów 2014, s. 31–39.

Broński Włodzimierz

II

Broński W., Dąbrowski M., *Status prawny mediatora w sprawach cywilnych. Stan obecny i propozycje zmian*, *Roczniki Nauk Prawnych* 2014, t. 24, nr 4, s. 7–20.

Bucior Dariusz

II

Bucior D., *Rozdział IV. 4A. Spółka jawna. Stosunki wewnętrzne. Prowadzenie spraw spółki*, w: *Meritum. Prawo spółek*, t. 1, red. A. Kidyba, Wolters Kluwer, Warszawa 2014, s. 346–359.

Bucior D., *Rozdział IV. 5. Spółka jawna. Stosunki zewnętrzne*, w: *Meritum. Prawo spółek*, t. 1, red. A. Kidyba, Wolters Kluwer, Warszawa 2014, s. 364–394.

Bucior D., *Wyłączenie prawa głosu przy udzielaniu absolutorium – orzeczenie austriackiego OGH*, *LawBlog.pl | Forum Prawa Handlowego* 2014, s. 1–2.

Burczak Krzysztof

I

Hodie et Cras. Dziś i jutro Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku – 30 lat od promulgacji, red. K. Burczak, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, ss. 177.

II

Burczak K., *Łacina w prawie kanonicznym*, w: *Latina Lingua czyli co to znaczy dla prawników?*, red. P. Święcicka, Księgarnia Akademicka, Kraków 2014, s. 127–154.

III

Burczak K., *Zaborowski Jakub*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 20, red. E. Gigilewicz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, kol. 1143–1144.

Burczak K., *Zachorowski Stanisław*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 20, red. E. Gigilewicz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, kol. 1163–1164.

Burzec Marcin

II

Burzec M., *Dziecko jako kryterium przyznawania preferencji w podatku dochodowym wybranych państw europejskich*, w: *Preferencje podatkowe*, red. B. Kucia-Guściora, M. Burzec, Wydawnictwo KUL, Lublin 2013, s. 79–97 [publikacja w 2014 r.].

Burzec M., *Rozdział VII, § 29. Uproszczone formy podatku dochodowego od osób fizycznych*, w: *Prawo podatkowe*, red. P. Smoleń, W. Wójtowicz, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 387–392.

Burzec M., *Rozdział VII, § 31. Podatek tonażowy*, w: *Prawo podatkowe*, red. P. Smoleń, W. Wójtowicz, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 416–421.

Burzec M., *Rozdział VIII, § 33. Opodatkowanie nieruchomości*, w: *Prawo podatkowe*, red. P. Smoleń, W. Wójtowicz, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 428–449.

Burzec M., *Rozdział X, § 44. Wprowadzenie do prawa podatkowego Unii Europejskiej*, w: *Prawo podatkowe*, red. P. Smoleń, W. Wójtowicz, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 524–533.

Bysiecka-Maciaszek Anna

II

Bysiecka-Maciaszek A., *Spoleczne i kulturowe konsekwencje migracji w Unii Europejskiej – przykład Polski*, w: *Wplyw acquis communautaire i acquis Schengen na prawo polskie – doświadczenia i perspektywy*, t. 2. *15 lat acquis Schengen w prawie Unii Europejskiej*, red. A. Kuś, A. Szachon-Pszenny, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 11–26.

Bysiecka-Maciaszek A., *The Figure of (a) Double in Ruth Praver Jhabvala's Esmond in India*, w: *Margins and Peripheries. Studies in Culture, Literature and Language*, red. D. Vogel, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Raciborzu, Racibórz 2014, s. 8–14.

Czarnek Przemysław

I

Czarnek P., *Wolność gospodarcza. Pierwszy filar społecznej gospodarki rynkowej*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, ss. 300.

II

Czarnek P., *Domniemanie konstytucyjności prawa jako wymóg bezpieczeństwa prawnego. Uwagi na marginesie książki Jadwigi Potrzeszcz „Bezpieczeństwo prawne z perspektywy filozofii prawa”*, *Prawo i Więź* 2014, nr 2 (8), s. 38–53.

Czarnek P., *Konstytucyjne granice wolności twórczości artystycznej w kontekście prawa do ochrony uczuć religijnych*, w: *Odpowiedzialność karna artysty za obrazę uczuć religijnych*, red. F. Ciepły, Instytut na rzecz Kultury Prawnej Ordo Iris, Warszawa 2014, s. 81–90.

Czarnek P., *Państwo prawa czy „państwo sędziów” – w sprawie bezpieczeństwa prawnego*, *Prawo i Więź* 2014, nr 3 (9), s. 49–60.

Czech-Jezierska Bożena

II

Czech-Jezierska B., *Prawo rzymskie w edukacji prawniczej w pierwszych latach Polski Ludowej (1944–1949)*, *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio G* 2014, t. 61, z. 2, s. 31–49.

Czelny Michał

II

Czelny M., *Korzystanie z dróg publicznych w przeżywaniu wakacyjnych rekolekcji oazowych Ruchu Światło-Życie w świetle przepisów prawa polskiego*, w: *Prawne aspekty turystyki pielgrzymkowej*, red. A. Tunia, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 145–157.

Czelny M., *Odpowiedzialność prawnokanoniczna lekarza za realizację obowiązków ustawowych zawartych w art. 39 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry*, *Roczniki Nauk Prawnych* 2014, t. 24, nr 3, s. 79–98.

VI

Czelny M., *Sesja naukowa pt. Klauzula sumienia, Warszawa, 20 lutego 2014 r.*, *Studia z Prawa Wyznaniowego* 2014, t. 17, s. 327–329.

Czeczynska Emilia

II

Czeczynska E., *Zadania i kompetencje jednostek samorządu terytorialnego jako organów prowadzących szkoły*, w: *Samorząd terytorialny z punktu widzenia nowoczesnej administracji*, red. S. Wrzosek, M. Pyter, M. Ganczar, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 85–97.

Dąbrowski Marek

II

Dąbrowski M., Broński W., *Status prawny mediatora w sprawach cywilnych. Stan obecny i propozycje zmian*, *Roczniki Nauk Prawnych* 2014, t. 24, nr 4, s. 7–20.

Dobieżyński Krzysztof

II

Dobieżyński K., *Glosa do wyroku TSUE z 18.4.2013 r., C-12/12, Colloseum Holding AG v. Levi Strauss & Co.*, *Państwo i Prawo* 2014, z. 11, s. 124–129.

Dobieżyński K., *Klasyfikacja nicejska towarów i usług a produkty farmaceutyczne*, w: *Produkt leczniczy – aktualne problemy prawne*, red. K. Mełgieś, K. Miaskowska-Daszkiewicz, Medical Communications Sp. z o.o., Warszawa 2013, s. 157–169 [publikacja w 2014 r.].

Dobieżyński K., *Pojęcia niedookreślone w prawie znaków towarowych*, w: *Tworzenie a stosowanie prawa w Polsce. Teoria i praktyka*, red. D. Kotłowski, M. Mazuryk, K. Sadowski, Wydawnictwo Idealit, Warszawa 2014, s. 33–46.

Dobrowolski Marek

I

Dobrowolski M., *Zasada suwerenności narodu w warunkach integracji Polski z Unią Europejską*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, ss. 335.

II

Dobrowolski M., *Ustrojowy model dwuizbowej struktury polskiego parlamentu*, w: *Kierunki zmian pozycji ustrojowej i funkcji Senatu RP*, red. A. Bisztyga, P. Zientarski, Kancelaria Senatu, Warszawa 2014, s. 181–193.

IV

Dobrowolski M., *Glosa do postanowienia TK z dnia 21 maja 2013 r., (sygn. akt K 11/13)*, Państwo i Prawo 2014, z. 1, s. 115–120.

Doktór-Bindas Kamila

IV

Doktór-Bindas K., *Controllo della costituzionalità del diritto derivato UE – analisi della sentenza della Corte Costituzionale del novembre 2011 nella causa SK 45/09*, Toruńskie Studia Polsko-Włoskie – Studi polacco-italiani di Toruń 2014, t. 10, s. 21–40.

Domagała Michał

II

Domagała M., *Odbiorca wrażliwy jako konsument na rynku energii*, w: *Ochrona konsumentów i jej współczesne wyzwania*, red. M. Ganczar, E. Sługocka-Krupa, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 217–225.

Dubiel Stanisław

II

Dubiel S., *Contemporary Challenges of Visual Education*, w: *Visual Thinking – Visual Culture – Visual Pedagogy*, red. M. Śniadkowski, H. Rarot, Wydawnictwo Politechniki Lubelskiej, Lublin 2014, s. 87–93.

Dubiel S., *Skuteczność zawarcia umowy pożyczki przez kościelną osobę prawną bez zezwolenia biskupa*, Kościół i Prawo 2014, t. 3 (16), nr 2, s. 185–200.

Duda Michalina

I

Stanowienie i stosowanie prawa podatkowego w Polsce. Rozstrzygnięcia w prawie podatkowym, red. M. Duda, M. Münnich, A. Zdunek, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014.

II

- Duda M., *Aukcje charytatywne w świetle podatku od towarów i usług – wybrane aspekty*, w: *Ubóstwo w Polsce*, red. J. Blicharz, L. Klat-Wertelecka, E. Rutkowska-Tomaszewska, E-Wydawnictwo. Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa. Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2014, s. 151–160.
- Duda M., *Decyzja w sprawie cech gier hazardowych jako element kształtowania zakresu przedmiotowego podatku od gier*, w: *Stanowienie i stosowanie prawa podatkowego w Polsce. Rozstrzygnięcia w prawie podatkowym*, red. M. Duda, M. Münnich, A. Zdunek, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 177–195.
- Duda M., *Dotacje udzielane przez państwowe osoby prawne*, Państwo i Prawo 2014, z. 3, s. 28–43.
- Duda M., *Kontrowersje wokół projektowanych zmian w zakresie sposobu rozliczania dotacji na zadania publiczne realizowane przez organizacje pozarządowe*, Roczniki Nauk Prawnych 2014, t. 24, nr 1, s. 7–24.
- Duda M., *Some Comments on the Controversy over the Material Scope of Polish Gaming Tax*, Naukowyj Wisnyk Lwiśkocho Derżawnoho Uniwersytetu Ministerstwa Wnuztrisznych Spraw Ukrajiny. Seria Juridyczna 2014, nr 3, s. 355–370.
- Duda M., *Uwarunkowania i zakres nowelizacji ustawy o podatku od towarów i usług w dobie kryzysu finansowego*, Studia Prawnicze KUL 2014, nr 2, s. 23–46.
- Duda M., *Rozdział II, § 7. Źródła i zasady tworzenia prawa podatkowego*, w: *Prawo podatkowe*, red. P. Smoleń, W. Wójtowicz, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 30–54.
- Duda M., *Rozdział VI, § 24. Podatek od towarów i usług*, w: *Prawo podatkowe*, red. P. Smoleń, W. Wójtowicz, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 277–329.
- Duda M., *Rozdział VI, § 26. Podatek od gier*, w: *Prawo podatkowe*, red. P. Smoleń, W. Wójtowicz, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 345–353.
- Duda M., *Zmiany w konstrukcji podatku od gier – 22 lata doświadczeń*, w: *XXV lat przeobrażeń w prawie finansowym i prawie podatkowym – ocena dokonani i wnioski na przyszłość*, red. Z. Ofiarski, Uniwersytet Szczeciński, Wydział Prawa i Administracji, Szczecin 2014, s. 389–409.
- Duda M., *Zwolnienia z VAT usług kształcenia świadczonych przez uczelnie – wybrane zagadnienia*, w: *Preferencje podatkowe*, red. B. Kucia-Guściora, M. Burzec, Wydawnictwo KUL, Lublin 2013, s. 133–168 [publikacja w 2014 r.].

Dudek Dariusz

II

- Dudek D., *Biznes i (nie)odpowiedzialność konstytucyjna pośta*, Studia Iuridica Lublinensia 2014, nr 22. Księga Jubileuszowa dedykowana Profesor Ewie Gdulewicz, s. 219–251.
- Dudek D., *Osoba fizyczna – problem podmiotowości prawnej człowieka*, w: *Reddite ergo quae sunt Caesaris Caesari et quae sunt Dei Deo. Studia in honorem Prof. Josephi Krukowski dedicata. Księga Jubileuszowa dedykowana Księdzu Profesorowi Józefowi Krukowskiemu z okazji 50-lecia pracy naukowej*, red. M. Sitarz, P. Stanisław, H. Stawniak, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, s. 723–738.
- Dudek D., *Paragraf na pięciolinii – muzycy w obronie wolności związkowej*, Palestra Świętokrzyska 2014, nr 27–28, s. 63–72.

VII

- Dudek D., *Ekspertyza prawna w sprawie wniesionego przez Prezydenta RP projektu ustawy o Trybunale Konstytucyjnym*, Zeszyty Prawnicze Biura Analiz Sejowych Kancelarii Sejmu 2014, nr 1 (41), s. 82–106.
- Dudek D., Grądzka I., *Opinia prawna „W sprawie niektórych aspektów udziału Sejmu RP w dialogu politycznym Unii Europejskiej”*, Przegląd Sejmowy 2014, nr 3, s. 167–175.

Dyjakowska Marzena

II

- Dyjakowska M., *Jan Zamoyski jako propagator europejskiej współpracy naukowej*, w: *Scientia et Fidelitate. Księga Pamiątkowa Ewy i Czesława Deptułów, Profesorów Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*, red. T. Panfil, Wydawnictwo KUL, Lublin 2013, s. 659–678 [publikacja w 2014 r.].
- Dyjakowska M., *Orbitas omni fugienda nisu – rozważania Publiusza Papiniusza Stacjusza o rodzinie rzymskiej*, *Studia Prawnicze KUL* 2014, nr 1, s. 7–22.
- Dyjakowska M., *Realizacja zasady trójpodziału władz w konstytucji marcowej*, w: *Konstytucje polskie dwudziestolecia międzywojennego. Doświadczenia, inspiracje, instytucje*, red. P. Czernicki, B. Opaliński, Uczelnia Techniczno-Handlowa im. Heleny Chodkowskiej w Warszawie, Warszawa 2014, s. 45–69.
- Dyjakowska M., *Rejestracja stanu cywilnego w zaborze austriackim*, *Metryka. Studia z zakresu prawa osobowego i rejestracji stanu cywilnego* 2014, nr 1, s. 15–32.
- Dyjakowska M., *Uprawnienia skarbu państwa w świetle rzymskiego prawa spadkowego i praktyki*, w: *Reddite ergo quae sunt Caesaris Caesari et quae sunt Dei Deo. Studia in honorem Prof. Josephi Krukowski dedicata. Księga Jubileuszowa dedykowana Księdzu Profesorowi Józefowi Krukowskiemu z okazji 50-lecia pracy naukowej*, red. M. Sitarz, P. Stanisz, H. Stawniak, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, s. 261–277.

Fajgielski Paweł

II

- Fajgielski P., *Administrator bezpieczeństwa informacji – geneza, stan obecny i perspektywy zmian*, w: *Aktualne problemy prawnej ochrony danych osobowych 2014*, red. G. Sibiga, Dodatek specjalny do Monitora Prawniczego 2014, nr 9, s. 39–44.
- Fajgielski P., *Obowiązek zachowania tajemnicy w świetle przepisów ustawy o ochronie danych osobowych*, w: *Jawność i jej ograniczenia. Struktura tajemnic*, t. 6, red. A. Gryszczyńska, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 171–182.
- Fajgielski P., *Ochrona konsumentów usług telekomunikacyjnych – zagadnienia wybrane*, w: *Ochrona konsumentów i jej współczesne wyzwania*, red. M. Ganczar, E. Sługocka-Krupa, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 339–356.
- Fajgielski P., *Prawne ograniczenia dostępności informacji*, w: *Główne problemy prawa do informacji w świetle prawa i standardów międzynarodowych, europejskich i wybranych państw Unii Europejskiej*, red. G. Sibiga, C.H. Beck, Warszawa 2014, rozdz. III, § 1, § 2, § 4.I, III, IV i VI; s. 93–97, 107–122, 138–143, 146–147.
- Fajgielski P., *Wykorzystanie systemów informatycznych w sądach a ochrona danych osobowych*, *Krajowa Rada Sądownictwa* 2014, nr 4, s. 13–19.

Fajgielski P., *Zasada jawności i prawo do informacji w świetle poglądów profesor Teresy Górzyńskiej*, w: *Władza – obywatel – informacja. Ku nowemu porządkowi prawnemu. Księga pamiątkowa ku czci prof. Teresy Górzyńskiej*, red. I. Lipowicz, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 3–10.

Fiejdasz Lidia

II

Fiejdasz L., *Urząd do kontroli Kościoła*, Tajna Historia Rzeszowa. Kwartalnik Historyczny 2014, nr 2, s. 78–80.

Fiejdasz-Buczek L., *Bogactwo fenomenów mistycznych i paramistycznych w życiu św. o. Pio z Pietrelciny*, w: *Świętość kanonizowana*, t. 12. *Zjawiska nadzwyczajne*, red. Sz.T. Praškiewicz, Wydawnictwo Karmelitów Bosych, Kraków 2014, s. 133–164.

Fiejdasz-Buczek L., *Przegląd zjawisk mistycznych i paramistycznych w życiu wybranych świętych i błogosławionych*, w: *Świętość kanonizowana*, t. 12. *Zjawiska nadzwyczajne*, red. Sz.T. Praškiewicz, Wydawnictwo Karmelitów Bosych, Kraków 2014, s. 75–97.

VI

Fiejdasz-Buczek L., *Prawa polityczne duchownych i pracowników związków wyznaniowych (w 65. rocznicę przyjęcia Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka)*, *Międzynarodowe Seminarium Naukowe, Lublin, 10 grudnia 2013 r.*, *Studia Prawnicze KUL* 2014, nr 2, s. 177–180.

Fundowicz Sławomir

II

Fundowicz S., *Doping a wyłączenia dla celów terapeutycznych*, w: *Produkt leczniczy – aktualne problemy prawne*, red. K. Mełgieś, K. Miaskowska-Daszkiewicz, Medical Communications Sp. z o.o., Warszawa 2013, s. 79–92 [publikacja w 2014 r.].

Ganczar Małgorzata

I

Ochrona konsumentów i jej współczesne wyzwania, red. M. Ganczar, E. Sługocka-Krupa, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, ss. 398.

II

Ganczar M., *Audyty systemów informatycznych*, w: *Audyty wewnętrzny w jednostkach sektora finansów publicznych*, red. J. Szczot, wyd. 2 popr. i uzup., Wydawnictwo Muzyczne Polihymnia, Lublin 2014, s. 59–68.

Ganczar M., *Bezpłatna pomoc prawna. Rola rzecznika konsumentów*, w: *Modele dostępu do informacji o prawie*, red. G. Szpor, Wydawnictwo USKW, Warszawa 2014, s. 74–89.

Ganczar M., *Informacja przestrzenna w jednostkach samorządu terytorialnego*, w: *Samorząd terytorialny z punktu widzenia nowoczesnej administracji. Księga poświęcona pamięci Jacka Dziobka-Romańskiego*, red. S. Wrzosek, M. Pyter, M. Ganczar, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 111–122.

Ganczar M., *Prawo odstąpienia od umowy zawartej na odległość w świetle prawa unijnego*, w: *Ochrona konsumentów i jej współczesne wyzwania*, red. M. Ganczar, E. Sługocka-Krupa, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 367–376.

- Ganczar M., *Wpis do rejestru działalności regulowanej na przykładzie biogazowni jako forma reglamentacji działalności gospodarczej*, w: *Działalność gospodarcza na obszarach chronionych*, red. R. Biskup, M. Pyter, M. Rudnicki, J. Trzewik, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 171–182.
- Ganczar M., Biskup R., *Evolution of Administrative Procedure Exemplifies Informatisation of Public Administration in Poland*, *Public Policy and Administration Review*, March 2014, t. 2, nr 1, s. 75–96.
- Ganczar M., Pyter M., *Rejestr klauzul niedozwolonych jako źródło prawa administracyjnego i cywilnego*, w: *Źródła prawa administracyjnego a ochrona wolności i praw obywateli*, red. T. Górczyńska, M. Błachucki, Naczelny Sąd Administracyjny, Warszawa 2014, s. 202–220.

Gapska Edyta

II

- Gapska E., *Conditions of Fairness of Judgment under Civil Procedure*, *Law and Forensic Science* 2014, t. 6, s. 44–62.
- Gapska E., *Czy szczegółowe wyliczenie kosztów procesu przez referendarza sądowego w sytuacji, gdy sąd rozstrzygnął jedynie o zasadach poniesienia przez strony tych kosztów (art. 108 § 1 zd. 2 k.p.c.), obejmuje również ustalenie wysokości opłaty za czynności adwokata lub radcy prawnego?*, *Polski Proces Cywilny* 2014, nr 4, s. 531–539.
- Gapska E., *Konkretyzacja stanowisk procesowych stron przed rozprawą i jej wpływ na efektywność postępowania*, w: *Postępowanie rozpoznawcze w przyszłym Kodeksie postępowania cywilnego*, red. K. Markiewicz, A. Torbus, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 589–608.
- Gapska E., *Ustne czy pisemne postępowanie cywilne?*, w: *Aequitas sequitur legem. Księga jubileuszowa z okazji 75. urodzin Profesora Andrzeja Zielińskiego*, red. K. Flaga-Gieruszyńska, G. Jędrejek, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 75–90.

Gileta Justyna

II

- Gileta J., *Karta Praw Podstawowych – protokół brytyjski i polski opt-out*, w: *Wpływ *acquis communautaire* i *acquis Schengen* na prawo polskie – doświadczenia i perspektywy*, t. 2. *15 lat *acquis Schengen* w prawie Unii Europejskiej*, red. A. Kuś, A. Szachon-Pszenny, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 73–89.

VI

- Gileta J., *Obywatel w przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości UE. Konferencja naukowo-szkoleniowa, Warszawa, 16 października 2013 r.*, *Studia Prawnicze KUL* 2014, nr 1, s. 245–249.

Golema Kamil

II

- Golema K., *Zasady zaangażowania pracowników w procesie tworzenia i rejestracji spółki europejskiej w Polsce*, *Roczniki Nauk Prawnych* 2014, t. 24, nr 4, s. 43–71.

Górski Grzegorz

I

- Górski G., *Confrontation and Cooperation. 1000 Years of Polish-German-Russian Relations*, t. 1, red. G. Górski, J. Górka, A. Garczewska, W. Sławiński, De Gruyter Publications on-line, 2014, ss. 55.
- Górski G., *Law and Administration in Post-Soviet Europe*, t. 1, red. G. Górski, J. Górka, A. Garczewska, W. Sławiński, De Gruyter Publications on-line, 2014, ss. 61.
- Górski G., *Wrzesień 1939. Nowe spojrzenie*, Wydawnictwo Machina, Toruń 2014, ss. 271.

II

- Górski G., *Constitutional Changes in Poland between 1989 and 1997*, w: *Law and Administration in Post-Soviet Europe*, t. 1, red. G. Górski, J. Górka, A. Garczewska, W. Sławiński, De Gruyter Publications on-line, 2014, s. 5–15.
- Górski G., *Foreword*, w: *Confrontation and Cooperation. 1000 Years of Polish-German-Russian Relations*, t. 1, red. G. Górski, J. Górka, A. Garczewska, W. Sławiński, De Gruyter Publications on-line, 2014, s. 4.
- Górski G., *Foreword*, w: *Law and Administration in Post-Soviet Europe*, t. 1, red. G. Górski, J. Górka, A. Garczewska, W. Sławiński, De Gruyter Publications on-line, 2014, s. 4.
- Górski G., *Introduction*, w: *The Home Army in Gdańsk Pomerania*, red. G. Górski, Fundacja Generał Elżbiety Zawackiej, Toruń 2014, s. 7–8.
- Górski G., *Political Foundations of the Communist Poland 1944*, w: *Confrontation and Cooperation. 1000 Years of Polish-German-Russian Relations*, t. 1, red. G. Górski, J. Górka, A. Garczewska, W. Sławiński, De Gruyter Publications on-line, 2014, s. 5–11.
- Górski G., *Prawne aspekty włączenia ziem Rzeczypospolitej Polskiej do Rzeszy Niemieckiej i do Związku Sowieckiego w 1939 roku*, w: B. Chrzanowski, *Polska 1939–1945. Obszary inkorporowane do Rzeszy, Generalne Gubernatorstwo oraz ziemie wcielone do Związku Radzieckiego. Podobieństwa i różnice. Materiały XXII sesji naukowej w Toruniu w dniu 7 listopada 2012 roku*, Fundacja Generał Elżbiety Zawackiej, Toruń 2014, s. 97–104.

Grądzka Ilona

VI

- Grądzka I., Dudek D., *Opinia prawna „W sprawie niektórych aspektów udziału Sejmu RP w dialogu politycznym Unii Europejskiej”* Przegląd Sejmowy 2014, nr 3, s. 167–175.

Greszta-Telusiewicz Marta

II

- Greszta-Telusiewicz M., *Klauzula – akt mądrości czy asekuracja?*, w: *Wybrane zagadnienia procesu małżeńskiego w XXX-lecie Kodeksu Jana Pawła II. Materiały z ogólnopolskiego spotkania pracowników sądownictwa kościelnego w Gródku nad Dunajcem w dniach 10–11 czerwca 2013 roku. VI Ogólnopolskie Forum Sądowe*, red. T. Rozkrut, Biblos, Tarnów 2014, s. 71–87.
- Greszta-Telusiewicz M., *Omnia Ecclesiae tribunalia reguntur canonibus qui sequuntur... (kanon 1402 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku)*, w: *Universitati serviens. Księga pamiątkowa ku czci Księdza Profesora Stanisława Wilka SDB*, red. J. Walkusz, M. Krupa, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 339–346.

Greszata-Telusiewicz M., *Skuteczność dowodzenia w kanonicznym procesie pisemnym i ustnym – podobieństwa i różnice*, w: *Dowodzenie w procesach kościelnych*, red. J. Krzywkowska, R. Szytchmiller, Katedra Prawa Kanonicznego i Wyznaniowego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2014, s. 33–44.

Haładaj Anna

II

- Haładaj A., *Legal Grounds and Prospects for Public Participation in Climate Protection Projects – Polish Experience*, Polish Yearbook of Environmental Law 2014, nr 4, s. 7–25.
- Haładaj A., *Lokalne wysłuchanie publiczne*, w: *Samorząd terytorialny z punktu widzenia nowoczesnej administracji. Księga poświęcona pamięci Jacka Dziobka-Romańskiego*, red. S. Wrzosek, M. Pyter, M. Ganczar, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 145–158.
- Haładaj A., *Konsultacje czy partycypacja? Refleksje terminologiczne w odniesieniu do udziału społeczeństwa w ochronie środowiska*, w: *Partycypacja społeczna w samorządzie terytorialnym*, red. B. Dolnicki, Wolters Kluwer business, Warszawa 2014, s. 671–686.
- Haładaj A., *Ocena oddziaływania na środowisko*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 5. *Prawo ochrony środowiska*, red. M. Górski, J. Stelmasiak, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 91–93.
- Haładaj A., *Pogranicza materialnego prawa administracyjnego na przykładzie prawa ochrony środowiska*, w: *Dziesięć lat polskich doświadczeń w Unii Europejskiej. Problemy prawno-administracyjne*, t. 1, red. J. Sługocki, Presscom, Wrocław 2014, s. 519–526.
- Haładaj A., *Udział społeczeństwa w ochronie środowiska (partycypacja publiczna)*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 5. *Prawo ochrony środowiska*, red. M. Górski, J. Stelmasiak, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 207–208.
- Haładaj A., *Wdrażanie koncepcji public governance w polityce ochrony środowiska*, w: *Zastosowanie idei public governance w prawie administracyjnym*, red. I. Niżnik-Dobosz, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2014, s. 244–254.
- Haładaj A., Gałczyńska M., *Koncepcja współpracy międzysektorowej w ochronie środowiska na przykładzie Lubelskiego Partnerstwa Naturowego*, w: *Działalność gospodarcza na obszarach chronionych*, red. R. Biskup, M. Pyter, M. Rudnicki, J. Trzewik, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 87–100.
- Haładaj A., Trzewik J., *Pojęcie strategicznych zasobów naturalnych – uwagi krytyczne*, *Przeгляд Prawa Ochrony Środowiska* 2014, nr 1, s. 27–46.
- Haładaj A., Trzewik J., *„Strategiczne zasoby naturalne” jako dobra publiczne*, w: *Prawne aspekty gospodarowania zasobami środowiska. Korzystanie z zasobów środowiska*, red. B. Rakoczy, M. Szalewska, K. Karpus, TNOiK „Dom Organizatora”, Wydział Prawa i Administracji UMK, Toruń 2014, s. 43–56.

Hałas Radosław

II

Hałas R., *Żandarmeria Wojskowa jako organ postępowania przygotowawczego w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe*, w: *Rola organów bezpieczeństwa publicznego w przeciwdziałaniu przestępczości – zagadnienia wybrane*, red. S. Hypś, K. Kołek, Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej Gaudium, Lublin 2014, s. 257–265.

Hałasa Michał

II

Hałasa M., *Economic Interests of the State and Principles of Corporate Supervision over Companies with State Treasury Shareholding in Poland*, Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ 2014, nr 1, s. 426–431.

Herbet Andrzej

I

Herbet A., Pawłowski S., Zakrzewski P., *Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2014, ss. 515.

Podstawowe konstrukcje i tendencje rozwojowe prawa spółdzielczego, red. A. Herbet, P. Zakrzewski, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, ss. 188.

II

Herbet A., *Art. 154*, w: S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych*, t. 2. *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz do artykułów 151–300*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 48–58.

Herbet A., *Art. 173*, w: S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych*, t. 2. *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz do artykułów 151–300*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 240–248.

Herbet A., *Art. 179*, w: S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych*, t. 2. *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz do artykułów 151–300*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 276–281.

Herbet A., *Art. 193*, w: S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych*, t. 2. *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz do artykułów 151–300*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 359–367.

Herbet A., *Economic Security of the State and the Powers of the Minister of Treasury with Regard to Strategic Enterprises – Polish Experience*, Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ 2014, nr 3, s. 345–354.

Herbet A., *Rozdział VI. 5A. Spółka komandytowa. Stosunki wewnętrzne. Reprezentacja, Rozdział VIII 4Ab–d, 4Bb–d Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Organy spółki*, w: *Meritum. Prawo spółek*, red. A. Kidyba, Wolters Kluwer, Warszawa 2014, s. 584–593, 910–928, 955–964.

Herbet A., *Sposób reprezentacji spółki kapitałowej w umowach zawieranych z członkiem zarządu i jego małżonkiem*, *LawBlog.pl | Forum Prawa Handlowego* 2014, s. 1–2.

Hypś Sławomir

I

Rola organów bezpieczeństwa publicznego w przeciwdziałaniu przestępczości – zagadnienia wybrane, red. S. Hypś, K. Kołek, Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej Gaudium, Lublin 2014, ss. 280.

II

Hypś S., *Granice odpowiedzialności funkcjonariusza publicznego za przestępstwa korupcyjne w świetle orzecznictwa sądowego*, w: *Rola organów bezpieczeństwa publicznego*

w przeciwdziałaniu przestępczości – zagadnienia wybrane, red. S. Hyps, K. Kołek, Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej Gaudium, Lublin 2014, s. 59–87.

Izdebski Jan

II

- Izdebski J., *Ochrona dóbr kultury w systemie norm prawa administracyjnego*, Muzealnictwo 2014, nr 55, s. 6–12.
- Izdebski J., Filipowicz S., *Prawne aspekty kierownictwa w muzeach publicznych*, w: *Procesy kierowania w administracji publicznej*, red. J. Łukasiewicz, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa, Rzeszów 2014, s. 139–148.
- Izdebski J., Jakubowski O., *Status prawny eksperta rynku sztuki w regulacjach prawa administracyjnego*, w: *Kultura w praktyce. Zagadnienia prawne*, t. 3. *Muzea a rynek sztuki. Aspekty prawne*, red. A. Jagielska-Burduk, W. Szafrąński, Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Poznań 2014, s. 159–170.
- Izdebski J., Wrzosek S., *Kształcenie administratywistów z punktu widzenia nauki administracji*, w: *Samorząd terytorialny z punktu widzenia nowoczesnej administracji. Księga poświęcona pamięci Jacka Dziobka-Romańskiego*, red. S. Wrzosek, M. Pyter, M. Ganczar, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 159–167.

Jońca Maciej

II

- Jońca M., *Banalność zła – studium przypadku*, Edukacja Prawnicza 2014, nr 5, s. 44–46.
- Jońca M., *Diabelskie prawo*, Edukacja Prawnicza 2014, nr 4, s. 45–47.
- Jońca M., *Komu ciężą pandekta*, Edukacja Prawnicza 2014, nr 12, s. 45–47.
- Jońca M., *Niezdecydowanym*, Edukacja Prawnicza 2014, nr 10, s. 45–46.
- Jońca M., *O „prawniczych” znaczeniach terminu culpa w Kodeksie Teodozjusza*, *Vox Patrum* 2014, t. 62, nr 34, s. 189–204.
- Jońca M., *Odwagi!*, Edukacja Prawnicza 2014, nr 6, s. 26–28.
- Jońca M., *Per aspera ad astra*, Edukacja Prawnicza 2014, nr 11, s. 45–47.
- Jońca M., *Pius XI*, Edukacja Prawnicza 2014, nr 2, s. 45–57.
- Jońca M., *Siemiradzki*, Edukacja Prawnicza 2014, nr 1, s. 46–47.
- Jońca M., *Tadeusz Zieliński w obronie rzymskiego prawa*, Edukacja Prawnicza 2014, nr 3, s. 31–33.

V

- Jońca M., *Hanna Appel, Włodzimierz Appel (przekład i opracowanie) Macieja Nizoliusa Mowa Dziesiąta De civilis scientiae cognitione cum iuris studio necessario coniungenda czyli O znajomości wiedzy o państwie, którą należy łączyć z koniecznym studium prawa (z kopią pierwodruku łacińskiego)*, Wydawnictwo Młotkowski, Toruń 2012, ss. 61, *Studia Prawnicze KUL* 2014, nr 1, s. 229–231.

Kaczor Adam

III

- Kaczor A., *Wybór*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 20, red. E. Gigilewicz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, kol. 1035–1036.

Kaleta Paweł

I

Kaleta P., *Kościelne prawo majątkowe*, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, ss. 336.

II

Kaleta P., *Odpowiedzialność za czynności nieważnie podjęte przez zarządców według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku*, w: *Kodeks Prawa Kanonicznego w badaniach młodych naukowców*, t. 1, red. M. Sitarz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, s. 247–261.

Kaleta P., *Ordinary and Extraordinary Administration of Ecclesiastical Goods*, The Canon Law Society of Great Britain and Ireland Newsletter 2014, t. 180, s. 48–58.

Kaleta P., *Pojęcie patrimonium stabile*, *Roczniki Nauk Prawnych* 2014, t. 24, nr 4, s. 147–161.

Kaleta P., *Zakład pobożny*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 20, red. E. Gigilewicz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, kol. 1987.

Kaleta P., *Zasiedzenie*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 20, red. E. Gigilewicz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, kol. 2104.

Kaleta P., *Zawarcie przez parafię porozumienia o wolontariat*, *Studia Prawnicze KUL* 2014, nr 3, s. 79–93.

VI

Kaleta P., *Ogólnopolska Konferencja Naukowa „II Synod Plenarny a synody diecezjalne”*, *Katowice, 8–10 września 2014*, *Roczniki Nauk Prawnych* 2014, t. 24, nr 4, s. 209–213.

Kasprzak Sylwester

II

Kasprzak S., *Bariery komunikacyjne w relacjach interpersonalnych w kierowaniu w administracji publicznej*, w: *Procesy kierowania w systemie administracji publicznej*, red. J. Łukasiewicz, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa. Oddział w Rzeszowie, Rzeszów 2014, s. 201–211.

Kasprzak S., *Eklezjologiczne modele Kościoła inspiracją dla ewangelizującej wspólnoty wiary. Studium teologiczno-kanoniczne*, w: *Reddite ergo quae sunt Caesaris Caesari et quae sunt Dei Deo. Studia in honorem Prof. Josephi Krukowski dedicata. Księga Jubileuszowa dedykowana Księdzu Profesorowi Józefowi Krukowskiemu z okazji 50-lecia pracy naukowej*, red. M. Sitarz, P. Stanisław, H. Stawniak, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, s. 429–444.

Kasprzak S., *Gniezno – kolebką państwowości polskiej za rządów Mieszka I i Bolesława Chrobrego*, w: *Universitati serviens. Księga pamiątkowa ku czci Księdza Profesora Stanisława Wilka SDB*, red. J. Walkusz, M. Krupa, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 353–361.

Kasprzak S., *Odrębność, wolność i bogactwo kultur świata wobec tworzenia jednolitej europejskiej edukacyjnej przestrzeni*, w: *Tradycja i współczesne nurty w opiece, wychowaniu i resocjalizacji w Europie*, red. S. Bębas, E. Kielska, Wyższa Szkoła Handlowa w Radomiu, Radom 2014, s. 277–290.

Kasprzak S., *Prawo narodów do rozwoju i do przyjęcia Ewangelii poprzez prowadzoną działalność misyjną Kościoła, jako realizowanie powszechnych praw człowieka*, w: *Katolicka Antropologia Misyjna. Wybrane zagadnienia*, red. L. Fąs, Misyjne Seminarium Duchowne Księży Werbistów w Pieniężnie, Pieniężno 2014, s. 311–336.

Kasprzak S., *Uzależnienie internetowe młodzieży i dzieci – czy młodzież i dzieci są bezpieczne w świecie wirtualnym*, w: *Bezpieczeństwo w warunkach zmian społecznych, cywilizacyjnych*

i kulturowych, red. S. Bębas, P. Kowalski, Wyższa Szkoła Handlowa im. Króla Stefana Batoro w Piotrkowie Trybunalskim, Piotrków Trybunalski 2014, s. 363–375.

Kasprzak S., *Wójt jako organ władzy w samorządzie terytorialnym*, w: *Samorząd terytorialny z punktu widzenia nowoczesnej administracji. Księga poświęcona pamięci Jacka Dziobka-Romańskiego*, red. S. Wrzosek, M. Pyter, M. Ganczar, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 185–194.

Kędziński Piotr

II

Kędziński P., *Postępowanie rejestrowe: zmiany w jednym okienku*, LawBlog.pl | Forum Prawa Handlowego 2014, s. 1–2.

Kędziński P., *Zakres a sposób reprezentacji w spółce jawnej*, Monitor Prawa Handlowego 2014, nr 3, s. 23–30.

Kisła Magdalena

II

Kisła M., *Dekoncentracja kompetencji organów administracji rządowej w gminie*, w: *Samorząd terytorialny z punktu widzenia nowoczesnej administracji. Księga poświęcona pamięci Jacka Dziobka-Romańskiego*, red. S. Wrzosek, M. Pyter, M. Ganczar, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 195–204.

Kisła M., *Realizacja zadania publicznego w ramach inicjatywy lokalnej*, w: *Partycypacja społeczna w samorządzie terytorialnym*, red. B. Dolnicki, Wolters Kluwer business, Warszawa 2014, s. 445–453.

Kisła M., *Wojewódzkie centra usług wspólnych*, w: *Administracja niewładcza*, red. A. Barczewska-Dziobek, K. Kłosowska-Lasek, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2014, s. 189–196.

Kisła M., *Zasada pomocniczości w kształtowaniu kompetencji organów administracji publicznej*, w: *Dziesięć lat polskich doświadczeń w Unii Europejskiej. Problemy prawnoadministracyjne*, t. 1, red. J. Sługocki, Presscom, Wrocław 2014, s. 679–688.

Kisła M., *Zlecenie funkcji administracji publicznej podmiotom administrującym*, w: *Zastosowanie idei public governance w prawie administracyjnym*, red. I. Niżnik-Dobosz, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2014, s. 154–161.

Kosińska Anna

I

Kosińska A., *Kulturalne prawa człowieka. Regulacje normatywne i ich realizacja*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, ss. 342.

Voluntary Return. EU Legal an Policy Framework, red. A. Kosińska, P. Wojtasik, Instytut na rzecz Państwa Prawa, Lublin 2014, ss. 48.

II

Kosińska A., *Inicjatywa obywatelska jako instrument wprowadzający rozszerzoną ochronę praw obywateli Unii Europejskiej*, Edukacja Prawnicza 2014, nr 10, s. 21–25.

- Kosińska A., *Postulat ochrony migrantów nieregularnych w kontekście migracji europejskich*, w: *Uniwersalny i regionalny wymiar ochrony praw człowieka. Nowe wyzwania – nowe rozwiązania*, t. 1, red. J. Jaskiernia, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2014, s. 666–680.
- Kosińska A.M., *Wpływ *acquis communautaire* i *acquis Schengen* na prawo polskie – doświadczenia i perspektywy. 10 lat Polski w Unii Europejskiej i 15 lat *acquis Schengen* w prawie UE*, Konferencja naukowa, Lublin, 31 marca 2014 r., *Studia Prawnicze KUL* 2014, nr 2, s. 181–186.
- Kosińska A., *Zmiany prawne w odniesieniu do migracji nieregularnej w wyniku akcesji Polski do Unii Europejskiej*, w: *Wpływ *acquis communautaire* i *acquis Schengen* na prawo polskie – doświadczenia i perspektywy*, t. 2. *15 lat *acquis Schengen* w prawie Unii Europejskiej*, red. A. Kuś, A. Szachon-Pszenny, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 145–185.

Krukowski Józef

I

- Przynależność do Kościoła a uczestnictwo wiernych w życiu publicznym*, red. J. Krukowski, M. Sitarz, B. Pieron, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, ss. 197.

Kruszewska-Gagoś Małgorzata

II

- Kruszewska-Gagoś M., *Samodzielność samorządu województwa na tle dualizmu administracji publicznej na szczeblu regionalnym*, w: *Samorząd terytorialny z punktu widzenia nowoczesnej administracji. Księga poświęcona pamięci Jacka Dziobka-Romańskiego*, red. S. Wrzosek, M. Pyter, M. Ganczar, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 217–229.
- Kruszewska-Gagoś M., *System zamówień publicznych z perspektywy dziesięciolecia członkostwa Polski w Unii Europejskiej*, w: *Dziesięć lat polskich doświadczeń w Unii Europejskiej. Problemy prawnoadministracyjne*, t. 1, red. J. Sługocki, Presscom, Wrocław 2014, s. 389–403.
- Kruszewska-Gagoś M., *Związki międzygminne i związki powiatów w aspekcie oddziaływań nadzorczych*, *Administracja. Teoria – Dydaktyka – Praktyka* 2014, nr 1 (34), s. 78–111.
- Kruszewska-Gagoś M., Bednarski Ł., *Prawne determinanty sprawności działania administracji publicznej w zakresie zamówień publicznych – przygotowanie postępowania*, w: *Sprawność a legalność działania administracji publicznej w sferze ochrony porządku i bezpieczeństwa publicznego*, red. P. Stanisławski, M. Czuryk, K. Ostaszewski, J. Świącki, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 375–389.

Krzysztofik Edyta

II

- Krzysztofik E., *Charakter prawa unijnego w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości i sądów konstytucyjnych państw członkowskich*, *Roczniki Nauk Prawnych* 2014, t. 24, nr 2, s. 7–30.
- Krzysztofik E., *Ochrona praw pracownika w prawodawstwie Unii Europejskiej*, w: *Godność – praca – globalizacja*, red. W. Dłubacz, Wydawnictwo Sztafeta, Stalowa Wola 2014, s. 87–108.
- Krzysztofik E., *Pytanie prejudycjalne a praktyka sądów polskich w latach 2004–2013*, w: *Wpływ *acquis communautaire* i *acquis Schengen* na prawo polskie – doświadczenia i perspektywy*,

t. 1. *10 lat Polski w Unii Europejskiej*, red. A. Kuś, A. Szachon-Pszenny, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 109–122.

Kucia-Guściora Beata

I

Preferencje podatkowe, red. B. Kucia-Guściora, M. Burzec, Wydawnictwo KUL, Lublin 2013, ss. 248 [publikacja w 2014 r.].

II

Kucia-Guściora B., *Rozdział IX. Międzynarodowe prawo podatkowe*, w: *Prawo podatkowe*, red. P. Smoleń, W. Wójtowicz, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 481–524.

Kucia-Guściora B., *Rozdział V, § 18. Interpretacje przepisów prawa podatkowego*, w: *Prawo podatkowe*, red. P. Smoleń, W. Wójtowicz, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 245–253.

Kucia-Guściora B., *Rozdział V, § 19. Postępowanie w sprawie porozumień w sprawach ustalania cen transferowych*, w: *Prawo podatkowe*, red. P. Smoleń, W. Wójtowicz, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 253–257.

Kucia-Guściora B., *Rozdział V, § 22. Wymiana informacji podatkowych z innymi państwami*, w: *Prawo podatkowe*, red. P. Smoleń, W. Wójtowicz, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 267–274.

Kucia-Guściora B., *Rozdział VII, § 30. Podatek dochodowy od osób prawnych*, w: *Prawo podatkowe*, red. P. Smoleń, W. Wójtowicz, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 392–416.

Kucia-Guściora B., *Rozdział X, § 45 pkt III. Podatki pośrednie od gromadzenia kapitałów*, w: *Prawo podatkowe*, red. P. Smoleń, W. Wójtowicz, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 540–541.

Kucia-Guściora B., *Rozdział X, § 46. Harmonizacja podatków bezpośrednich*, w: *Prawo podatkowe*, red. P. Smoleń, W. Wójtowicz, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 542–561.

Kucia-Guściora B., *Tendencje w kształtowaniu się ulg w podatku dochodowym od osób fizycznych*, w: *Preferencje podatkowe*, red. B. Kucia-Guściora, M. Burzec, Wydawnictwo KUL, Lublin 2013, s. 49–77 [publikacja w 2014 r.].

Kułek-Krzysiak Katarzyna

II

Kułek-Krzysiak K., *Efektywność alternatywnych metod rozstrzygania sporów w administracji*, w: *Pozasądowa ochrona praw i wolności jednostki. Instytucje, standardy, efektywność*, red. E. Wójcicka, Wydawnictwo im. S. Podobińskiego Akademii Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa, s. 275–284.

Kułek-Krzysiak K., *Efektywność sądownictwa administracyjnego z punktu widzenia jednostki – wnioski de lege lata i de lege ferenda*, w: *X lat funkcjonowania dwuinstancyjnego sądownictwa administracyjnego w Polsce – wnioski de lege lata i de lege ferenda*, red. A. Żywicka, J. Czerw, Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie, Lublin 2014, s. 139–160.

Kułek-Krzysiak K., *Partycypacja czy efektywność? Dylematy skutecznego osiągnięcia celów w administracji publicznej*, w: *Partycypacja społeczna w samorządzie terytorialnym*, red. B. Dolnicki, Wolters Kluwer business, Warszawa 2014, s. 58–66.

Kułek-Krzysiak K., *W poszukiwaniu skuteczności działania administracji. Współczesna forma menadżerskiego podejścia do administracji publicznej – New Public Management*, w:

Administracja niewładcza, red. A. Dziobek, K. Kłosowska-Lasek, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2014, s. 153–159.

Kuś Artur

II

- Kuś A., *Podstawy prawa celnego*, w: *Zarys finansów publicznych i prawa finansowego*, red. W. Wójtowicz, wyd. 7, Wolters Kluwer, Warszawa 2014, s. 308–346.
- Kuś A., *Wpływ prawa Unii Europejskiej na orzecznictwo polskich sądów administracyjnych w zakresie prawa celnego*, w: *Wpływ *acquis communautaire* i *acquis Schengen* na prawo polskie – doświadczenia i perspektywy*, t. 1. *10 lat Polski w Unii Europejskiej*, red. A. Kuś, A. Szachon-Pszenny, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 123–145.
- Kuś A., *Wspólna polityka handlowa a polityka celna Unii Europejskiej*, w: *Polityka celna. Ekonomia – prawo – praktyka*, red. E. Gwardzińska, A. Warner, J. Wierzbiński, Wydawnictwo BW, Szczecin 2014, s. 53–61.

Kuś Bartosz

II

- Kuś B., *Działalność gospodarcza na obszarze parku krajobrazowego*, w: *Działalność gospodarcza na obszarach chronionych*, red. R. Biskup, M. Pyter, M. Rudnicki, J. Trzewik, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 275–284.
- Kuś B., *Kilka uwag na temat pojęcia „służba cywilna”*, w: *Samorząd terytorialny z punktu widzenia nowoczesnej administracji. Księga poświęcona pamięci Jacka Dziobka-Romańskiego*, red. S. Wrzosek, M. Pyter, M. Ganczar, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 231–238.
- Kuś B., *Służba cywilna w okresie II Rzeczypospolitej*, *Roczniki Nauk Prawnych* 2014, t. 24, nr 1, s. 145–164.

Leraczyk Izabela

II

- Leraczyk I., *Gwiezdne wojny – rzymskie traktaty według Maniliusza*, *Studia Prawnicze KUL* 2014, nr 1, s. 189–201.

Lipska-Toumi Marzena

I

- Lipska-Toumi M., *Historia ustroju Polski do 1939 roku – ćwiczenia*, C.H. Beck, Warszawa 2014, ss. 200.
- Lipska-Toumi M., *Powszechna historia ustroju państw – ćwiczenia*, C.H. Beck, Warszawa 2014, ss. 206.
- Lipska-Toumi M., *Prawo polskie wobec zjawiska prostytucji w latach 1918–1939*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, ss. 278.

II

- Lipska-Toumi M., *Wpływ rozwiązań ustrojowych dotyczących urzędu prezydenta zawartych w polskiej ustawie zasadniczej z 1935 roku na regulacje konstytucyjne V Republiki we Francji*, w: *Konstytucje polskie dwudziestolecia międzywojennego. Doświadczenia, inspiracje*,

instytucje, red. P. Czernicki, B. Opaliński, Uczelnia Techniczno-Handlowa im. Heleny Chodkowskiej w Warszawie, Warszawa 2014, s. 86–97.

Miaskowska-Daszkwicz Katarzyna

I

- Miaskowska-Daszkwicz K., Jacek A., Sarnacka E., *Domy pomocy społecznej. Organizacja i funkcjonowanie*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2014, ss. 184.
- Zawody w ochronie zdrowia. Wymogi kwalifikacyjne i obowiązki zawodowe, zasady zatrudniania i wynagradzania*, red. K. Miaskowska-Daszkwicz i in., C.H. Beck, Warszawa 2014, ss. 466.

II

- Miaskowska-Daszkwicz K., *Farmaceuta*, w: *Zawody w ochronie zdrowia. Wymogi kwalifikacyjne i obowiązki zawodowe, zasady zatrudniania i wynagradzania*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 275–294.
- Miaskowska-Daszkwicz K., *Koordinator pobierania i przeszczepiania komórek, tkanek i narządów*, w: *Zawody w ochronie zdrowia. Wymogi kwalifikacyjne i obowiązki zawodowe, zasady zatrudniania i wynagradzania*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 362–634.
- Miaskowska-Daszkwicz K., *Legal Instruments Supporting the Development of Orphan Medicinal Products in the European Union*, *Acta Poloniae Pharmaceutica – Drug Research* 2014, t. 71, nr 1, s. 181–187.
- Miaskowska-Daszkwicz K., *Normy i systemy czasu pracy pracowników zatrudnionych w podmiotach leczniczych*, w: *Zawody w ochronie zdrowia. Wymogi kwalifikacyjne i obowiązki zawodowe, zasady zatrudniania i wynagradzania*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 180–187.
- Miaskowska-Daszkwicz K., *Ordynowanie produktów leczniczych przez lekarzy psychiatrów*, w: *Prawo medyczne dla lekarzy psychiatrów*, red. A. Jacek, E. Sarnacka, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2014, s. 60–76.
- Miaskowska-Daszkwicz K., *Projekt stanowiska Sejmu w sprawie o sygn. akt P 33/13*, *Zeszyty Prawnicze Biura Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu* 2014, nr 2 (42), s. 284–316.
- Miaskowska-Daszkwicz K., *Technik farmaceutyczny*, w: *Zawody w ochronie zdrowia. Wymogi kwalifikacyjne i obowiązki zawodowe, zasady zatrudniania i wynagradzania*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 355–359.
- Miaskowska-Daszkwicz K., *Technik sterylizacji medycznej*, w: *Zawody w ochronie zdrowia. Wymogi kwalifikacyjne i obowiązki zawodowe, zasady zatrudniania i wynagradzania*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 360–361.
- Miaskowska-Daszkwicz K., *Uznawanie kwalifikacji zawodowych zawodów mających zastosowanie w ochronie zdrowia*, w: *Zawody w ochronie zdrowia. Wymogi kwalifikacyjne i obowiązki zawodowe, zasady zatrudniania i wynagradzania*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 141–179.
- Miaskowska-Daszkwicz K., *Zasady ustalania wynagrodzenia pracowników podmiotów leczniczych*, w: *Zawody w ochronie zdrowia. Wymogi kwalifikacyjne i obowiązki zawodowe, zasady zatrudniania i wynagradzania*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 188–202.

Migdał Jerzy

II

- Migdał J., *Dlaczego w Polsce mamy tylu więźniów*, *Forum Penitencjarne* 2014, nr 1, s. 6–12.

Migdał J., *Perspectives on Imprisonment Penalty in the Light of European Prison Rules (2006)*, Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ 2014, nr 1, s. 409–425.

Migdał J., Skrobotowicz G., *Możliwość realizacji Europejskich Reguł Więziennych z 2006 r. w zakresie reintegracyjnego modelu wykonywania kary pozbawienia wolności a przeludnienie polskich jednostek penitencjarnych*, Roczniki Nauk Prawnych 2014, t. 24, nr 1, s. 109–120.

Mikołajczuk Krzysztof

I

Mikołajczuk K., *Uprawnienia Kardynała Stefana Wyszyńskiego wobec Kościoła Greckokatolickiego w archiwaliach Prymasa i Konferencji Episkopatu Polski*, Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej Gaudium, Lublin 2014, ss. 599.

II

Mikołajczuk K., *Obliczanie czasu w prawie kanonicznym. Wybrane zagadnienia*, Roczniki Nauk Prawnych 2014, t. 24, nr 2, s. 113–136.

Misztal-Konecka Joanna

II

Misztal-Konecka J., *O ponoszeniu przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu cywilnym*, w: *Aequitas sequitur legem. Księga jubileuszowa z okazji 75. urodzin Profesora Andrzeja Zielińskiego*, red. K. Flaga-Gieruszyńska, G. Jędrzejek, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 391–402.

Misztal-Konecka J., *O potrzebie apelacji wzajemnej w cywilnym prawie procesowym*, w: *Postępowanie rozpoznawcze w przyszłym Kodeksie postępowania cywilnego*, red. K. Markiewicz, A. Torbus, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 625–638.

Misztal-Konecka J., *O potrzebie udziału adwokata lub radcy prawnego w sprawie w postępowaniu cywilnym*, w: *Reddite ergo quae sunt Caesaris Caesari et quae sunt Dei Deo. Studia in honorem Prof. Josephi Krukowski dedicata. Księga Jubileuszowa dedykowana Księdzu Profesorowi Józefowi Krukowskiemu z okazji 50-lecia pracy naukowej*, red. M. Sitarz, P. Stanisz, H. Stawniak, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, s. 781–795.

Misztal-Konecka J., *Postępowanie cywilne w sprawach z zakresu prawa prasowego*, w: *Status prawny dziennikarza*, red. W. Lis, Wolters Kluwer business, Warszawa 2014, s. 465–506.

Misztal-Konecka J., *Racje ograniczenia samodzielności jurysdykcyjnej sądu cywilnego*, w: *Universitati serviens. Księga pamiątkowa ku czci Księdza Profesora Stanisława Wilka SDB*, red. J. Walkusz, M. Krupa, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 363–369.

Misztal-Konecka J., *Słowo wprowadzenia*, w: *Henryk Insadowski. Opera selecta*, red. J. Misztal-Konecka, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 9–22.

VI

Misztal-Konecka J., Zaprzaluk A., *Środki prawne kreowania wizerunku sądów w społeczeństwie. Konferencja naukowa, Lublin, 4 grudnia 2012 r.*, Studia Prawnicze KUL 2013, nr 4, s. 149–151 [publikacja w 2014 r.].

Miziński Artur

II

- Miziński A., *Dowodzenie w rekursie sporno-administracyjnym według przepisów «Lex Pro-pria» Sygnatury Apostolskiej*, w: *Dowodzenie w procesach kościelnych*, red. J. Krzywkowska, R. Sztymiler, Katedra Prawa Kanonicznego i Wyznaniowego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2014, s. 9–31.
- Miziński A., *Prawnokarna ochrona obowiązku rezydencji wynikającego z racji sprawowania urzędu kościelnego w aktualnych przepisach Kościoła łacińskiego*, w: *Reddite ergo quae sunt Caesaris Caesari et quae sunt Dei Deo. Studia in honorem Prof. Josephi Krukowski dedicata. Księga Jubileuszowa dedykowana Księdzu Profesorowi Józefowi Krukowskiemu z okazji 50-lecia pracy naukowej*, red. M. Sitarz, P. Stanisław, H. Stawniak, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, s. 489–501.
- Miziński A., *Przestępstwo bluźnierstwa w prawie kanonicznym*, w: *Odpowiedzialność karna artysty za obrazę uczuć religijnych*, red. F. Ciepły, Instytut na rzecz Kultury Prawnej Ordo Iuris, Warszawa 2014, s. 34–47.
- Miziński A., *Zasada celowości w ustanawianiu kar w przepisach Kościoła łacińskiego*, w: *Universitati serviens. Księga pamiątkowa ku czci Księdza Profesora Stanisława Wilka SDB*, red. J. Walkusz, M. Krupa, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 371–380.

III

- Miziński A., *Apostazja*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 19–20.
- Miziński A., *Bluźnierstwo*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 32.
- Miziński A., *Herezja*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 111.
- Miziński A., *Naruszanie swobód kościelnych*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 130–131.
- Miziński A., *Nieposłuszeństwo wobec władzy kościelnej*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 131–132.
- Miziński A., *Profanacja rzeczy świętych*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 169–170.
- Miziński A., *Przestępstwo oddania dzieci do chrztu lub na wychowanie w religii niekatolickiej*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 182–183.
- Miziński A., *Przestępstwo odwołania się od decyzji Biskupa Rzymskiego*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 183.
- Miziński A., *Przestępstwo profanacji postaci eucharystycznych*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 183–184.

- Miziński A., *Przestępstwo zakazanego communicatio in sacris*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 188–189.
- Miziński A., *Przynależność do stowarzyszeń spiskujących przeciw Kościołowi*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 189–190.
- Miziński A., *Schizma*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 213.
- Miziński A., *Wzniesienie niechęci i nienawiści wobec władzy*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 259–260.
- Miziński A., *Zniewaga papieża, biskupa, duchownego lub zakonnika*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 271.

Münnich Monika

I

- Stanowienie i stosowanie prawa podatkowego w Polsce. Rozstrzygnięcia w prawie podatkowym*, red. M. Duda, M. Münnich, A. Zdunek, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, ss. 380.

II

- Münnich M., *Charakterystyka wyniku kontroli jako rozstrzygnięcia kończącego postępowanie kontrolne. Problemy interpretacyjne*, *Roczniki Nauk Prawnych* 2014, t. 24, nr 2, s. 31–45.
- Münnich M., *Czynności sprawdzające*, w: *Prawo podatkowe*, red. P. Smoleń, W. Wójtowicz, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 258–259.
- Münnich M., *Deklaracja praw podatnika*, w: *Preferencje podatkowe*, red. B. Kucia-Guściora, M. Burzec, Wydawnictwo KUL, Lublin 2013, s. 13–28 [publikacja w 2014 r.].
- Münnich M., *Finanse publiczne*, w: *Audyt wewnętrzny w jednostkach sektora finansów publicznych*, red. J. Szczot, wyd. 2 popr. i uzup., Wydawnictwo Muzyczne Polihymnia, Lublin 2014, s. 37–45.
- Münnich M., *Kontrola i nadzór w administracji*, w: *Audyt wewnętrzny w jednostkach sektora finansów publicznych*, red. J. Szczot, wyd. 2 popr. i uzup., Wydawnictwo Muzyczne Polihymnia, Lublin 2014, s. 109–115.
- Münnich M., *Kontrola podatkowa*, w: *Prawo podatkowe*, red. P. Smoleń, W. Wójtowicz, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 259–267.
- Münnich M., *Kontrola skarbową*, w: *Prawo podatkowe*, red. P. Smoleń, W. Wójtowicz, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 570–579.
- Münnich M., *Ordynacja podatkowa – część procesowa*, w: *Prawo podatkowe*, red. P. Smoleń, W. Wójtowicz, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 146–244.
- Münnich M., *Pojęcie budżetu*, w: *Audyt wewnętrzny w jednostkach sektora finansów publicznych*, red. J. Szczot, wyd. 2 popr. i uzup., Wydawnictwo Muzyczne Polihymnia, Lublin 2014, s. 47–58.
- Münnich M., *Stanowienie i stosowanie prawa podatkowego w Polsce. Rozstrzygnięcia w prawie podatkowym. Konferencja naukowa, Baranów Sandomierski, 27–28 maja 2013 r.*, *Studia Prawnicze KUL* 2013, nr 3, s. 195–203 [publikacja w 2014 r.].

Nowik Paweł

I

Nowik P., *Metoda negocjacji układowych w zakresie kształtowania wynagrodzenia za pracę pracowników administracji publicznej. Doświadczenia polskie i europejskie*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, ss. 228 + 2 nlb.

II

Nowik P., *Aksjologia w prawie pracy?*, w: *Aksjologiczne podstawy prawa pracy i ubezpieczeń społecznych*, red. M. Skąpski, K. Ślebzak, Ars boni et aequi, Poznań 2014, s. 143–148.

Nowik P., *Oddziaływanie negocjacji zbiorowych na ustawę w prawie pracy*, w: *Zakładowy dialog społeczny*, red. J. Stelina, Wolters Kluwer, Warszawa 2014, s. 382–403.

Ordon Marta

II

Ordon M., *Modification of the Legal Basis of the Activity of Religious Orders in Poland Introduced by the Communist Authorities in 1949*, *Studia z Prawa Wyznaniowego* 2014, t. 17, s. 193–208.

III

Ordon M., *Polskie Towarzystwo Prawa Wyznaniowego*, w: *Leksykon prawa wyznaniowego. 100 podstawowych pojęć*, red. A. Mezglewski, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 310–313.

VI

Ordon M., *Symposium naukowe pt. Prawo małżeńskie Kościołów chrześcijańskich w Polsce w kontekście wyznaniowej formy małżeństwa cywilnego*, Warszawa, 26 marca 2014 r., *Studia z Prawa Wyznaniowego* 2014, t. 17, s. 329–331.

Ordon M., Szczęch U., *XI Ogólnopolskie Symposium Prawa Wyznaniowego pt. Aktualne problemy wolności myśli, sumienia i wyznania*, Lublin, 15–17 maja 2014 r., *Studia z Prawa Wyznaniowego* 2014, t. 17, s. 331–335.

Orzeszyna Krzysztof

I

Bezpieczeństwo narodowe Rzeczypospolitej Polskiej. Wybrane zagadnienia prawne, red. M. Karpiuk, K. Orzeszyna, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Menadżerskiej w Warszawie, Warszawa 2014, ss. 226.

Prawo policyjne, red. K. Orzeszyna, M. Czuryk, M. Karpiuk, J. Kosturbiec, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2014, ss. 227.

II

Orzeszyna K., *Ks. Kard. Zenon Grocholewski, Uniwersytety wobec współczesnych wyzwań, Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego*, Warszawa 2013, ss. 400, w: *Kościół i religie niechrześcijańskie*, red. M. Terka, J. Kapuściński, Ł. Laskowski, Wydawnictwo Naukowe Wyższego Instytutu Teologicznego w Częstochowie, Częstochowa 2014, s. 531–536.

III

Orzeszyna K., *Wolność*, 3. Aspekt prawny, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 20, red. E. Gigilewicz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, kol. 895–896.

Ostaszewski Kazimierz

II

Ostaszewski K., *Nowe formy partycypacji społecznej w działaniach samorządu terytorialnego*, w: *Samorząd terytorialny z punktu widzenia nowoczesnej administracji. Księga poświęcona pamięci Jacka Dziobka-Romańskiego*, red. S. Wrzosek, M. Pyter, M. Ganczar, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 239–255.

Ostaszewski K., *Partycypacja społeczna w działaniu administracji bezpieczeństwa i porządku publicznego*, w: *Sprawność a legalność działania administracji publicznej w sferze ochrony porządku i bezpieczeństwa publicznego*, red. P. Stanisław, M. Czuryk, K. Ostaszewski, J. Święcki, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 673–684.

Parchomiuk Jerzy

II

Parchomiuk J., *Nadużycie władztwa planistycznego gminy*, *Samorząd Terytorialny* 2014, nr 4, s. 22–37.

Paździor Stanisław

II

Paździor S., *Obowiązki osób, wobec których zawierane jest małżeństwo, w świetle prawa kanonicznego i prawa polskiego*, w: *Reddite ergo quae sunt Caesaris Caesari et quae sunt Dei Deo. Studia in honorem Prof. Josephi Krukowski dedicata. Księga Jubileuszowa dedykowana Księdzu Profesorowi Józefowi Krukowskiemu z okazji 50-lecia pracy naukowej*, red. M. Sitarz, P. Stanisław, H. Stawniak, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, s. 191–210.

Paździor S., *Przestępstwa przeciwko życiu w prawie kanonicznym i prawie polskim*, w: *Universitati serviens. Księga pamiątkowa ku czci Księdza Profesora Stanisława Wilka SDB*, red. J. Walkusz, M. Krupa, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 789–799.

Potrzeszcz Jadwiga

II

Potrzeszcz J., *Bezpieczeństwo i porządek publiczny w ujęciu filozofii prawa*, w: *Bezpieczeństwo państwa. Zagadnienia podstawowe*, red. W. Lis, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 15–34.

VI

Potrzeszcz J., *Wykładnia prawa – aspekty teoretyczne i praktyczne. II Międzyuczelniane Warsztaty Filozofii Prawa i Ochrony Praw Człowieka, Lublin, 6 maja 2014 r.*, *Studia Prawnicze KUL* 2014, nr 3, s. 199–201.

Pyter Magdalena

I

- Działalność gospodarcza na obszarach chronionych*, red. R. Biskup, M. Pyter, M. Rudnicki, J. Trzewik, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, ss. 375.
- Pyter M., Balicki A., *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, ss. 341.

II

- Pyter M., *Halban Leon (1893–1960)*, w: *Złota księga historiografii lwowskiej XIX i XX w.*, t. 2, red. J. Maternicki, P. Sierżęga, L. Zaszkiłniak, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2014, s. 457–464.
- Pyter M., *Silnicki Tadeusz (1889–1968)*, w: *Złota księga historiografii lwowskiej XIX i XX w.*, t. 2, red. J. Maternicki, P. Sierżęga, L. Zaszkiłniak, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2014, s. 447–454.
- Pyter M., *Spełnianie obowiązku szkolnego poza placówką oświatową. Zagadnienia prawne*, w: *Samorząd terytorialny z punktu widzenia nowoczesnej administracji. Księga poświęcona pamięci Jacka Dziobka-Romańskiego*, red. S. Wrzosek, M. Pyter, M. Ganczar, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 257–266.

III

- Pyter M., *Akademicki inkubator przedsiębiorczości*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 1.
- Pyter M., *Autonomia uczelni wyższej*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 5–6.
- Pyter M., *Centralna Komisja Egzaminacyjna*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 34–35.
- Pyter M., *Dyrektor szkoły*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 50–61.
- Pyter M., *Dziekan*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 61–62.
- Pyter M., *Dzień Edukacji Narodowej*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 62–63.
- Pyter M., *Kanclerz Uczelni*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 63.
- Pyter M., *Konferencja Rektorów*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 69–70.
- Pyter M., *Krajowa Rada Oświatowa*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 70–71.
- Pyter M., *Krajowy Naukowy Ośrodek Wiodący*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 72–78.
- Pyter M., *Kurator oświaty*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 78–83.
- Pyter M., *Likwidacja szkoły publicznej*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 87–88.

- Pyter M., *Likwidacja uczelni niepublicznej*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 88–90.
- Pyter M., *Minister Edukacji Narodowej*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 95.
- Pyter M., *Nadzór nad uczelniami wyższymi*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 95–97.
- Pyter M., *Nadzór pedagogiczny*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 97–100.
- Pyter M., *Narodowe Centrum Badań i Rozwoju*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 100–102.
- Pyter M., *Odpowiedzialność dyscyplinarna nauczycieli akademickich*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 151–161.
- Pyter M., *Organy kolegialne uczelni*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 165–166.
- Pyter M., *Organy założycielskie i prowadzące szkołę*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 166–168.
- Pyter M., *Parlament Studentów Rzeczypospolitej Polskiej*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 168–169.
- Pyter M., *Polska Akademia Nauk*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 183–184.
- Pyter M., *Polska Komisja Akredytacyjna*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 184–186.
- Pyter M., *Pomoc materialna dla uczniów*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 187–190.
- Pyter M., *Prawo o szkolnictwie wyższym – ustawa*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 195.
- Pyter M., *Prawo oświatowe*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 195–196.
- Pyter M., *Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 199–202.
- Pyter M., *Rada Pedagogiczna*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 202–206.
- Pyter M., *Rada Rodziców*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 206–207.
- Pyter M., *Rada Szkoły*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 207–209.
- Pyter M., *Rada Wydziału*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 210–211.
- Pyter M., *Rektor*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 218–220.
- Pyter M., *Rzecznik dyscyplinarny dla nauczycieli akademickich*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 232–233.
- Pyter M., *Samorząd Studencki*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 233–234.

- Pyter M., *Samorząd Uczniowski*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 234–235.
- Pyter M., *Samorządowe rady oświatowe*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 235–236.
- Pyter M., *Senat uczelni*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 236–238.
- Pyter M., *Statut uczelni*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 246–247.
- Pyter M., *System oświaty*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 255–259.
- Pyter M., *Szkoła publiczna*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 260–262.
- Pyter M., *Szkoła wyższa publiczna*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 262–264.
- Pyter M., *Tytuł Doktora Honoris Causa*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 269.
- Pyter M., *Tytuły zawodowe, stopnie naukowe i tytuły naukowe*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 269–272.
- Pyter M., *Uczelnia niepubliczna*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 272–274.
- Pyter M., *Uczelnie medyczne*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 275.
- Pyter M., *Uczelnie wojskowe i służb państwowych*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 275–276.
- Pyter M., *Uniwersytet*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 276–277.
- Pyter M., *Ustawa o systemie oświaty*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 322–323.
- Pyter M., *Założenie i likwidacja szkoły niepublicznej*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 330–331.
- Pyter M., *Związek uczelni*, w: M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 331–333.

Rapała Andrzej

II

- Rapała A., *Turystyka pielgrzymkowa jako działalność regulowana*, podrozdział: *Przeniesienie na inną osobę uprawnień i obowiązków związanych z uczestnictwem w pielgrzymce*, w: *Prawne aspekty turystyki pielgrzymkowej*, red. A. Tunia, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 83–95.
- Rapała A., Chajda M., *Odpowiedzialność odszkodowawcza gminy za działania straży gminnej*, w: *Straż gminna jako organ kontroli ruchu drogowego*, red. A. Mezglewski, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 135–150.
- Rapała A., Zakrzewski P., *Krytyczne uwagi wobec regulacji nadzorczych zawartych w ustawie o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych*, wyd. 2 zm., w: *Nowe koncepcje i regulacje*

nadzoru finansowego. Nadzór makro stabilnościowy. Nadzór bankowy SKOK. Instrumenty finansowe, red. W. Rogowski, Oficyna Allerhanda, Kraków–Warszawa 2014, s. 127–142.

Rudnicki Maciej

I

- Działalność gospodarcza na obszarach chronionych*, red. R. Biskup, M. Pyter, M. Rudnicki, J. Trzewik, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, ss. 375.
- Environmental Protection within Industrial Investments Implementation in Poland*, red. M. Rudnicki, K. Sobieraj, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, ss. 180.

II

- Rudnicki M., Sobieraj K., *Will New Legal Regulations Contribute to Implementation of CCS Demonstration Projects (Carbon Capture and Storage) in Poland with Regard to CO₂ Storage?*, w: *Environmental Protection within Industrial Investments Implementation in Poland*, red. M. Rudnicki, K. Sobieraj, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 69–80.
- Rudnicki M., Szczepaniak R., *Liability for Damages Caused by Dangerous Industrial Equipment*, w: *Environmental Protection within Industrial Investments Implementation in Poland*, red. M. Rudnicki, K. Sobieraj, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 45–68.
- Rudnicki M., Zacharczuk P., *Expiry of Licence for Seeking or Identifying Hydrocarbons Deposits*, w: *Environmental Protection within Industrial Investments Implementation in Poland*, red. M. Rudnicki, K. Sobieraj, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 11–28.
- Rudnicki M., Zacharczuk P., *Historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi*, w: *Prawne aspekty gospodarowania zasobami środowiska. Oddziaływanie na zasoby środowiska*, red. B. Rakoczy, M. Szalewska, K. Karpus, TNOiK „Dom Organizatora”, Wydział Prawa i Administracji UMK, Toruń 2014, s. 378–391.
- Rudnicki M., Zacharczuk P., *Withdrawal or Limitation of the Scope of Licence Regarding Seeking (Search) or Identifying Hydrocarbons Deposits*, w: *Environmental Protection within Industrial Investments Implementation in Poland*, red. M. Rudnicki, K. Sobieraj, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 29–44.

Sieniow Tomasz

II

- Sieniow T., *Ułatwianie wjazdu i pobytu w Polsce członkom rodziny i partnerom obywateli Unii Europejskiej: czy Polska implementowała Dyrektywę 2004/38?*, w: *Wpływ *acquis communautaire* i *acquis Schengen* na prawo polskie – doświadczenia i perspektywy*, t. 2. *15 lat *acquis Schengen* w prawie Unii Europejskiej*, red. A. Kuś, A. Szachon-Pszenny, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 253–280.

Sienkiewicz Tomasz

II

- Sienkiewicz T., *Kontrola zarządcza w administracji ochrony zabytków*, w: *Procesy kierowania w systemie administracji publicznej*, red. J. Łukasiewicz, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa. Oddział w Rzeszowie, Rzeszów 2014, s. 337–347.

- Sienkiewicz T., *Prawo dziennikarza do uzyskania informacji publicznej przetworzonej przez urząd*, w: *Status prawny dziennikarza*, red. W. Lis, Wolters Kluwer business, Warszawa 2014, s. 249–288.
- Sienkiewicz T., *Układ urbanistyczny wpisany do rejestru zabytków jako nienazwana forma ochrony przyrody*, w: *Działalność gospodarcza na obszarach chronionych*, red. R. Biskup, M. Pyter, M. Rudnicki, J. Trzewik, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 285–302.
- Sienkiewicz T., *Wywóz zabytków za granicę w świetle polskich regulacji prawnych*, w: *Prawo ochrony zabytków*, red. K. Zeidler, Wolters Kluwer, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Warszawa–Gdańsk 2014, s. 373–394.

Sitarz Mirosław

I

- Kodeks Prawa Kanonicznego w badaniach młodych naukowców*, t. 1, red. M. Sitarz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, ss. 348.
- Reddite ergo quae sunt Caesaris Caesari et quae sunt Dei Deo. Studia in honorem Prof. Josephi Krukowski dedicata. Księga Jubileuszowa dedykowana Księdzu Profesorowi Józefowi Krukowskiemu z okazji 50-lecia pracy naukowej*, red. M. Sitarz, P. Stanisław, H. Stawniak, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, ss. 926 + 10 nlb.

II

- Sitarz M., *Charakterystyka działalności naukowej ks. prof. Józefa Krukowskiego*, w: *Reddite ergo quae sunt Caesaris Caesari et quae sunt Dei Deo. Studia in honorem Prof. Josephi Krukowski dedicata. Księga Jubileuszowa dedykowana Księdzu Profesorowi Józefowi Krukowskiemu z okazji 50-lecia pracy naukowej*, red. M. Sitarz, P. Stanisław, H. Stawniak, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, s. 3–10.
- Sitarz M., *Obowiązek wiernych do zachowania posłuszeństwa Biskupowi Rzymu i biskupom będącym w łączności z nim*, w: *Przynależność do Kościoła a uczestnictwo wiernych w życiu publicznym*, red. J. Krukowski, M. Sitarz, B. Pieron, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, s. 91–109.
- Sitarz M., *Requirement of Preserve the Technical – Juridical Rigour in the Exercise of Legislative Power in the Church. Selected Items*, Teka Komisji Prawniczej PAN – Oddział w Lublinie 2014, t. 7, s. 120–129.
- Sitarz M., *Synod diecezjalny w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku. Zarys problematyki*, Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich 2014, t. 24, nr 27, s. 91–106.
- Sitarz M., *Wymóg zachowania rygorów techniczno-prawnych w pełnieniu władzy ustawodawczej w Kościele partykularnym. Wybrane elementy*, Roczniki Nauk Prawnych 2014, t. 24, nr 4, s. 163–176.
- Sitarz M., *Zasady relacji Kościół–państwo w nauczaniu Soboru Watykańskiego II*, w: *Reddite ergo quae sunt Caesaris Caesari et quae sunt Dei Deo. Studia in honorem Prof. Josephi Krukowski dedicata. Księga Jubileuszowa dedykowana Księdzu Profesorowi Józefowi Krukowskiemu z okazji 50-lecia pracy naukowej*, red. M. Sitarz, P. Stanisław, H. Stawniak, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, s. 239–249.

III

- Sitarz M., *Konkordat*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societates, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 107.

- Sitarz M., *Parafialne rady*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 144–145.
- Sitarz M., *Rada ds. ekonomicznych diecezji*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 197–198.
- Sitarz M., *Rada kapłańska*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 198–200.
- Sitarz M., *Region kościelny*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 200.
- Sitarz M., *Rektor kościoła*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 201.
- Sitarz M., *Relacje państwo–Kościół*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 203–205.
- Sitarz M., *Sede vacante*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 213–216.
- Sitarz M., *Sobór powszechny*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 221.
- Sitarz M., *Stolica Apostolska*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 225–226.
- Sitarz M., *Synod Biskupów*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 230–231.
- Sitarz M., *Synod diecezjalny*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 231–232.
- Sitarz M., *Synod partykularny*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 232.
- Sitarz M., *Synod plenarny*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 233–234.
- Sitarz M., *Synod prowincjonalny*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 234.
- Sitarz M., *Trybunały Stolicy Apostolskiej*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 243.
- Sitarz M., *Vacatio legis*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 20, red. E. Gigilewicz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, kol. 1–3.
- Sitarz M., *Watykan*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 20, red. E. Gigilewicz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, kol. 275–277.
- Sitarz M., *Watykan*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 251.
- Sitarz M., *Wikariat apostolski*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 20, red. E. Gigilewicz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, kol. 566–567.
- Sitarz M., *Wikariusz apostolski*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 20, red. E. Gigilewicz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, kol. 568.
- Sitarz M., *Wikariusz biskupi*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 20, red. E. Gigilewicz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, kol. 570.
- Sitarz M., *Wikariusz biskupi*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 254–255.

- Sitarz M., *Wikariusz generalny*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 20, red. E. Gigilewicz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, kol. 568–569.
- Sitarz M., *Wikariusz generalny*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 255.
- Sitarz M., *Wikariusz kapitulny*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 20, red. E. Gigilewicz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, kol. 569–570.
- Sitarz M., *Wikariusz parafialny*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 20, red. E. Gigilewicz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, kol. 570–572.
- Sitarz M., *Wiślicki Jan ks.*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 20, red. E. Gigilewicz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, kol. 695–696.
- Sitarz M., *Wizyta ad limina Apostolorum*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 20, red. E. Gigilewicz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, kol. 736–737.
- Sitarz M., *Wizyta ad limina*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 255.
- Sitarz M., *Wizytacja biskupia*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 20, red. E. Gigilewicz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, kol. 737–738.
- Sitarz M., *Wojskowa służba duchownych*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 20, red. E. Gigilewicz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, kol. 860–861.
- Sitarz M., *Wolność religijna*, w: *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2. *Prawo kanoniczne*, red. G. Leszczyński, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 256–257.
- Sitarz M., *Zjazdy*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 20, red. E. Gigilewicz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, kol. 1415–1416.

V

- Sitarz M., *Zenon Grocholewski, Uniwersytety wobec współczesnych wyzwań*, red. Stanisław Urbański, Warszawa: Wyższa Szkoła im. Bogdana Jańskiego 2013, ss. 400, *Kościół i Prawo* 2014, t. 3 (16), nr 2, s. 223–232; *Roczniki Nauk Prawnych* 2014, t. 24, nr 4, s. 198–207.

VII

- Sitarz M., *Kurs przygotowujący do egzaminów wstępnych na aplikacje prawnicze*, Biuletyn Stowarzyszenia Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego 2014, t. 9, nr 11 (1), s. 97–99.

Skorupa Ambroży

III

- Skorupa A., *Wielki penitencjarz*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 20, red. E. Gigilewicz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, kol. 508.

Skrobotowicz Grzegorz

II

- Skrobotowicz G., *Mediacja karna – studium przypadku*, w: *Mediacje w prawie*, red. J. Czapska, M. Szląg-Dylewski, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2014, s. 303–320.
- Skrobotowicz G., *Mediacja w sprawach o przemoc w rodzinie*, *Prokuratura i Prawo* 2014, nr 3, s. 80–97.

Skwarzyński Michał

II

- Skwarzyński M., *Błuznierstwo w świetle standardów ochrony praw człowieka*, w: *Odpowiedzialność karna artysty za obrazę uczuć religijnych*, red. F. Ciepły, Instytut na rzecz Kultury Prawnej Ordo Iris, Warszawa 2014, s. 91–109.
- Skwarzyński M., *Pielgrzymka jako nagroda w konkursie*, w: *Prawne aspekty turystyki pielgrzymkowej*, red. A. Tunia, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 55–68.
- Skwarzyński M., *Prawo człowieka do obrony a postępowanie wykroczeniowe w Polsce*, w: *Straż gminna jako organ kontroli ruchu drogowego*, red. A. Mezglewski, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 103–121.
- Skwarzyński M., *Współczesne zagrożenia dla praw człowieka w kontekście uprawnień służb ochrony bezpieczeństwa publicznego*, w: *Rola organów bezpieczeństwa publicznego w przeciwdziałaniu przestępczości – zagadnienia wybrane*, red. S. Hypś, K. Kołek, Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej Gaudium, Lublin 2014, s. 153–170.
- Skwarzyński M., Chajda M., *Problemy nowoczesnego kredytowania*, w: *Obrót powszechny i gospodarczy. Problemy cywilnoprawne*, red. I. Ramus, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2014, s. 270–284.

III

- Skwarzyński M., *Usługi pogrzebowe*, w: *Leksykon prawa wyznaniowego. 100 podstawowych pojęć*, red. A. Mezglewski, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 487–490.
- Skwarzyński M., *Własność intelektualna w związkach wyznaniowych*, w: *Leksykon prawa wyznaniowego. 100 podstawowych pojęć*, red. A. Mezglewski, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 503–509.
- Skwarzyński M., *Wniosek oraz skarga konstytucyjna kościoła i związku wyznaniowego do Trybunału Konstytucyjnego*, w: *Leksykon prawa wyznaniowego. 100 podstawowych pojęć*, red. A. Mezglewski, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 510–513.
- Skwarzyński M., *Złośliwe przeszkadzanie pogrzebowi, uroczystościom lub obrzędowi żałobnym*, w: *Leksykon prawa wyznaniowego. 100 podstawowych pojęć*, red. A. Mezglewski, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 575–577.

Sławicki Piotr

II

- Sławicki P., *Charakter prawny ugody zawartej przed mediatorem w świetle nowelizacji k.p.c. z dnia 16 września 2011 r.*, *Studia Prawnicze KUL* 2014, nr 4, s. 127–144.
- Sławicki P., *Mortgage Registers and Mortgage Council in the Kingdom of Poland*, *Miscellanea Historico-Iuridica* 2013, t. 12, s. 135–144 [publikacja w 2014 r.].

Słowikowska Anna

I

- Słowikowska A., *Uczestnictwo wiernych świeckich w liturgii Kościoła łacińskiego. Studium kanoniczne*, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, ss. 261 + 17 nlb.

II

- Słowikowska A., *Regulacje prawne dotyczące sprawowania Eucharystii przez kapłana uzależnionego od alkoholu*, Roczniki Nauk Prawnych 2014, t. 24, nr 3, s. 99–122.
- Słowikowska A., *Soborowa zasada współdziałania Kościoła i państwa w kontekście zasad ją warunkujących*, Biuletyn Stowarzyszenia Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego 2014, t. 9, nr 11 (2), s. 31–62.

VI

- Słowikowska A., *Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt. „Rodzina drogą Kościoła”*, Lublin, 25 marca 2014 r., Roczniki Nauk Prawnych 2014, t. 24, nr 2, s. 203–207.
- Słowikowska A., *Sprawozdanie z Walnego Zebrania Stowarzyszenia Kanonistów Polskich*, Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich 2014, t. 24, nr 27, s. 21–23.
- Słowikowska A., Zajac P., *II Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Kodeks Prawa Kanonicznego w badaniach młodych naukowców”* Lublin, 1 czerwca 2013 r., Roczniki Nauk Prawnych 2014, t. 24, nr 1, s. 193–204.
- Słowikowska A., Zajac P., *III Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt. „Kodeks Prawa Kanonicznego w badaniach młodych naukowców”*, Lublin, 7 czerwca 2014 r., Roczniki Nauk Prawnych 2014, t. 24, nr 3, s. 170–186; Kościół i Prawo 2014, t. 3 (16), nr 1, s. 269–285.

Smarzewski Marek

II

- Smarzewski M., *Cyberprzestępczość a zmiany w polskim prawie karnym*, w: *Reforma prawa karnego. Księga po Zjeździe Młodych Karnistów*, red. I. Sepiolo-Jankowska, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 262–281.
- Smarzewski M., *Rilevanza del concetto di soggetto passivo del reato sullo sfondo del diritto penale polacco*, Toruńskie Studia Polsko-Włoskie – Studi polacco-italiani di Toruń 2014, t. 10, s. 41–73.

Smoleń Paweł

I

- Ustawa o finansach publicznych. Komentarz*, red. P. Smoleń, C.H. Beck, Warszawa 2014, ss. 1303.

II

- Smoleń P., *Oplaty*, w: *Zarys finansów publicznych i prawa finansowego*, red. W. Wójtowicz, wyd. 7, Wolters Kluwer, Warszawa 2014, s. 299–307.
- Smoleń P., *Podatek leśny*, w: *Zarys finansów publicznych i prawa finansowego*, red. W. Wójtowicz, wyd. 7, Wolters Kluwer, Warszawa 2014, s. 275–281.
- Smoleń P., *Podatek od nieruchomości*, w: *Zarys finansów publicznych i prawa finansowego*, red. W. Wójtowicz, wyd. 7, Wolters Kluwer, Warszawa 2014, s. 290–292.
- Smoleń P., *Podatek rolny*, w: *Zarys finansów publicznych i prawa finansowego*, red. W. Wójtowicz, wyd. 7, Wolters Kluwer, Warszawa 2014, s. 275–281.
- Smoleń P., *Rozdział VIII, § 34. Podatek od spadków i darowizn*, w: *Prawo podatkowe*, red. P. Smoleń, W. Wójtowicz, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 449–467.

Smoleń P., *Rozdział VIII, § 36. Karta podatkowa*, w: *Prawo podatkowe*, red. P. Smoleń, W. Wójtowicz, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 474–478.

Sobieraj Kamila

II

Sobieraj K., *Ochrona klimatu i powietrza jako globalnych zasobów środowiska w działaniach podejmowanych przez Unię Europejską*, w: *Prawne aspekty gospodarowania zasobami środowiska. Oddziaływanie na zasoby środowiska*, red. B. Rakoczy, M. Szalewska, K. Karpus, TNOiK „Dom Organizatora”, Wydział Prawa i Administracji UMK, Toruń 2014, s. 393–401.

Sobieraj K., *Pursuing Effective Support Scheme for Renewable Energy Source Projects within the Framework of Polish Law*, w: *Environmental Protection within Industrial Investments Implementation in Poland*, red. M. Rudnicki, K. Sobieraj, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 155–166.

Sobieraj K., *System ochrony „odbiorcy wrażliwego” w Polsce jako specjalnego konsumenta na rynku energii elektrycznej i paliw gazowych*, w: *Ochrona konsumentów i jej współczesne wyzwania*, red. M. Ganczar, E. Sługocka-Krupa, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 207–216.

Sobieraj K., *Wyzwania energetyczne gmin. Nowe zadania gminy wobec przemian sektora energetycznego*, w: *Samorząd terytorialny z punktu widzenia nowoczesnej administracji. Księga poświęcona pamięci Jacka Dziobka-Romańskiego*, red. S. Wrzosek, M. Pyter, M. Ganczar, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 289–301.

Stanisławski Tadeusz

III

Stanisławski T., *Finansowanie związków wyznaniowych*, w: *Leksykon prawa wyznaniowego. 100 podstawowych pojęć*, red. A. Mezglewski, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 114–119.

Stanisławski T., *Opodatkowanie kościelnych jednostek organizacyjnych*, w: *Leksykon prawa wyznaniowego. 100 podstawowych pojęć*, A. Mezglewski, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 253–257.

Stanisławski T., *Podatek kościelny*, w: *Leksykon prawa wyznaniowego. 100 podstawowych pojęć*, A. Mezglewski, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 300–304.

Stanisz Piotr

I

Sprawność a legalność działania administracji publicznej w sferze ochrony porządku i bezpieczeństwa publicznego, red. P. Stanisz, M. Czuryk, K. Ostaszewski, J. Święcki, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, ss. 757.

II

Stanisz P., *Instytucjonalne formy dialogu państwa ze związkami wyznaniowymi w Rzeczypospolitej Polskiej*, w: *Kościół i inne związki wyznaniowe w służbie dobru wspólnemu*, red. W. Uruszczak, K. Krzysztofek, M. Mięka, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2014, s. 33–53.

- Stanisz P., *Symbole religijne w szkole publicznej*, w: *Religia i etyka w edukacji publicznej*, red. J. Krukowski, P. Sobczyk, M. Poniatowski, Wydawnictwo UKSW, Warszawa 2014, s. 143–167.
- Stanisz P., *Ubezpieczenia społeczne osób duchownych – charakterystyczne cechy i perspektywy zmian*, w: *Systemy ubezpieczeń społecznych – między solidaryzmem a indywidualizmem*, red. M. Żukowski, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Warszawa–Lublin 2014, s. 105–128.
- Stanisz P., Sobczyk P., *Freedom of Thought, Conscience and Religion as the Main Principle of the Union Ecclesiastical Law*, w: *The Law and Security Challenges. Europe after the NATO and EU Enlargements*, red. C. Szyjko, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2014, s. 61–73.

III

- Stanisz P., *Klauzula kościelna*, w: *Leksykon prawa wyznaniowego. 100 podstawowych pojęć*, red. A. Mezglewski, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 149–153.
- Stanisz P., *Ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne osób duchownych*, w: *Leksykon prawa wyznaniowego. 100 podstawowych pojęć*, red. A. Mezglewski, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 468–475.

IV

- Stanisz P., *Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 9 grudnia 2013 r. (sygn. akt I ACa 608/13)*, Przegląd Sejmowy 2014, t. 22, nr 5, s. 152–158.

Stasiak Kinga

II

- Stasiak K., *Współpraca Organizacji Narodów Zjednoczonych z Prokuratorem Międzynarodowego Trybunału Karnego*, w: *Prawo organizacji międzynarodowych wobec problemów współczesnego świata. Księga jubileuszowa dedykowana Pani Profesor Genowefie Grabowskiej*, red. B. Mikołajczyk, J. Nowakowska-Małusecka, Oficyna Wydawnicza Edward Mitek, Bydgoszcz–Katowice 2014, s. 323–333.

Staszak Maciej

II

- Staszak M., *Pasterska posługa biskupa w diecezji według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku*, w: *Kodeks Prawa Kanonicznego w badaniach młodych naukowców*, t. 1, red. M. Sitarz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, s. 61–70.

Staszewski Wojciech

II

- Staszewski W.Sz., Szarek-Zwijacz A., *Komisja Prawa Międzynarodowego ONZ – wybrane aspekty jej ustanowienia i funkcjonowania*, w: *Prawo organizacji międzynarodowych wobec problemów współczesnego świata. Księga jubileuszowa dedykowana Pani Profesor Genowefie Grabowskiej*, red. B. Mikołajczyk, J. Nowakowska-Małusecka, Oficyna Wydawnicza Edward Mitek, Bydgoszcz–Katowice 2014, s. 123–144.

VI

Staszewski W.Sz., *Nowe władze Grupy Polskiej Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego (ILA), Walne Zebranie, Warszawa, 28 listopada 2013 r., Roczniki Nauk Prawnych 2014, t. 24, nr 2, s. 195–196.*

Studzińska Joanna

II

- Studzińska J., *Charakter prawny postanowienia o wykonywaniu kontaktów z dzieckiem*, w: *Aequitas sequitur legem. Księga jubileuszowa z okazji 75. urodzin Profesora Andrzeja Zielińskiego*, red. K. Flaga-Gieruszyńska, G. Jędrejek, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 501–515.
- Studzińska J., *Postulat szybkości postępowania a właściwe przygotowanie postępowania dla realizacji zasady kontrydiktoryjności*, w: *Postępowanie rozpoznawcze w przyszłym Kodeksie postępowania cywilnego*, red. K. Markiewicz, A. Torbus, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 805–822.
- Studzińska J., *Zażalenie w postępowaniu egzekucyjnym – problemy praktyczne*, w: *Wszelkie prawo stanowione jest dla ludzi. Księga Jubileuszowa Sędziego Doktora Zbigniewa Szczurka*, red. J. Świeczkowski, Wydawnictwo Multimedialne Kowalewski & Wolff, Gdańsk 2014, s. 434–461.

Sura Rafał

II

- Sura R., Choma R., *Kilka spostrzeżeń na temat form partycypacji społecznej na poziomie gmin*, w: *Partycypacja społeczna w samorządzie terytorialnym*, red. B. Dolnicki, Wolters Kluwer business, Warszawa 2014, s. 135–146.
- Sura R., Choma R., *Realizacja obywatelskiego prawa do dobrej administracji na szczeblu gminnym*, w: *Samorząd terytorialny z punktu widzenia nowoczesnej administracji. Księga poświęcona pamięci Jacka Dziobka-Romańskiego*, red. S. Wrzosek, M. Pyter, M. Ganczar, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 303–312.

Swenson Delaine

I

Swenson D., Auster Miller S.M., *Alternative Dispute Resolution in Georgia. A Textbook of Essential Concepts*, Meridian Publishers, Tbilisi 2014, ss. 285.

Syczewski Tadeusz

I

Pragnę żyć! Interdyscyplinarna dyskusja o bezpieczeństwie i godności życia ludzkiego, red. T. Syczewski, M. Składanowski, P. Wójcik, J. Połowianiuk, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, ss. 464.

II

Syczewski T., *Ceremoniał biskupów w Kościele łacińskim*, w: *Reddite ergo quae sunt Caesaris Caesari et quae sunt Dei Deo. Studia in honorem Prof. Josephi Krukowski dedicata. Księga Jubileuszowa dedykowana Księdzu Profesorowi Józefowi Krukowskiemu z okazji 50-lecia*

pracy naukowej, red. M. Sitarz, P. Stanisz, H. Stawniak, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, s. 593–601.

III

Syczewski T., *Zbzczeszczenie, zbzczeszczenie miejsca świętego*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 20, red. E. Gigilewicz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, kol. 1307–1308.

Szachoń-Pszenny Anna

II

Szachoń-Pszenny A., *Acquis Schengen a polityka celna Unii Europejskiej*, w: *Polityka celna. Ekonomia – prawo – praktyka*, red. E. Gwardzińska, A. Warner, J. Wierzbicki, Wydawnictwo BW, Szczecin 2014, s. 217–233.

Szachoń-Pszenny A., *Europejska Agencja ds. Zarządzania Operacyjnego Wielkoskalowymi systemami Informatycznymi w Przestrzeni Wolności, Bezpieczeństwa i Sprawiedliwości jako unijny organ zarządzający Systemem Informacyjnym Schengen*, w: *E-administracja. Szanse i zagrożenia*, red. T. Stanisławski, B. Przywora, Ł. Jurek, Wydawnictwo KUL, Lublin 2013, s. 49–65 [publikacja w 2014 r.].

Szachoń-Pszenny A., *Polska jako państwo członkowskie strefy Schengen na tle innych typów uczestnictwa w strefie Schengen*, w: *Wpływ acquis communautaire i acquis Schengen na prawo polskie – doświadczenia i perspektywy*, t. 2. *15 lat acquis Schengen w prawie Unii Europejskiej*, red. A. Kuś, A. Szachoń-Pszenny, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 281–310.

Szachoń-Pszenny A., *Wymiar prawny i terytorialny strefy Schengen*, w: *System Schengen a imigracja z perspektywy Polski i Niemiec*, red. M. Trojanowska-Strzęboszewska, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2014, s. 17–46.

Szarek-Zwijacz Anna

II

Szarek-Zwijacz A., Staszewski W.Sz., *Komisja Prawa Międzynarodowego ONZ – wybrane aspekty jej ustanowienia i funkcjonowania*, w: *Prawo organizacji międzynarodowych wobec problemów współczesnego świata. Księga jubileuszowa dedykowana Pani Profesor Genowefie Grabowskiej*, red. B. Mikołajczyk, J. Nowakowska-Małusecka, Oficyna Wydawnicza Edward Mitek, Bydgoszcz–Katowice 2014, s. 123–144.

Szczot Elżbieta

II

Szczot E., *Misja wiernych świeckich w polityce*, w: *Księga Universitati serviens. Księga pamiątkowa ku czci Księdza Profesora Stanisława Wilka SDB*, red. J. Walkusz, M. Krupa, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 381–390.

Szczot E., *Ochrona macierzyństwa kobiet aktywnych zawodowo w Unii Europejskiej*, w: *Kobieta w Kościele i w społeczeństwie*, red. A. Pastwa, Księgarnia św. Jacka, Katowice 2014, s. 124–143.

Szeleszczuk Damian**II**

- Szeleszczuk D., *Pozbawienie orderów i odznaczeń*, w: *Ordery i odznaczenia w III RP. Wybrane zagadnienia prawno-ustrojowe*, red. P. Jakubowski, R.K. Tabaszewski, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 101–113.
- Szeleszczuk D., *Rola Żandarmerii Wojskowej w zapobieganiu i zwalczaniu przestępstw i wykroczeń przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji*, w: *Rola organów bezpieczeństwa publicznego w przeciwdziałaniu przestępczości – zagadnienia wybrane*, red. S. Hyps, S. Kołek, Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej Gaudium, Lublin 2014, s. 267–280.

Szewczak Marcin**II**

- Szewczak M., *Biogospodarka jako element samorządowej współpracy międzyregionalnej*, w: *Samorząd terytorialny z punktu widzenia nowoczesnej administracji. Księga poświęcona pamięci Jacka Dziobka-Romańskiego*, red. S. Wrzosek, M. Pyter, M. Ganczar, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 313–331.
- Szewczak M., *Procesy kierowania w obszarze prawa rozwoju regionalnego*, w: *Procesy kierowania w systemie administracji publicznej*, red. J. Łukasiewicz, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa. Oddział w Rzeszowie, Rzeszów 2014, s. 387–398.

Tabaszewski Robert**I**

- Ordery i odznaczenia w III RP. Wybrane zagadnienia prawno-ustrojowe*, red. P. Jakubowski, R.K. Tabaszewski, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, ss. 202.
- Tabaszewski R., *Adwokaci Nowego Sącza do 1945 roku*, Prezydent Miasta Nowego Sącza, Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Nowym Sączu, Nowy Sącz 2014, ss. 104.

II

- Tabaszewski R., *Prawo i polityka odznaczeniowa Rzeczypospolitej Polskiej za wybitne zasługi dla ochrony zdrowia*, w: *Ordery i odznaczenia w III RP. Wybrane zagadnienia prawno-ustrojowe*, red. P. Jakubowski, R.K. Tabaszewski, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 149–163.
- Tabaszewski R., *Uzyskiwanie i posługiwanie się polskimi znakami zaszczytnymi jako szczególne uprawnienie obywatelskie*, w: *Ordery i odznaczenia w III RP. Wybrane zagadnienia prawno-ustrojowe*, red. P. Jakubowski, R.K. Tabaszewski, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 59–73.

Telusiewicz Piotr**II**

- Telusiewicz P., *Kryteria doboru odpowiednich zarządzeń przy ograniczeniu władzy rodzicielskiej*, *Acta Iuris Stetinensis* 2014, nr 6, s. 469–481.

Trzebiatowski Marcin

II

Trzebiatowski M., *O tempora! O mores. Reklama sprzeczna z dobrymi obyczajami. Analiza empiryczna na tle prawa konkurencji*, w: *Reddite ergo quae sunt Caesaris Caesari et quae sunt Dei Deo. Studia in honorem Prof. Josephi Krukowski dedicata. Księga Jubileuszowa dedykowana Księdzu Profesorowi Józefowi Krukowskiemu z okazji 50-lecia pracy naukowej*, red. M. Sitarz, P. Stanisz, H. Stawniak, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, s. 863–878.

VI

Trzebiatowski M., *Uchylenie się od zawarcia umowy przyrzeczonej a dopuszczalność modyfikacji umowy przedwstępnej – przegląd orzecznictwa*, *Glosa* 2014, nr 3, s. 5–25.
Trzebiatowski M., *Zarzut nieużywania wcześniejszego znaku wspólnotowego w postępowaniu przed Urzędem Patentowym RP*, *Europejski Przegląd Sądowy* 2014, nr 11, s. 29–34.

Trzewik Jacek

I

Działalność gospodarcza na obszarach chronionych, red. R. Biskup, M. Pyter, M. Rudnicki, J. Trzewik, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, ss. 375.

II

Trzewik J., *Koncepcja teoretyczna prawa do środowiska w ujęciu publicznoprawnym*, w: *Dziesięć lat polskich doświadczeń w Unii Europejskiej. Problemy prawnoadministracyjne*, t. 1, red. J. Sługocki, Presscom, Wrocław 2014, s. 527–543.
Trzewik J., *Park kulturowy jako forma ograniczenia działalności gospodarczej*, w: *Działalność gospodarcza na obszarach chronionych*, red. R. Biskup, M. Pyter, M. Rudnicki, J. Trzewik, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 317–330.
Trzewik J., *Wybrane zagadnienia wykorzystania instytucji praw podmiotowych w prawie ochrony środowiska*, w: *Samorząd terytorialny z punktu widzenia nowoczesnej administracji. Księga poświęcona pamięci Jacka Dziobka-Romańskiego*, red. S. Wrzosek, M. Pyter, M. Ganczar, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 333–346.
Trzewik J., Haładaj A., *„Strategiczne zasoby naturalne” jako dobra publiczne*, w: *Prawne aspekty gospodarowania zasobami środowiska. Korzystanie z zasobów środowiska*, red. B. Rakoczy, M. Szalewska, K. Karpus, TNOiK „Dom Organizatora”, Wydział Prawa i Administracji UMK, Toruń 2014, s. 43–56.

VI

Trzewik J., *Działalność gospodarcza na obszarach chronionych. III Krajowa konferencja naukowa Sieci Zrównoważonego Rozwoju, Lublin, 18–19 listopada 2013 r.*, *Studia Prawnicze KUL* 2014, nr 1, s. 251–256.

Tunia Anna

I

Prawne aspekty turystyki pielgrzymkowej, red. A. Tunia, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, ss. 303.

II

- Tunia A., *Działalność turystyczno-pielgrzymkowa związków wyznaniowych jako przejaw swobody wykonywania funkcji religijnych i działania na rzecz dobra wspólnego*, w: *Kościół i inne związki wyznaniowe w służbie dobru wspólnemu*, red. W. Uruszczyk, K. Krzysztofek, M. Mięka, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2014, s. 239–252.
- Tunia A., *Kompetencje straży gminnych w zakresie ścigania sprawców wykroczeń z art. 96 § 3 k.w.*, w: *Straż gminna jako organ kontroli ruchu drogowego*, red. A. Mezglewski, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 47–60.
- Tunia A., *Pielgrzymka jako kategoria wyznaniowa i turystyczna*, w: *Prawne aspekty turystyki pielgrzymkowej*, red. A. Tunia, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 11–25.
- Tunia A., *Wolność w zakresie wyboru formy zawarcia małżeństwa w prawie II RP i Polskiej Ludowej*, w: *Oblicza tolerancji i nietolerancji religijnej. Aspekty prawno-historyczne i teologiczne*, red. P. Jaskóła, E. Kozerska, P. Sadowski, A. Szymański, Redakcja Wydawnictwa Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2014, s. 193–204.

III

- Tunia A., *Duchowny*, w: *Leksykon prawa wyznaniowego. 100 podstawowych pojęć*, red. A. Mezglewski, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 62–69.
- Tunia A., *Turystyka religijno-pielgrzymkowa*, w: *Leksykon prawa wyznaniowego. 100 podstawowych pojęć*, red. A. Mezglewski, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 465–468.
- Tunia A., *Wyznaniowa forma zawarcia małżeństwa*, w: *Leksykon prawa wyznaniowego. 100 podstawowych pojęć*, red. A. Mezglewski, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 540–548.

VI

- Tunia A., *Konferencja naukowa pt. „Otoczenie prawne turystyki pielgrzymkowej”*, *Sromowce Niżne, 22–24 września 2013 r.*, *Przegląd Prawa Wyznaniowego* 2014, t. 6, s. 355–358.
- Tunia A., *Prawo małżeńskie kościołów chrześcijańskich w kontekście wyznaniowej formy małżeństwa cywilnego*, *Konferencja naukowa, Warszawa, 26 marca 2014 r.*, *Studia Prawnicze KUL* 2014, nr 4, s. 251–253.

Wąsek-Wiaderek Małgorzata

II

- Wąsek-Wiaderek M., *Kilka uwag o nowym modelu odszkodowania za niesłuszne tymczasowe aresztowanie*, w: *Fiat iustitia pereat mundus. Księga jubileuszowa poświęcona Sędziemu Sądu Najwyższego Stanisławowi Zabłockiemu z okazji 40-lecia pracy zawodowej*, red. P. Hofmański, przy współpracy P. Kardasa i P. Wilińskiego, Wolters Kluwer, Warszawa 2014, s. 575–591.
- Wąsek-Wiaderek M., *Najnowsze zmiany w strasburskim systemie ochrony praw człowieka*, w: *Z zagadnień prawa i procesu karnego*, red. J. Godyń, M. Hudzik, L.K. Paprzycki, Sąd Najwyższy, Warszawa 2014, s. 71–92.
- Wąsek-Wiaderek M., *O roli zawiadomień i wezwań w zapewnieniu oskarżonemu praw gwarantowanych przez art. 6 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, w: *Wielka nowelizacja procesu karnego*, red. J. Godyń, M. Hudzik, L.K. Paprzycki, Sąd Najwyższy, Warszawa 2014, s. 119–134.

- Wąsek-Wiaderek M., *Prawomocne umorzenie postępowania przygotowawczego jako rozstrzygnięcie kreujące zakaz ne bis in idem w Unii Europejskiej*, w: *Reddite ergo quae sunt Caesaris Caesari et quae sunt Dei Deo. Studia in honorem Prof. Josephi Krukowski dedicata. Księga Jubileuszowa dedykowana Księdzu Profesorowi Józefowi Krukowskiemu z okazji 50-lecia pracy naukowej*, red. M. Sitarz, P. Stanisławski, H. Stawniak, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, s. 899–910.
- Wąsek-Wiaderek M., *Problemy stosowania zasady specjalności wobec osób przekazanych w trybie europejskiego nakazu aresztowania*, w: *Studia i Analizy Sądu Najwyższego*, t. 7, red. K. Ślęzak, Wolters Kluwer, Warszawa 2014, s. 302–336.
- Wąsek-Wiaderek M., *Rozdział 29. Zasada samodzielności jurysdykcyjnej sądu*, w: *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 3, cz. 2. *Zasady procesu karnego*, red. P. Wiliński, LexisNexis, Warszawa 2014, s. 1271–1360.

Wiak Krzysztof

II

- Wiak K., *Kryminalizacja „przedpola” terroryzmu w projekcie nowelizacji Kodeksu karnego opracowanym przez Komisję kodyfikacyjną (red. z 5 listopada 2013 r.)*, w: *Rola organów bezpieczeństwa publicznego w przeciwdziałaniu przestępczości – zagadnienia wybrane*, red. S. Hypś, S. Kołek, Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej Gaudium, Lublin 2014, s. 115–127.
- Wiak K., *Ochrona dziecka poczętego zdolnego do samodzielnego życia w projekcie nowelizacji Kodeksu karnego przygotowanym przez Komisję Kodyfikacyjną*, w: *Reddite ergo quae sunt Caesaris Caesari et quae sunt Dei Deo. Studia in honorem Prof. Josephi Krukowski dedicata. Księga Jubileuszowa dedykowana Księdzu Profesorowi Józefowi Krukowskiemu z okazji 50-lecia pracy naukowej*, red. M. Sitarz, P. Stanisławski, H. Stawniak, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, s. 911–921.

Widło Jacek

II

- Widło J., *Spółka jawna*, w: *Meritum. Prawo Spółek*, red. A. Kidyba, Wolters Kluwer, Warszawa 2014, s. 353–399, 615–623, 640–650.
- Widło J., *Umowa agencji*, w: *Kodeksowe umowy handlowe*, red. A. Kidyba, Wolters Kluwers business, Warszawa 2014, s. 443–471.
- Widło J., *Umowa komisji*, w: *Kodeksowe umowy handlowe*, red. A. Kidyba, Wolters Kluwers business, Warszawa 2014, s. 472–494.

Witkowski Wojciech

II

- Witkowski W., *Kryteria oceny dowodów w procesach o nieważność małżeństwa*, *Kościół i Prawo* 2014, t. 3 (16), nr 1, s. 87–107.
- Witkowski W., *Uzyskanie reskryptu według norm Kodeksu łacińskiego*, w: *Kodeks Prawa Kanonicznego w badaniach młodych naukowców*, t. 1, red. M. Sitarz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, s. 39–49.

Wrzosek Stanisław

I

Samorząd terytorialny z punktu widzenia nowoczesnej administracji. Księga poświęcona pamięci Jacka Dziobka-Romańskiego, red. S. Wrzosek, M. Pyter, M. Ganczar, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, ss. 404.

Wytrązek Wojciech

II

Wytrązek W., *Instytucjonalne formy współpracy transgranicznej samorządu terytorialnego jako czynnik rozwoju regionalnego*, Prawo i Więzy 2014, nr 1 (7), s. 87–102.

Wytrązek W., *Kompetencje organów samorządu terytorialnego w sferze bezpieczeństwa imprez masowych*, w: *Sprawność a legalność działania administracji publicznej w sferze ochrony porządku i bezpieczeństwa publicznego*, red. P. Stanisz, M. Czuryk, K. Ostaszewski, J. Święcki, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 605–619.

Wytrązek W., *Obowiązki przedsiębiorców w umowach elektronicznych z konsumentami, w: Ochrona konsumentów i jej współczesne wyzwania*, red. M. Ganczar, E. Sługocka-Krupa, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 357–365.

Wytrązek W., *Postulaty nowoczesnej administracji a zasady ustroju samorządu terytorialnego, w: Samorząd terytorialny z punktu widzenia nowoczesnej administracji. Księga poświęcona pamięci Jacka Dziobka-Romańskiego*, red. S. Wrzosek, M. Pyter, M. Ganczar, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 347–357.

Wytrązek W., Biskup R., *Kierowanie instytucjami kultury w warunkach wolności gospodarczej*, w: *Procesy kierowania w systemie administracji publicznej*, red. J. Łukasiewicz, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa. Oddział w Rzeszowie, Rzeszów 2014, s. 31–39.

Zacharczuk Piotr

II

Zacharczuk P., *Działalność gospodarcza na obszarze chronionego krajobrazu na przykładzie południowomałopolskiego obszaru chronionego krajobrazu*, w: *Działalność gospodarcza na obszarach chronionych*, red. R. Biskup, M. Pyter, M. Rudnicki, J. Trzewik, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 331–359.

Zacharczuk P., *Przetwarzanie i recykling odpadów niebezpiecznych w postaci zużytych akumulatorów kwasowo-ołowiowych w ujęciu prawa unijnego i polskiego*, w: *Dziesięć lat polskich doświadczeń w Unii Europejskiej. Problemy prawnoadministracyjne*, t. 1, red. J. Sługocki, Presscom, Wrocław 2014, s. 439–459.

Zacharczuk P., *Udział samorządu terytorialnego w tworzeniu form ochrony przyrody*, w: *Samorząd terytorialny z punktu widzenia nowoczesnej administracji. Księga poświęcona pamięci Jacka Dziobka-Romańskiego*, red. S. Wrzosek, M. Pyter, M. Ganczar, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 359–377.

Zakrzewski Piotr

I

- Podstawowe konstrukcje i tendencje rozwojowe prawa spółdzielczego*, red. A. Herbet, P. Zakrzewski, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, ss. 188.
- Zakrzewski P., Herbet A., Pawłowski S., *Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 515.

II

- Zakrzewski P., *Cel kasy (art. 3). Członkowie kas, ich prawa i obowiązki. (II) Gospodarka finansowa kas. (III) Postępowanie naprawcze i zarząd komisaryczny. (IV) Przejęcie, likwidacja i upadłość kas*, w: P. Zakrzewski, A. Herbet, S. Pawłowski, *Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 20–47, 132–166, 199–272, 406–484.
- Zakrzewski P., *Dopuszczalność obejmowania przez kasę papierów wartościowych emitowanych przez inne podmioty w zamian za wierzytelności przysługujące jej wobec członków w świetle art. 37 ust. 1 i 2 ustawy z 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych*, *Pieniądze i Więź* 2014, nr 4 (10), s. 98–101.
- Zakrzewski P., *Instytucja wkładu de lege lata i de lege ferenda*, w: *Podstawowe konstrukcje i tendencje rozwojowe prawa spółdzielczego*, red. A. Herbet, P. Zakrzewski, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 169–182.
- Zakrzewski P., *Spółdzielcze prawa do lokali – propozycje zmian*, *Kierunki zmian prawa spółdzielczego w Polsce*, *Zespoły senackie*, z. 22, s. 69–84.
- Zakrzewski P., Rapała A., *Krytyczne uwagi wobec regulacji nadzorczych zawartych w ustawie o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych*, wyd. 2 zm., w: *Nowe koncepcje i regulacje nadzoru finansowego. Nadzór makroostabilnościowy. Nadzór bankowy SKOK. Instrumenty finansowe*, red. W. Rogowski, Oficyna Allerhanda, Kraków–Warszawa 2014, s. 127–142.

IV

- Zakrzewski P., *Komentarz do postanowienia SN z 16 stycznia 2009 r., III CZP 133/08*, *Rocznik Orzecznictwa i Piśmiennictwa z Zakresu Prawa Spółdzielczego* 2014, t. 4, s. 217–222.
- Zakrzewski P., *Komentarz do uchwały SN z 16 maja 2012 r. III CZP 15/12, OSNC, 2013, nr 1, poz. 2*, *Rocznik Orzecznictwa i Piśmiennictwa z Zakresu Prawa Spółdzielczego* 2014, t. 4, s. 217–222.

Zawiślak Michał

I

- Relacje Państwo–Kościół w świetle interpelacji posłów na Sejm VI kadencji (2007–2011)*, red. M. Zawiślak, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, ss. 670.

III

- Zawiślak M., *Fundusz Kościelny*, w: *Leksykon prawa wyznaniowego. 100 podstawowych pojęć*, red. A. Mezglewski, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 122–126.

Zdanikowski Paweł

II

Zdanikowski P., *Sądy gospodarcze i sędziowie sądów gospodarczych na gruncie ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych*, *Palestra* 2014, nr 9, s. 208–213.

Zdanikowski P., *Umowa leasingu a obowiązek zawarcia umowy OC*, *LawBlog.pl | Forum Prawa Handlowego* 2014, s. 1–2.

**Bibliografia pracowników naukowych
Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji
Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II za rok 2015**

Bibliography of academic staff of the Faculty of Law, Canon Law and Administration of
the John Paul II Catholic University of Lublin
for 2015

Библиография научных трудов сотрудников Факультета права, канонического
права и администрации Люблинского католического университета Иоанна Павла II
за 2015 год

Бібліографія наукових працівників Факультету Права, Канонічного Права та
Адміністрації Люблінського католицького університету імені Івана Павла II
за 2015 р.

KATARZYNA KUŁAK-KRZYSIAK

Dr, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

e-mail: katarzyna.kulak-krzysiak@kul.pl, <https://orcid.org/0000-0001-6771-4188>

Przyjęto następującą klasyfikację: I. Opracowania książkowe; II. Artykuły i studia; III. Hasła encyklopedyczne; IV. Głosy; V. Recenzje i noty; VI. Sprawozdania; VII. Inne.

Abramowicz Aneta

II

Abramowicz A., *Teaching of Religion in the System of Public Education and Equality of Religious Organizations*, Roczniki Nauk Prawnych 2015, t. 25, nr 3, s. 7–32.

Abramowicz A., *Zewnętrznianie symboli religijnych w miejscu pracy w świetle orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 15 stycznia 2013 r. w sprawie Eweida i inni v. Zjednoczone Królestwo*, w: *Aktualne problemy wolności myśli, sumienia i religii*, red. P. Stanisz, A.M. Abramowicz, M. Czelný, M. Ordon, M. Zawiślak, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 11–19.

Abramowicz A., *Zasada równouprawnienia związków wyznaniowych w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego*, *Studia z Prawa Wyznaniowego* 2015, t. 18, s. 231–261.

Adamowicz Leszek

II

Adamowicz L., *Duchowni celibatariusze i duchowni żonaci – dwa konteksty posługiwania w Kościele katolickim*, *Roczniki Nauk Prawnych* 2015, t. 25, nr 3, s. 87–114.

- Adamowicz L., *Jedna czy dwie instancje? – w oczekiwaniu na reformę procesu małżeńskiego*, w: *Procesy i procedury: nowe wyzwania*, red. G. Leszczyński, Wydawnictwo UKSW, Warszawa 2015, s. 67–79.
- Adamowicz L., *Legal Factors in the Pastoral Care of Migrants in Poland*, w: *Misja Kościoła i migracje człowieka = Mission of the Church and Human Migration*, red. D. Cichy, Międzynarodowe Centrum Dialogu Międzykulturowego i Międzyreligijnego UKSW, Warszawa 2014, s. 37–54.
- Adamowicz L., *Okoliczności osób i rzeczy zezwalające na prowadzenie procesu skróconego*, w: *Proces małżeński według motu proprio „Mitis Iudex Dominus Iesus”*, red. J. Krajczyński, Płocki Instytut Wydawniczy, Płock 2015, s. 93–108.
- Adamowicz L., *Problematika rozdielnosti obrádů v manželském právu*, *Adnotatio Iurisprudentiae. Supplementum* 2015, nr 1, s. 273–284.
- Adamowicz L., *Przynależność kościelna i obrządkowa dziecka*, w: *Prawa dziecka: perspektywa Kościoła*, red. P. Kroczek, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II, Wydawnictwo Naukowe, Kraków 2015, s. 9–29.
- Adamowicz L., *Zagadnienia międzyobrzędkowe w katolickim prawie małżeńskim*, *Adnotatio Iurisprudentiae. Supplementum* 2015, nr 1, s. 260–272.

Amielańczyk Krzysztof

I

- Prawo karne i polityka w państwie rzymskim*, red. K. Amielańczyk, A. Dębiński, D. Słapek, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2015, ss. 232.

Balicki Adam

I

- Balicki A., Pyter M., *Prawo oświatowe*, wyd. 2, C.H. Beck, Warszawa 2015, ss. 280.

Bar Wiesław

II

- Bar W., *Możliwość kanonizacji bł. Jakuba Strzeżemę w świetle prawa kanonizacyjnego*, w: *Z mroku czasów, czyli rzecz o bł. Jakubie Strzeżemę, Stróżu naszym i Patronie*, red. R. Antoszczuk, Wydawnictwo Ojców Franciszkanów, Niepokalanów 2015, s. 115–140.
- Bar W., *Problematyka odpowiedzialności społecznej na uniwersytetach w Hiszpanii*, *Teka Komisji Prawniczej PAN – Oddział w Lublinie* 2015, t. 8, s. 5–18.
- Bar W., *Religia jako faktor w relacjach politycznych. Doceniany czy lekceważony?*, w: *Relacje polityczne między Polską a Ukrainą. Doświadczenia i perspektywy*, red. E. Szczot, J. Szczot, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 275–283.
- Bar W., *Sprawa beatyfikacyjna Sługi Bożego Józefa Marii Haro Salvadora (1904–1965) – współczesnego wzoru zaangażowania i odpowiedzialności społecznej*, *Roczniki Nauk Prawnych* 2015, t. 25, nr 2, s. 113–128.

V

- Bar W., *Stanisław Kawa, Status i struktura Kościoła katolickiego w Uzbekistanie*, *Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL* 2014, *Kościół i Prawo* 2015, t. 4 (17), nr 1, s. 213–216.

Barankiewicz Tomasz

I

Standardy etyczne praktyki audytu wewnętrznego, red. T. Barankiewicz, J. Szczot, wyd. 2 zm. i uzup., Towarzystwo Wydawnictw Naukowych Libropolis, Lublin 2015, ss. 230.

II

Barankiewicz T., *Etos integralny i profesjonalizm w praktyce audytora wewnętrznego*, w: *Standardy etyczne praktyki audytu wewnętrznego*, red. T. Barankiewicz, J. Szczot, wyd. 2 zm. i uzup., Towarzystwo Wydawnictw Naukowych Libropolis, Lublin 2015, s. 11–26.

Barankiewicz T., *Multicentryczność systemu standardów etycznych administracji publicznej*, *Studia Prawa Publicznego* 2015, nr (9) 1, s. 11–30.

Barankiewicz T., *O metodologicznych perspektywach i ograniczeniach teorii stosowania prawa*, w: *Zagadnienia stosowania prawa. Perspektywa teoretyczna i dogmatyczna*, red. W. Dziedziak, B. Liżewski, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2015, s. 31–40.

Barankiewicz T., *O pożytkach interpretacyjnych brytyjskiej filozofii analitycznej*, *Studia Prawa Publicznego* 2015, nr (10) 2, s. 57–76.

Barankiewicz T., *Prawo do dobrej administracji w zakresie ochrony praw cudzoziemca*, w: *Misja Kościoła i migracje człowieka = Mission of the Church and Human Migration*, red. D. Cichy, Międzynarodowe Centrum Dialogu Międzykulturowego i Międzyreligijnego UKSW, Warszawa 2015, s. 55–65.

Barankiewicz T., *Status normatywny kodeksów etyki audytora wewnętrznego w Polsce*, w: *Standardy etyczne praktyki audytu wewnętrznego*, red. T. Barankiewicz, J. Szczot, wyd. 2 zm. i uzup., Towarzystwo Wydawnictw Naukowych Libropolis, Lublin 2015, s. 77–88.

Barankiewicz T., *The Right to Good Administration in Protecting the Right of Foreigners*, w: *Misja Kościoła i migracje człowieka = Mission of the Church and Human Migration*, red. D. Cichy, Międzynarodowe Centrum Dialogu Międzykulturowego i Międzyreligijnego UKSW, Warszawa 2014, s. 66–76.

Barankiewicz T., Przywora B., *Referenda lokalne w sprawach merytorycznych w świetle prezydenckiego projektu ustawy o współdziałaniu w samorządzie terytorialnym na rzecz rozwoju lokalnego i regionalnego – szansa czy zagrożenie?*, w: *Samorząd terytorialny w Polsce i w Niemczech*, red. M.-E. Geis, G. Grabarczyk, J. Kostrubiec, J. Paśnik, T.I. Schmidt, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Menedżerskiej w Warszawie im. Prof. Leszka J. Krzyżanowskiego, Warszawa 2015, s. 11–28.

Barankiewicz T., Przywora B., *Stowarzyszenia aktywności lokalnej w świetle prezydenckiego projektu ustawy samorządowej – próba oceny proponowanych rozwiązań*, *Przegląd Prawa Publicznego* 2015, nr 4, s. 92–105.

Barszcz Tomasz

I

Barszcz T., *Struktura argumentum a simili*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, ss. 156.

II

Barszcz T., *On the Argumentative Structure of the References of the Term "Argument" in Legal Discourse*, *Argumentum* 2015, nr 11, s. 38–47.

Barta Janusz

I

Barta J., Fajgielski P., Markiewicz R., *Ochrona danych osobowych. Komentarz*, wyd. 6, Wolters Kluwer business, Warszawa 2015, ss. 899.

Bednaruk Wiesław

II

Bednaruk W., *Marginalizacja i wykluczenie społeczne w Polsce stanisławowskiej*, Teka Komisji Prawniczej PAN – Oddział w Lublinie 2015, t. 8, s. 19–29.

Bednaruk W., *Podziemny wymiar sprawiedliwości w okupowanej Polsce*, w: *Druga wojna światowa – wybrane zagadnienia konfliktu międzynarodowego*, red. W. Kozyra, I. Lasek-Surowiec, A. Zaręba, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie, Chełm 2015, s. 155–167.

Biały Aneta

II

Biały A., *Podatek akcyzowy a wewnątrzspółnotowe nabycie pojazdu według regulacji prawnych obowiązujących w Polsce (wybrane aspekty)*, *Roczniki Nauk Prawnych* 2015, t. 25, nr 2, s. 7–20.

Biały A., *The Situation of the Aggrieved Party in the Context of the Statute of Limitations for Claims Based on Tort in Accordance with Article 442¹ of the Civil Code (Sytuacja poszkodowanego w kontekście przedawnienia roszczeń z tytułu czynów niedozwolonych według art. 442¹ kodeksu cywilnego)*, Teka Komisji Prawniczej PAN – Oddział w Lublinie 2015, t. 8, s. 30–52.

Broński Włodzimierz

II

Broński W., Jarota M., *Rokowania w rozwiązywaniu sporów zbiorowych*, *Roczniki Nauk Prawnych* 2015, t. 25, nr 3, s. 33–50.

Burczak Krzysztof

I

Hodie et cras. Today and Tomorrow of the 1983 Code of Canon Law. Thirty Years after Promulgation, red. K. Burczak, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, ss. 156.

II

Burczak K., *Ius Sequitur Vitam as a Principle of Evolution and Revision of the Law*, w: *Hodie et cras. Today and Tomorrow of the 1983 Code of Canon Law. Thirty Years after Promulgation*, red. K. Burczak, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 129–144.

Burzec Marcin

II

Burzec M., *International Cooperation Based on the Exchange of Information*, w: *Fiscal Administration in Poland*, red. P. Smoleń, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 201–232.

Burzec M., *Koncepcje opodatkowania nieruchomości rolnych w wybranych krajach europejskich – wnioski dla Polski*, *Wieś i Rolnictwo* 2015, nr 4, s. 77–90.

Bysiecka-Maciaszek Anna

II

Bysiecka-Maciaszek A., *Rasizm i fundamentalizm kulturowy w „Fortecy Europa”*, w: *Acquis Return. Doświadczenia implementacji i rozwój polityki powrotowej Unii Europejskiej*, red. A.M. Kosińska, P. Wojtasik, Fundacja Instytut na rzecz Państwa Prawa, Lublin 2015, s. 119–134.

Bzdyrak Grzegorz

II

Bzdyrak G., *Pracownicy i absolwenci Wydziału Prawa Kanonicznego KUL w lubelskim sądownictwie kościelnym podczas okupacji niemieckiej*, *Roczniki Nauk Prawnych* 2015, t. 25, nr 4, s. 91–111.

Czech-Jeziarska Barbara

II

Czech-Jeziarska B., *Powojenne losy nauczania prawa rzymskiego w Polsce Ludowej (1944–1989)*, *Krakowskie Studia z Historii Państwa i Prawa* 2015, t. 8, z. 1, s. 77–92.

Czelny Michał

II

Czelny M., *Zamiar sprawcy jako warunek odpowiedzialności karnej za przestępstwo obrazy uczuć religijnych (art. 196 kk)*, w: *Aktualne problemy wolności myśli, sumienia i religii*, red. P. Stanisławski, A.M. Abramowicz, M. Czelny, M. Ordon, M. Zawisłak, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 67–86.

Czuryk Małgorzata

I

Sprawność a legalność działania administracji publicznej w sferze ochrony porządku i bezpieczeństwa publicznego, red. M. Czuryk, K. Ostaszewski, P. Stanisławski, J. Święcki, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, ss. 757.

Dąbrowski Marek

II

Dąbrowski M., *Regulacje prawne w zakresie ADR w sporach konsumenckich i ich skutki dla prowadzenia działalności gospodarczej*, w: *Bodźce prawno-finansowe w prowadzeniu działalności gospodarczej. Zachęty i utrudnienia*, red. T. Stanisławski, B. Przywora, Ł. Jurkiewicz, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 91–100.

Dębiński Antoni

I

Dębiński A., Pyter M., *Roman Longchamps de Bérier (1883–1941). Profesor lwowski i lubelski*, wyd. 2, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, ss. 195.

Dębińska-Domagała Katarzyna

II

Dębińska-Domagała K., *The Foundation as Public Benefit Organization*, Review of Comparative Law 2015, t. 23, nr 4, s. 26–37.

Dobieżyński Krzysztof

II

Dobieżyński K., *Binding Effect of Judgments of the Court of Justice of the European Union and Decisions of the Office for Harmonization in the Internal Market (Trade Marks and Designs) in Selected Aspects of the Intellectual Property Law*, w: *Acta Iuridica Brunensis. Iuridica*, t. 534. *Dny Prava 2014 – Days of Law 2014. Část VII. Sborník příspěvků z oblasti veřejného práva*, red. J. Hanák, M. Hrušáková, V. Týč, L. Janků, J. Valdhans, Masarykova univerzita, Brno 2015, s. 83–103.

Dobieżyński K., *Effectiveness of Selected Procedure in Trademark Law*, w: *Collection of Papers From the International Academic Conference, 9th–10th of October 2015, Bratislava Legal Forum 2015*, red. K. Lenhartová, M. Turčan, Comenius University in Bratislava, Faculty of Law, Bratislava 2015, s. 1504–1510.

Dobieżyński K., *Granice wolności wypowiedzi rzecznika patentowego*, w: *Granice wolności wypowiedzi przedstawicieli zawodów prawniczych*, red. A. Biłgorajski, Wolters Kluwer, Warszawa 2015, s. 211–230.

Doktór-Bindas Kamila

II

Doktór-Bindas K., *Controllo della costituzionalità del diritto derivato UE – analisi della sentenza della Corte Costituzionale del 16 novembre 2011 nella causa SK 45/09*, Toruńskie Studia Polsko-Włoskie – Studi polacco-italiani di Toruń 2015, t. 10, s. 21–40.

Domagała Michał

II

Domagała M., *Bezpieczeństwo energetyczne. Ujęcie administracyjno-prawne*, w: *Współczesne zagrożenia bezpieczeństwa państwa*, red. W. Lis, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 127–138.

Domagała M., *Urząd Elektryfikacyjny. Struktura organizacyjna i zadania*, Białostockie Studia Prawnicze 2015, z. 18, s. 77–86.

Domagała M., *White Certificates – The Support Scheme for Projects Aimed at Improving Energy Efficiency in Poland*, Oil, Gas & Energy Law 2015, nr 2 [online].

Dubiel Stanisław

II

Dubiel S., *Akty nadzwyczajnego zarządzania w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku*, Roczniki Nauk Prawnych 2015, t. 25, nr 4, s. 113–131.

Dubiel S., *The Church and Material Goods*, Disputationes Scientifcae 2015, nr 2, s. 72–88.

Duda-Hyz Michalina

II

- Duda-Hyz M., *Chapter IV § 1 Commune Administrator, Borough Administrator, Mayor – The Systemic Position*, w: *Fiscal Administration in Poland*, red. P. Smoleń, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 131–145.
- Duda-Hyz M., *Chapter IV § 2 Commune Administrator, Borough Administrator, Mayor – The Tax Authority’s Position in the Tax Structure*, w: *Fiscal Administration in Poland*, red. P. Smoleń, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 146–159.
- Duda-Hyz M., *Urządzanie loterii charytatywnych jako przedmiot preferencyjnego opodatkowania podatkami od gier*, w: *Stanowienie i stosowanie prawa podatkowego w Polsce. Sankcje i preferencje w prawie podatkowym*, red. B. Kucia-Guściora, M. Münnich, A. Zdunek, Lublin 2015, s. 173–191.

Dudek Dariusz

II

- Dudek D., *Ekspertyza prawna w sprawie wniesionego przez Prezydenta RP projektu ustawy o Trybunale Konstytucyjnym*, *Zeszyty Prawnicze Biura Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu* 2014, nr 1 (41), s. 82–106.
- Dudek D., *Ocena powszechnej przynależności do Polskiej Izby Ubezpieczeń w świetle Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, w: *Status prawny i pozycja ustrojowa Polskiej Izby Ubezpieczeń*, red. E. Kowalewski, W.W. Mogilski, T. Siemiątkowski, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa „Dom Organizatora”, Toruń 2015, s. 83–99.
- Dudek D., *Prawo i piękno*, w: *Poezja i egzystencja. Księga Jubileuszowa ku czci Profesora Józefa F. Ferta*, red. W. Kruszewski, D. Pachocki, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 571–583.
- Dudek D., *Profesje sędziego i prokuratora w świetle Konstytucji RP*, *Kwartalnik Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury* 2015, z. 18, s. 5–24.
- Dudek D., *Trybunał Konstytucyjny – nowa regulacja, stare problemy*, w: *Ustroje. Tradycje i porównania. Księga Jubileuszowa dedykowana Prof. dr. hab. Marianowi Grzybowskiemu w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, red. P. Mikuli, A. Kulig, J. Karp, G. Kuca, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2015, s. 793–810.
- Dudek D., *Zasada bezstronności władz publicznych w sprawach przekonanych i wolność ich wyrażania w życiu publicznym*, w: *Katolickie zasady relacji państwo–Kościół a prawo polskie*, red. J. Krukowski, M. Sitarz, H. Stawniak, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2015, s. 135–158.

Dyjakowska Marzena

II

- Dyjakowska M., *Aulus Gellius, noctes Atticae 4,14, czyli o prawnokarnych granicach ochrony godności urzędniczej*, w: *Prawo karne i polityka w państwie rzymskim*, red. K. Amielińczyk, A. Dębiński, D. Słapek, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2015, s. 63–70.
- Dyjakowska M., *‘Superficies’ – rzymskie korzenie prawa zabudowy*, *Zeszyty Prawnicze* 2015, z. 15.1, s. 5–32.

Dzierżanowska Joanna

II

Dzierżanowska J., Studzińska J., *Kryteria oceny dowodu z opinii biegłego w orzecznictwie sądów powszechnych i Sądu Najwyższego*, Roczniki Nauk Prawnych KUL 2015, t. 25, nr 2, s. 21–47.

Fajgielski Paweł

II

Fajgielski P., *Pozycja prawna i zadania administratora bezpieczeństwa informacji po nowelizacji ustawy o ochronie danych osobowych*, w: *Aktualne problemy prawnej ochrony danych osobowych 2015*, red. G. Sibiga, Dodatek Specjalny do Monitora Prawniczego 2015, nr 6, s. 3–7.

Fajgielski P., *Rejestracja ABI*, Informacja w Administracji Publicznej 2015, nr 4, s. 12–15.

Fajgielski P., *The Obligation to Notify the Supervisory Authority of the Processing of Personal Data Under EU Law and Polish Law*, Review of Comparative Law 2015, t. 23, nr 4, s. 73–83.

Fajgielski P., *Ustawowe wymogi wobec administratora bezpieczeństwa informacji*, Informacja w Administracji Publicznej 2015, nr 3, s. 17–21.

Fiejdasz-Buczek Lidia

II

Fiejdasz-Buczek L., *Kanonizacja równoznaczna Hildegardy z Bingen i nadanie tytułu Doktora Kościoła*, w: *Świętość kanonizowana*, t. 13. *Doktorzy Kościoła*, red. Sz.T. Praškiewicz, Wydawnictwo Karmelitów Bosych, Kraków 2015, s. 89–106.

Fiejdasz-Buczek L., *Święty Jan z Ávila – Doktor Kościoła*, w: *Świętość kanonizowana*, t. 13. *Doktorzy Kościoła*, red. Sz.T. Praškiewicz, Wydawnictwo Karmelitów Bosych, Kraków 2015, s. 73–87.

Gałązka Małgorzata

I

Kodeks karny z 1932 r., red. M. Gałązka, A. Grześkowiak, R. Hałas, S. Hypś, D. Szeleszczuk, K. Wiak, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, ss. 295.

Ganczar Małgorzata

II

Ganczar M., *Interoperability of Information Systems and Public Registers Relating to the Operation of Companies in Poland*, International Journal of Economics and Business Modeling 2015, t. 1, nr 1, s. 9–18.

Ganczar M., Haładaj A., *Selection of E-government Instruments in Poland*, Review of Comparative Law 2015, t. 20, nr 1, s. 59–79.

Gapska Edyta

I

Gapska E., Studzińska J., *Postępowanie nieprocesowe*, Wolters Kluwer, Warszawa 2015, ss. 804.

II

- Gapska E., *Obowiązek uiszczenia opłaty od zażalenia na postanowienie o odrzuceniu zażalenia kwestionującego odmowę zwolnienia od kosztów sądowych*, Monitor Prawniczy 2015, nr 14, s. 754–759.
- Gapska E., *Online Dispute Resolution in Family Matters*, w: *Határon Átnyúló Viták Rendezése: Törekvésékés Megoldások*, red. V. Harsági, E.Í. Horváth, K. Raffai, N. Suri, S. Szabó, Pázmány Press, Budapest 2015, s. 9–34.
- Gapska E., *Wylączenie drogi sądowej w sprawach cywilnych w świetle Konstytucji RP*, w: *Konstytucjonalizacja postępowania cywilnego*, red. Ł. Błaszczak, Presscom, Wrocław 2015, s. 69–87.
- Gapska E., Gapski M.P., *Doręczenie pisma dorosłemu domownikowi w postępowaniach sądowych i administracyjnych*, Zeszyty Prawnicze 2015, z. 15.1, s. 159–204.

Gądzik Zuzanna

II

- Gądzik Z., *Nowelizacja Kodeksu karnego z 20 lutego 2015 r.*, Studia Prawnicze KUL 2015, nr 2, s. 278–281.
- Gądzik Z., *Problematyka funkcjonowania aptek internetowych w Polsce*, Edukacja Prawnicza 2015, nr 2, s. 27–30.

Greszata-Telusiewicz Marta

II

- Greszata-Telusiewicz M., *Biskup – pasterz i ojciec orzekający prawdę o małżeństwie*, Pedagogia Ojcostwa 2015, nr 11, s. 49–57.
- Greszata-Telusiewicz M., *Sędzia i obrońca węzła w kanonicznym procesie o nieważność małżeństwa wyrażicielami prawdy o małżeństwie*, Pedagogika Katolicka 2015, nr 17, s. 33–42.
- Greszata-Telusiewicz M., *Skuteczność wyroku w kanonicznym procesie o nieważność małżeństwa*, Adnotatio Iurisprudentiae 2015, nr 1, s. 237–247.
- Greszata-Telusiewicz M., *Účinnost rozsudku v kanonickém řízení o neplatnost manželství*, Adnotatio Iurisprudentiae 2015, nr 1, s. 248–259.

Grześkowiak Alicja

I

- Kodeks karny z 1932 r.*, red. M. Gałązka, A. Grześkowiak, R. Hałas, S. Hyps, D. Szeleszczuk, K. Wiak, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, ss. 295.
- Kodeks karny. Komentarz*, red. A. Grześkowiak, K. Wiak, wyd. 3, C.H. Beck, Warszawa 2015, ss. 450.

Haładaj Anna

I

- Haładaj A., *Udział społeczeństwa w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko jako instytucja prawa ochrony środowiska*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, ss. 486.

II

- Haładaj A., *Instytucja podania do publicznej wiadomości informacji o wszczęciu postępowania z udziałem społecznym a zaufanie do władz publicznych*, w: *Sprawiedliwość i zaufanie do*

- władz publicznych w prawie administracyjnym*, red. M. Stahl, M. Kasiński, K. Wlazlak, Wolters Kluwer business, Warszawa 2015, s. 474–490.
- Haładaj A., *Jawność danych osobowych osób fizycznych składających uwagi i wnioski w postępowaniu wymagającym udziału społeczeństwa*, w: *Jawność w samorządzie terytorialnym*, red. B. Dolnicki, Wolters Kluwer business, Warszawa 2015, s. 230–238.
- Haładaj A., *Pojęcie bezpieczeństwa ekologicznego – próba typologii*, w: *Współczesne zagrożenia bezpieczeństwa państwa*, red. W. Lis, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 65–80.
- Haładaj A., Trzewik J., *Powszechne korzystanie ze środowiska na przykładzie korzystania z lasów*, w: *Ochrona i użytkowanie zasobów leśnych*, red. M. Woźniak, M. Kościelniak-Marszał, Presscom, Wrocław 2015, s. 39–57.

Herbet Andrzej

II

- Herbet A., *Kapitał zakładowy i udziały (rozdział V)*, w: *System Prawa Prywatnego*, t. 17A. *Prawo spółek kapitałowych*, red. S. Sołtysiński, wyd. 2, C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 205–385.
- Herbet A., *Prawa i obowiązki wspólników (rozdział VI)*, w: *System Prawa Prywatnego*, t. 17A. *Prawo spółek kapitałowych*, red. S. Sołtysiński, wyd. 2, C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 389–486.
- Herbet A., *Projekt stanowiska Sejmu w sprawie o sygn. akt P 3/14*, *Zeszyty Prawnicze Biura Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu* 2015, nr 2, s. 215–233.

Hypś Sławomir

I

- Kodeks karny z 1932 r.*, red. M. Gałązka, A. Grześkowiak, R. Hałas, S. Hypś, D. Szeleszczuk, K. Wiak, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, ss. 295.

II

- Hypś S., *Eutanazja jako okoliczność wyłączająca odpowiedzialność karną w wybranych państwach*, w: *Eutanazja. Materiały z konf. zorg. w ramach VI Lubelskiego Seminarium Karnistycznego, 8 grudnia 2014 r., Warszawa 2015*, red. M. Mozgawa, Wolters Kluwer, Warszawa 2015, s. 196–223.

Jancewicz Zdzisław

II

- Jancewicz Z., *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2015 r., III CZP 19/15*, *Roczniki Nauk Prawnych* 2015, t. 25, nr 4, s. 185–195.
- Jancewicz Z., *Obowiązek wzajemnej pomocy małżonków z art. 23 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego*, *Roczniki Nauk Prawnych* 2015, t. 25, nr 4, s. 7–28.
- Jancewicz Z., *Wpływ zmiany płci na możliwość zawarcia małżeństwa*, w: *Małżeństwo jako zawarty związek mężczyzny i kobiety*, red. T. Rakoczy, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 137–159.

Jońca Maciej

I

- Jońca M., *Prawo rzymskie. Marginalia*, wyd. 2 rozszerzone, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, ss. 447.

II

- Jońca M., *House of Lawgivers*, Edukacja Prawnicza 2015, nr 5, s. 11–13.
- Jońca M., *Jak to się stanie, skoro męża nie znam?*, Edukacja Prawnicza 2015, nr 2, s. 45–47.
- Jońca M., *Lex iniustissima non est lex*, Edukacja Prawnicza 2015, nr 10, s. 41–44.
- Jońca M., *Na ustęp!*, Kwartalnik Stowarzyszenia Sędziów Polskich Iustitia 2015, nr 2, s. 112.
- Jońca M., *Pod osłoną nocy i mgły. Uwagi na temat nauczania prawa rzymskiego na ziemiach polskich pod okupacją hitlerowską*, w: *Noctes Iurisprudentiae. Scritti in onore di Jan Zabłocki*, red. P. Niczyporuk, A. Tarwacka, Temida 2, Białystok 2015, s. 125–134.
- Jońca M., *Prawo rzymskie a „rzymskie prawo”*, Edukacja Prawnicza 2015, nr 4, s. 45–47.
- Jońca M., *Przekupny sędzia*, Kwartalnik Stowarzyszenia Sędziów Polskich Iustitia 2015, nr 1, s. 54.
- Jońca M., *Telum manu fugit jako ustawowa przenośnia nieumyślnego zabójstwa w średnio-wiecznym prawie kanonicznym. Uwagi na marginesie ewolucji teorii winy w prawie karnym*, w: *Prawo karne i polityka w państwie rzymskim*, red. K. Amielańczyk, A. Dębiński, D. Słapek, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2015, s. 71–86.
- Jońca M., *Wacjo i obstawa*, Edukacja Prawnicza 2015, nr 1, s. 45–47.
- Jońca M., *Włodzimierz Czacki – od katolickiego sentymentalizmu do katolickiej polityki*, Edukacja Prawnicza 2015, nr 3, s. 45–47.
- Jońca M., *„Żle urodzeni” a tradycja prawa rzymskiego*, Edukacja Prawnicza 2015, nr 12 / 2016, nr 1, s. 63–67.

Kaczor Adam

I

- Kaczor A., *Ewolucja interpretacji ustaw kościelnych w Kodeksach z 1917 i 1983 roku*, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, ss. 279.

II

- Kaczor A., *Homilie der Laien – warum nicht?*, Review of Comparative Law 2015, t. 23, nr 4, s. 19–27.
- Kaczor A., *Klaus Mörsdorf i „szkoła monachijska” a współczesna teologia prawa kanonicznego*, w: *Kodeks Prawa Kanonicznego w badaniach młodych naukowców*, t. 2, red. M. Sitarz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2015, s. 23–42.

Kaleta Paweł

I

- Kaleta P., *Ecclesiastical Patrimonial Law*, Catholic Printing Company of Farnworth, Manchester 2015, ss. 282.

II

- Kaleta P., *Kanoniczne sankcje karne za przestępstwa majątkowe*, Prawo Kanoniczne 2015, t. 58, nr 1, s. 117–135.
- Kaleta P., *Parafialna rada duszpasterska a parafialna rada ds. ekonomicznych*, Roczniki Nauk Prawnych 2015, t. 25, nr 4, s. 133–149.
- Kaleta P., *Władza nadzorowania zarządzaniem dobrami kościelnymi (kan. 1276 § 1–2)*, Kościół i Prawo 2015, t. 4 (17), nr 2, s. 25–38.

Kasprzak Sylwester

II

- Kasprzak S., *Prawnokanoniczne implikacje nakazu misyjnego*, Roczniki Nauk Prawnych 2015, t. 25, nr 2, s. 129–150.
- Kasprzak S., *Prewencja przed korupcją w wykonywaniu administracji publicznej*, w: *Jawność w samorządzie terytorialnym*, red. B. Dolnicki, Wolters Kluwer business, Warszawa 2015, s. 289–301.
- Kasprzak S., *Tradycyjne wychowanie w rodzinie a wymogi życia w społeczeństwie współczesnym*, w: *Wychowanie religijne i moralne*, red. M. Różański, R. Szychmiller, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2015, s. 227–238.

Kawałko Agnieszka

II

- Kawałko A., *Obowiązek alimentacyjny*, w: *Prawo rodzinne. Meritum*, red. G. Jędrejek, Wolters Kluwer, Warszawa 2015, s. 1138–1244.
- Kawałko A., Piątowski J.S., Witczak H., *Dziedziczenie ustawowe*, w: *System Prawa Prywatnego*, t. 10. *Prawo spadkowe*, red. B. Kordasiewicz, C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 213–330.
- Kawałko A., Piątowski J.S., Witczak H., *Pojęcie, funkcje i źródła prawa spadkowego*, w: *System Prawa Prywatnego*, t. 10. *Prawo spadkowe*, red. B. Kordasiewicz, C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 1–66.
- Kawałko A., Piątowski J.S., Witczak H., *Spadek. Ogólna problematyka dziedziczenia*, w: *System Prawa Prywatnego*, t. 10. *Prawo spadkowe*, red. B. Kordasiewicz, C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 67–204.

Kisała Magdalena

II

- Kisała M., *The Law-making Principles for Developing the Civil Law Legal System*, Review of Comparative Law 2015, t. 21, nr 2, s. 69–82.
- Kisała M., *Zasada sprawności w wykonywaniu zadań publicznych przez jednostki samorządu terytorialnego*, Roczniki Nauk Prawnych 2015, t. 25, nr 1, s. 153–164.

Kosińska Anna

I

- Acquis Return. Doświadczenia implementacji i rozwój polityki powrotowej Unii Europejskiej*, red. A.M. Kosińska, P. Wojtasik, Fundacja Instytut na rzecz Państwa Prawa, Lublin 2015, ss. 176.

II

- Kosińska A., *Agencja Praw Podstawowych – działania i ich ocena w zakresie wzmocnienia gwarancji praw jednostki i funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego*, w: *Środki ochrony praw człowieka w państwach postsocjalistycznych. Zagadnienia wybrane*, red. A. Frankiewicz-Bodynek, A. Pawlak, AT Wydawnictwo, Kraków 2015, s. 183–196.

- Kosińska A., *Działalność FRONTEX-u w kontekście problematyki ochrony praw migrantów nieregularnych w Unii Europejskiej*, w: *Agencja FRONTEX w Strefie Schengen. 10 lat doświadczeń*, red. A. Kuś, A.M. Kosińska, A. Szachoi-Pszenny, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 115–144.
- Kosińska A., *Horyzontalne stosowanie praw kulturalnych*, w: *Horyzontalne oddziaływanie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności*, red. A. Młynarska-Sobaczewska, P. Radziejewicz, Trybunał Konstytucyjny, Warszawa 2015, s. 175–186.
- Kosińska A., *Pojęcie bezpiecznego państwa pochodzenia i ocena jego zastosowania wobec Ukrainy w świetle wydarzeń 2014 r.*, *Studia Prawnicze KUL* 2015, nr 2, s. 153–172.
- Kosińska A., *Prawo do wysłuchania w procesie powrotowym w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej*, w: *Acquis Return. Doświadczenia implementacji i rozwój polityki powrotowej Unii Europejskiej*, red. A.M. Kosińska, P. Wojtasik, Fundacja Instytut na rzecz Państwa Prawa, Lublin 2015, s. 69–86.
- Kosińska A., *Problem detencji nieudokumentowanych obywateli państw trzecich w kontekście ochrony praw podstawowych migrantów*, w: *Acquis Return. Doświadczenia implementacji i rozwój polityki powrotowej Unii Europejskiej*, red. A.M. Kosińska, P. Wojtasik, Fundacja Instytut na rzecz Państwa Prawa, Lublin 2015, s. 51–68.
- Kosińska A., *Prohibition of Collective Expulsion in the Light of the Judgement in the Case of Khlaifia and Others v. Italy. Commentary to the Ruling of the European Court of Human Rights of 1 September 2015*, *Review of Comparative Law* 2015, t. 22, nr 3, s. 123–137.
- Kosińska A., *Wolność myśli, sumienia i religii migrantów w prawie Unii Europejskiej i prawie krajowym – wybrane problemy*, w: *Aktualne problemy wolności myśli, sumienia i religii*, red. P. Stanisław, A.M. Abramowicz, M. Czelnny, M. Ordon, M. Zawisłak, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 135–148.
- Kosińska A., *Wybrane aspekty ochrony praw migrantów nieregularnych w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej*, w: *Amerykański system ochrony praw człowieka. Aksjologia – instytucje – efektywność*, red. J. Jaskiernia, Adam Marszałek, Toruń 2015, s. 617–631.
- Kosińska A., *Znaczenie wyroku w sprawie Tarakhel przeciwko Szwajcarii wobec problemu napływu osób poszukujących ochrony międzynarodowej do Republiki Włoskiej*, *Toruńskie Studia Polsko-Włoskie – Studi polacco-italiani di Toruń* 2015, t. 11, s. 69–85.

Kowalski Grzegorz

II

- Kowalski G., *Bezpieczeństwo demograficzne Polski w świetle przepisów konstytucyjnych (ze szczególnym uwzględnieniem ustawodawstwa antyaborcyjnego)*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 107–125.

Kozak Iryna

II

- Kozak I., Stasiak K., Staszewski W., *Ewolucja statusu prawnego Kanału Panamskiego*, w: *Państwo i terytorium w prawie międzynarodowym*, red. J. Menkes, E. Cała-Wacinkiewicz, C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 291–316.

Krukowski Jan

I

II Polski Synod Plenarny a synody diecezjalne, red. J. Krukowski, M. Sitarz, A. Pastwa, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2015, ss. 342.

Katolickie zasady relacji państwo–Kościół a prawo polskie, red. J. Krukowski, M. Sitarz, H. Stawniak, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2015, ss. 350.

Kruszewska-Gagoś Małgorzata

II

Kruszewska-Gagoś M., *Wybór oferty najkorzystniejszej jako cel postępowania o udzielenie zamówienia publicznego*, Roczniki Nauk Prawnych 2015, t. 25, nr 2, s. 171–191.

Krzysztofik Edyta

II

Krzysztofik E., *The Degree of Utilization of the European Union Funds Directed to the Fruits and Vegetables Processing Sector in the Years 2002–2013. Part I*, Review of Comparative Law 2015, t. 22, nr 3, s. 29–45.

Krzysztofik E., *The Degree of Utilization of the European Union Funds Directed to the Fruits and Vegetables Processing Sector in the Years 2002–2013. Part II*, Review of Comparative Law 2015, t. 23, nr 4, s. 35–46.

Kucia-Guściora Beata

I

Kucia-Guściora B., *Status prawny Ministra Finansów w procedurze budżetowej oraz gospodarce finansowej jednostek sektora finansów publicznych*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, ss. 433.

Stanowienie i stosowanie prawa podatkowego w Polsce. Sankcje i preferencje w prawie podatkowym, red. B. Kucia-Guściora, M. Münnich, A. Zdunek, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, ss. 387.

II

Kucia-Guściora B., *Prawopodatkowe aspekty „uprzywilejowania” nauczycieli akademickich wykonujących pracę twórczą w ramach stosunku pracy*, w: *Stanowienie i stosowanie prawa podatkowego w Polsce. Sankcje i preferencje w prawie podatkowym*, red. B. Kucia-Guściora, M. Münnich, A. Zdunek, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 237–252.

Kucia-Guściora B., *The Minister of Finance*, w: *Fiscal Administration in Poland*, red. P. Smoleń, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 45–92.

Kułąk-Krzysiak Katarzyna

II

Kułąk-Krzysiak K., *Efektywność działania administracji publicznej – uwarunkowania prawne i społeczne*, w: *Administracja publiczna – uwarunkowania prawne, organizacyjne i społeczne*, red. A. Gołębiowska, Powszechnie Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 2015, s. 45–50.

Kułąk-Krzysiak K., *Istotne elementy sprawności postępowania sądownoadministracyjnego – w kontekście standardów ochrony praw jednostki przed niepożądanym działaniem administracji*, w: *Internacjonalizacja administracji publicznej*, red. Z. Czarnik, J. Pośluszny, L. Żukowski, Wolters Kluwer, Warszawa 2014, s. 306–319.

Kułąk-Krzysiak K., Podleśny M., *Efficient Court Feelings of Citizen – Fact or Fiction*, *Zeszyty Naukowe WSEI Seria Administracja* 2014, nr 4 (1), s. 95–106.

Kuś Bartosz

II

Kuś B., *Komentarz do art. 261a, 261b, 262, 263, 267, 268, 270, 271, 272, 274, 275, 276, 277*, w: *Prawo o szkolnictwie wyższym po nowelizacji. Komentarz praktyczny*, red. M. Czuryk, M. Karpiuk, J. Kostrubiec, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2015, s. 323–326, 329–331, 332–334, 334–336.

Kuś B., *Służba zastępcza jako spełnienie powszechnego obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie służby wojskowej*, w: *Prawo wojskowe*, red. M. Czuryk, M. Karpiuk, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2015, s. 91–102.

Kuś B., *Żandarmeria Wojskowa i wojskowe organy porządkowe (rozdz. XIV)*, w: *Prawo wojskowe*, red. M. Czuryk, M. Karpiuk, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2015, s. 167–178.

Kuś B., *Żołnierze Narodowych Sił Rezerwowych*, w: *Prawo wojskowe*, red. M. Czuryk, M. Karpiuk, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2015, s. 79–90.

Kwiecień Sebastian

II

Kwiecień S., *Prawo do patentu w świetle postanowień rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 roku o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych*, *Studia Prawnoustrojowe* 2015, nr 29, s. 139–151.

Łukasiewicz Sławomir

II

Łukasiewicz S., *Central European émigré Party and the European Integration*, w: *European Parties and the European Integration Process, 1945–1992*, red. L. Bonfreschi, G. Orsina, A. Varsori, Peter Lang, Bruxelles 2015, s. 379–392.

Łukasiewicz S., *Damian Stanisław Wandycz – życiorys wpisany w tradycję piłsudczykowską*, *Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej* 2015, t. 13, z. 2, s. 209–215.

Łukasiewicz S., *Oskar Halecki*, *Polish Biographical Studies* 2014, nr 2, s. 167–174 [publikacja w 2015 r.].

Łukasiewicz S., *The Polish Political System in Exile, 1945–1990*, *Polish American Studies* 2015, t. 72, nr 2, s. 13–31.

Maćkowska Katarzyna

II

Maćkowska K., *General Remarks on Polish Bankruptcy Law*, w: *Law and Administration in Post-Soviet Europe*, red. G. Górski, A. Garczewska, J. Górski-Szymczak, DeGruyter, Toruń 2015, s. 17–25.

- Maćkowska K., *Wybrane zagadnienia dotyczące statusu kobiet w prawie kolonii angielskich w Ameryce Północnej*, Czasopismo Prawno-Historyczne 2015, t. 67, z. 1, s. 31–43.
- Maćkowska K., *Podstawy prawne działalności NASA jako agencji niezależnej*, Przegląd Prawno-Ekonomiczny 2015, nr 4 (33), s. 20–29.

Mezglewski Artur

I

- Ruch drogowy – ochrona danych osobowych, kontrola, prawnokarne następstwa*, red. A. Mezglewski, A. Tunia, M. Skwarzyński, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, ss. 330.

Miaskowska-Daszkiewicz Katarzyna

II

- Miaskowska-Daszkiewicz K., § 8 *Źródła prawa Unii Europejskiej (Rozdział II. Źródła prawa administracyjnego*, w: *Zarys prawa administracyjnego*, red. B. Szmulik, S. Serafin, K. Miaskowska-Daszkiewicz, wyd. 3, C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 39–46.
- Miaskowska-Daszkiewicz K., *Marketing Authorisation for Homeopathic and Anthroposophic Medicinal Products in the European Union*, w: *Health Law. Selected Issues*, red. E. Sarnačka, Wydawnictwo Black Unicorn, Jastrzębie Zdrój 2015, s. 33–42.
- Miaskowska-Daszkiewicz K., *Projekt stanowiska Sejmu w sprawie o sygn. akt SK 39/14*, Zeszyty Prawnicze Biura Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu 2015, nr 2 (46), s. 234–255.
- Miaskowska-Daszkiewicz K., *Rozdział III. Stosunek administracyjnoprawny*, w: *Zarys prawa administracyjnego*, red. B. Szmulik, S. Serafin, K. Miaskowska-Daszkiewicz, wyd. 3, C.H. Beck, Warszawa 2016, s. 61–68.
- Miaskowska-Daszkiewicz K., *Rozdział IV. Formy działania administracji publicznej*, w: *Zarys prawa administracyjnego*, red. B. Szmulik, S. Serafin, K. Miaskowska-Daszkiewicz, wyd. 3, C.H. Beck, Warszawa 2016, s. 69–111.
- Miaskowska-Daszkiewicz K., *Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 24 listopada 1986 r. w sprawie Gillow w wypowiedziach polskiego Trybunału Konstytucyjnego, w: Ustroje, tradycje i porównania. Księga jubileuszowa dedykowana Prof. Dr. hab. Marianowi Grzybowskiemu w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, red. P. Mikuli, A. Kulig, J. Karp, G. Kuca, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2015, s. 416–425.

Mikołajczuk Krzysztof

II

- Mikołajczuk K., *An Edict Forgotten by Contemporary People – the One That Once Moved the Word*, Biuletyn Edukacji Medialnej 2015, nr 1, s. 83–94.

Misztal-Konecka Joanna

II

- Misztal-Konecka J., *Administracyjne tytuły wykonawcze w sądowym postępowaniu egzekucyjnym*, Państwo i Prawo 2015, z. 3, s. 57–71.
- Misztal-Konecka J., *Inicjatywa dowodowa uczestników postępowania o stwierdzenie nabycia spadku a obowiązek działania sądu z urzędu*, w: *Role uczestników postępowań sądowych – wczoraj, dziś i jutro*, t. 2, red. D. Gil, E. Kruk, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 35–52.

Misztal-Konecka J., *Koszty postępowania wywołanego wniesieniem skargi na czynności komornika*, w: *Wokół problematyki środków zaskarżenia w postępowaniu cywilnym*, red. M. Michalska-Marciniak, Currenda, Sopot 2015, s. 471–489.

Münnich Monika

II

Münnich M., *Charakterystyka opłaty legalizacyjnej jako daniny publicznej*, *Przegląd Prawa Publicznego* 2015, nr 10, s. 69–87.

Münnich M., *The Characteristics of Governmental Authorities of the Fiscal Administration in Poland*, w: *Fiscal Administration in Poland*, red. P. Smoleń, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 93–129.

Münnich M., *Wybrane organy podatkowe posiadające uprawnienia organów podatkowych. Kwestie kontrowersyjne*, *Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego* 2015, nr 7, s. 7–14.

Nowik Paweł

II

Nowik P., *Wynagrodzenie nauczyciela akademickiego w uczelni publicznej*, w: *Zatrudnianie nauczycieli akademickich*, red. W. Sanetra, Wolters Kluwer business, Warszawa 2015, s. 411–427.

Orzeszyna Krzysztof

II

Orzeszyna K., *Samorząd terytorialny w Republice Francuskiej*, w: *Samorząd terytorialny w państwach Unii Europejskiej*, red. M. Czuryk, M. Karpiuk, J. Kostrubiec, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2015, s. 217–246.

Pal Renata

II

Pal R., *Determining the Relevant Product Market as part of Defining Telecommunications Market*, *Review of Comparative Law* 2015, t. 23, nr 4, s. 85–99.

Pal R., *The Body of European Regulators for Electronic Communications and Its Influence on Polish Telecommunications Law*, *Review of Comparative Law* 2015, t. 22, nr 3, s. 89–106.

Parchomiuk Jerzy

II

Parchomiuk J., *Abuse of Procedural Rights in Administrative Law*, w: *Collection of Papers from the International Academic Conference Bratislava Legal Forum 2015*, red. K. Lenhartová, M. Turčan, Comenius University in Bratislava, Faculty of Law, Bratislava 2015, s. 683–696.

Parchomiuk J., *General Principles Common to the Laws of the Member States as a Determinant in the Process of Interpretation of the EU Law. The Case of Liability of the EU for Lawful Acts*, w: *Acta Iuridica Brunensis. Iuridica*, t. 534. *Dny Prava 2014 – Days of Law 2014. Část VII. Sborník příspěvků z oblasti veřejného práva*, red. J. Hanák, M. Hrušáková, V. Týč, L. Janků, J. Valdhans, Masarykova univerzita, Brno 2015, s. 118–137.

Parchomiuk J., *Ochrona zaufania w relacjach horyzontalnych w prawie administracyjnym*, w: *Sprawiedliwość i zaufanie do władz publicznych w prawie administracyjnym*, red. M. Stahl, M. Kasiński, K. Wlazlak, Wolters Kluwer business, Warszawa 2015, s. 288–315.

Parchomiuk J., Polanowski J., *Nadużycie prawa do informacji publicznej*, w: *Jawność w samorządzie terytorialnym*, red. B. Dolnicki, Wolters Kluwer business, Warszawa 2015, s. 531–550.

Parol Agnieszka

II

Parol A., *Status prawno-ustrojowy FRONTEX-u w systemie instytucjonalnym Unii Europejskiej*, w: *Agencja FRONTEX w Strefie Schengen. 10 lat doświadczeń*, red. A. Kuś, A. Kosińska, A. Szachon-Pszenny, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 35–54.

Potrzeszcz Jadwiga

II

Potrzeszcz J., *Aksjologiczne podstawy stosowania prawa a prawo słuszne*, w: *Zagadnienia stosowania prawa. Perspektywa teoretyczna i dogmatyczna*, red. W. Dziedzic, A. Liżewski, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2015, s. 113–121.

Potrzeszcz J., *Bezpieczeństwo prawne w demokratycznym państwie prawa*, w: *Demokratyczne państwo prawa*, red. M. Aleksandrowicz, A. Jamróz, L. Jamróz, Temida 2, Białystok 2014, s. 105–113.

Potrzeszcz J., *Podmiot bierny a podmiot czynny bezpieczeństwa prawnego*, Teka Komisji Prawniczej PAN – Oddział w Lublinie 2015, t. 8, s. 76–93.

Potrzeszcz J., *Życie i działalność naukowa Księdza Profesora Antoniego Kościa SVD*, Biuletyn Stowarzyszenia Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego 2015, t. 10, nr 12 (1), s. 41–64.

Pyter Magdalena

II

Pyter M., *Prawne zasady funkcjonowania oświaty w Polsce Ludowej*, *Studia Iuridica Lublensia* 2015, t. 24, nr 4, s. 105–122.

Rapała Andrzej

II

Rapała A., *Rola powiatu w usuwaniu pojazdów zagrażających bezpieczeństwu i porządkowi ruchu drogowego*, w: *Ruch drogowy – ochrona danych osobowych, kontrola, prawnokarne następstwa*, red. A. Mezglewski, A. Tunia, M. Skwarzyński, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 157–180.

Romanko Agnieszka

II

Romanko A., *Ekspozycja chusty islamskiej przedmiotem rozstrzygnięć Europejskiego Trybunału Praw Człowieka*, *Kościół i Prawo* 2015, t. 4 (17), nr 2, s. 195–214.

- Romanko A., *Kompetencje administratora diecezji w sytuacji sede vacante dotyczące organów mediacyjnych (kan. 1733 § 2)*, *Kościół i Prawo* 2015, t. 4 (17), nr 1, s. 53–72.
- Romanko A., *Mediation Organs in Proceedings before Administrative Courts*, *Teka Komisji Prawniczej PAN – Oddział w Lublinie* 2015, t. 8, s. 94–106.
- Romanko A., *Teologiczne podstawy mediacji w prawie kanonicznym*, *Roczniki Nauk Prawnych* 2015, t. 25, nr 2, s. 151–169.
- Romanko A., *Udział wiernych świeckich w organach mediacyjnych w prawie kanonicznym*, w: *Partycypacja społeczna i ekonomiczna w administracji*, red. P. Zamelski, Oficyna Wydawnicza Politechniki Opolskiej, Opole 2015, s. 161–168.

V

- Romanko A., *Paweł Zając, Kościoły partykularne w ustawodawstwie Jana Pawła II. Zarys problematyki*, *Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL* 2015, *Kościół i Prawo* 2015, t. 4 (17), nr 2, s. 217–221.

Sienkiewicz Tomasz

II

- Sienkiewicz T., *Prawo dziennikarza do uzyskania informacji publicznej przetworzonej przez urząd*, w: *Status prawny dziennikarza*, red. W. Lis, Wolters Kluwer business, Warszawa 2014, s. 249–288.
- Sienkiewicz T., *Układ urbanistyczny wpisany do rejestru zabytków jako nienazwana forma ochrony przyrody*, w: *Działalność gospodarcza na obszarach chronionych*, red. R. Biskup, M. Pyter, M. Rudnicki, J. Trzewik, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 285–302.
- Sienkiewicz T., *Ustrojowy wymiar współczesnych zagrożeń bezpieczeństwa prawnego w ochronie zabytków*, w: *Współczesne zagrożenia bezpieczeństwa państwa*, red. W. Lis, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 307–329.

Sitarz Mirosław

I

- Kodeks Prawa Kanonicznego w badaniach młodych naukowców*, t. 2, red. M. Sitarz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2015, ss. 312.
- Kodeks Prawa Kanonicznego w badaniach młodych naukowców*, t. 3, red. M. Sitarz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2015, ss. 290.

II

- Sitarz M., *Kompetencje rady ekonomicznej jako przejaw uczestnictwa świeckich we władzy rządzenia*, w: *Partycypacja społeczna i ekonomiczna w administracji*, red. P. Zamelski, Oficyna Wydawnicza Politechniki Opolskiej, Opole 2015, s. 153–159.
- Sitarz M., *Podstawowe zasady w sprawowaniu władzy ustawodawczej biskupa diecezjalnego*, w: *II Polski Synod Plenarny a synody diecezjalne*, red. J. Krukowski, M. Sitarz, A. Pastwa, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2015, s. 93–117.
- Sitarz M., *The Second Vatican Council and the Post-conciliar Reform of Canon Law in the Publications of Bishop Walenty Wójcik*, *Teka Komisji Prawniczej PAN – Oddział w Lublinie* 2015, t. 8, s. 107–117.

Sitarz M., *Zasada równouprawnienia kościołów i innych związków wyznaniowych*, Kościół i Prawo 2015, t. 4 (17), nr 1, s. 141–168.

Sitarz M., *Zasada równouprawnienia kościołów i innych związków wyznaniowych*, w: *Katolickie zasady relacji państwo–Kościół a prawo polskie*, red. J. Krukowski, M. Sitarz, H. Stawniak, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2015, s. 115–134.

Składanowski Marcin

I

Czy można dzisiaj wzywać do nawrócenia i pokuty? Chrześcijańska odpowiedź wiary, red. M. Składanowski, T. Syczewski, J. Połowianiuk, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, ss. 196.

Nawrócenie. Ewangeliczne wezwanie i konteksty interpretacyjne, red. M. Składanowski, T. Syczewski, J. Połowianiuk, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, ss. 200.

Pokuta w życiu chrześcijańskim, red. M. Składanowski, T. Syczewski, J. Połowianiuk, S. Mazur, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, ss. 194.

II

Składanowski M., Syczewski T., Połowianiuk J., *Nawrócenie do miłosiernego Boga. Wprowadzenie*, w: *Nawrócenie. Ewangeliczne wezwanie i konteksty interpretacyjne*, red. M. Składanowski, T. Syczewski, J. Połowianiuk, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 9–17.

Składanowski M., Syczewski T., Połowianiuk J., *Nawrócenie – wezwanie wciąż pełne treści. Wprowadzenie*, w: *Czy można dzisiaj wzywać do nawrócenia i pokuty? Chrześcijańska odpowiedź wiary*, red. M. Składanowski, T. Syczewski, J. Połowianiuk, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 9–15.

Skorupa Ambroży

II

Skorupa A., *Formy realizacji ewangelicznej rady ubóstwa w instytucjach życia konsekrowanego*, w: *Prawo kanoniczne pomocą osobom konsekrowanym w dążeniu ad perfectam caritatem*, red. B. Szewczul, Scriptorum, Warszawa–Kraków 2015, s. 95–108.

Skrobotowicz Grzegorz

II

Skrobotowicz G., *Komornik sądowy – rola i zakres kompetencji w postępowaniu karnym wykonawczym*, w: *Role uczestników postępowań sądowych – wczoraj, dziś i jutro*, t. 1, red. D. Gil, E. Kruk, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 279–295.

Skrobotowicz G., *Przestępstwo niealimentacji a europejski nakaz aresztowania*, w: *Prawo alimentacyjne. Zagadnienia systemowe i proceduralne*, t. 1, red. J.M. Łukasiewicz, I. Ramus, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2015, s. 255–272.

Skrobotowicz G., *Rola mediatora w stanie prawnym po 1 lipca 2015 r. – nowe wyzwania i problemy – kilka uwag*, w: *Sytuacja procesowa uczestników postępowania karnego po 1 lipca 2015 roku*, red. T. Gardocka, M. Jakubik, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2015, s. 11–20.

Skubisz-Kępa Katarzyna**II**

Skubisz-Kępa K., *Roszczenia w trybie wyborczym (zagadnienia wybrane)*, Państwo i Prawo 2015, z. 10, s. 22–41.

Skwarzyński Michał**II**

Skwarzyński M., *Losy post mortem praw autorskich w nowoczesnym prawie cywilnym*, w: *50 lat Kodeksu Cywilnego. Perspektywy rekodyfikacji*, red. P. Stec, M. Załucki, Wolters Kluwer, Warszawa 2015, s. 219–236.

Skwarzyński M., *Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w zakresie klauzuli sumienia*, w: *Aktualne problemy wolności myśli, sumienia i religii*, red. P. Stanisławski, A.M. Abramowicz, M. Czelný, M. Ordon, M. Zawiślak, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 285–293.

Skwarzyński M., *Podstawy własnego użytku naukowego w prawie autorskim z perspektywy systemu ochrony praw człowieka*, w: *Działalność naukowo-dydaktyczna w świetle prawa autorskiego*, red. G. Tylec, W. Lis, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 275–294.

Sławicki Piotr**II**

Sławicki P., *Dyrektywa w sprawie ADR w sporach konsumenckich*, w: *Transcarpathian Legal Readings. Materials of the 7-th International Scholarly Conference of Young Investigators and Students*, red. B.I. Смолянски, Я.В. Лазура, О.Я. Рогача, I.M. Полюжин [W.I. Smolanski, Ja.W. Lazura, O.Ja. Rogacza, I.M. Poliužin], t. 2, Wydawnictwo „Говерла” [Gowerla], Užgorod 2015, s. 7–11.

Sławicki P., *Postanowienie o ustaleniu kosztów egzekucji i zakończeniu egzekucji podpisane przez aplikanta komorniczego jako orzeczenie nieistniejące. Glosa do uchwały SN z dnia 6 czerwca 2014 r., sygn. akt III CZP 26/14*, Przegląd Prawa Egzekucyjnego 2015, nr 9, s. 33–45.

Sławicki P., *Rozporządzenie w sprawie ODR w sporach konsumenckich*, w: *Contemporary Trends in International Relations: Politics, Economics, Law: Collection of the Materials of IV Annual International Scientific-Practical Conference*, red. O. Yaremchuk, R. Kordon-sky, Lwów 2015, s. 108–111.

Sławicki P., Sławicki P., *Nowe prawa w zrewidowanej Europejskiej Karcie Społecznej*, w: *Transgraniczność stosunku pracy*, red. M. Mościcki, B. Bomanowski, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 67–85.

Słowikowska Anna**II**

Słowikowska A., *Funkcje specjalnie powierzone proboszczowi*, Biuletyn Stowarzyszenia Kano-nistów Polskich 2015, nr 28, s. 79–96.

Słowikowska A., *Interpretacja pojęcia munus w Konstytucji dogmatycznej o Kościele Lumen gentium*, Roczniki Humanistyczne 2015, t. 63, z. 8, s. 125–145.

Słowikowska A., *Partycypacja w liturgii konkretyzacją prawa wiernych do sprawowania kultu Bożego*, w: *Partycypacja społeczna i ekonomiczna w administracji*, red. P. Zamelski, Oficyna Wydawnicza Politechniki Opolskiej, Opole 2015, s. 169–176.

Smarzewski Marek

II

Smarzewski M., *Podmioty bierne cyberprzestępstw a prawo europejskie*, w: *Odpowiedzialność władz publicznych w państwach członkowskich w przestrzeni aksjologicznej Unii Europejskiej*, t. 1, red. Ł. Pikuła, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2015, s. 129–150.

Smoleń Paweł

I

Fiscal Administration in Poland, red. P. Smoleń, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, ss. 234.

II

Smoleń P., *The Local Government Appeals Council*, w: *Fiscal Administration in Poland*, red. P. Smoleń, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 185–198.

Smoleń P., Münnich M., *Tax Authority, Fiscal Administration – Problems of Definition*, w: *Fiscal Administration in Poland*, red. P. Smoleń, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 29–43.

Stanisz Piotr

I

Aktualne problemy wolności myśli, sumienia i religii, red. P. Stanisz, A. Abramowicz, M. Czelnny, M. Ordon, M. Zawisłak, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, ss. 384.

II

Stanisz P., *Konkordatowa reforma systemu finansowania Kościoła we Włoszech*, Premisia Christiana 2015, t. 16, s. 35–45.

Stanisz P., *Konstytucyjne zasady określające relacje państwa z Kościołami i innymi związkami wyznaniowymi: autonomia i niezależność oraz współdziałanie*, w: *Katolickie zasady relacji państwo–Kościół a prawo polskie*, red. J. Krukowski, M. Sitarz, H. Stawniak, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2015, s. 159–186.

Stanisz P., *Religious Jurisdiction in Poland*, w: *Juridictions religieuses et l'Etat. Religious Adjudication and the State*, red. R. Potz, W. Wieshaider, Wydawnictwo European Consortium For Church and State Research Editorial Comares, Granada 2015, s. 165–181.

Stasiak Kinga

II

Stasiak K., *Zasady dotyczące naprawienia szkody pokrzywdzonym w postępowaniu przed Międzynarodowym Trybunałem Karnym – uwagi dotyczące sprawy Thomasa Lubangi Dyilo*, w: *Międzynarodowe i europejskie prawo karne – osiągnięcia, kierunki rozwoju, wyzwania*, red. J. Nowakowska-Małusecka, I. Topa, Uniwersytet Śląski, Katowice 2015, s. 152–174.

Stasiak K., Kozak I., Staszewski W., *Ewolucja statusu prawnego Kanału Panamskiego*, w: *Państwo i terytorium w prawie międzynarodowym*, red. J. Menkes, E. Cała-Wacinkiewicz, C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 291–316.

Staszewski Wojciech

I

Staszewski W., *Konsul honorowy w prawie międzynarodowym i w praktyce polskiej*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, ss. 424.

II

- Staszewski W., *Instytucja konsula honorowego w ustawie – Prawo konsularne*, w: *Polskie prawo konsularne w okresie zmian*, red. W. Burek, P. Czubik, Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP, Warszawa 2015, s. 180–189.
- Staszewski W., *Sukcesja do umów dwustronnych na przykładzie ewentualnej niepodległości Kurdystanu oraz umów międzynarodowych między Irakiem a Polską*. Seminarium eksperckie, Kraków, 28 maja 2015 r., *Studia Prawnicze KUL* 2015, nr 2, s. 282–283.
- Staszewski W., *Umowa między Rządem Federacji Rosyjskiej i Rządem Republiki Węgierskiej o współpracy w dziedzinie turystyki, sporządzona w Moskwie dnia 20 grudnia 2002 r.*, *Studia Prawnicze KUL* 2015, nr 1, s. 209–211.
- Staszewski W., *Umowa między Rządem Federacji Rosyjskiej i Rządem Rumunii o współpracy w dziedzinie kultury, nauki i edukacji, sporządzona w Moskwie dnia 27 września 1993 r.*, *Studia Prawnicze KUL* 2015, nr 1, s. 201–207.
- Staszewski W., Szarek-Zwijacz A., *Instytucja uznania państwa i jej stosowanie w praktyce polskiej oraz Wspólnot Europejskich (Unii Europejskiej) w stosunku do państw powstałych po rozpadzie ZSRR*, w: *Unia Europejska a prawo międzynarodowe. Księga Jubileuszowa dedykowana Prof. Elżbiecie Dyni*, red. L. Brodowski, D. Kuźniar-Kwiatkiewicz, Oficyna Wydawnicza „Zimowit” Sp. z o.o., Rzeszów 2015, s. 333–343.
- Staszewski W., Kozak I., Stasiak K., *Ewolucja statusu prawnego Kanału Panamskiego*, w: *Państwo i terytorium w prawie międzynarodowym*, red. J. Menkes, E. Cała-Wacinkiewicz, C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 291–316.

Studzińska Joanna

II

- Studzińska J., *Dopuszczalność dokonywania czynności w postępowaniu egzekucyjnym w formie elektronicznej. Uwagi de lege lata i de lege ferenda*, w: *Elektronizacja sądowego postępowania egzekucyjnego w Polsce*, red. A. Marciniak, Currenda, Sopot 2015, s. 135–167.
- Studzińska J., *Gromadzenie materiału dowodowego przez interwenienta ubocznego. Uwagi de lege lata i de lege ferenda*, w: *Nowelizacja kodeksu postępowania cywilnego*, red. A. Góra-Błaszczkowska, Currenda, Sopot 2015, s. 113–140.
- Studzińska J., *Instytucja pełnomocnika pocztowego w postępowaniu cywilnym*, *Przegląd Sądowy* 2015, nr 9, s. 60–79.
- Studzińska J., *Należyte opłacenie sprzeciwu od wyroku zaocznego a wnioski o zwolnienie od kosztów sądowych*, w: *Wokół problematyki środków zaskarżenia w postępowaniu cywilnym*, red. M. Michalska-Marciniak, Currenda, Sopot 2015, s. 131–152.
- Studzińska J., *Participation of Third Parties in Civil Proceedings as a Form of Protection of Their Legal Interest. Considerations in the Context of Legal Security of These Entities*, w: *The Safety of the Individual and of the Group in Private and Public Law. A Collection of*

- Studies*, red. K. Flaga-Gieruszyńska, E. Cała-Wacinkiewicz, D. Wacinkiewicz, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Jakuba z Paradyża, Gorzów Wielkopolski 2015, s. 71–84.
- Studzińska J., *Roszczenia alimentacyjne i ułatwienia w ich dochodzeniu*, w: *Prawo alimentacyjne. Zagadnienia systemowe i proceduralne*, t. 1, red. J.M. Łukasiewicz, I. Ramus, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2015, s. 307–343.
- Studzińska J., *Skuteczność udzielonej ochrony sądowej a brak odroczenia rozprawy przy pouczeniu o możliwości działania przez pełnomocnika w świetle obrony swoich praw*, *Studia Prawnicze KUL* 2015, nr 1, s. 137–157.
- Studzińska J., *Środki i skuteczność ochrony osób trzecich w postępowaniu cywilnym*, w: *Współczesne problemy postępowania cywilnego. Zbiór studiów*, red. K. Flaga-Gieruszyńska, A. Klich, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2015, s. 87–120.
- Studzińska J., *The Role of a Court Expert Opinion in Medical Proceedings in the Light of Judicial Decision of the Polish Courts*, *Krytyka Prawa. Niezależne Studia nad Prawem* 2015, t. 7, nr 1, s. 465–496.
- Studzińska J., *Uprawnienia aplikanta komorniczego – problemy praktyczne, cz. I*, *Przegląd Prawa Egzekucyjnego* 2015, nr 6, s. 43–65.
- Studzińska J., *Uprawnienia aplikanta komorniczego – problemy praktyczne, cz. II*, *Przegląd Prawa Egzekucyjnego* 2015, nr 7, s. 21–38.
- Studzińska J., *Wytoczenie powództwa w elektronicznym postępowaniu upominawczym i jego umorzenie a bieg terminu przedawnienia – cz. I*, *Monitor Prawniczy* 2015, nr 2, s. 64–71.
- Studzińska J., *Wytoczenie powództwa w elektronicznym postępowaniu upominawczym i jego umorzenie a bieg terminu przedawnienia – cz. II*, *Monitor Prawniczy* 2015, nr 3, s. 124–130.
- Studzińska J., *Zażalenie na orzeczenie kasatoryjne i zakres jego rozpoznania*, w: *Wokół problematyki środków zaskarżenia w postępowaniu cywilnym*, red. M. Michalska-Marciniak, Currenda, Sopot 2015, s. 153–180.
- Studzińska J., *Znaczenie udziału osób trzecich w postępowaniu cywilnym rozpoznawczym, w: Role uczestników postępowań sądowych – wczoraj, dziś i jutro*, t. 2, red. D. Gil, E. Kruk, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 137–163.
- Studzińska J., Dzierżanowska J., *Kryteria oceny dowodu z opinii biegłego w orzecznictwie sądów powszechnych i Sądu Najwyższego*, *Roczniki Nauk Prawnych* 2015, t. 25, nr 2, s. 21–47.

Sura Rafał

II

- Sura R., *Partycypacja społeczna fundamentem dobrej administracji (wybrane aspekty prawno-aksjologiczne)*, *Samorząd Terytorialny* 2015, nr 10, s. 9–16.
- Sura R., *Zaufanie do podmiotów administracji finansowej w dobie kryzysu*, w: *Sprawiedliwość i zaufanie do władz publicznych w prawie administracyjnym*, red. M. Stahl, M. Kasiński, K. Włazlak, Wolters Kluwer business, Warszawa 2015, s. 609–621.

Syczewski Tadeusz

II

- Syczewski T., *Posługa lektora w Kościele łacińskim*, *Warszawskie Studia Teologiczne* 2015, t. 28, nr 2, s. 150–161.

Syczewski T., *Sakrament pokuty i pojednania według uchwał II Polskiego Synodu Plenarnego oraz statutów I Synodu Diecezji Drohiczyńskiej*, w: *Pokuta w życiu chrześcijańskim*, red. M. Składanowski, T. Syczewski, J. Połowianiuk, S. Mazur, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 129–144.

Szachoń-Pszenny Anna

II

- Szachoń-Pszenny A., *Uwarunkowania polityki Unii Europejskiej w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego. Uwarunkowania prawne*, w: *Polityka Unii Europejskiej w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego. Uwarunkowania – realizacja – wyzwania w drugiej dekadzie XXI wieku*, red. W. Fehler, K. Marczuk, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2015, s. 58–73.
- Szachoń-Pszenny A., Wantuch N., *Celowość budowy i charakter prawny EUROSUR-u*, w: *Agencja FRONTEX w Strefie Schengen. 10 lat doświadczeń*, red. A. Kuś, A. Kosińska, A. Szachoń-Pszenny, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 69–92.
- Szachoń-Pszenny A., Wantuch N., *Realizacja zadań EUROSUR-u – aspekt praktyczny*, w: *Agencja FRONTEX w Strefie Schengen. 10 lat doświadczeń*, red. A. Kuś, A. Kosińska, A. Szachoń-Pszenny, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 281–304.

Szarek-Zwijacz Anna

II

- Szarek-Zwijacz A., *Państwo Palestyna – status prawny i aktywność Palestyny w współczesnych stosunkach międzynarodowych*, w: *Państwo i terytorium w prawie międzynarodowym*, red. J. Menkes, E. Cała-Wacinkiewicz, C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 490–523.
- Szarek-Zwijacz A., *Zagadnienia prawa traktatów w aktualnych pracach Komisji Prawa Międzynarodowego Organizacji Narodów Zjednoczonych*, w: *Kierunki rozwoju współczesnego prawa międzynarodowego*, red. K. Karski, Bellona, Warszawa 2015, s. 109–132.

Szczot Ewa

I

- Етичні та правові аспекти абортів і евтаназії [Etyczne i prawne aspekty aborcji i eutanazji]*, red. E. Szczot, J. Szczot, Wydawnictwo „EIKON” Wołyńskiej Prawosławnej Akademii Teologicznej, Łuck 2015, ss. 219.
- Relacje polityczne między Polską a Ukrainą. Doświadczenia i perspektywy*, red. E. Szczot, J. Szczot, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, ss. 324.
- Rodzina i polityka*, red. E. Szczot, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, ss. 220.

II

- Szczot E., *The Roman Catholic View on Abortion. Protection of the Right to Life*, w: *Етичні та правові аспекти абортів і евтаназії [Etyczne i prawne aspekty aborcji i eutanazji]*, red. E. Szczot, J. Szczot, Wydawnictwo „EIKON” Wołyńskiej Prawosławnej Akademii Teologicznej, Łuck 2015, s. 97–114.
- Szczot E., *Władza rodzicielska a wolność religijna dziecka w prawie kanonicznym*, *Annales Canonici* 2015, nr 11, s. 217–234.

Szczot E., *Wyzwania wobec polityki rodzinnej w Polsce*, w: *Rodzina i polityka*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 121–146.

Szczot E., Szczot J., *Współpraca transgraniczna przyczynkiem do rozwoju gospodarczego Ukrainy po rewolucji 2014*, w: *Relacje polityczne między Polską a Ukrainą. Doświadczenia i perspektywy*, red. E. Szczot, J. Szczot, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 285–296.

Szczot Jacek

II

Szczot J., *Lojalność audytora jako urzędnika administracji publicznej*, w: *Standardy etyczne praktyki audytu wewnętrznego*, red. T. Barankiewicz, J. Szczot, wyd. 2 zm. i uzupełn., Towarzystwo Wydawnictw Naukowych Libropolis, Lublin 2015, s. 27–42.

Szczot J., *Prawne aspekty ochrony życia poczętego w Polsce*, w: *Етичні та правові аспекти абортів і евтаназії [Etyczne i prawne aspekty aborcji i eutanazji]*, red. E. Szczot, J. Szczot, Wydawnictwo „EIKON” Wołyńskiej Prawosławnej Akademii Teologicznej, Łuck 2015, s. 79–95.

Szczot J., *Realisation of the Right of Social Justice in Contemporary Poland. Social and Legal Issues*, w: *Acta Moralia Tyrnaviensia V, Sociálne idey a spravodlivosť*, red. H. Hrehová, P. Rusnák, Filozofická fakulta trnavská univerzita v trnave, Trnava 2015, s. 110–121.

V

Szczot J., *Rodzina i polityka*, Ed. Elżbieta Szczot, 160 pp. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2015, w: *Philosophy and Canon Law*, t. 1. *The Family Institution: Identity, Sovereignty, Social Dimension*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2015, s. 237–241.

Szeleszczuk Damian

I

Kodeks karny z 1932 r., red. M. Gałązka, A. Grześkowiak, R. Hałas, S. Hypś, D. Szeleszczuk, K. Wiak, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, ss. 295.

II

Szeleszczuk D., *Glosa do wyroku SN z 1.10.2014 r., II KK 129/14*, *Kwartalnik Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury* 2015, z. 4 (20), s. 98–104.

Szeleszczuk D., *O odpowiedzialności karnej funkcjonariusza publicznego z powodu niewłaściwie przeprowadzonej kontroli ruchu drogowego*, w: *Ruch drogowy – ochrona danych osobowych, kontrola, prawnokarne następstwa*, red. A. Mezglewski, A. Tunia, M. Skwarzyński, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 227–250.

Szeleszczuk D., *Prawnokarna ochrona uczuć religijnych w kontekście zasady subsydiarności. Uwagi na tle projektów nowelizacji Kodeksu Karnego*, w: *Aktualne problemy wolności myśli, sumienia i religii*, red. P. Stanisław, A. Abramowicz, M. Czelný, M. Ordon, M. Zawiślak, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 317–326.

Szeleszczuk D., *Publikacja wizerunku sprawcy przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji w projektach nowelizacji Kodeksu karnego z 1997 r.*, w: *Ruch drogowy – ochrona danych osobowych, kontrola, prawnokarne następstwa*, red. A. Mezglewski, A. Tunia, M. Skwarzyński, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 67–89.

Szewczak Marcin

I

- Status prawny osób z zaburzeniami psychicznymi, red. J. Niczyporuk, Z. Kmiecik, E. Czech, M. Szewczak, M. Grzeszczuk, Instytut Spraw Administracji Publicznej, Lublin 2015, ss. 158.
- Szewczak M., Niczyporuk J., Czech E., *Działania lokalnej administracji samorządowej w zakresie ochrony zdrowia psychicznego oraz współpracy międzysektorowej na terenie województwa lubelskiego*, Instytut Spraw Administracji Publicznej, Lublin 2015, ss. 202.

II

- Szewczak M., *Bosnia and Herzegovina – Enlargement Process to European Union*, Review of Comparative Law 2015, t. 21, nr 2, s. 15–30.
- Szewczak M., *Is the European Neighborhood Policy Really Dead? Trying to Find a New Paradigm of European Administrative Space*, Review of Comparative Law 2015, t. 20, nr 1, s. 17–30.
- Szewczak M., *Pomoc społeczna dla osób z zaburzeniami psychicznymi*, w: *Status prawny osób z zaburzeniami psychicznymi*, red. J. Niczyporuk, Z. Kmiecik, E. Czech, M. Szewczak, M. Grzeszczuk, Instytut Spraw Administracji Publicznej, Lublin 2015, s. 95–121.
- Szewczak M., *Role of the Regional Development Agency in the Creation of the European Administrative Space. Istrian Development Agency Case*, Review of Comparative Law 2015, t. 23, nr 4, s. 10–30.
- Szewczak M., *Samorząd terytorialny w Republice Chorwacji*, w: *Samorząd terytorialny w państwach Unii Europejskiej*, red. M. Czuryk, M. Karpiuk, J. Kostrubiec, Akademia Obrony Terytorialnej, Warszawa 2015, s. 70–80.
- Szewczak M., *Zaufanie do władz samorządowych w procesie programowania polityki rozwoju*, w: *Sprawiedliwość i zaufanie do władz publicznych w prawie administracyjnym*, red. M. Stahl, M. Kasiński, K. Wlazlak, Wolters Kluwer business, Warszawa 2015, s. 723–738.

Telusiewicz Piotr

II

- Telusiewicz P., „Rodzina” i „członkowie rodziny” w świetle wybranych ustaw, *Pedagogika Katolicka* 2015, nr 17, s. 43–64.
- Telusiewicz P., *Miejsca związane z życiem rodziny jako element umacniający życie rodzinne – aspekt prawny*, *Pedagogia Ojcostwa* 2015, nr 11, s. 58–66.

Trzebiatowski Marcin

II

- Trzebiatowski M., *Oferta i reklama jako forma rozpowszechniania utworu w świetle art. 4 ust. 1 dyrektywy 2001/29/WE – oczywistość czy dylemat?*, w: *Prawo autorskie – aktualne problemy i perspektywy rozwoju*, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny 2015, nr 2, s. 155–175.
- Trzebiatowski M., *Zawieszenie postępowania o naruszenie prawa własności przemysłowej ze względu na postępowanie o jego unieważnienie – na tle orzecznictwa*, *Przegląd Sądowy* 2015, nr 7–8, s. 66–87.

Trzewik Jacek

II

Trzewik J., *Essential Barriers in Formulating the Subjective Right of an Individual to the Environment*, Przegląd Prawa Ochrony Środowiska 2015, nr 2, s. 55–73.

Trzewik J., *Z problematyki przenoszenia praw i obowiązków z pozwoleń na korzystanie ze środowiska*, Przegląd Prawa Ochrony Środowiska 2015, nr 1, s. 79–104.

Tunia Anna

I

Tunia A., *Recepcja prawa wewnętrznego związków wyznaniowych w prawie polskim*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, ss. 397.

II

Tunia A., *Prawo do uzewnętrzniania przekonań religijnych jako wyraz gwarancji wolności sumienia i religii jednostki w prawie III RP*, w: *Środki ochrony praw człowieka w państwach postsocjalistycznych. Zagadnienia wybrane*, red. A. Frankiewicz-Bodynek, A. Pawlak, AT Wydawnictwo, Kraków 2015, s. 319–332.

Tunia A., *Reakcja organu kontroli ruchu drogowego na wykroczenie*, w: *Ruch drogowy – ochrona danych osobowych, kontrola, prawnokarne następstwa*, red. A. Mezglewski, A. Tunia, M. Skwarzyński, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 183–226.

Tunia A., *Zakres implementacji przepisów konkordatu dotyczących zawierania małżeństw cywilnych w formie wyznaniowej do systemu prawa polskiego*, *Studia z Prawa Wyznaniowego* 2015, t. 18, s. 215–230.

Wąsek-Wiaderek Małgorzata

II

Wąsek-Wiaderek M., *Aktywność obrońcy i pełnomocnika na etapie postępowania przejściowego*, w: *Obrońca i pełnomocnik w procesie karnym po 1 lipca 2015 r. Przewodnik po zmianach*, red. P. Wiliński, Wolters Kluwer, Warszawa 2015, s. 226–242.

Wąsek-Wiaderek M., *Głos w dyskusji*, w: *Zasada legalizmu w procesie karnym*, t. 2, red. B. Dudzik, J. Kosowski, E. Kruk, I. Nowikowski, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2015, s. 339–343.

Wąsek-Wiaderek M., *Model zakazów dowodowych z perspektywy Konwencji i orzecznictwa ETPCz*, w: *Nowe spojrzenie na model zakazów dowodowych w procesie karnym*, red. J. Skorupka, A. Drozd, C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 20–41.

Wąsek-Wiaderek M., *Ochrona praw oskarżonego w Karcie Praw Podstawowych UE – nowy standard czy zatwierdzenie status quo?*, *Europejski Przegląd Sądowy* 2015, nr 10, s. 37–44.

Wąsek-Wiaderek M., *Odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne skazanie oraz niesłuszne stosowanie środków przymusu*, w: *Postępowanie odwoławcze, nadzwyczajne środki zaskarżenia, postępowanie po uprawomocnieniu się wyroku i postępowanie w sprawach karnych ze stosunków międzynarodowych*, red. D. Świecki, Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury, Kraków 2015, s. 75–106.

Wąsek-Wiaderek M., *Prawo do godnej śmierci w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka*, w: *Eutanazja*, red. M. Mozgawa, Wolters Kluwer, Warszawa 2015, s. 281–302.

- Wąsek-Wiaderek M., *Rzetelność badania dopuszczalności dowodu uzyskanego wskutek transakcji pozornej w świetle najnowszego orzecznictwa ETPCz (głos w dyskusji)*, w: *Pozaprocesowe pozyskiwanie dowodów i ich wykorzystanie w procesie karnym. Ausserprozessuale Beweiserhebung und ihre Verwertung im Strafprozess*, red. P. Hofmański, D. Szumilo-Kulczycka, P. Czarnecki, C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 387–390.
- Wąsek-Wiaderek M., *Skuteczność skargi na przewlekłość postępowania z perspektywy wyroku pilotażowego Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Rutkowski i inni przeciwko Polsce*, w: *Prawo i proces karny w obliczu zmian*, red. J. Godyń, M. Hudzik, L.K. Paprzycki, Sąd Najwyższy, Warszawa 2015, s. 143–157.
- Wąsek-Wiaderek M., *Skutki wyroków Trybunału Konstytucyjnego „kreujących” środek odwoławczy w postępowaniu karnym. Analiza wykonania wyroku w sprawie K 30/11 przez sądy orzekające w sprawach karnych*, *Ius Novum* 2015, t. 9, nr 3, s. 31–52.
- Wąsek-Wiaderek M., Steinborn S., *Moment uzyskania statusu biernej strony postępowania karnego z perspektywy konstytucyjnej i międzynarodowej*, w: *Wokół gwarancji współczesnego procesu karnego. Księga Jubileuszowa Profesora Piotra Kruszyńskiego*, red. M. Rogacka-Rzewnicka, H. Gajewska-Kraczkowska, B.T. Bieńkowska, Wolters Kluwer, Warszawa 2015, s. 429–455.
- Wąsek-Wiaderek M., Zbiciak A., *The Administrative Approach in Poland*, w: *Administrative Measures to Prevent and Tackle Crime. Legal Possibilities and Practical Application in EU Member States*, red. A.C.M. Spapens, M. Peters, D. Van Daele, Evelen International Publishing, Utrecht 2015, s. 307–370.

Wiak Krzysztof

I

- Kodeks karny z 1932 r.*, red. M. Gałązka, A. Grześkowiak, R. Hałas, S. Hyps, D. Szeleszczuk, K. Wiak, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, ss. 295.

II

- Wiak K., *Eutanazja jako uprzywilejowany typ zabójstwa – analiza prawnoporównawcza*, w: *Materiały z konf. zorg. w ramach VI Lubelskiego Seminarium Karnistycznego, 8 grudnia 2014 r., Warszawa 2015*, red. M. Mozgawa, Wolters Kluwer, Warszawa 2015, s. 224–238.
- Wiak K., Grześkowiak A., *The Draft Amendment to the Penal Code of 5 November 2013*, w: *Selected Members Communications. Assisting the Elderly and Palliative Care*, Roma 2015, s. 5–6.
- Wiak K., *The Concept of Political Crime*, w: *Problemi nauki kriminalnogo prava ta ich wırshennja u zakonotworciji ta prawozastocownij dijalnosti*, red. W. Yakovlevich Tacij, Kharkiv 2015, s. 42–46.

Widło Jacek

I

- Widło J., Mojak J., *Zastaw rejestrowy i rejestr zastawów. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2015, ss. 385.

II

- Widło J., *O rękojmi i gwarancji w świetle nowelizacji Kodeksu*, w: *Ochrona praw konsumenta. Stan obecny i perspektywy*, red. J. Mojak, A. Żywicka, Innovatio Press Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji, Lublin 2015, s. 15–41.

- Widło J., *Rękojmia za wady fizyczne w świetle nowelizacji Kodeksu cywilnego*, Monitor Prawniczy 2015, nr 4, s. 177–186.
- Widło J., *Umowa agencyjna*, w: *Umowy w obrocie gospodarczym. Wzory. Komentarze. Orzecznictwo*, red. A. Kidyba, Wolters Kluwer, Warszawa 2015, s. 138–156.
- Widło J., *Umowa komisji sprzedaży*, w: *Umowy w obrocie gospodarczym. Wzory. Komentarze. Orzecznictwo*, red. A. Kidyba, Wolters Kluwer, Warszawa 2015, s. 157–165.
- Widło J., *Umowa komisji zakupu*, w: *Umowy w obrocie gospodarczym. Wzory. Komentarze. Orzecznictwo*, red. A. Kidyba, Wolters Kluwer, Warszawa 2015, s. 166–175.

Witczak Hanna

II

- Witczak H., *Negative Will*, Review of Comparative Law 2015, t. 21, nr 2, s. 10–25.
- Witczak H., *Spadek. Ogólna problematyka dziedziczenia*, w: *System Prawa Prywatnego*, t. 10. *Prawo spadkowe*, red. B. Kordasiewicz, C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 67–212.
- Witczak H., *The Object of Protection and the Subject Matter of Offences Resulting in Unworthiness to Inherit or Disinheritance*, TEKA Komisji Prawniczej PAN – Oddział w Lublinie 2015, t. 8, s. 118–128.
- Witczak H., *Troska o stan zdrowia podopiecznego jako element pieczy nad osobą w stosunku prawnym opieki nad pełnoletnim ubezwłasnowolnionym całkowicie*, Roczniki Nauk Prawnych 2015, t. 25, nr 2, s. 87–112.
- Witczak H., *Zabójstwo eutanatyczne spadkodawcy albo jednej z najbliższych mu osób jako przyczyna pozbawienia korzyści ze spadku*, w: *Eutanazja*, red. M. Mozgawa, Wolters Kluwer, Warszawa 2015, s. 377–408.

Witkowski Wojciech

II

- Witkowski W., *Urzędy w sądownictwie kościelnym w czasie wakatu stolicy biskupiej*, w: *Kodeks Prawa Kanonicznego w badaniach młodych naukowców*, t. 3, red. M. Sitarz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2015, s. 259–275.

Wojciechowski Grzegorz

II

- Wojciechowski G., *Bp Krzysztof Nitkiewicz, Katolickie Kościoły Wschodnie. Kompendium prawa*, Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu 2014, Roczniki Nauk Prawnych 2015, t. 25, nr 1, s. 170–172.
- Wojciechowski G., *El papel del perito en los procesos de nulidad matrimonial*, Review of Comparative Law 2015, t. 22, nr 3, s. 9–28.
- Wojciechowski G., *El proceso de la declaración de muerte presunta*, Review of Comparative Law 2015, t. 23, nr 4, s. 21–34.
- Wojciechowski G., *Status prawny Kościoła sui iuris*, w: *Kościół lokalny w Kościele Chrystusa*, red. R. Kantor, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II, Kraków 2015, s. 61–77.

Wojtasik Paweł**II**

- Wojtasik P., *Europejski Fundusz Powrotów Imigrantów oraz Fundusz Azylu, Migracji i Integracji w rozwoju polityki powrotowej w Polsce*, w: *Acquis Return. Doświadczenia implementacji i rozwój polityki powrotowej Unii Europejskiej*, red. A.M. Kosińska, P. Wojtasik, Fundacja Instytut na rzecz Państwa Prawa, Lublin 2015, s. 153–165.
- Wojtasik P., *Fundusz Granic Zewnętrznych i Fundusz Bezpieczeństwa Wewnętrznego jako finansowe wsparcie celów realizowanych przez FRONTEX*, w: *Agencja FRONTEX w Strefie Schengen. 10 lat doświadczeń*, red. A. Kuś, A. Kosińska, A. Szachoń-Pszenny, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 227–243.

Wrzosek Stanisław**V**

- Wrzosek S., *Marek Stych, Państwowa Inspekcja Farmaceutyczna. Część 2, OW Edytor.org, Częstochowa – Tczew 2013*, ss. 269, *Studia Prawnicze KUL* 2015, nr 1, s. 225–226.

Wytrązek Wojciech**II**

- Wytrązek W., *Polityka kulturalna samorządu terytorialnego a sytuacja rynku muzycznego w Polsce*, w: *Praktyka ochrony praw człowieka*, t. 3. *Wolność wypowiedzi*, red. K. Machowicz, G. Zasuwa, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, s. 75–88.
- Wytrązek W., *Prawo do kultury w warunkach wolności gospodarczej*, *Roczniki Kulturoznawcze* 2015, t. 6, nr 2, s. 123–135.

Zakrzewski Piotr**II**

- Zakrzewski P., *Glosa do uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 24 maja 2013 r., sygn. akt III CZP 104/12*, *Prawo i Więź* 2015, nr 3, s. 73–79.
- Zakrzewski P., *Komentarz do wyroku TK z 27 czerwca 2013 r., K 36/12, OKT-A 2013, nr 5, poz. 64*, *Rocznik Orzecznictwa i Piśmiennictwa z Zakresu Prawa Spółdzielczego* 2015, t. 5, s. 226–235.
- Zakrzewski P., *Projekt w sprawie modelu Europejskiego Przedsiębiorstwa Spółdzielczego zgłoszony w ramach europejskiej inicjatywy obywatelskiej*, *Teka Komisji Prawniczej PAN – Oddział w Lublinie* 2015, t. 8, s. 129–141.

Zawiślak Michał**II**

- Zawiślak M., *Międzynarodowa konferencja naukowa pt. Corps, religion et diversité, Strasbourg, 30 września – 1 października 2015 r.*, *Studia z Prawa Wyznaniowego* 2015, t. 18, s. 405–408.
- Zawiślak M., *Sprawozdanie z pokazu filmu dokumentalnego „La Séparation” w reżyserii Françoise Hanss, połączonego z dyskusją naukową na temat świeckości państwa*, *Strasbourg, 5 listopada 2015 r.*, *Studia z Prawa Wyznaniowego* 2015, t. 18, s. 416–418.

Zdanikowski Paweł

II

Zdanikowski P., *Inheriting Shares in a Limited Liability Company in a Legal Comparative Perspective*, Law & Society. International Journal 2015, nr 1, s. 57–64.

Zdanikowski P., *O niektórych konsekwencjach przynależności udziałów w spółce z o.o. do majątku wspólnego małżonków*, Monitor Prawniczy 2015, nr 7, s. 51–52.

Spis treści

STUDIA I ARTYKUŁY

GRZEGORZ KOZIEŁ

One-tier model in the cooperative operating under general rules of Polish Law as one of the options of governance of this cooperative, proposed for the law as it should be 7

System monistyczny w spółdzielni działającej na zasadach ogólnych polskiego prawa spółdzielczego jako jedna z opcji zarządzania tą spółdzielnią *de lege ferenda*

Монистическая система в кооперативе, действующем по общим правилам польского кооперативного законодательства, как один из вариантов управления этим кооперативом *de lege ferenda*

Моністична система в кооперативі, що діє на загальних принципах польського кооперативного права як один із варіантів управління цим кооперативом *de lege ferenda*

AGNIESZKA MALAREWICZ-JAKUBÓW

Legal effects of concluding contracts for the purchase of residential buildings from housing cooperatives by cooperative members and a non-members 23

Skutki prawne zawarcia umów związanych z nabyciem budynku mieszkalnego od spółdzielni mieszkaniowej przez jej członka oraz osobę nieposiadającą statusu członka spółdzielni

Правовые последствия заключения договоров на приобретение жилых домов у жилищных кооперативов членом кооператива и лицом, не являющимся членом кооператива

Правові наслідки укладення договорів купівлі житлового будинку від житлового кооперативу його членом та особою, яка не має статусу члена кооперативу

JOANNA MISZTAL-KONECKA

The impact of housing cooperative bankruptcy on the status of persons entitled under ownership rights to premises. Selected comments on a change in the Supreme Court's position 31

Wpływ upadłości spółdzielni mieszkaniowej na sytuację osób uprawnionych z tytułu własnościowych praw do lokali. Uwagi o zmianie stanowiska Sądu Najwyższego

Влияние банкротства жилищного кооператива на статус лиц, имеющих право собственности на помещения. Комментарии к изменению позиции Верховного суда

Вплив банкрутства житлового кооперативу на статус осіб уповноважених з титулів власності на приміщення. Коментар щодо зміни у висновку Верховного Суду

KRZYSZTOF PIETRZYKOWSKI

A century of codification of the cooperative law in Poland 51

Stulecie kodyfikacji prawa spółdzielczego w Polsce

Столетие кодификации кооперативного права в Польше

Століття кодифікації кооперативного права в Польщі

ANETA SUCHOŃ	
Agricultural Producers Cooperatives in the years 1920–2022 – selected legal issues	65
Spółdzielnie producentów rolnych w latach 1920–2022 – wybrane zagadnienia prawne	
Сельскохозяйственные производственные кооперативы в 1920–2022 годах – отдельные правовые вопросы	
Сільськогосподарські виробничі кооперативи у 1920–2022 рр. – вибрані правові питання	
PAWEŁ WIDERSKI	
Power of attorney to participate in the general meeting of a cooperative according to Polish law	85
Pełnomocnictwo do uczestnictwa w walnym zgromadzeniu spółdzielni według prawa polskiego	
Доверенность на участие в общем собрании кооператива в соответствии с польским законодательством	
Довіреність на участь у загальних зборах кооперативу за польським законодавством	
PIOTR ZAKRZEWSKI	
Principles of the European Cooperative Law from the perspective of Polish legislative challenges	103
Zasady europejskiego prawa spółdzielczego z perspektywy polskich wyzwań legislacyjnych	
Принципы европейского кооперативного права с точки зрения польских законодательных вызовов	
Принципи європейського кооперативного права з точки зору викликів польського законодавства	
ANNA ZBIEGIEŃ-TURZAŃSKA	
The evolution of the cooperatives' representation model. From the 1920 Act on Cooperatives to modern legislation	119
Ewolucja modelu reprezentacji spółdzielni. Od ustawy o spółdzielniach z 1920 r. do współczesnej regulacji	
Эволюция модели представительства кооперативов. От Закона о кооперативах от 1920 года до современного правового регулирования	
Еволюція моделі представництва кооперативу. Від закону про кооперативи з 1920 р. до сучасного регулювання	

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

KONRAD TADAJCZYK	
Epistula imperatoris Hadriani ad Gerusiam Ephesiorum. List cesarza Hadriana do geruzji Efezjan z 27 września 120 r. po Chr. Tekst, tłumaczenie, komentarz	135
Epistula imperatoris Hadriani ad Gerusiam Ephesiorum. Emperor Hadrian's letter to the Gerusia of the Ephesians of 27 September 120 AD. Text, translation, annotation	
Epistula imperatoris Hadriani ad Gerusiam Ephesiorum. Письмо императора Адриана к эфесской герусии от 27 сентября 120 г. от РХ. Текст, перевод, комментарий	
Epistula imperatoris Hadriani ad Gerusiam Ephesiorum. Лист імператора Адріана до Герузії Ефеської від 27 вересня 120 р. н.е. Текст, переклад, коментар	

RECENZJE I ARTYKUŁY RECENZYJNE

MACIEJ JOŃCA

Dawid Kostecki, *The philosophy of law by Marian Ignacy Morawski SJ*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2021, pp. 309 ..... 147Dawid Kostecki, *Filozofia prawa Mariana Ignacego Morawskiego SJ*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2021, s. 309Давид Костецки, *Философия права Мариана Игнатия Моравского SJ*, Wydawnictwo KUL, Люблин 2021, 309 с.Давід Костецький, *Філософія права Маріана Ігнація Моравського SJ*, Wydawnictwo KUL, Люблін 2021, ст. 309**SPRAWOZDANIA**

PAWEŁ WIDERSKI

Nationwide Scientific Conference “Centenary of the Enactment of the Cooperatives Act of 29 October 1920 – Past, Present and Future of Cooperative Law” Lublin, 5 November 2021 153

Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Stulecie uchwalenia ustawy z dnia 29 października 1920 r. o spółdzielniach – przeszłość, teraźniejszość i przyszłość prawa spółdzielczego”, Lublin, 5 listopada 2021 r.

Общепольская научная конференция „Столетие принятия Закона от 29 октября 1920 года о кооперативах – прошлое, настоящее и будущее кооперативного права” Люблин, 5 ноября 2021 года

Національна наукова конференція «Сторіччя прийняття Закону від 29 жовтня 1920 р. про кооперативи – минуле, сучасне та майбутнє кооперативного права», Люблін, 5 листопада 2021 р.

PAWEŁ ZDANIKOWSKI

LubLaw Day 2022 – Current Challenges of Legal Education, Lublin, 31 May 2022 157

LubLaw Day 2022 – Współczesne wyzwania edukacji prawniczej, Lublin, 31 maja 2022 r.

LubLaw Day 2022 – Современные вызовы юридического образования, Люблин, 31 мая 2022 г.

LubLaw Day 2022 – Сучасні виклики юридичної освіти, Люблін, 31 травня 2022 р.

Z ŻYCIA WYDZIAŁU

PAWEŁ BUCOŃ

Diariusz. Kalendarium ważniejszych wydarzeń naukowych z udziałem pracowników Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL, kwiecień – czerwiec 2022 r. 161

Diary. Calendar of major scientific events with the participation of academic staff of the Faculty of Law, Canon Law and Administration of the John Paul II Catholic University of Lublin, April – June 2022

Календарь Мероприятий. Главные научные события с участием сотрудников Факультета права, канонического права и администрации Люблинского Католического Университета Иоанна Павла II, апрель – июнь 2022 года

Журнал Подій. Календар важливих наукових заходів за участю співробітників Факультету права, канонічного права та адміністрації Люблінського Католицького Університету Івана Павла II, квітень – червень 2022 р.

BARTOSZ KUŚ

Bibliografia pracowników naukowych Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego
i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II za rok 2014 169

Bibliography of academic staff of the Faculty of Law, Canon Law and Administration of
the John Paul II Catholic University of Lublin for 2014

Библиография научных трудов сотрудников Факультета права, канонического права
и администрации Люблинского католического университета Иоанна Павла II за 2014 год

Бібліографія наукових працівників Факультету Права, Канонічного Права та Адміністрації
Люблінського католицького університету імені Івана Павла II за 2014 р.

KATARZYNA KUŁAK-KRZYSIAK

Bibliografia pracowników naukowych Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego
i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II za rok 2015 215

Bibliography of academic staff of the Faculty of Law, Canon Law and Administration of the John
Paul II Catholic University of Lublin for 2015

Библиография научных трудов сотрудников Факультета права, канонического права
и администрации Люблинского католического университета Иоанна Павла II за 2015 год

Бібліографія наукових працівників Факультету Права, Канонічного Права та Адміністрації
Люблінського католицького університету імені Івана Павла II за 2015 р.